

मुहूर्तविचारादि-  
कालबोधज्योतिषरसंग्रहः  
गुर्जरटीकासहितः

प्रयोजकः

शुक्ल उमाशङ्कर नर्मदाशङ्कर सिद्धपुरकर

संशोधकः

शास्त्री तुलजाशङ्कर धीरजराम पंड्या

प्रकाशकः

राजगुरु पण्डित रविशङ्कर ज्येष्ठाराम

प्रचारकः

पण्डित नारायण मूलजी संस्कृतपुस्तकालयाध्यक्ष

२२९, कालिकादेवी रोड, नरनारायणमन्दिरसमीप

मुम्बई नं. २.

संवत् १९९४ ]

द्वितीयावृत्तिः

[ शके १८५

---

आ पुस्तकनी मालीकी सने १८६७ ना २५ मा अक्ट मुजय राजेम्बर  
करावी सर्व हक आ ग्रंथप्रकाशके पौताने स्वाधीन राग्या ते.

---

।स्थान धरमपुरना सूर्यवंशावतंस विद्याविलासी  
नेकनामदार महाराणाश्रीना राजगुरु

## ॥ प्रस्तावनिका ॥

अप्रत्यक्षाणि शास्त्राणि विवादस्तेषु केवलम् ।

प्रत्यक्षं ज्योतिषं शास्त्रं चन्द्राकौ यत्र साक्षिणौ ॥

ज्योतिष विद्वानां शास्त्रे अप्रत्यक्षं छे, इतरणु इ तेजोभां मात्र विवाह भरेलो छे, परंतु ज्योतिष जे तो प्रत्यक्ष शास्त्र छे, इ जेनी प्रत्यक्षता माटे यंत्र अने सूयनारायणु जे जे साक्षीजो छे, जेठले या श्लोकना प्रमाणुथी ज्योतिष शास्त्रने प्रत्यक्ष, अने सर्व शास्त्रेथी अधिकतानी पंडितरूपमां भुकेल छे.

आ पवित्र पुण्यमय भारतभूमी पर असंख्य शास्त्रोनी रचना थर्छ छे इ जे शास्त्रोनी रचना करनार प्राचीन ऋषि मुनिजो हुता. तेमां प्रथम स्वयंप्रकाश वेद अने ते पछी भीष्म शास्त्रो वेदाना आधारथी लभ्यायां ते विवाहरहित वात छे. ज्योतिष शास्त्र वेदनुं अंग छे अने जे अर्धां शास्त्रो करतां अहु विस्तारवाणु छे, तेनुं प्रमाणु शास्त्रोमां आ प्रमाणु लभवामां आव्युं छे इ;

लक्षं तु वेदाश्चत्वारो लक्षं भारतमेवच ॥

लक्षं व्याकरणं प्रोक्तं चतुर्लक्षं तु ज्योतिषम् ॥

चार वेदाना मंत्रो जेक लक्ष छे. महाभारत जे ऐतिहासिक ग्रंथना लोकानी संख्या जेक लक्षनी छे. व्याकरणु शास्त्रनां सूत्रोनी संख्या पणु जेक लक्षनी छे अने ते अर्धांजे करतां ज्योतिष शास्त्रनी श्लोकसंख्या चार लक्षनी छे. जेठले भीष्म शास्त्रो करतां ज्योतिष शास्त्रने विस्तार अहु मोटे। जेठले जे शास्त्रनी विधानो पार नथी. तेमज वेदना अंगभूतमां ज्योतिषशास्त्रने अक्षुर्प गणुलु छे, तेनुं प्रमाणु ज्योतिषा नयनं चक्षुः । जेठले ज्योतिष शास्त्रने वेदनी अमृतरूपवाणीना अक्षुर्प मानवामां आव्युं छे. माटे ज्योतिषशास्त्रनुं प्राधान्य आ भारतभूमीमां मोटुं गणुलु छे. तेनुं

ખીલુ પ્રમાણ—પ્રત્યક્ષ જ્યોતિષ જ્ઞાન આ વાક્ય પ્રાચીન મહર્ષિઓએ પોતાના મુખથી ઉચ્ચારેલું છે. જ્યોતિષ એટલે પ્રકાશ, જેમ સૂર્યનારાયણ અધિકારનો નાશ કરી જગતને વિષે પ્રકાશ આપે છે તેમ અંધાં શાસ્ત્રોમાં જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રકાશરૂપ છે.

શ્રીતસ્માત્ કર્મોમાં અને નૈમિત્તિક વ્યાવહારિક કાર્યોમાં જ્યોતિષ શાસ્ત્રની જરૂર પડે છે. વેદો, શાસ્ત્રો, પુરાણો પર શ્રદ્ધા રાખનાર સનાતન ધર્મીક સંજ્ઞનોને આ શાસ્ત્ર વગર એક દિવસ પણ ચાલી શકે તેમ નથી. ધર્મીક જનતા જ્યોતિષ શાસ્ત્રના આદેશાનુસાર તિથિ, વાર, નક્ષત્ર, યોગ, કરણ, લગ્નશુદ્ધિ અને અનેક યોગોના સંબંધથી મુદ્દતનો નિર્ણય કરી શકે છે. દશપોણ માસ, ઇષ્ટિ ઇત્યાદિ વૈદિક કર્મો, એકાદશી, પ્રદોષ, શિવરાત્રી, રામનવમી, જન્માષ્ટમી ઇત્યાદિ સ્માત્ પૌરાણિક વ્રતો, ગર્ભાધાનાદિ વિવાહાન્ત સંસ્કારો; યાત્રા, તથા ગૃહારંભથી ગૃહપ્રવેશ સુધીનાં મુદ્દતો, વસ્ત્રાભૂષણધારણ, કૃષિકર્મ, જલાશયનિર્માણ, જલાશયોદિનો ઉત્સર્ગ, યજ્ઞયાગનાં મુદ્દત, જાતક, તાન્ત્રિક, ગોચર ગ્રહોનાં ફળ અને આવરણ અનેક મુદ્દતનાં વિષયો જેવા માટે અને તેના ઉપરથી કાર્યોનાં મુદ્દતો જાણવા માટે જ્યોતિષશાસ્ત્રના ગ્રંથોની અવશ્ય જરૂર પડે છે. પરંતુ આજ કિત સુધીમાં કોઈએ એવું ઉપયોગી પુસ્તક તૈયાર કર્યું નથી, કે જે એકજ પુસ્તકના આધારથી સાધારણ સમસ્ત વ્યાવહારિક વિષયોનો પરિચય મળવા માટે તે ઉપયોગી થાય.

જ્યોતિષ શાસ્ત્રના ગ્રંથો ઘણા છે. એવા ગ્રંથોનો એક ગણને ગણ મળવો મુશ્કેલ છે, છતાં કેટલાક ગ્રંથો જેવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી આ નવા ગ્રંથમાં ઉપયોગી વિષયોનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. અગાઉ દરેક શાસ્ત્રો દસ્તલિખિત હતાં તે હવે છાપખાતાં દ્વારાથી તેમજ ઘણા જ્યોતિષ શાસ્ત્રના ગ્રંથો છપાયેલા જેવામાં આવે છે, પરંતુ તેમાં અર્થનો એકજ ગ્રંથની અદર સારરૂપનો લાભ જનતા તે તેવા દેહીકે કેટલાક

હસ્તલિખિત ગ્રંથોના આધારથી તથા છપાયેલાં પુસ્તકો પરથી ઉપયોગી વિષયોનો સંગ્રહ કરી દરેક ધાર્મિક સંસ્થાઓના હિતાર્થે સુંદર એક ન્યોતિપ શાસ્ત્રનો ગ્રંથ છપાવી બહાર પાડવાનો વિચાર મને થયો, કારણ ન્યોતિપ શાસ્ત્રનો મુખ્ય ગ્રંથ વાઙ્મોહ છે. તે ઉપરથી વિદ્યાભ્યાસ કરનાર નાની વયના બાળકોને જલદી બોધ થાય એવા હેતુથી હમો તરફથી વાઙ્મોહ નામનું ન્યોતિપ શાસ્ત્રનું એક પુસ્તક સંવત્ ૧૯૮૦ ની સાલમાં પ્રથમાવૃત્તિમાં છપાવવામાં આવ્યું હતું. તેનો ધાર્મિક વિદ્યાલિલાપી જનતાએ સારો લાભ ઉઠાવ્યો હતો. થોડી મુદતમાં પ્રથમાવૃત્તિનાં પુસ્તકો ખપી જવાથી તેની એક પણ નકલ હમારી પાસે ન હોવાથી અને વારંવાર ગ્રાહકોની માગણીઓ થવાથી આજે તેની દ્વિતીયાવૃત્તિ ધણાજ સુધારા વધારા સાથે અને અનેક વિષયોના નવિન સંગ્રહ સાથે છપાવી બહાર પાડવામાં આવી છે.

આ પુસ્તકની દ્વિતીયાવૃત્તિમાં ઘણાજ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. જુના બાળબોધમાં ચારસો શ્લોકો હોવાથી ઘણા થોડા વિષયોનો તેમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે આ બીજી આવૃત્તિ ન્યોતિપ સંબંધના બધા વિષયોના સમાવેશ સાથેના પુસ્તકરૂપે તૈયાર કરવામાં આવી છે. એટલે ન્યોતિપશાસ્ત્રનો બીજો ગ્રંથ જેવા જરૂર રહેતી નથી. પ્રાથમિક ન્યોતિપ વિદ્યા શિખવા માટે આ ગ્રંથ વિદ્યાલિલાપી બાળકોને અમૃતમય છે અને તેથી રહસ્ય જાણવા માટે ક્ષીણી ક્ષીણી બાળકોનો પણ આમાં સમાવેશ હોવાથી આ ગ્રંથ મુગમ અને સરલતાથી અભ્યાસ કરી કરાવી શકાય છે. તે શિવાય ન્યોતિવિદ્યા તથા શાસ્ત્રીયો પંડિતોને માટે પણ આ ગ્રંથ પરમ ઉપયોગી છે.

પહેલાં છપાયેલા બાળબોધ કરતાં આ નવો ગ્રંથમાં ખમણો વધારે કરી એનું સરળ શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાન્તર તૈયાર કરાવી એને “મુદ્દર્તવિચારાદિ વાઙ્મોહજ્યોતિપસારસંગ્રહઃ” એ નામથી લોકોપકારાર્થે બહાર પાડવામાં આવ્યો છે. તે સાથે આ નવિન આવૃત્તિમાં (૧૧) અગીયાર પ્રકરણ રાખવામાં આવ્યાં છે. દરેક પ્રકરણમાં જુદા જુદા વિષયોનો સંગ્રહ કરી લખવામાં

ળીજી પ્રમાણ—પ્રત્યક્ષ જ્યોતિષ જ્ઞાત્રં આ વાક્ય પ્રાચીન મહર્ષિઓએ પોતાના મુખથી ઉચ્ચારેલું છે. જ્યોતિ એટલે પ્રકાશ, જેમ સૂર્યનારાયણ અધકારનો નાશ કરી જગતને વિષે પ્રકાશ આપે છે તેમ બધાં શાસ્ત્રોમાં જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રકાશરૂપ છે.

શ્રાતસ્માત્ કર્મોમાં અને નૈમિત્તિક વ્યાવહારિક કાર્યોમાં જ્યોતિષ શાસ્ત્રની જરૂર પડે છે. વેદો, શાસ્ત્રો, પુરાણો પર શ્રદ્ધા રાખનાર સનાતન ધાર્મિક સંજ્ઞનોને આ શાસ્ત્ર વગર એક દિવસ પણ ચાલી શકે તેમ નથી. ધાર્મિક જનતા જ્યોતિષ શાસ્ત્રના આદેશાનુસાર તિથિ, વાર, નક્ષત્ર, યોગ, કરણ, લગ્નશુદ્ધિ અને અનેક યોગોના સંબંધથી મુહૂર્તનો નિર્ણય કરી શકે છે. દશપોણ માસ, ઇષ્ટિ ઇત્યાદિ વૈદિક કર્મો, એકાદશી, પ્રદોષ, શિવરાત્રી, રામનવમી, જન્માષ્ટમી ઇત્યાદિ સ્માત્ પૌરાણિક વ્રતો, ગર્ભાધાનાદિ વિવાહાન્ત સંસ્કારો; યાત્રા, તથા ગૃહારંભથી ગૃહપ્રવેશ સુધીનાં મુહૂર્તો, વસ્ત્રાભૂષણધારણ, કૃષિકર્મ, જલાશયનિર્માણ, જલાશયાદિનો ઉત્સર્ગ, યજ્ઞયાગનાં મુહૂર્ત, જાતક, તાજક, ગોચર ગ્રહોનાં ફળ અને આવશ્યક અનેક મુહૂર્તના વિષયો જેવા માટે અને તેના ઉપરથી કાર્યોનાં મુહૂર્તો જાણવા માટે જ્યોતિષશાસ્ત્રના ગ્રંથોની અવશ્ય જરૂર પડે છે. પરંતુ આજ દિન સુધીમાં કોઈએ એવું ઉપયોગી પુસ્તક તૈયાર કર્યું નથી, કે જે એકજ પુસ્તકના આધારથી સાધારણ સમસ્ત વ્યાવહારિક વિષયોનો પરિચય જાણવા માટે તે ઉપયોગી થાય.

જ્યોતિષ શાસ્ત્રના ગ્રંથો ઘણા છે. એવા ગ્રંથોનો એક સાથેનો સમૂહ મળવો મુશ્કેલ છે, છતાં કેટલાક ગ્રંથો જેવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી આ નવા ગ્રંથમાં ઉપયોગી વિષયોનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. અગાઉ દરેક શાસ્ત્રો હસ્તલિખિત હતાં તે હવે છાપખાનાં થવાથી થોડા ઘણા જ્યોતિષ શાસ્ત્રના ગ્રંથો છપાયેલા જેવામાં આવે છે; પરંતુ તેનો બધાનો એકજ ગ્રંથની અંદર સારરૂપનો લાભ જનતા લે તેવા હેતુથી કેટલાક

હસ્તલિખિત ગ્રંથોના આધારથી તથા છપાયેલાં પુસ્તકો પરથી ઉપયોગી વિષયોનો સંગ્રહ કરી દરેક ધાર્મિક સંજ્ઞાનોના હિતાર્થે સુંદર એક ન્યોતિષ શાસ્ત્રનો ગ્રંથ છપાવી બહાર પાડવાનો વિચાર મને થયો, કારણ ન્યોતિષ-શાસ્ત્રનો મુખ્ય ગ્રંથ વાલ્ક્યોષ છે. તે ઉપરથી વિદ્યાભ્યાસ કરનાર નાની વયના બાળકોને જલદી બોધ થાય એવા હેતુથી હમો તરફથી વાલ્ક્યોષ નામનું ન્યોતિષ શાસ્ત્રનું એક પુસ્તક સંવત્ ૧૯૮૦ ની સાલમાં પ્રથમાવૃત્તિમાં છપાવવામાં આવ્યું હતું. તેનો ધાર્મિક વિદ્યાલિલાષી જનતાએ સારો લાભ ઉઠાવ્યો હતો. થોડી મુદતમાં પ્રથમાવૃત્તિનાં પુસ્તકો ખપી જવાથી તેની એક પણ નકલ હમારી પાસે ન હોવાથી અને વારંવાર ગ્રાહકોની માગણીયો થવાથી આજે તેની દ્વિતીયાવૃત્તિ ધણાજ સુધારા વધારા સાથે અને અનેક વિષયોના નવિન સંગ્રહ સાથે છપાવી બહાર પાડવામાં આવી છે.

આ પુસ્તકની દ્વિતીયાવૃત્તિમાં ઘણાજ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. જુના બાળબોધમાં ચારસો શ્લોકો હોવાથી ઘણા થોડા વિષયોનો તેમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો જ્યારે આ બીજી આવૃત્તિ ન્યોતિષ સંબંધના બધા વિષયોના સમાવેશ સાથેના પુસ્તકરૂપે તૈયાર કરવામાં આવી છે. એટલે ન્યોતિષશાસ્ત્રનો બીજો ગ્રંથ જેવા જરૂર રહેતી નથી. પ્રાથમિક ન્યોતિષ વિદ્યા શિખવા માટે આ ગ્રંથ વિદ્યાલિલાષી બાળકોને અમૃતમય છે અને તેથી સ્વસ્થ જાણુવા માટે ઝીણી ઝીણી બાબતોનો પણ આમાં સમાવેશ હોવાથી આ ગ્રંથ સુગમ અને સરલતાથી અભ્યાસ કરી કરાવી શકાય છે. તે શિવાય ન્યોતિષવિદ્યો તથા શાસ્ત્રીયો પંડિતોને માટે પણ આ ગ્રંથ પરમ ઉપયોગી છે.

પહેલાં છપાયેલા બાળબોધ કરતાં આ નવો ગ્રંથમાં બમણો વધારો કરી એનું સરળ શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાન્તર તૈયાર કરાવી એને “મુદ્દર્તવિચારાદિ વાલ્ક્યોષજ્યોતિષસારસંગ્રહઃ” એ નામથી લોકોપકારાર્થે બહાર પાડવામાં આવ્યો છે. તે સાથે આ નવિન આવૃત્તિમાં (૧૧) અગીયાર પ્રકરણ રાખવામાં આવ્યાં છે. દરેક પ્રકરણમાં જુદા જુદા વિષયોનો સંગ્રહ કરી લખવામાં



આવ્યો છે, તે દરેક પ્રકરણના જુદા જુદા વિષયોનું સ્પષ્ટ રીતે અત્રે સ્પષ્ટીકરણ લખવામાં આવે તો પંસ્તાર્થનિકા બહુ મોટી અને વિસ્તારવાળી થાય; તે હેતુથી દરેક પ્રકરણના હુંકમાં સારરૂપ વિષયોનો હેતુ સમજવા માટે અને પુસ્તકનો પરિચય થવા સાર તેમજ વિષયોની સમજણ માટે આ પુસ્તકની અંદર જુદા વિષયાનુક્રમ લખવામાં આવ્યો છે એ ઉપરથી સમજી શકાશે કે પુસ્તકમાં આટલા વિષયો છે, છતાં હમોએ આ દ્વિતીયાવૃત્તિમાં કેટલો ફેરફાર કર્યો છે તેના સારરૂપ અગીયાર પ્રકરણના વિષયોનું સ્પષ્ટીકરણ કરીએ છીએ.

(૧) પ્રથમ પ્રકરણમાં—શક સંવત્સરાદિ વિચાર સાથે પંચાંગમાં જોવામાં આવતાં માસ, તિથિ, વાર, નક્ષત્ર, યોગ, કરણ, વિષ્ટિ, સન્મુખ ચંદ્ર જોવા બાબત, ક્ષય માસ, અધિકમાસ, માસભેદ, ઋતુ, અયન, ગોલવિચાર નંદાદિસંજ્ઞા, મેષાદિરાશિજ્ઞાન, ઉષ્નમુખ અધોમુખ નક્ષત્ર, ધ્રુવ, સ્થિર નક્ષત્રસંજ્ઞા, પંચક વિગેરે તમામ વિષયોનો ઉપયોગી શ્લોકો સાથે સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે.

(૨) વીજા પ્રકરણમાં—તિથિ, વાર, નક્ષત્રોના સંબંધથી થતા કુયોગો, ઉત્પાદાદિ યોગો, મુહૂર્ત, સુમુહૂર્ત, જ્ઞાનચક્ર વિગેરે અને કુયોગમાં શું કાર્યો થઈ શકતાં નથી તેના સ્પષ્ટ વિચારો લખવામાં આવ્યા છે.

(૩) ત્રીજા પ્રકરણમાં—યાત્રા મુહૂર્તની બાબત સ્પષ્ટ લખવામાં આવી છે કે, માસ, તારાવિચાર, નક્ષત્રવિચાર, તિથિ, વાર, ઘાત ચંદ્ર, કાળચંદ્ર, શુક્રવિચાર, દિક્શક્ષણ, કાળવાસ, રાહુવિચાર, યોગિની, શુભાશુભ શુકન, પ્રયાણે વન્ય વિગેરેના વિચારો વિવિધ પ્રકારના શ્લોકોથી સંપૂર્ણ રીતે લખ્યા છે.

(૪) ચોથા પ્રકરણમાં ધરના પ્રારંભથી તે વાસ્તુપૂજન તથા પ્રવેશ સુધીની જોવાની બાબતો સ્પષ્ટ લખવામાં આવી છે.

(૫) પાંચમા પ્રકરણમાં—ન્યારે શુભ પ્રસંગોને વિષે થતી શંકાઓને સમાધાન કરવા માટે શાસ્ત્રાર્થનો ત્રિપય લખવામાં આવ્યો છે. પોતાના મનનું સમાધાન થાય તેવા હેતુથી આ વિભાગ લખવામાં આવ્યો છે.

... (૬) છઠ્ઠા પ્રકરણમાં—ગર્ભાધાનથી પ્રોડશ સંસ્કારોનાં મુહૂર્તો અને તે સાથે વિવાહના કાર્યમાં વરકન્યાનો વિવાહકાળ, તેનાં લક્ષણ, રાશિમેલાપક, ગ્રહમેલાપક, ચંદ્રગુરુસૂચ્યશુદ્ધિવિચાર, દશમહાદોષવિચાર, વધૂપ્રવેશ, દ્વિરાગમન, વિગેરેનો શાસ્ત્રાનુસાર નિર્ણય કરી, શ્લોકોના પ્રમાણ સાથે સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે.

... (૭) સાતમા પ્રકરણમાં—નાના પ્રકારનાં મુહૂર્તો જેવાં કે રુદ્રયાગ, વિષ્ણુયાગ, દેવીયાગ, વેદપુરાણાદિપારાયણ, નીલોત્સર્ગ, વાવ, કુવો, દેવાલયપ્રતિષ્ઠાદિ-વિચાર, કૃષિકર્મ, દુકાન, નોકરી, શિક્ષણવિદ્યા, ક્યવિક્ય, નૂતનવસ્ત્રધારણ વિગેરે અનેક જુદા જુદા વિષયો અગ્નિચક્રના પ્રકાર સાથે લખવામાં આવ્યા છે.

(૮) આઠમા પ્રકરણમાં—પ્રજ્ઞાદિ વિવિધ વિચાર દરેક પ્રશ્નો શ્લોકોના પ્રમાણ સાથે, તેમ વિચાર કરવા લાયક મેઘ (વરસાદ) માળા જેવાનો પ્રકાર પણ બહુ વિસ્તાર સાથે લખવામાં આવ્યો છે.

(૯) નવમા પ્રકરણમાં—બાળકનો જન્મ થયા પછી ઇષ્ટ ધર્મી કાલનાં શીખવવા માટે સ્પષ્ટ રીતે લખવામાં આવી છે. તેમજ ઇષ્ટ ધર્મી ઉપરથી જન્મકુંડળી તથા તેના ફળાદેશના બાર ભાવના શ્લોકો સાથે જલદી સમજણ પડે તેવા પ્રકારની રચના તેમ સરળતાથી અષ્ટોત્તરી મહાદશા વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. તે સાથે સ્ત્રી તથા પુરુષોની જન્મકુંડળીનો ફળાદેશ લખવામાં આવ્યો છે. અને વર્ષકુંડલી બતાવતાં શીખવા માટે તેનો પ્રકાર પણ બતાવવામાં આવ્યો છે.

(૧૦) દશમા પ્રકરણમાં—ગોચરગ્રહ એટલે સૂર્યાદિ નવગ્રહોનું ફળ તથા નાની મોટી શનિની પનોતીના પાયા વિગેરે જાણવા માટે સુંદર યોજના સાથે લખવામાં આવ્યું છે. તેમ ભડલીવાક્ય અને તેજમંદી જેવાનો પ્રકાર પણ બતાવવામાં આવ્યો છે.

(૧૧) અગ્નિયારમા પ્રકરણમાં—ધણાજ વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે જે જેવાથી અને વાંચવાથી જરૂર ખાત્રી થશે. ન્યોતિપતે માટે આ ઉત્તમ

ગ્રંથ છે. એમ માનીને આ પુસ્તકનો સંગ્રહ કરવા ચુકશો નહી. જ્યોતિષના ધણા ગ્રંથો પરથી સારસમુદૂતનો છેવટનો વિભાગ લખવામાં આવ્યો છે અને તેમાં ગુરુ શુક્રસ્ત, ધનાક, મીનાક, મકરનો ગુરુ હોય ત્યાં શુભ કર્મના કતવ્યાકતવ્યનો સ્પષ્ટ નિર્ણય કરેલ છે તેમજ દેવીયાગ, રુદ્રયાગ, વિગેરે કાર્ય થાય કે ન થાય તેનો શાસ્ત્રાર્થ લખવામાં આવ્યો છે.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે આ ગ્રંથમાં અગીયાર પ્રકરણો લખવામાં આવ્યા છે. એટલે આ એકજ ગ્રંથની સદૃશી જ્યોતિષશાસ્ત્ર શીખવું હોય અથવા મુદૂત વિગેરેની બાબતો જાણવી હોય તો જાણી શકાય છે. એટલે આ ગ્રંથ સર્વોત્તમ, પરમોપયોગી અને અતિ સુંદર છે, એમ કહો કે આવો ગ્રંથ એકજ છે તો તેમાં અતિશયોક્તિ બીલકુલ નથી. આ ગ્રંથમાં સવિસ્તર વિષયો સાથે પુસ્તકના કદમાં એવડો વધારો થયો છે, છતાં લોકો આનો વધારો લાલ લે એ હેતુથી કિંમત માત્ર સ્વલ્પ રાખવામાં આવી છે. સુંદર ઝલેજ કાગળ શુદ્ધ ટાઇપિમાં છપાવી અને પાકી બાઈન્ડીંગ હોવા છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૪-૦ રાખવામાં આવી છે, તો દરેક સજ્જનો આ ગ્રંથનો લાલ લઈ હોમોએ લીધેલા પરિશ્રમની કદર કરશે તો હમારા શ્રમની સાથેકતા માનીશું.

સર્વ સામાન્ય જ્ઞતા આ જ્યોતિષશાસ્ત્રના વિષયોની મહત્તા અને આશય સમજી શકે એવા હેતુથી પ્રસ્તાવના ખાસ ગુજરાતી ભાષામાં લખવામાં આવી છે, અને તે પ્રસ્તાવના લખનાર તેમજ આ “વાઙ્મોઘજ્યોતિષસારસંગ્રહ” નામનું પુસ્તક અતિ સુંદર યોજનાથી ભાષાન્તર સાથે સંગ્રહ કરી આપનાર મુડેટી-ઈડર પિસ્તાલિશ. સત્તાવિશ-જ્ઞાતિજન શુકલ ઉમાશંકર નર્મદાશંકર સિદ્ધપુરકરનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

આ ગ્રંથની અંદર કોઈ ઠેકાણે ભૂલ જોવામાં આવે તો વાંચકવર્ગ ક્ષમા કરી અમોને લખી જણાવવા કૃપા કરશે એજ વિશ્વસિ.

પ્રકાશક

રાજગુરુ પંડિત રવિશંકર જ્યેષ્ઠરામ,

# अथ विषयानुक्रमणिका

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः	विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
मङ्गलाचरणम्	१	वारदोषादोपज्ञानम्	११
संवत्सरादिपञ्चाङ्गविचार- प्रकरणम् ॥ १ ॥		नक्षत्रनामानि	११
कृतयुगाद्यारम्भकालः	२	अभिजिद्भोगविचारः	१२
कृतयुगादिवर्षमानः	२	नक्षत्रस्वामिज्ञानम्	१३
संवत्सरज्ञानम्	२	अवकहडाचक्रम्	१३
संवत्सरनामानि	२	राशिनामानि	१५
संवत्सरचक्रम्	२	नक्षत्रपादैः राशिविचारः	१५
शक्रोपरिसंवत्सरज्ञानम्	४	नक्षत्रपादैः राशिज्ञानचक्रम्	१६
अधिकक्षयमासविचारः	४	राशिज्ञानम्	१६
अधिकमासचक्रम्	५	भेषादिराशिचक्रम्	१६
क्षयमासचक्रम्	५	राशित्त्रामिनः	१६
अयनगोलविचारः	६	सकार्याणि अधोमुखनक्षत्राणि	१८
पङ्क्तवः	६	सकार्याणि ऊर्ध्वमुखनक्षत्राणि	१८
ऋतुचक्रम्	७	सकार्याणि ति र्यङ्मुखनक्षत्राणि	१९
अयनमव्ये शुभाशुभकर्मविचारः	७	स्थिरध्रुवनक्षत्रसंज्ञाज्ञानम्	१९
मासज्ञानम्	७	चरसंज्ञकनक्षत्रज्ञानम्	२०
मासभेदविचारः	७	उग्रसंज्ञकनक्षत्रज्ञानम्	२०
कार्यभेदेन मासज्ञानम्	८	मिश्रसंज्ञकनक्षत्रज्ञानम्	२०
पक्षतिथिज्ञानम्	८	लघुक्षिप्रसंज्ञकनक्षत्रज्ञानम्	२१
तिथिस्वामिज्ञानम्	९	मृदुमैत्रसंज्ञकनक्षत्रज्ञानम्	२१
तिथीनां नन्दादिसंज्ञाः	९	तीक्ष्णदारुणसंज्ञकनक्षत्रज्ञानम्	२१
नन्दादिसंज्ञातिथिचक्रम्	१०	ध्रुवादिनक्षत्रसंज्ञाचक्रम्	२२
सप्तवाराः	१०	विष्कुंभादियोगनामानि	२२
		योगानयनम्	२३

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
चर्जनीययोगाः	२३
करणनामानि	२४
करणानयनम्	२४
करणचक्रम्	२५
भद्रानाम	२५
भद्रानिर्णयः	२५
वारपरत्वे भद्रानाम	२६
भद्राया मुखपुच्छघटीज्ञानम्	२७
पूजनप्रतादौ विष्टिः शुभोक्ता	२७
भद्रावासज्ञानम्	२८
भद्रावासफलम्	२८
भद्राहविभागस्तत्फलं च	२९
भद्राकृत्यम्	२९
भद्रफलम्	२९
भद्रादिदोषपरिहारः	३०
भद्राप्रयोजनम्	३०
पञ्चकनक्षत्राणि	३०
चन्द्रमावासज्ञानम्	३१
सन्मुखचन्द्रे सर्वदोषपरिहारः	३२
<b>अथ शुभाशुभयोगज्ञान- प्रकरणम् ॥ २ ॥</b>	
वर्ज्ययोगः	३२
मृत्युयोगपरिहारः	३३
रसिद्धियोगविचारः	३३

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
यमघण्टयोगपरिहारः	३४
आनन्दादियोगनामानि	३४
आनन्दादियोगगणनप्रकारः	३५
आनन्दादियोगज्ञानचक्रम्	३६
योगानां वर्ज्यघटिकाः	३७
दोषपरिहारः	३७
उत्पातादियोगाः	३७
उत्पातादियोगचक्रम्	३८
यमघण्टयोगः	३८
यमघण्टफलम्	३८
यमघण्टयोगचक्रम्	३९
क्रकचयोगः	३९
संवर्तकयोगः	३९
यमदंष्ट्रायोगः	४०
मूशलवज्रयोगः	४०
त्रिपुष्करयोगः	४०
त्रिपुष्करमरणे शान्तिः	४१
नक्षत्रवारादिमृत्युयोगज्ञानम्	४१
मृत्युयोगः	४२
मृत्युयोगचक्रम्	४२
रवियोगः	४३
तिथिदग्धयोगः	४३
नक्षत्रदग्धयोगः	४३
हुताशनयोगाः	४३

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः	विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
विरुद्धयोगाः	४४	घातचन्द्रादिदोषपरिहारः	५७
सिद्धियोगाः	४५	कालचन्द्रविचारः	५७
सिद्धियोगः	४७	ताराज्ञानम्	५८
सिद्धियोगचक्रम्	४८	चन्द्रवासविचारः	५९
अमृतसिद्धियोगः	४८	चन्द्रवासचक्रम्	५९
अमृतसिद्धियोगचक्रम्	४८	शुक्रोदयादिविचारः	५९
ज्वालामुखीयोगः	४८	शुक्रदोषपरिहारः	६०
राज्यभङ्गादियोगः	४९	दिक्शूलम्	६०
स्वर्परयोगः	४९	विदिक्शूलम्	६१
अर्धोदययोगः	५०	नक्षत्रशूलम्	६१
वारुणीयोगः	५०	शूलदोषनिवारणार्थभक्षणपदार्थः	६१
दुर्महूर्तसुमहूर्तज्ञानचक्रम्	५१	कालवासविचारः	६२
कपिलापट्टीयोगः	५२	कालराहुविचारः	६२
पुष्करयोगः	५२	यात्रायां विशेषविचारः ।	६२
अथतीर्थयात्राप्रकरणम् ॥ ३ ॥		उत्सवादौ गमनागमनविचारः	६३
यात्रामुहूर्तविचारः	५३	अभिजिन्मुहूर्तविचारः	६३
नक्षत्रविचारः	५३	गर्गादिऋषिमत्प्रयाणमुहूर्तवि.	६३
शुभाशुभवारविचारः	५४	अस्तादिदोषविचारः	६४
यात्रातिथयः	५४	कालवेलाविचारः	६४
चन्द्रफलम्	५४	योगिनीवासविचारः	६४
घाततिथिवारचन्द्रनक्षत्राणि	५५	योगिनीवासचक्रम्	६५
घाततिथिवारचन्द्रनक्षत्रचक्रम्	५६	योगिनीवासफलम्	६५
स्त्रीघातचन्द्राः	५६	प्रस्थानदिनप्रमाणम्	६५
घातचन्द्रादिदोषः	५७	दुग्धादित्याज्यविचारः	६६

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
वर्जनीययोगाः	२३
करणनामानि	२४
करणानयनम्	२४
करणचक्रम्	२५
भद्रानाम	२५
भद्रानिर्णयः	२५
वारंपरत्वे भद्रानाम	२६
भद्राया मुखपुच्छघटीज्ञानम्	२७
पूजनव्रतादौ विष्टिः शुभोक्ता	२७
भद्रावासज्ञानम्	२८
भद्रावासफलम्	२८
भद्राङ्गविभागस्तत्फलं च	२९
भद्राकृत्यम्	२९
भद्राफलम्	२९
भद्रादिदोषपरिहारः	३०
भद्राप्रयोजनम्	३०
पञ्चकनक्षत्राणि	३०
चन्द्रमावासज्ञानम्	३१
सन्मुखचन्द्रे सर्वदोषपरिहारः	३२
अथ शुभाशुभयोगज्ञान- प्रकरणम् ॥ २ ॥	
वर्ज्ययोगः	३२
मृत्युयोगपरिहारः	३३
सिद्धियोगविचारः	३३

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
यमघंटयोगपरिहारः	३४
आनन्दादियोगनामानि	३४
आनन्दादियोगगणनप्रकारः	३५
आनन्दादियोगज्ञानचक्रम्	३६
योगानां वर्ज्यघटिकाः	३७
दोषपरिहारः	३७
उत्पातादियोगाः	३७
उत्पातादियोगचक्रम्	३८
यमघण्टयोगः	३८
यमघण्टफलम्	३८
यमघण्टयोगचक्रम्	३९
ऋकचयोगः	३९
संवर्तकयोगः	३९
यमदंष्ट्रायोगः	४०
मूशालवज्रयोगः	४०
त्रिपुष्करयोगः	४०
त्रिपुष्करमरणे शान्तिः	४१
नक्षत्रवारादिमृत्युयोगज्ञानम्	४१
मृत्युयोगः	४२
मृत्युयोगचक्रम्	४२
रवियोगः	४३
तिथिदग्धयोगः	४३
नक्षत्रदग्धयोगः	४३
हुताशनयोगाः	४३

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः	विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
विरुद्धयोगः	४४	घातचन्द्रादिदोषपरिहारः	५७
सिद्धियोगः	४५	कालचन्द्रविचारः	५७
सिद्धियोगः	४७	ताराज्ञानम्	५८
सिद्धियोगचक्रम्	४८	चन्द्रवासविचारः	५९
अमृतसिद्धियोगः	४८	चन्द्रवासचक्रम्	५९
अमृतसिद्धियोगचक्रम्	४८	शुक्रोदयादिविचारः	५९
ज्वालामुखीयोगः	४८	शुक्रदोषपरिहारः	६०
राज्यभङ्गादियोगः	४९	दिवशूलम्	६०
खर्परयोगः	४९	विदिवशूलम्	६१
अर्घोदययोगः	५०	नक्षत्रशूलम्	६१
वारुणीयोगः	५०	शूलदोषनिवारणार्थभक्षणपदार्थः	६१
दुर्मुहूर्तसुमुहूर्तज्ञानचक्रम्	५१	कालवासविचारः	६२
कपिलाषष्ठीयोगः	५२	कालराहुविचारः	६२
पुष्करयोगः	५२	यात्रायां विशेषविचारः ।	६३
अथतीर्थयात्राप्रकरणम् ॥ ३ ॥		उत्सवादौ गमनागमनविचारः	६३
यात्रामुहूर्तविचारः	५३	अभिजिन्मुहूर्तविचारः	६३
नक्षत्रविचारः	५३	गर्गादिऋषिमतप्रयाणमुहूर्तवि.	६३
शुभाशुभववारविचारः	५४	अस्तादिदोषविचारः	६४
यात्रातिथयः	५४	कालवेलाविचारः	६४
चन्द्रफलम्	५४	योगिनीवासविचारः	६४
घाततिथिवारचन्द्रनक्षत्राणि	५५	योगिनीवासचक्रम्	६५
घाततिथिवारचन्द्रनक्षत्रचक्रम्	५६	योगिनीवासफलम्	६५
स्त्रीघातचन्द्राः	५६	प्रस्थानदिनप्रमाणम्	६५
घातचन्द्रादिदोषः	५७	दुग्धादित्याज्यविचारः	६६



विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
आडलभ्रमणयोगविचारः	६६
यात्रायां शुभाशुभलक्षणज्ञानम्	६७
प्रस्थानविचारः	६७
शुभशकुनज्ञानम्	६८
अशुभशकुनज्ञानम्	६८
दुःशकुनपरिहारः	६९
प्रयाणे वर्ज्यविचारः	७०
<b>अथवास्तुमुहूर्तविचार- प्रकरणम् ॥ ४ ॥</b>	
मासशुद्धिविचारः	७१
गृहारंभे भूमिपरीक्षा	७१
गृहारंभे निन्दितभूमयः	७२
गृहारंभे भूमिशयने ज्ञानम्	७२
खातज्ञानम्	७२
खातचक्रम्	७३
गृहारंभखातदिशाविचारः	७३
नागशिरोविचारः	७३
फलविचारः	७४
गृहारंभे कालनिषेधः	७४
गृहारंभे वृषज्ञानम्	७४
गृहारंभचक्रम्	७५
गृहारंभे मुहूर्तः	७५
गृहारंभे मासशुद्धिः ॥	७५
स्तंभमुहूर्तः	७६

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
स्तंभचक्रम्	७६
द्वारमुहूर्तः	७६
द्वारस्थापनविचारः	७६
द्वारचक्रम्	७७
द्वारस्थापने वाराः	७७
द्वारस्थापने तिथिविचारः	७७
कपाटमुहूर्तः	७८
कपाटचक्रम्	७८
जीर्णकाष्ठनिषेधः	७९
सोभमुहूर्तः	७९
सोभचक्रम्	७९
गृहारंभवृषवास्तुचक्रम् ॥	८०
गृहप्रवेशे कलशमुहूर्तः	८०
कलशचक्रम्	८०
वास्तुपूजनमासाः	८१
वास्तुपूजननक्षत्राणि	८१
वास्तुपूजने वारविचारः	८२
जीर्णगृहप्रवेशमुहूर्तविचारः	८२
जीर्णगृहेऽस्तादिदोषाभावः	८२
वामार्कलक्षणम्	८२
नूतनग्रामप्रवेशे मुहूर्तविचारः	८३
<b>अथशास्त्रार्थप्रकरणम् ॥ ५ ॥</b>	
शुभसमयज्ञानम्	८४
ग्रहणवेधविचारः	८४

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
जन्ममासे कर्मज्ञानविचारः	८४
चौलकर्मविचारः	८५
मुण्डनमण्डनविचारः	८५
संक्रान्तिपुण्यकालः	८५
होलाष्टकविचारः	८६
पक्षविचारः	८६
गुरुशुक्रास्तमध्येकार्यवर्जितज्ञानम्	८७
व्रतारंभनिषिद्धकालः	८७
प्रकारान्तरेणकार्यवर्जितकुयोगज्ञानम्	८७
गुरुशुक्रास्तमध्ये संस्कारकर्मविचारः	८८
सिंहस्थगुरुपरिहारः	८८
एकोदरप्रसूतानां मंगलकालः	८९
आवश्यकै द्विमंगलविचारः	८९
व्रतबन्धे जन्ममासादिविचारः	९०
अतिचारे व्रतबन्धनादिनिषेधः	९०
चतुर्थाष्टमद्वादशचन्द्रविचारः	९०
कन्यारजस्वलायां गुरुविचारः	९१
विवाहाद्दौ सूतकविचारः	९१
नान्दीमुखश्राद्धविधिविचारः	९२
विवाहाद्दौ कन्यारजोदोषविचारः	९२
सूतिकादोषविचारः	९३
प्रथमरजोदर्शनफलम्	९३
रजस्वलादिनानि	९४
ऋतुमतीस्नानम्	९४

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
ऋतुकालः	९५
स्त्रीसंगमनक्षत्राणि	९५
कन्यादानविचारः	९५
गुरोर्वक्तिवमार्गित्वदेशपरत्वविचारः	९६
अभिजिन्मुहूर्तविचारः	९६
शुभाशुभचन्द्रविचारः	९७
प्रसंगात् ग्रहबलविचारः	९७
धनार्कमीनार्कविचारः	९७
स्नानसूतकनिर्णयः ॥	९८
अथसंस्कारमुहूर्तप्रकरणम् ॥६॥	
प्रथमरजोदर्शनविचारः	१०३
ऋतुमतीस्नानम्	१०४
गर्भाधानम्	१०४
पुंसवनसीमंतमुहूर्तः	१०५
वारफलम्	१०६
दोषपरिहारः	१०६
गर्भिणीपतेः कार्यम्	१०६
पुत्रोत्पन्नसूतकविचारः	१०६
जातकर्मनामकर्ममुहूर्तः	१०७
दत्तकपुत्रमुहूर्तः	१०८
प्रसूतास्नानमुहूर्तः	१०८
स्तनपानमुहूर्तः	१०९
दन्तजननफलम्	१०९
दोलाचक्रम्	११०

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
दोलारोहणमुहूर्तः	१११
जलपूजामुहूर्तः	१११
गवादिदुग्धपानमुहूर्तः	११२
निष्क्रमणमुहूर्तः	११२
अन्नप्राशनमुहूर्तः	११३
जन्मनक्षत्रविचारः	११३
भूम्युपवेशनमुहूर्तः	११४
जीविकापरीक्षा	११४
कर्णवेधमुहूर्तः	११४
जन्ममासविचारः	११५
जन्ममासादौ कार्याकार्यविचारः	११५
जन्मस्थचन्द्रे वर्ज्यम्	११६
चौलमुहूर्तः	११६
चौले ताराशुद्धिः	११६
मातरि गर्भवत्यां चूडानिषेधः	११७
मातरि रजस्वलायां निषेधः	११७
मुहूर्तालभे विधिः	११८
मार्गज्येष्ठयोर्ज्येष्ठापत्यस्य निषेधः	११८
सामान्यक्षौरमुहूर्तः	११८
अक्षरारंभमुहूर्तः	११९
विचारंभमुहूर्तः	११९
व्रतबन्धकालविचारः	१२०
मासशुद्धिविचारः	१२१
उपनयने नक्षत्रादिमुहूर्तविचारः	१२२

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
वर्ज्यनक्षत्राणि	१२३
अनध्यायादिवर्ज्यतिथयः	१२३
गलग्रहतिथयः	१२४
गुरुशुद्धिः	१२४
केशान्तसमावर्तनमुहूर्तः	१२४
कन्याविवाहकालः	१२५
कन्यारजोदोषः	१२६
वाग्दानमुहूर्तः	१२६
विवाहमुहूर्तविचारः	१२६
विवाहशुद्धिविचारः	१२७
विवाहे दशमहादोषविचारः	१२७
पञ्चशलाकाचक्रम्	१२८
लत्तादोषविचारः	१२९
लत्तादोषफलम्	१२९
पातदोषविचारः	१३०
पातदोषफलम्	१३०
युतिदोषविचारः	१३०
युतिदोषफलम्	१३१
वेधविचारः	१३१
वेधफलम्	१३१
देशभेदेन लत्तादिदोषपरिहारः	१३२
यामित्रदोषविचारः	१३२
वाणदोष ( पञ्चक ) विचारः	१३३
एकार्गलदोषविचारः	१३३

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः	विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
एकागलचक्रम्	१३४	प्रहमैत्रीविचारः	१४६
उपग्रहदोषविचारः	१३४	प्रहमैत्रीचक्रम्	१४७
क्रान्तिसाम्यदोषविचारः	१३५	प्रहमैत्रीगुणचक्रम्	१४७
दग्धातिथिविचारः	१३५	प्रहमैत्रीफलम्	१४८
सूर्यबलविचारः	१३६	गणाविचारः	१४८
गुरुबलविचारः	१३६	गणगुणचक्रम्	१४९
विवाहे रविचन्द्रगुरुशुद्धिचक्रम्	१३७	नाडीगुणचक्रम्	१४९
सिंहस्थगुरुविचारः	१३८	गणफलम्	१४९
मकरस्थगुरुविचारः	१३८	गणचक्रम्	१५०
गुर्वादित्यविचारः	१३८	भकूटविचारः	१५०
घस्रपक्षविचारः	१३८	राशिकूटगुणचक्रम्	१५१
विवाहे भौमदोषः	१३९	नवपञ्चमविचारः	१५१
भौमदोषपरिहारः	१३९	मृत्युषडष्टकम्	१५२
वरकन्ययोर्मेलकसंबंधिविचारः	१३९	प्रीतिषडष्टकम्	१५२
वर्णविचारः	१४०	द्विर्द्वादशकम्	१५३
वर्णचक्रम्	१४०	सदसत्कूटकोष्ठकानि	१५३
वरकन्यागुणचक्रम्	१४१	दोषपरिहारः	१५४
वश्यविचारः	१४१	नाडीविचारः	१५४
वश्यचक्रम्	१४२	नाडीफलम्	१५५
ताराविचारः	१४३	नाडीचक्रम्	१५५
तारागुणचक्रम्	१४३	वर्णादीनां दोषाः	१५६
योनिविचारः	१४४	आवश्यकै शांतिः	१५६
योनिगुणचक्रम्	१४५	वर्गविचारः	१५६
योनिवैरम्	१४६	वर्गचक्रम्	१५७

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
जन्मनामराशिप्रधानता	१५७
विवाहे लग्नविचारः	१५८
कर्तारिदोषपरिहारः	१५९
द्वितीये पतिजन्मर्क्षे दोषः	१५९
वधूप्रवेशमुहूर्तः	१६०
द्विरागमनमुहूर्तः	१६०
शुक्रदोषपरिहारः	१६१
गोत्रभेदेन शुक्रपरिहारः	१६१
त्रिरागमनमुहूर्तः	१६२
त्रिरागमने मासिकराहुविचारः	१६२
मासिकराहुवासचक्रम्	१६२
राहुफलम्	१६३
त्रिमासिकराहुविचारः	१६३
त्रिमासिकराहुचक्रम्	१६३
गांधर्वविवाहमुहूर्तः	१६४

### अथ नानाविधमुहूर्तविचार-

#### प्रकरणम् ॥ ७ ॥

नूतनवस्त्रधारणमुहूर्तः	१६४
नूतनवस्त्रधारणे वारफलम्	१६५
स्त्रीणां वस्त्राभरणादिधारणमुहूर्तः	१६५
वर्जितनक्षत्राणि	१६५
वर्जितनक्षत्रादिषु वस्त्रधारणम्	१६६
क्रयविक्रयमुहूर्तः	१६६
पशुप्रवेशगमनवर्जनम्	१६६

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
रैचक्रम्	१६७
दधिमन्थनवर्जनम्	१६७
अश्वगजाद्यारोहणमुहूर्तः	१६८
भैषज्यमुहूर्तः	१६८
रोगमुक्तस्य स्नानमुहूर्तः	१६८
उत्पन्नरोगे शुभाशुभविचारः	१६९
वाणिज्य ( दुकान-पेढी )	
कर्ममुहूर्तविचारः	१६९
हाटकचक्रविचारः	१६९
हाटकचक्रम्	१७०
सूचीकर्ममुहूर्तः	१७१
मुद्रापातनमुहूर्तः	१७१
भूषणघट्टनमुहूर्तः	१७१
ऋणदाने ग्रहणे च वर्ज्यम्	१७२
चूज्यादिधारणमुहूर्तः	१७२
चूडीचक्रम्	१७२
हलयोजनमुहूर्तः	१७३
हलचक्रम्	१७४
वीजोप्तिमुहूर्तः	१७४
वीजोप्ती सर्पाकारचक्रम्	१७५
धान्यच्छेदनमुहूर्तः	१७५
धान्यमर्दनमुहूर्तः	१७६
धान्यरोपणमुहूर्तः	१७६
धान्यस्थापनमुहूर्तः	१७६

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
अधोलाचक्रम्	१७७
नवान्नभक्षणमुहूर्तः	१७७
चूल्हीमुहूर्तचक्रम्	१७७
चुल्लीस्थापनफलविचारः	१७८
कोल्हूचक्रम्	१७८
इक्षुयन्त्रमुहूर्तचक्रम्	१७९
इक्षुयन्त्रचक्रम्	१७९
सर्पदंशविचारः	१७९
राज्याभिषेकमुहूर्तः	१८०
देवप्रतिष्ठासुहूर्तः	१८०
प्रतिष्ठामासविचारः	१८०
प्रतिष्ठानक्षत्राणि	१८१
प्रतिष्ठायां तिथिविचारः	१८१
प्रतिष्ठायां पक्षविचारः	१८१
प्रतिष्ठायां वारविचारः	१८२
देवस्थापने लग्नकथनम्	१८२
शिखरस्थापनचक्रम्	१८२
रुद्रयागमुहूर्तः	१८३
नक्षत्रादिविचारः	१८३
निष्कामयज्ञाद्यनुष्ठानकर्मविचारः	१८४
विष्णुयागमुहूर्तविचारः	१८४
देव्याराधनमुहूर्तविचारः	१८५
तत्रादौ मासविचारः	१८५
( तत्र ) तिथिविचारः	१८५

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
( तत्र ) वारविचारः	१८६
( तत्र ) नक्षत्रविचारः	१८६
होमाहुतिविचारः	१८६
होमाहुतिचक्रम्	१८६
आहुतिदोषपरिहारः	१८७
ग्रहाणामाहुतिफलम्	१८७
वह्निवासः	१८८
दोषपरिहारः	१८८
प्रकारान्तरेण अग्निचक्रविचारः	१८९
दुर्गाहोमे आहुतिचक्रविचारः	१८९
विष्णुयागे आहुतिचक्रम्	१९०
नारायणवल्यादिमुहूर्तविचारः	१९०
नीलोद्वाहमुहूर्तविचारः	१९१
जलाशयखननमुहूर्तः	१९२
वापीखननमुहूर्तः	१९२
कूपारम्भमुहूर्तः	१९३
कूपचक्रम्	१९३
जलशोधनप्रकारः	१९३
जलोत्सर्गमुहूर्तविचारः	१९५
मंत्रदीक्षामुहूर्तविचारः	१९५
अग्न्याधानमुहूर्तविचारः	१९५
संन्यस्तदीक्षाग्रहणमुहूर्तविचारः	१९६
वेदपुराणादिपारायणमुहूर्तविचारः	१९६
सेवा ( नोकरी ) मुहूर्तविचारः	१९७

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
शिल्पविद्यामुहूर्तविचारः	१९७
इष्टिकानिर्माणमुहूर्तः	१९७
इष्टिकानिर्माणचक्रम्	१९८
इष्टिकाग्निदाहचक्रम्	१९८
इष्टिकानिःसारणचक्रम्	१९८
रविवारकर्म	१९९
सोमवारकर्म	१९९
भौमवारकर्म	१९९
बुधवारकर्म	१९९
गुरुवारकर्म	२००
शुक्रवारकर्म	२००
शनिवारकर्म	२००
पंचकविचारः	२०१
गोमयकाष्ठादिस्थापनप्रकारः	२०१
पञ्चकरहितकाष्ठादिस्थापनचक्रम्	२०२
प्रश्नादिविचारमिश्रप्रकरणम्	८
रामादिप्रश्नः	२०३
रामादिप्रश्नचक्रम्	२०४
पञ्चदशीयन्त्रप्रश्नः	२०४
पञ्चदशीयन्त्रचक्रम्	२०४
गर्भिणीप्रश्नः	२०५
गर्भप्रश्नचक्रम्	२०५
प्रकारान्तरेण गर्भिणीप्रश्नः	२०५
कार्यसिद्धिप्रश्नः	२०६

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
कार्याकार्यप्रश्नः	२०६
पशुप्रश्नः	२०७
पन्याप्रश्नः	२०७
नेत्रस्फुरणफलम्	२०८
नष्टवस्तुप्रश्नविचारः	२०८
अन्धादिनक्षत्रचक्रम्	२०९
अन्धादिदिशाफलविचारः	२०९
नष्टवस्तुदिशाज्ञानविचारः	२०९
अनर्घसमर्घमहर्घविचारः	२११
तैलाभ्यङ्गफलम्	२११
अङ्गस्फुरणफलम्	२११
अङ्गस्फुरणफलानि	२१२
अङ्गस्य विभागे पल्लीपतने फल- विचारः	२१३
विशेषपल्लीपतनफलम्	२१३
पल्लीपतनस्यानिष्टफलवारणा- यात्र दानजपः	२१३
पल्लीपतनेप्रशस्तवारतिथ्यर्क्षाणि	२१३
अवतारजयन्तिथयः	२१४
युगादितिथयः	२१४
मन्वादितिथयः	२१४
कल्पादितिथयः	२१४
सर्वघातचक्रम्	२१५
अकडमचक्रम्	२१६

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः	विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
सामान्यतिथिनिर्णयविचारः	२१६	उच्चनीचग्रहाः	२३२
विशेषतिथिनिर्णयचक्रम्	२१७	उच्चनीचग्रहचक्रम्	२३३
प्रश्नमार्गसूचकशकुनविचारः	२१८	द्वादशभावनामानि	२३३
अङ्गस्पर्शशुभाशुभविचारः	२१९	दृष्टिविचारः	२३३
कार्यसिद्धिप्रश्नविचारः	२१९	भावविचारः	२३४
कार्याकार्यविचारः	२१९	तन्वादिद्वादशभावफलम्	२३७
कार्यासिद्धि-असिद्धिचक्रम्	२२०	अष्टोत्तरीमहादशाचक्रम्	२४२
रोगिप्रश्नविचारः	२२०	विंशोत्तरीमहादशाचक्रम् (३००)	२४२
सन्तानप्रश्नविचारः	२२०	सप्तविंशतिनक्षत्राणां योन्यादि-	
वारफलविचारः	२२१	संज्ञाचक्रम्	२४३
कार्तिकादिवर्षागर्भलक्षणविचारः	२२१	ग्रहाणां दशा ३ तथा दृष्टिस्तथा-	
भूधविचारः	२२५	रत्नावर्षसंख्या तथा उपाय-	
तांत्रोक्तशकुनविचारः	२२५	रत्नादिकोष्टकम्	२४४
सत्यरूपशकुनावलिः	२२६	पुरुषजन्मचक्रमां तन्वादिभावफ०	२४५
अथजातकताजकप्रकरणम्	९	स्त्रीजन्मकुण्डलीभावफलम्	२४६
जन्मकालविचारः	२२८	वर्षप्रवेशविचारः	२४७
अ लशङ्कोरपरि इष्टघट्यानयनम्	२२८	वर्षद्युवचक्रम्	२४८
कलाकोपरि इष्टघट्यानयनम्	२२८	वर्षपत्रलेखनप्रकारः	२४९
आत्मछायोपरि इष्टघट्यानयनम्	२२९	कुमारस्य मासनामचक्रम् ॥	२५०
रात्रौ इष्टघट्यानयनम्	२३०	कन्यकाया मासनामचक्रम्	२५०
लग्नघटीप्रमाणम्	२३०	अथगोचरग्रहफलप्रकरणम्	१०
लग्नघटीप्रमाणचक्रम्	२३०	शुभाशुभगोचरग्रहफलचक्रम्	२५१
लग्नानयनम्	२३०	सूर्यस्य शुभाशुभफलम्	२५२
जन्मपत्रलेखनप्रकारः	२३१	चन्द्रस्य शुभाशुभफलम्	२५२
		भूमिस्य शुभाशुभफलम्	२५३



विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
बुधस्य शुभाशुभफलम्	२५४
गुरोः शुभाशुभफलम्	२५५
शुक्रस्य शुभाशुभफलम्	२५६
मन्दस्य शुभाशुभफलम्	२५६
राहोः शुभाशुभफलम्	२५७
मृत्युशब्दार्थविचारः	२५८
सर्वग्रहाणां राशिफलनियमः	२५९
ग्रहाणां राशिभुक्तसंख्याविचारः	२५९
ह्रस्वशनिफलम्	२५९
दीर्घशनिफलम्	२६०
पादविचारः	२६०
सुवर्णपादफलम्	२६१
रजतपादफलम्	२६१
ताम्रपादफलम्	२६१
लोहपादफलम्	२६१
दशाया दिनसंख्याविचारः	२६२
दशाप्रवृत्तिविचारः	२६२
सूर्यदानविचारः	२६३
चन्द्रदानम्	२६४
भौमदानम्	२६४
बुधदानम्	२६४
गुरुदानम्	२६४
शुक्रदानम्	२६५
शनैश्चरदानम्	२६५
राहोर्दानम्	२६५
केतोर्दानम्	२६५
अश्रे पित्रादिदोषविचारः	२६६
नष्टवस्तुप्रश्नभावाविचारः	२६९

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
वालकना जन्म घटना कया भागमां	
थयो विगेरे जोवानी रीत	२७१
चरणवशेन मूलजातफलम्	२७२
मूलफलविचारे चरणवशेन	
फलविचारः	२७३
ज्येष्ठानक्षत्रजातफलम्	२७३
मूलनक्षत्रादिदोषविचारः	२७४
आश्लेषाविचारः	२७४
ग्रहाणां जपसंख्या	२७४
राशिपरत्वे रोगिमरणविचारज्ञानम्	२७५
लग्नोपरिप्रश्नार्चिता	२७६
नक्षत्रसूचकप्रश्नविचारः	२७६
ग्रहशान्तर्यविचारः	२८०
भडलीवाक्यानि	२८१
रु, चांदी, अलसी विगेरेनी	
तेजी मंदी जाणवानी रीत	२९१
<b>आवश्यकमुहूर्तविचार-</b>	
<b>प्रकरणम् ॥ ११ ॥</b>	
शुभतिथयः	२९४
शुभवाराः	२९४
शुभनक्षत्राणि	२९४
दिनशुद्धिः	२९४
कालराहुः	२९४
वर्ज्यभमृतसिद्धियोगः	२९४
कोष्ठकस्था आवश्यकमुहूर्ताः	२९५
रजोदर्शने श्रेष्ठानि	२९५
रजःस्नानमुहूर्तः	२९५
पुंसवनसीमन्तमुहूर्तः	२९५

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
सूतिकायाः गृहप्रवेशमुहूर्तः	२९५
जातकर्ममुहूर्तः	२९५
स्तनपानमुहूर्तः	२९५
सूतिकायाः पथ्यमुहूर्तः	२९५
सूतिकास्नानमुहूर्तः	२९५
दोलारोहणमुहूर्तः	२९६
जलपूजनमुहूर्तः	२९६
भूम्युपवेशनमुहूर्तः	२९६
नामकरणमुहूर्तः	२९६
अन्नप्राशनमुहूर्तः	२९६
कर्णविधमुहूर्तः	२९६
चौलकर्ममुहूर्तः	२९६
ताम्बूलभक्षणमुहूर्तः	२९६
क्षेमार्थशान्तिकर्ममुहूर्तः	२९६
अक्षरारंभमुहूर्तः	२९६
विद्यारंभमुहूर्तः	२९६
व्रतबन्धमुहूर्तः	२९७
दीक्षाग्रहणमुहूर्तः	२९७
वधुप्रवेशमुहूर्तः	२९७
भर्तृगोहातिवृत्तगमने मुहूर्तः	२९७
द्विरागमनमुहूर्तः	२९७
वापीकूपतडागारंभमुहूर्तः	२९७
क्रयविक्रयमुहूर्तः	२९७
वाणिज्यकर्म (दुकान) करणेमुहूर्तः	२९७
दाससंग्रह (नोकर) मुहूर्तः	२९७
चूडीधारणमुहूर्तः	२९७
नूतनवध्वाः पाककर्ममुहूर्तः	२९८

विषयाः ।	पृष्ठाङ्कः
हलप्रवाहमुहूर्तः	२९८
रोगमुक्तस्नानमुहूर्तः	२९८
काष्ठसंग्रहमुहूर्तः	२९८
गृहारम्भमुहूर्तः	२९८
नूतनग्रहप्रवेशमुहूर्तः	२९८
खट्वारोहणमुहूर्तः	२९८
सुगन्धभोगमुहूर्तः	२९८
भूपणघट्टनमुहूर्तः	२९८
चूल्हीस्थापनमुहूर्तः	२९८
इक्षुरोपणमुहूर्तः	२९८
इक्षुयन्त्रकार्यमुहूर्तः	२९९
शकटारम्भमुहूर्तः	२९९
पाटडास्थापनमुहूर्तः	२९९
सेतुबंधनकृत्यमुहूर्तः	२९९
कलशचक्रम्	२९९
भोमचक्रम्	२९९
हलप्रवाहहलचक्रम्	२९९
वांजोप्तिमुहूर्तः	२९९
कणमर्दनमुहूर्तः	२९९
धनसंग्रहमुहूर्तः	२९९
कुंभकारकृत्यमुहूर्तः	२९९
शिल्पविद्यारंभमुहूर्तः	३००
गातनृत्यारंभमुहूर्तः	३००
नौकाकृत्यमुहूर्तः	३००
विंशोत्तरीमहादशाचक्रम् (२४२)	३००
गुरुशुक्रास्तमध्येवर्ज्यकार्यचक्रम्	३०१
शुभाशुभकार्यविचारः	३०२

॥ इति विषयानुक्रमणिका समाप्त ॥

## ભારતે ભગવાન

આ પુસ્તકમાં અસંખ્ય એવા અદ્ભુત અને લોકપ્રચલિત સિદ્ધ પુરૂષોના ચમત્કારોની કથાઓ, ઈન્દ્રભવ, પરલોકવિદ્યા, સામુદ્રિકશાસ્ત્ર, યોગશાસ્ત્ર, શુકનાવલી, રસાયણિક પ્રયોગો, વનસ્પતિજ્ઞાન, અને વશીકરણ, મંત્રતંત્ર વીગેરે ગુજરાતી ભાષામાં ઉત્તમ પુસ્તક કીમત રૂ. ૫.

### ન્યોતિપશાસ્ત્રનું અદ્ભુત ઉત્તમ પુસ્તક

શ્રી લોમશસંહિતોક્ત ભાવકૃલાધ્યાય ( ગુજરાતી ટીકા સાથે )

આ લઘુ પુસ્તક લોમશસંહિતાની અન્દરમાં રહેલો ભાવકૃલાધ્યાય નામનો વિભાગ છે અને તેમાં બાર ભાવની કલ્પનાથી તે પ્રત્યેક ભાવનો અધિપતિ જે જે સ્થાનોમાં રહીને જે જે કૃણ આપે છે તે સંબંધીનું કથન કરવામાં આવ્યું છે. કૃલાદેશનો વિષય જો કે એવો છે કે માત્ર અમુકજ ગ્રહોના આધારેજ કૃણાદેશ કહી શકાય તેમ નથી, તો પણ સામાન્ય રીતે અન્ય વધુ યોગોનો સંબંધ મેળવતાં પણ આ અધિપતિઓ અમુક અમુક સ્થાનમાં રહેવાથી અમુક જાતનું કૃણ આપે છે એમ સવિશેષ કૃણદોષાતક થાય છે એમાં સંશય નથી. વિદ્વાન ન્યોતિપીઓ જો આ ભાવકૃલાધ્યાયના યોગોને મેળવી જો યોગાન્તરોનું કૃણ કથન કરે તો અવશ્ય રીતે તેઓ કૃલવક્તવ્યમાં સફળ થાય તેમાં જરા પણ સંદેહ નથી.

કૃણાદેશની ઉત્તમતા જે વ્યક્તિના સંબંધમાં કૃણ જોવામાં આવતું હોય તે પણ સારી રીતે સમજી શકે અને તેથી ન્યોતિપવિષયમાં સામયિક બળને અંગે કટલાક લોકોમાં ઉત્પન્ન થએલી અશ્રદ્ધા ખરેખર સચોટ રીતે પાછી શ્રદ્ધાના રૂપમાં પરિણામ થાયે તેમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. આ લઘુ પુસ્તક લોકોને કૃણાદેશની બાબતમાં ઉત્તમ રીતે ઉપયોગી થાય તે હેતુથી બહાર પાડવામાં આવ્યું છે. ઉત્તમ છપાઈ, ઉંચા ચિત્રણા ગ્લેજ કાગળ, છતાં મૂલ્ય માત્ર ૦-૬-૦.

### ગ્રહગોચર “ ફલાદર્શ ” ગુજરાતી ટીકાસહિત

આ પુસ્તકમાં ગોચરીના ગ્રહોનું ઉત્તમ રીતે વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. તેમ ભડલી વાક્ય અને તેજી મંદી જાણવાની રીત પણ સાથે આપવામાં આવેલી છે. ન્યોતિપ શાસ્ત્રને અભ્યાસ કરનારા વિદ્યાર્થીઓ માટે તેમજ દરેક ન્યોતિપીઓને કુંડલીપરથી કૃલાદેશ કહેવાનો ચમત્કારીક ખાસ સંગ્રહ કરવા લાયક ઉત્તમ ગ્રંથ છતાં કીમત માત્ર ૦-૩-૦.



अथ सुहूर्तविचारादि  
बालबोधज्योतिषसारसंग्रहः ॥

(गुर्जरभाषानुवादसहितः)

॥ मङ्गलाचरणम् ॥

प्रणम्य भक्त्या पितरं गणापं विचिन्त्य शक्त्या समुदीश्वरीं सदा ।  
पुराणवाक्यानि विशोध्य सम्यक्कुर्वे मुदाहं लघुबालबोधम् ॥१॥

नत्वा त्रिपुरांगणपं सनाथं, श्रीवाणीयुक्तां मम ज्योतिसारम् ।  
सुहूर्तवाक्यानि विचार्य युक्त्या विज्ञापयेयं गुरुपादपद्मे ॥२॥

सुहूर्तग्रन्थाननेकांश्च तट्टीकाश्चाप्यनेकशः ।

सुहूर्तसंग्रहं कुर्वे बालानां सुखहेतवे ॥ ३ ॥

अथ संवत्सरादि पञ्चाङ्गविचारप्रकरणम् ॥ १ ॥

अथ कृतयुगाचारंभः कालः

कार्तिके नवमी शुक्ला वैशाखे च तृतीयका ॥

दर्शो माघे त्रयोदश्यां भाद्रे चैव युगादयः ॥ १ ॥

सत्य युगनो आरंभ इति भासनी शुक्ल पक्षनी नवमीये,  
त्रेतायुगनो आरंभ वैशाख भासनी शुक्ल पक्षनी तृतीयाना द्विसे,  
द्वापर युगनो आरंभ भाद्र भासनी अभावास्याये, कलियुगनो  
आरंभ भाद्रपद भासनी कृष्ण पक्षनी त्रयोदशीये थाय छे. १

कृतयुगादिवर्षमानः ॥

सत्ययुगवर्षमानः	१७,२८,०००
त्रेतायुगवर्षमानः	१२,९६,०००
द्वापरयुगवर्षमानः	८,६४,०००
कलियुगवर्षमानः	४,३२,०००

अथ संवत्सरज्ञानम्

संवत्कालो ग्रहयुतः कृत्वा शून्यरसैर्युतः ॥

शेषाः संवत्सरा ज्ञेयाः प्रभवाद्या बुधैः क्रमात् ॥ २ ॥

विदुमनो जे संवत्सर आलतो होय तेभां नव युक्त करी तेने  
साठनो लाग आपवाधी जे शेष अंक रडे ते विद्वान पंडितोये  
प्रलवादी संवत्सरनां नाम अनुक्रमथी जाणुवां. २

अथ संवत्सरनामानि ॥ नारदः

प्रभवो विभवः शुक्रः प्रमोदोऽथ प्रजापतिः । अङ्गिरा श्रीमुखो  
भावो युवा धाता तथैव च ॥ ३ ॥ ईश्वरो बहुधान्यश्च प्रमाथी

विक्रमो वृषः ॥ चित्रभानुः सुभानुश्च तारणः पार्थिवो व्ययः ॥४॥  
 सर्वजित्सर्वधारी च विरोधी विकृतिः खरः ॥ नन्दनो विजयश्चैव  
 जयो मन्मथदुर्मुखौ ॥५॥ हेमलम्बी विलम्बी च विकारी शार्वरी  
 पुवः ॥ शुभकृच्छोभनः क्रोधी विश्वावसुपराभवौ ॥ ६ ॥ पुवङ्गः  
 कीलकः सौम्यः साधारणो विरोधकृत् ॥ परिधावी प्रमादी च  
 आनन्दो राक्षसोऽनलः ॥ ७ ॥ पिङ्गलः कालयुक्तश्च सिद्धार्थी  
 रौद्रदुर्मती ॥ दुन्दुभी रुधिराद्वारी रक्ताक्षी क्रोधनः क्षयः ॥ ८ ॥

स्पष्टार्थः ॥

प्रलवादी ६० संवत्सरेनां नाम नीचे लपेला चक्र प्रभाषे  
 श्लोकाथं समन्वे। ३

संवत्सरचक्रम् ।

ब्रह्मविंशतिः		विष्णुविंशतिः		रुद्रविंशतिः	
१ प्रभव	११ ईश्वर	२१ सर्वजित	३१ हेमलंभी	४१ पुनवंग	५१ पिंगल
२ विलव	१२ अहुधान्य	२२ सव धारी	३२ विलंभी	४२ कीलक	५२ कालयुक्त
३ शुक्ल	१३ प्रमादी	२३ विरोधी	३३ विकारी	४३ सौम्य	५३ सिद्धार्थी
४ प्रमोह	१४ विक्रम	२४ विकृति	३४ शार्वरी	४४ साधारण	५४ रौद्र
५ प्रमपति	१५ वृष	२५ खर	३५ पुव	४५ विरोधकृत्	५५ दुर्मति
६ अंगिरा	१६ चित्रभानु	२६ नन्दन	३६ शुभकृत्	४६ परिधानी	५६ दुन्दुभिरी
७ धीमुष्.	१७ सुभानु	२७ विजय	३७ शोभन	४७ प्रमादी	५७ रुधिराद्वार
८ भाव	१८ तारण	२८ व्यय	३८ क्रोधी	४८ आनन्द	५८ रक्ताक्षी
९ युवा	१९ पार्थिव	२९ मन्मथ	३९ विश्वावसु	४९ राक्षस	५९ क्रोधन
१० धाता	२० व्यय	३० दुर्मुख	४० पराभव	५० अनल	६० क्षय

॥ अधिकमासचक्रं ॥

१८३१ श्रावण	१८३४ आषाढ	१८३७ वैशाख	१८३९ भाद्रपद	१८४२ श्रावण
१८४५ ज्येष्ठ	१८४८ चैत्र	१८५० श्रावण	१८५३ आषाढ	१८५६ वैशाख
१८५८ भाद्रपद	१८६१ श्रावण	१८६४ ज्येष्ठ	१८६७ चैत्र	१८६९ श्रावण
१८७२ आषाढ	१८७५ वैशाख	१८७७ भाद्रपद	१८८० श्रावण	१८८३ ज्येष्ठ
१८८६ चैत्र	१८८८ श्रावण	१८९१ आषाढ	१८९४ वैशाख	१८९६ भाद्रपद
१८९९ आषाढ	१९०२ ज्येष्ठ	१९०४ आश्विन	१९०७ श्रावण	१९१० ज्येष्ठ
१९१३ वैशाख	१९१५ भाद्रपद	१९१८ आषाढ	१९२१ ज्येष्ठ	१९२३ आश्विन
१९२६ श्रावण	१९२९ ज्येष्ठ	१९३२ वैशाख	१९३४ भाद्रपद	१९३७ आषाढ

॥ अथ क्षयमासचक्रम् ॥

संवत् २०१९ मार्गशीर्ष	संवत् २०८४ मार्गशीर्ष
संवत् २०३८ पौषमास	संवत् २१०३ मार्गशीर्ष

સંવત્ ૨૧૪૧	કાર્તિક	સંવત્ ૨૨૨૫	માર્ગશીર્ષ
સંવત્ ૨૧૬૦	માર્ગશીર્ષ	સંવત્ ૨૨૪૪	પૌષમાસ
સંવત્ ૨૧૭૯	પૌષમાસ	સંવત્ ૨૨૮૨	માર્ગશીર્ષ

અયનગોલવિચારઃ ।

કર્કાદક્ષિણમયનં મકરાદુત્તરાયણમ્ ॥

મેષાદાવુત્તરો ગોલસ્તુલાદૌ દક્ષિણઃ સ્મૃતઃ ॥ ૧૧ ॥

કર્ક રાશિના સૂર્યથી ધનરાશિના સૂર્ય સુધી દક્ષિણાયન અને મકર રાશિના સૂર્યથી મિથુન રાશિના સૂર્ય સુધી ઉત્તરાયણ કહેવાય છે. મેષ રાશિના સૂર્યથી કન્યા રાશિના સૂર્ય સુધી ઉત્તર ગોલ અને તુલા રાશિના સૂર્યથી મીન રાશિના સૂર્ય સુધી દક્ષિણ ગોલ બાણવો. ૧૧

ષડ્ઋતવઃ ।

મૃગાદિરાદિદ્વયમાનુભોગાત્પટ્ટતવઃ સ્યુઃ શિશિરો વસન્તઃ ॥

ગ્રીષ્મશ્ચ વર્ષા ચ શરત્ત્વ તદ્વદ્દેમન્તનામા કથિતશ્ચ ષષ્ઠઃ ॥ ૧૨ ॥

મકર અને કુલ રાશિના સૂર્ય હોય તો શિશિર ઋતુ, મીન અને મેષ રાશિના સૂર્ય હોય તો વસન્ત ઋતુ, વૃષ અને મિથુન રાશિના સૂર્ય હોય તો ગ્રીષ્મ ઋતુ, કર્ક અને સિંહુ રાશિના સૂર્ય હોય તો વર્ષા ઋતુ, કન્યા અને તુલા રાશિના સૂર્ય હોય તો શરદ્ઋતુ તથા વૃશ્ચિક અને ધન રાશિના સૂર્ય હોય તો હેમન્ત ઋતુ કહેવાય છે. ૧૨



## अथ ऋतुचक्रम्

१०।११	१२।१	२।३	४।५	६।७	८।९	सूयेराशि
शिशिर	वसन्त	ग्रीष्म	वर्षा	शरद्	हेमन्त	ऋतु

अथायनमध्ये शुभाशुभकर्मविचारः ।

गृहप्रवेशस्त्रिदशप्रतिष्ठा विवाहचौलव्रतवन्धदीक्षाः ॥

सौम्यायने कर्म शुभं विधेयं यद्गृहितं तत्खलु दक्षिणे च ॥१३॥

उत्तरायणमां यथा शुभ कर्मो करवां. गृहप्रवेश, विवाह, देव-  
प्रतिष्ठा, मुंडनकर्म, उपनयन संस्कार अने दीक्षा, मंत्रतंत्र  
शिष्यानुं धत्यादी कर्मो करवां शुभ कडेलां छे. अने दक्षिणायनमां  
अशुभ कर्म करवानुं शुभ छे. तेमळ दक्षिणायनमां मार्गशीर्ष  
मासमां विवाह करवानुं उक्त छे. १३

## अथ मासज्ञानम्

मासश्चैत्रो थ वैशाखो ज्येष्ठ आपाढ संज्ञकः ॥

ततस्तु श्रावणो भाद्रपदाथाश्विनसंज्ञकः ॥ १४ ॥

कार्तिको मार्गशीर्षश्च पौषो माघोथ फाल्गुनः ॥

एतानि मासनामानि चैत्रा दीनां क्रमाद्विदुः ॥ १५ ॥

१ चैत्र, २ वैशाख, ३ ज्येष्ठ, ४ आपाढ, ५ श्रावण, ६ भाद्रपद,  
७ आश्विन, ८ कार्तिक, ९ मार्गशीर्ष, १० पौष, ११ माघ, १२  
शल्गुन, आ प्रभाणे चैत्रादीणार मासनां नाम क्ख्यां छे. १४, १५.

## मासभेदविचारः ।

दर्शवधिं मासमुशन्ति चान्द्रं सौरं तथा भास्करराशिभोगात् ।

त्रिंशद्दिनं सावनसंज्ञमार्यां नक्षत्रमिन्दोर्भगणाश्रयाच्च ॥ १६ ॥

શુકલ પક્ષની પ્રતિપદાથી અમાવાસ્યા સુધી ચાંદ્ર માસ, સૂર્યની એક રાશિ ભોગવે ત્યાં સુધી સૌર માસ, ત્રીશ દિવસનો સાવન માસ અને ચંદ્રમાની બાર રાશિ ભોગવે ત્યાં સુધી નક્ષત્ર માસ બાણવો. ૧૬

### અથ કાર્યભેદેન માસજ્ઞાનમ્

વિવાહાદૌ સ્મૃતઃ સૌરો યજ્ઞાદૌ સાવનો મતઃ ॥

પિતૃકાર્યેષુ ચાન્દ્રં ચ ઋક્ષં દાનવ્રતેષ્વાપિ ॥ ૧૭ ॥

વિવાહાદિ કાર્યોમાં સૌર માસ કહેલો છે. યજ્ઞાદિ કાર્યોમાં સાવન માસ લેવાનો કહેલો છે. પિતૃકાર્યમાં ચાન્દ્ર માસ અને દાનવ્રતમાં નક્ષત્ર માસ ગ્રહણ કરવો એવું પંડિતો કહે છે. ૧૭

### અથ પક્ષાતિથિશ્ચ જ્ઞાનમ્

શુક્રકૃષ્ણાવૃથૌ પક્ષૌ દૈવે પૈત્ર્યે ચ કર્મણિ ॥

પ્રતિપચ્ચ દ્વિતીયા ચ તૃતીયા તદનન્તરમ્ ॥ ૧૮ ॥

ચતુર્થી પચ્ચમી ષષ્ઠી સપ્તમી ચાષ્ટમી તથા ॥

નવમી દશમી ચૈવૈકાદશી દ્વાદશી તતઃ ॥ ૧૯ ॥

ત્રયોદશી તતો જ્ઞેયા તતઃ પ્રોક્તા ચતુર્દશી ॥

પૂર્ણિમા શુક્રપક્ષે તુ કૃષ્ણપક્ષે ત્વમા સ્મૃતા ॥ ૨૦ ॥

દેવ સંબંધી કાર્યમાં શુકલપક્ષ અને પિતૃસંબંધી કાર્યમાં કૃષ્ણપક્ષ એમ બે પક્ષ છે. ૧ પ્રતિપદા, ૨ દ્વિતીયા, ૩ તૃતીયા, ૪ ચતુર્થી, ૫ પચ્ચમી, ૬ ષષ્ઠી, ૭ સપ્તમી, ૮ અષ્ટમી, ૯ નવમી, ૧૦ દશમી, ૧૧ એકાદશી, ૧૨ દ્વાદશી, ૧૩ ત્રયોદશી, ૧૪ ચતુર્દશી, શુકલપક્ષમાં ૧૫ પૂર્ણિમા અને કૃષ્ણપક્ષમાં ૩૦ અમાવાસ્યા બાણવી. ૧૮, ૧૯, ૨૦.

## અથ તિથીસ્વામિજ્ઞાનમ્

ક્રમાત્તિથીનાં પતયોઽગ્નિધાત્વગૌરીગણેશોઽહિ ગુહો રવિશ્ચ ॥  
 મહેશદુર્ગાન્તકવિશ્વવિષ્ણુકામેશસોમાઃ પિતરો હિ દર્શૈ ॥૨૧॥  
 પ્રતિપદાનો સ્વામી અગ્નિ, દ્વિતીયાનો સ્વામી બ્રહ્મા, તૃતીયાનો  
 ગૌરી, ચતુર્થીનો ગણેશ, પંચમીનો સર્પ, ષષ્ઠીનો કાર્તિકેય  
 સ્વામી, સપ્તમીનો સૂર્ય, અષ્ટમીનો શિવ, નવમીનો દુર્ગા,  
 દશમીનો યમ, એકાદશીનો વિશ્વેદેવા, દ્વાદશીનો વિષ્ણુ, ત્રયો-  
 દશીનો કામદેવ, ચતુદ્દશીનો શંકર અને પૂર્ણિમાનો સ્વામી ચંદ્ર  
 અને અમાવાસ્યાનો સ્વામિ પિતૃદેવ છે. આ પ્રમાણે તિથિયોના  
 સ્વામીઓ કહેલા છે. ૨૧.

## તિથીનાં નન્દાદિસંજ્ઞાઃ

નન્દા ચ ભદ્રા ચ જયા ચ રિક્તા પૂર્ણેતિ તિથ્યોઽશુભમધ્યશસ્તાઃ  
 સિતેઽસિતે શસ્તસમાધમાઃ સ્યુઃ સિતજ્ઞભૌમાર્કિંગુરૌ ચ સિદ્ધાઃ ૨૨

૧ પ્રતિપદા, ૬ ષષ્ઠી, ૧૧ એકાદશી નન્દા; ૨ દ્વિતીયા, ૭  
 સપ્તમી, ૧૨ દ્વાદશી ભદ્રા; ૩ તૃતીયા, ૮ અષ્ટમી, ૧૩ ત્રયોદશી  
 જયા; ૪ ચતુર્થી, ૯ નવમી, ૧૪ ચતુદ્દશી રિક્તા; અને ૫  
 પંચમી, ૧૦ દશમી, ૧૫ પૂર્ણિમા એ પૂર્ણા નાણવી. શુકલપક્ષની  
 પંચમી સુધી ક્ષીણ ચંદ્રમા, પંચમીથી દશમી સુધી મધ્યમ  
 ચંદ્રમા અને દશમીથી પૂર્ણિમા સુધી પૂર્ણ ચંદ્રમા હોય છે.  
 એવીજ રીતે કૃષ્ણપક્ષની પ્રતિપદાથી પંચમી સુધી પૂર્ણ ચંદ્રમા,  
 પંચમીથી દશમી સુધી મધ્યમ ચંદ્રમા અને દશમીથી અમાવાસ્યા  
 સુધી ક્ષીણ ચંદ્રમા હોય છે. તાત્પર્ય એ છે કે શુકલપક્ષની દશ-  
 મીથી કૃષ્ણપક્ષની પંચમી સુધી પૂર્ણ ચંદ્રમા, પંચમીથી દશમી

સુધી મધ્યમ ચંદ્રમા અને કૃણ્ણપક્ષની દશમીથી શુકલપક્ષની પંચમી સુધી ક્ષીણ ચંદ્રમા હોય છે. પૂર્ણ ચંદ્રમા શ્રેષ્ઠ, મધ્યમ ચંદ્રમા મધ્યમ અને ક્ષીણ ચંદ્રમા નિષિદ્ધ જાણવો. શુક્રવારે નંદા, બુધવારે ભદ્રા, મંગળવારે જયા, શનિવારે રિક્તા અને ગુરૂવારે પૂર્ણા તિથિ હોય તો સિદ્ધિ આપે છે. ૨૨

### નન્દાદિ સંજ્ઞાતિથિચક્રમ્ ॥

નન્દા	ભદ્રા	જયા	રિક્તા	પૂર્ણા	તિથિસંજ્ઞા
૧	૨	૩	૪	૫	તિથિ
૬	૭	૮	૯	૧૦	
૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	
અશુભ	મધ્યમ	શુભ	અશુભ	મધ્યમ	ફલ
શુ૦	બુ૦	મં૦	શ૦	બૃ૦	સિદ્ધિયોગ
નન્દા	ભદ્રા	જયા	રિક્તા	પૂર્ણા	તિથિ

અથ સપ્ત વારાઃ ।

આદિત્યશ્ચન્દ્રમા ભૌમો બુધશ્ચાથ વૃહસ્પતિઃ ॥

શુક્રઃ શનૈશ્ચરશ્ચૈવ વારાઃ સપ્ત પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૨૩ ॥

ગુરુશ્ચન્દ્રો બુધઃ શુક્રઃ શુભવારાઃ શુભે સ્મૃતાઃ ॥

ક્રૂરાસ્તુ ક્રૂરકૃત્યેષુ સદા ભૌમાર્કસૂર્યજાઃ ॥ ૨૪ ॥

રવિવાર, સોમવાર, મંગળવાર, બુધવાર, ગુરૂવાર, શુક્રવાર અને શનિવાર એ સાત વાર જાણવા. સોમ, બુધ, ગુરૂ અને શુક્ર એ ચાર શુભ છે એટલે શુભ કાર્યમાં શ્રેષ્ઠ છે. મંગળ સૂચ્ય અને શનિ એ ત્રણ ક્રૂર છે એટલે ક્રૂર કાર્યમાં શ્રેષ્ઠ છે. ૨૩, ૨૪.

## અથ વારદોષાદોષજ્ઞાનમ્ ।

ન વારદોષાઃ પ્રભવન્તિ રાત્રૌ દેવેજ્યદૈત્યેજ્યદિવાકરાણામ્ ॥

દિવા શશાઙ્કાર્કજમ્ભુસુતાનાં સર્વત્ર નિન્દ્યા બુધવારદોષઃ ॥૨૫॥

શુક્ર, શુક્ર, અને રવિવારના જે દોષો છે તે રાત્રિના નથી (તેવારેના દોષ દિવસે છે). સોમ, શની, મંગળવારના જે દોષો છે તે દિવસે નથી (તે દોષો રાત્રિમાં છે). અને બુધવારનો દોષ દિવસ રાત્રિનો છે તેથી સર્વદા બધા કાર્યોમાં નિંદિત છે, તેથીજ બુધવારે દિવસે કે રાત્રિયે શુભાશુભ કાર્યોમાં અને વિવાહિત કન્યાને વિદાય કરાતી નથી. ૨૫

## નક્ષત્રનામાનિ ।

અશ્વિની ભરણી ચૈવ કૃત્તિકા રોહિણી મૃગઃ ॥

આર્દ્રા પુનર્વસુઃ પુષ્યસ્તતોઽશ્લેષા મઘા તથા ॥ ૨૬ ॥

પૂર્વાફાલ્ગુનિકા તસ્માદુત્તરાફાલ્ગુની તતઃ ॥

હસ્તશ્ચિત્રા તથા સ્વાતી વિશાખા તદનન્તરમ્ ॥ ૨૭ ॥

અનુરાધા તતો જ્યેષ્ઠા તતો મૂલં નિગદ્યતે ॥

પૂર્વાષાઢોત્તરાષાઢસ્ત્વભિજિચ્છ્રવણસ્તથા ॥ ૨૮ ॥

ધનિષ્ઠા શતતારાલ્યં પૂર્વાભાદ્રપદા તતઃ ॥

ઉત્તરાભાદ્રપાચૈવ રેવત્યેતાનિ માનિ ચ ॥ ૨૯ ॥

૧ અશ્વિની, ૨ ભરણી, ૩ કૃત્તિકા, ૪ રોહિણી, ૫ મૃગશીર્ષ, ૬ આર્દ્રા, ૭ પુનર્વસુ, ૮ પુષ્ય, ૯ આશ્લેષા, ૧૦ મઘા, ૧૧ પૂર્વાશ્લેષુની, ૧૨ ઉત્તરાશ્લેષુની, ૧૩ હસ્ત, ૧૪ ચિત્રા, ૧૫ સ્વાતી, ૧૬ વિશાખા, ૧૭ અનુરાધા, ૧૮ જ્યેષ્ઠા, ૧૯ મૂલ, ૨૦ પૂર્વાષાઢા, ૨૧ ઉત્તરાષાઢા, ૨૨ અભિજિત, ૨૩ શ્રવણ, ૨૪

धनिष्ठा, २५ शतलिषा, २६ पूर्वाभाद्रपद, २७ उत्तराभाद्रपद अने  
२८ रेवती अे अष्टावीस नक्षत्रां जालुवां. २६, २७, २८, २९.

अभिजिद्भोगविचारः ।

वैश्वदेवान्त्यपादः स्याच्छ्रुतेराद्याब्धिनाडिकाः ॥

अभिजिद्भूमिति ग्राह्यमष्टाविंशतिभेषु सा ॥ ३० ॥

उत्तराषाढा नक्षत्रां अंत्य (अंथो) पाद अने श्रवणु नक्षत्रांनी  
प्रथम चार धडी सुधी अलिङ्गित नक्षत्र लोगवाय छे, माटे ते  
अष्टावीस नक्षत्रांमां लेवुं. ३०

अथ नक्षत्रस्वामिज्ञानम् ॥

अश्विनीदस्रदैवत्या भरणी यमदेवता ॥

आग्नेयी कृत्तिका प्रोक्ता विधाता रोहिणीश्वरः ॥ ३१ ॥

मृगशीर्षेश्वरश्चंद्रस्तथैवार्द्रेश्वरः शिवः ॥

अदितिस्तु पुनर्वस्रोः पतिः पुष्यस्य वाक्पतिः ॥ ३२ ॥

आश्लेषाधिपतिः सर्पो मघेशाः पितरः स्मृताः ॥

भगश्च पूर्वाफाल्गुन्या उफायाः पतिरर्यमा ॥ ३३ ॥

हस्तस्याधिपतिः सूर्यस्त्वष्टा चित्राभिधस्य च ॥

स्वातेश्च दैवतं वायुर्विशाखेन्द्राग्निदेवता ॥ ३४ ॥

अनुराधेश्वरो मित्रो ज्येष्ठाया इन्द्र उच्यते ॥

मूलस्य दैवतं रक्षः पूर्वाषाढेश्वरो जलम् ॥ ३५ ॥

उषाया दैवतं विश्वे विधिश्चाभिजिताधिपः ॥

श्रवणाधिपतिर्विष्णुर्धनिष्ठा वसुदेवता ॥ ३६ ॥

वरुणः शततारायाः पूमेशः कथितोऽजपात् ॥

अहिर्बुध्न्यस्त्वथो मायाः पूषोक्तो रेवतीपतिः ॥ ३७ ॥

૧ અશ્વિનીનો સ્વામી અશ્વિનીકુમાર, ૨ ભરણીનો સ્વામી યમ,  
૩ કૃત્તિકાનો અગ્નિ, ૪ રોહિણીનો બ્રહ્મા, ૫ મૃગશીર્ષનો ચંદ્રમા,  
૬ આર્દ્રાનો શિવ, ૭ પુનર્વસુનો અદિતિ, ૮ પુષ્યનો બૃહસ્પતિ, ૯  
આશ્લેષાનો સર્પ, ૧૦ મઘાનો પિતૃદેવ, ૧૧ પૂર્વાશ્લેષુનીનો  
ભગદેવ, ૧૨ ઉત્તરાશ્લેષુનીનો અર્ચમા, ૧૩ હસ્તાનો સૂર્ય, ૧૪  
ચિત્રાનો ત્વષ્ટા (વિશ્વકર્મા), ૧૫ સ્વાતીનો વાયુ, ૧૬ વિશાખાનો  
ઈંદ્ર અને અગ્નિ, ૧૭ અનુરાધાનો મિત્ર, જ્યેષ્ઠાનો ઈંદ્ર, ૧૯  
મૂલનો નિર્ક્રાંતિ (રાક્ષસ), ૨૦ પૂર્વાષાઢાનો જળ, ૨૧ ઉત્તરા-  
ષાઢાના વિશ્વેદેવા, ૨૨ અભિજીતનો બ્રહ્મા, ૨૩ શ્રવણનો વિષ્ણુ,  
૨૪ ધનિષ્ઠાનો વસુ, ૨૫ શતભિષાનો વરુણ, ૨૬ પૂર્વાભાદ્રપદાનો  
અજ્યરણુ, ૨૭ ઉત્તરાભાદ્રપદાનો અહિબુધ્ન્ય અને ૨૮  
રેવતીનો પૂષાદેવ સ્વામી છે. આ પ્રમાણે નક્ષત્રોના સ્વામીઓ  
આથી. ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭.

\* અથ અવકહડાચક્રમ્ ॥

નક્ષત્રપાદસંજ્ઞા—નક્ષત્રસંજ્ઞા

ચૂ	ચે	ચો	લા	અશ્વિની	—૧
લી	લૂ	લે	લો	ભરણી	—૨
આ	ઈ	ઝ	એ	કૃત્તિકા	—૩
ઓ	વા	વી	વૂ	રોહિણી	—૪
વે	વો	કા	કો	મૃગશીર્ષ	—૫
કુ	ઘ	ઙ	છ	આર્દ્રા	—૬
કે	કો	હા	હી	પુનર્વસુ	—૭
હ	હે	હો	ડા	પુષ્ય	—૮
ડી	ડૂ	ડે	ડો	આશ્લેષા	—૯

मा	मी	मू	मे	मघा	—१०
मो	मि	मी	मि	पूर्वाफाल्गुनि	—११
टै	टो	पा	पी	उत्तराफाल्गुनि	—१२
पू	प	ण	ठ	हस्त	—१३
पे	पो	रा	री	चित्रा	—१४
रु	रे	रो	ता	स्वाती	—१५
ती	तू	ते	तो	विशाखा	—१६
ना	नी	नू	ने	अनुराधा	—१७
नो	या	यी	यू	ज्येष्ठा	—१८
ये	यो	भा	भी	मूल	—१९
भू	धा	फा	ढा	पूर्वाषाढा	—२०
भे	भो	जा	जी	उत्तराषाढा	—२१
जू	जे	जो	खा	अभिजित्	—२२
खी	खू	खे	खा	श्रवण	—२३
गा	गी	गू	गे	धनिष्ठा	—२४
गो	सा	सी	सू	शतभिषा	—२५
से	सो	दा	दी	पूर्वाभाद्रपद	—२६
दू	ध	झ	व	उत्तराभाद्रपद	—२७
दे	दो	चा	ची	रेवती	—२८

\* जे वपते आलकतो न-म थाय ते वपते जे न-मनुं नक्षत्र होय तेनुं सवक्ष' (आप्तुं नक्षत्र जेटकुं भोगवतुं होय ते) अही तेना आर विभाग (पाद) करवा. जे नक्षत्रना जे पादमां न-म होय ते प्रमाणे उपरना आहामां जेर्ध जे अक्षर आवे ते अक्षर उपर आलकनुं नाम पाडनुं.



## રાશિનામાનિ ।

મેષો વૃષોઽથ મિથુનઃ કર્કટઃ સિંહકન્યકે ॥

તુલાઽથ વૃશ્ચિકો ધનવી મકરઃ કુંભમીનકૌ ॥ ૩૮ ॥

૧ મેષ, ૨ વૃષભ, ૩ મિથુન, ૪ કર્કટ, ૫ સિંહ, ૬ કન્યા, ૭ તુલા, ૮ વૃશ્ચિક, ૯ ધન, ૧૦ મકર, ૧૧ કુંભ અને ૧૨ મીન એ આર રાશિઓનાં નામ છે. ૩૮

## નક્ષત્રપાદૈઃ રાશિવિચારઃ ।

અશ્વિની ભરણી કૃત્તિકા પાદમેકં મેષઃ (૧)

કૃત્તિકાયાસ્રયઃ પાદા રોહિણી મૃગશિરાર્દ્ધં વૃષભઃ (૨)

મૃગશિરાર્દ્ધમાર્દ્રા પુનર્વસુપાદત્રયં મિથુનઃ (૩)

પુનર્વસુપાદમેકં પુણ્યમાશ્લેષાન્તં કર્કટઃ (૪)

મઘા ચ પૂર્વાફાલ્ગુની ઉત્તરાફાલ્ગુની પાદમેકં સિંહઃ (૫)

ઉત્તરાફાલ્ગુન્યાસ્રયઃ પાદા હસ્તશ્ચિત્રાર્દ્ધં કન્યા (૬)

ચિત્રાર્દ્ધં સ્વાતી વિશાખાપાદત્રયં તુલા (૭)

વિશાખાપાદમેકમનુરાધા જ્યેષ્ઠાન્તં વૃશ્ચિકઃ (૮)

મૂલં ચ પૂર્વાષાઠોત્તરાષાઠાપાદમેકં ધનુઃ (૯)

ઉત્તરાયાસ્રયઃ પાદાઃ શ્રવણં ધનિષ્ટાર્દ્ધં મકરઃ (૧૦)

ધનિષ્ટાર્દ્ધં શતભિષાપૂર્વાભાદ્રપદા પાદત્રયં કુંભઃ (૧૧)

પૂર્વાભાદ્રપદા પાદમેકમુત્તરાભાદ્રપદા રેવત્યન્તં મીનઃ (૧૨)

અશ્વિનિ નક્ષત્રના આર ચરણુ તેમજ ભરણીના આર ચરણુ અને કૃત્તિકાનો એક ચરણુ મળી એક મેષ રાશિ થઈ. આ પ્રમાણે વૃષભ આદી રાશિઓને નીચેના ચક્રમાં સ્પષ્ટ સમજી લેવી. ૩૯

## નક્ષત્રપાદૈઃ રાશિજ્ઞાનચક્રમ્ ।

નક્ષત્ર પાદ	અ. ૪	કૃતિકા ૩	મૃ. ૨	પુ. ૧	મઘા ૪	ઉ. ક્ષ. ૩	ચિત્રા. ૨	વિશા. ૧	મૂળ ૪	ઉ. પા. ૩	ધનિષ્ઠા ૨	પૂ.ભા. ૧
નક્ષત્ર પાદ	ભ. ૪	રે. ૪	આ. ૪	પુ. ૪	પૂ. ક્ષ. ૪	હસ્ત ૪	સ્વાતી ૪	અનુરા ૪	પૂ. પા. ૪	શ્રવણ. ૪	શતભિ ૪	ઉ. ભા. ૪
નક્ષત્ર પાદ	કૃ. ૧	મૃ.શી. ૨	પુ. ૩	આ. ૪	ઉ. ક્ષ. ૧	ચિત્રા. ૨	વિશા. ૩	જ્યેષ્ઠા ૪	ઉ. પા. ૧	ધનિષ્ઠા ૨	પૂ.ભા. ૩	રેવતી ૪
રાશિ	મેષ	વૃષભ	મિ. ક.	ક.	સિં. હ.	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક	ધન	મકર	કું. ભ.	મીન.

### અથ રાશિજ્ઞાનમ્ ॥

આલાઈ મેષસંજ્ઞઃ સ્યાત્ વાવાઝ વૃષ ઉચ્યતે ॥

કાછાઘા મિથુનઃ પ્રોક્તો ડાહાકર્કટ ઉચ્યતે ॥ ૪૦ ॥

માટા સિંહશ્ચ પાઠાણાં કન્યકા કથ્યતે બુધૈઃ ॥

રાતા તૂલા તથા નાર્યા વૃશ્ચિકઃ કથ્યતે બુધૈઃ ॥ ૪૧ ॥

માધાફાઠા ધનુઃ પ્રોક્તો શાજા મકરસંજ્ઞકઃ ॥

ગોસાકુંભસ્તથા દાવા જ્ઞાથા મીનશ્ચ કથ્યતે ॥ ૪૨ ॥

મેષ-વૃષભ-ઈત્યાદી ધારે રાશિયોના અક્ષરોનું ચક્ર આપ્યું છે તેમાં પ્રલોકાથ આવી નય છે. ૪૦, ૪૧, ૪૨.

### મેષાદિ રાશિચક્રમ્ ॥

૧ આલાઈ	મેષ	૪ ડાહા	કર્ક
૨ વાવાઝ	વૃષભ	૫ માટા	સિંહ
૩ કાછાઘાક્ષા	મિથુન	૬ પાઠણ	કન્યા

૭ રાતા	તુલા	૧૦ શ્વાજા (જ્ઞ)	મકર
૮ નાર્યા	વૃશ્ચિક	૧૧ ગોસા (શ-પા)	કુંભ
૯ માધાફાઢા	ધનુ	૧૨ ઢાચાજ્ઞાથા	મીન

\* જબ્યોગે જ્ઞકારઃ સ્યાત્કપયોગે ક્ષકારકઃ ।

ગ્રાહ્યસ્તદાદિમો વર્ણ ઇત્યુક્તં બ્રહ્મયામલે ॥

‘જ’ અને ‘ઝ’ એ બંને અક્ષરો મળવાથી ‘જ્ઞ’ થાય છે તથા ‘ક’ અને ‘ખ’ એ બંને અક્ષરો મળવાથી ‘ક્ષ’ થાય છે તેો તે અક્ષરોની રાશિ બેતાં તે બંને અક્ષરોમાંથી જે પહેલો અક્ષર હોય તે અક્ષર ઉપર રાશિ સમજવી.

રાશિસ્વામિનઃ ।

મેષવૃશ્ચિકયોર્મૈમઃ શુક્રો વૃષતુલાધિપઃ ।

બુધઃ કન્યામિથુનયોઃ મૌક્તઃ કર્કસ્ય ચન્દ્રમાઃ ॥ ૪૩ ॥

સ્યાન્મીનધનુષોર્જીવઃ શનિર્મકરકુંભયોઃ ॥

સિંહસ્યાધિપતિઃ સૂર્યો રાશ્યધીશાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૪૪ ॥

મેષ અને વૃશ્ચિક રાશિનો સ્વામી મંગળ, વૃષભ અને તુલાનો સ્વામી શુક્ર, મિથુન અને કન્યાનો સ્વામી બુધ, કર્કનો સ્વામી ચંદ્રમા, ધનુ અને મીનનો સ્વામી ગુરુ, મકર અને કુંભનો સ્વામી શનિ તથા સિંહનો સ્વામી સૂર્ય બાણવો. ૪૩, ૪૪.

\* કેટલાક આ અક્ષરો ઉપરથી પણ રાશિ બુવે છે. અર્થ સ્પષ્ટ છે, ‘જ્ઞાન-દત્ત’ ની મકર રાશિ બાણવી અને ‘દ્વિમાશંકર’ ની મિથુન રાશિ બાણવી.

સકાર્યાણિ અધોમુખનક્ષત્રાણિ ।

ભરણી કૃત્તિકાઽશ્લેષા મઘામૂલવિશાલિકાઃ ॥

તિસ્રઃ પૂર્વાસ્તથા ચૈવ હૃધોવક્રાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૪૫ ॥

વાર્ષાકૂપતઢાગાદિખનનં ચ તૃણાદિકમ્ ॥

દેવતાગારખનનં નિધાનખનનં તથા ॥ ૪૬ ॥

ગણિતં જ્યોતિષારંભં સ્વનીવિલપ્રવેશનમ્ ॥

કુર્યાદધોગતાન્યેવ કાર્યાણિ સર્વસિદ્ધયે ॥ ૪૭ ॥

ભરણી, કૃત્તિકા, આશ્લેષા, મઘા, મૂલ, વિશાખા, પૂર્વાશ્લેષુની, પૂર્વાષાઢા અને પૂર્વાભાદ્રપદા એ નક્ષત્રો અધોમુખ (નીચા મુખવાળાં) બાણુવાં. આ નક્ષત્રોમાં વાવ, કૂવો, તલાવ, દેવમંદિર, ધનભંડાર ખોદવામાં, ઘાસ કાપવામાં, ગણિત અને જ્યોતિષનો આરંભ કરવામાં, ખાણુ કાઢવામાં તથા ગુફાની અંદર ખેસવામાં સારાં છે. ૪૫, ૪૬, ૪૭.

સકાર્યાણિ ઊર્ધ્વમુખનક્ષત્રાણિ ।

રોહિણ્યાર્દ્રા તથા પુષ્યો ધનિષ્ઠા ચોત્તરાત્રયમ્ ।

વારુણં શ્રવણં ચૈવ નવ ચોર્ધ્વમુખાઃ સ્મૃતાઃ ॥ ૪૮ ॥

એષુ રાજ્યાભિપેકં ચ પટ્ટવન્ધં ચ કારયેત્ ।

ઊર્ધ્વમુખાન્યુચ્છિન્નતાનિ સર્વકાર્યાણિ સાધયેત્ ॥૪૯॥

રોહિણી, આર્દ્રા, પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, ઉત્તરાશ્લેષુની, ઉત્તરાષાઢા ઉત્તરાભાદ્રપદા. શતભિષા અને શ્રવણુ એ નવ નક્ષત્રો ઊર્ધ્વમુખ (ઉપર મુખવાળાં) બાણુવાં. આ નક્ષત્રોમાં રાજ્યાભિપેક, કોટ આંધવા વાં શ્રેષ્ઠ છે. ૪૮, ૪૯.

सकार्याणि तिर्यङ्मुखनक्षत्राणि ।

रेवती चाश्विनी चित्रा स्वाती हस्तः पुनर्वसुः ।

अनुराधा मृगो ज्येष्ठा चेताः पार्श्वमुखाः स्मृताः ॥५०॥

गजोष्ठाश्वबलीवर्दमनं महिषस्य च ।

बीजानां वपनं कुर्याद्रमनागमनादिकम् ॥ ५१ ॥

चक्रयन्त्ररथादीनां नावादीनां प्रवाहणम् ।

पार्श्वेषु यानि कर्माणि कुर्यादितेषु तानि च ॥ ५२ ॥

रोहिणी, अश्विनी, चित्रा, स्वाती, हस्त, पुनर्वसु अनुराधा, मृगशीर्ष अने ज्येष्ठा अने नव नक्षत्रो तिर्यङ्मुख ज्ञानवां. आ नक्षत्रोमां डुथी, घोडा, उंट, अण्ड अने लेस अमने वश करवुं. भीज वाववुं, आववा जवानुं काम करवुं, यङ्क, कोलु, रथ, गाडी, नाव विगेरे यलाववुं धत्यादि श्रेष्ठ छे. ५०, ५१, ५२.

अथस्थिरध्रुवनक्षत्र संज्ञाज्ञानम् ।

उत्तरा त्रय रोहिण्यो भास्करश्च ध्रुवं स्थिरम् ।

तत्र स्थिरं बीजगेहशान्त्यारामादिसिद्धये ॥ ५३ ॥

रोहिणी उ. क्ष. उ. पा. उ. ला. अने रविवार ध्रुव स्थिर संज्ञावाणा नक्षत्रोमां देवालय नवाघरमां प्रवेश, नवुं गाम वसाववामां तथा राज्यालिषेक अने नवो अगीचो अनाववे। विगेरे स्थिर कामो करवां. ५३

## અથ ચરસંજ્ઞક નક્ષત્રજ્ઞાનમ્ ।

સ્વાત્યાદિત્યે શ્રુતેસ્ત્રીણિ ચન્દ્રશ્ચાપિ ચરંચલમ્ ।

તસ્મિન્ ગજાદિકારોહો વાટિકાગમનાદિકમ્ ॥ ૫૪ ॥

સ્વાતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા શતલિષ્ઠા અને સોમવાર ચરસંજ્ઞાવાળા નક્ષત્રોમાં હુથી, ઘોડા, ઊંટ વિગેરેની સ્વારી નવીન કુલવાડીમાં જવું વિગેરે ચલાયમાન કામો કરવાં. ૫૪

## અથોગ્રસંજ્ઞક નક્ષત્રજ્ઞાનમ્ ।

પૂર્વાત્રયં યામ્યમથે ઉગ્રં ક્રૂરં કુજસ્તથા ।

તસ્મિન્વાતાગ્નિશાઠ્યાનિ વિષશસ્ત્રાદિ સિદ્ધચતિ ॥૫૫॥

પૂ. ક્ષ. પૂ. પા. પૂ. લા. ભરણી મઘા મંગળવાર ઉગ્ર અને કુર સંજ્ઞાવાળા નક્ષત્રોમાં શત્રુનો નાશ, શત્રુના ઘરને ખાળવું અને વિષનુ કામ, હુથીચારથી કોઈ પણ કામ કરવું વિગેરે કુર કામો કરવાનું શુભ છે. ૫૫

## અથમિશ્રસંજ્ઞક નક્ષત્રજ્ઞાનમ્ ।

વિશાખાગ્ને યમે સૌમ્યે મિશ્રં સાધારણં સ્મૃતમ્ ।

તત્રાગ્નિકાર્યં મિશ્રં ચ વૃષોત્સર્ગાદિ સિદ્ધચતિ ॥ ૫૬ ॥

વિશાખા કૃત્તિકા અને બુધવાર મિશ્ર-અથવા સાધારણ સંજ્ઞાવાળા નક્ષત્રોમાં અગ્નિથી કોઈ પણ કામ કરવું, ઘણી ચીજોને એકઠી કરવી હોય અને વૃષોત્સર્ગ વિગેરે કામો થાય છે. ૫૬

લઘુક્ષિપ્રસંજ્ઞક નક્ષત્રસંજ્ઞાજ્ઞાનમ્ ।

હસ્તાશ્વિપુબ્યાભિજિતઃ ક્ષિપ્રં લઘુ ગુરુસ્તથા ।

તાસ્મિન્પષ્ણરતિજ્ઞાન ભૂષાશિલ્પકલાદિકમ્ ॥ ૫૭ ॥

હસ્ત, અશ્વિની, પુબ્ય, અભિજિત ને ગુરુવાર લઘુ અને ક્ષિપ્રસંજ્ઞાવાળા નક્ષત્રોમાં નવો વેપાર કરવો. કામ-લોગ વિલાસ કરવો. નવો દાગીનો પહેરવો અથવા ખનાવવો. કોઈ વિદ્યા શીખવી. ચીતરવાનું કામ વિગેરે કામો કરવાં. ૫૭.

અથ મૃદુમૈત્રસંજ્ઞક નક્ષત્રજ્ઞાનમ્ ।

મૃગાન્ત્યચિત્રામિત્રર્ક્ષં મૃદુ મૈત્રં મૃગુસ્તથા ।

તત્ર ગીતામ્બરક્રીડા મિત્રકાર્યં વિભૂષણમ્ ॥ ૫૮ ॥

મૃગશીર્ષ, ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી અને શુક્રવાર એ મૃદુ-મૈત્ર સંજ્ઞાવાળા નક્ષત્રોમાં ગાવું, નવાં વસ્ત્રાદિક પહેરવાં, ક્રીડા કરવી અને મિત્ર સંબંધી કંઈ પણ કર્મ કરવું વિગેરે થાય છે. ૫૮.

અથ તીક્ષ્ણદારુણસંજ્ઞક નક્ષત્રજ્ઞાનમ્ ।

મૂલેન્દ્રાર્દ્રાહિમં સૌરિસ્તીક્ષ્ણં દારુણસંજ્ઞકમ્ ।

તત્રાભિચારઘાતોગ્રભેદાઃ પશુદમાદિકમ્ ॥ ૫૯ ॥

મૂલ, ન્યેષ્ઠા, આર્દ્રા, આશ્લેષા અને શનીવાર તીક્ષ્ણ-દારુણ સંજ્ઞાવાળા નક્ષત્રોમાં મંત્ર સીદ્ધિથી કોઈને મારવું હોય, કોઈ પણ ક્રૂર કર્મ કરવું અને પશુઓને વશ કરવું વિગેરે કામો કરવામાં શુભ છે. ૫૯.

## अथ ध्रुवादिनक्षत्रसंज्ञाचक्रम् ॥

ध्रुवादिसंज्ञा	वार	नक्षत्रो
ध्रुव-स्थिर	सूर्य	रो. उ. फा. उ. पा. उ. भा.
उग्र	मंगल	भ. मघा पू. फा. पू. पा. पू. भा.
चर	चन्द्र	पु. स्वा. श्र. ध. श.
लघु-क्षिप्र	गुरु	अश्वि. पु. ह. अमि.
मृदु-मैत्र	शुक्र	मृ. चि. अनु. रे.
मिश्र	बुध	कृत्तिका विशाखा
दारुण-तीक्ष्ण	शनि	आर्द्रा आश्लेषा ज्येष्ठा मूल

### विष्कुंभादियोगनामानि ।

विष्कुंभः प्रीतिरायुष्मान्सौभाग्यः शोभनस्तथा ।  
 अतिगण्डः सुकर्मा च धृतिः शूलस्तथैव च ॥ ६० ॥  
 गण्डो वृद्धिर्ध्रुवश्चैव व्याघातो हर्षणस्तथा ।  
 वज्रसिद्धी व्यतीपातो वरीयान्परिचः शिवः ॥ ६१ ॥  
 सिद्धः साध्यः शुभः शुक्रो ब्रह्मेन्द्रो वैधृतिः क्रमात् ॥  
 सप्तविंशतियोगास्तु कुर्युर्नामसदृक् फलम् ॥ ६२ ॥



१ विष्कुल, २ प्रीति, ३ आयुष्मान्, ४ सौभाग्य, ५ शौलन,  
६ अतिगंड, ७ सुकर्मा ८ धृति, ९ शूल, १० गंड, ११ वृद्धि,  
१२ भ्रुव, १३ व्याघात, १४ दुर्भाग्य, १५ वज्र, १६ सिद्धि, १७  
व्यतीपात, १८ वरीयान्, १९ परिध, २० शिव, २१ सिद्ध, २२  
साध्य, २३ शुभ, २४ शुक्ल, २५ ग्रह्या, २६ धन्द्र अने २७  
वैधृति ये सत्तावीश योग ज्ञानुवा. आ योग नाम प्रमाणे ङ्ण  
आये छे. ६०, ६१, ६२.

### योगानयनम् ।

वाक्पतेरर्कनक्षत्रं श्रवणाच्चान्द्रमेव च ।

गणयेत्तद्भृतिं कुर्याद्योगः स्यादक्षशेषतः ॥ ६३ ॥

पुष्य नक्षत्रथी सूर्यना मङ्गलनक्षत्र सुधी गण्णीने तथा श्रवण  
नक्षत्रथी अर्कना नक्षत्र सुधी गण्णीने ते अन्नेनी सञ्ज्याओ युक्त  
करी सत्तावीशे लागतां ने शेष रहे ते विष्कुलथी गण्णीतां योग  
जानुयो. ६३.

### वर्जनीययोगाः ।

विरुद्धसंज्ञा इह ये च योगास्तेषामनिष्टः खलु पाद आद्यः ।

सवैधृतिस्तु व्यतिपातनामा सर्वोऽप्यनिष्टः परिधस्य चार्द्धम् ६४

तिस्रस्तु योगे प्रथमे सवज्रे व्याघातसंज्ञे नव पंच शूले ।

गण्डेऽतिगण्डे च षडेव नाड्यः शुभेषु कार्येषु विवर्जनीयाः ६५॥

अशुभ नामवाणा योगानो पडेको पाद (१५) धटी, वैधृति

અને વ્યાતપાત સંપૂર્ણ, પરિધ યોગ અર્ધો, વિષ્કુલ અને વજની ઘટી ૩, વ્યાઘાતની ઘટી ૯, શૂલની ઘટી ૫, ગંડ અને અતિગંડની ઘટી ૬, એવી રીતે શુભ કામોમાં સદા ત્યાગ કરવા. ૬૪, ૬૫.

### કરણનામાનિ ।

બવશ્ચ વાલવશ્ચૈવ કૌલવસ્તૈતિલસ્તથા ।

ગરશ્ચ વણિજો વિષ્ટિઃ સમૈતાનિ ચરાણિ ચ ॥ ૬૬ ॥

અંતે કૃષ્ણચતુર્દશ્યાં શકુનિર્દર્શભાગયોઃ ।

જ્ઞેયં ચતુષ્પદં નાગં કિંસ્તુઘનં પ્રતિપદ્ધલે ॥ ૬૭ ॥

૧ બવ, ૨ વાલવ, ૩ કૌલવ, ૪ તૈતિલ, ૫ ગર, ૬ વણિજ, ૭ વિષ્ટિ, એ સાત કરણ છે. આ ઉપરાંત કૃષ્ણપક્ષની ચતુર્દશીના ઉત્તરાર્ધમાં શકુનિ, અમાવાસ્યાના પૂર્વાર્ધમાં ચતુષ્પદ, અમાવાસ્યાના ઉત્તરાર્ધમાં નાગ, અને શુકલપક્ષની પ્રતિપદાના પૂર્વાર્ધમાં કિંસ્તુઘ, એવી રીતે ચાર કરણ મળી કુલ કરણ ૧૧ છે. ૬૬, ૬૭.

### કરણાનયનમ્ ।

કરણં દ્વિગુણા ગતા તિથિર્નગતઘ્ના પ્રથમે દલે ભવેત્ ॥

સહિતં શશિના પરે દલેઽસિતભૂતોત્તરભાગતોઽઙ્ગજાતઃ ૬૮

જે દિવસનું કરણ નાણવું હોય તે દિવસના અગાઉની ગત તિથિના અંકને બમણા કરી સાતે ભાગ લેતાં જે શેષ અંક રહે તે બવાદિ કરણ તિથિના પૂર્વાર્ધનું નાણવું, અને એક એક જોડવાથી તિથિના ઉત્તરાર્ધનું કરણ નાણવું. ૬૮.

## करणचक्रम् ।

उत्तरार्ध	पूर्वार्ध	ॐ	उत्तरार्ध	पूर्वार्ध	क्ष.
कौलव	बालव	२०	बव	किंस्तुध्न	१
गर	तैतिल	२१	कौलव	बालव	२
विष्टि	वणिज	२२	गर	तैतिल	३
बालव	बव	२३	विष्टि	वणिज	४
तैतिल	कौलव	२४	बालव	बव	५
वणिज	गर	२५	तैतिल	कौलव	६
बव	विष्टि	२६	वणिज	गर	७
कौलव	बालव	२७	बव	विष्टि	८
गर	तैतिल	२८	कालव	बालव	९
विष्टि	वणिज	२९	गर	तैतिल	१०
बालव	बव	३०	विष्टि	वणिज	११
तैतिल	कौलव	३१	बालव	बव	१२
वणिज	गर	३२	तैतिल	कौलव	१३
शकुनि	विष्टि	३३	वणिज	गर	१४
नाग	चतुष्पद	३४	बव	विष्टि	१५

## भद्रानाम

कराली नन्दनी रौद्री दुर्मुखी सुमुखी तथा ।

मिश्री च वैष्णवी हंसी ह्यष्टानामानिभद्रया ॥ ६९ ॥

कराली १, नन्दनी २ रौद्री, ३ दुर्मुखी, ४ सुमुखी, ५ मिश्री  
६, वैष्णवी ७, हंसी ८, आ आठ नाम भद्रानां छे. ६९.

## भद्रानिर्णयः ।

शुक्लेब्धीशमिते तिथौ परदले प्रागष्टमीराकयो-

विष्टिः कृष्णदले त्रिदिक्षु परतः प्राक्सप्तमीभूतयोः ।

તદ્રક્તં શરદોર્નગાંબુધિવસુઝ્યંગૈકયામાદિતઃ

પુચ્છં શસ્તનિભેન્દુપદ્મગુણનગદ્વિવિધયામાત્યયે\* ॥૭૦॥

શુકલ પક્ષમાં ચતુર્થી અને અગીઆરશે ઉત્તરાર્ધમાં, આઠમ અને પૂનમે પૂર્વાર્ધમાં વિદિ જાણવી. કૃષ્ણ પક્ષમાં ત્રીજ અને દશમે ઉત્તરાર્ધમાં તથા સાતમ અને ચૌદશે પૂર્વાર્ધમાં વિદિ જાણવી. શુકલ પક્ષમાં ચોથને દિવસે પાંચમા પ્રહરમાં, આઠમે ખીજ પ્રહરમાં, અગીઆરશે સાતમા પ્રહરમાં અને પુનમે ચોથા પ્રહરના આઠ લાગમાં વિદિનું મુખ જાણવું. કૃષ્ણ પક્ષમાં ત્રીજને દિવસે આઠમા પ્રહરમાં, સાતમે ત્રીજ પ્રહરમાં, દશમે છઠ્ઠા પ્રહરમાં અને ચૌદશે પહેલા પ્રહરના આઠ લાગમાં વિદિનું મુખ જાણવું. શુકલ પક્ષમાં ચોથને દિવસે આઠમા પ્રહરમાં, આઠમે પહેલા પ્રહરમાં, અગીઆરશે છઠ્ઠા પ્રહરમાં અને પુનમે ત્રીજ પ્રહરના અંત્ય લાગમાં વિદિનું પુચ્છ જાણવું. કૃષ્ણ પક્ષમાં ત્રીજને દિવસે સાતમા પ્રહરમાં, સાતમે ખીજ પ્રહરમાં, દશમે પાંચમા પ્રહરમાં અને ચૌદશે ચોથા પ્રહરના અંત્ય લાગમાં વિદિનું પુચ્છ જાણવું. વિદિનું મુખ શુભ કાર્યમાં ત્યાગ કરવું અને પુચ્છ શુભ કરવું શ્રેષ્ઠ છે. ૭૦.

॥ વારપરત્વે ભદ્રાનામ ॥

સોમશુક્રે ચ કલ્યાણી શનૌ ચૈવ તુ વૃશ્ચિકી ।

ગુરૌ પુણ્યવતી જ્ઞેયા ચાન્યવારેષુ ભદ્રિકા ॥ ૭૧ ॥

\* દેવ દેવોના યુદ્ધ સમયમાં મહાદેવે પોતાના અંગમાંથી ભદ્રા નામની રાક્ષસીને ઉત્પન્ન કરી. તેથી તેનું નામ શિવા, ભદ્રા, કલ્યાણી, વિદિ ઈત્યાદી આઠ નામ છે. ભદ્રા સ્થિતિનું પ્રમાણ ૩૦ ધડીનું છે.

सोम शुक्रवारे लद्रा होय तो कल्याणी नाम नक्षत्रं. शनिवारे होय तो वृश्चिकी नक्षत्रं. शुक्रवारे होय तो पुष्यवती नक्षत्रं अने रवि, मंगल, बुध, आ वारे लद्रा आवे तो लद्रिका नाम नक्षत्रं.

### भद्राया मुखपुच्छघटीज्ञानम्

४	८	११	१५	३	८	१०	४	आसांतिथीनाम्
५	आ.	उ.	नै.	इ.	द.	वा.	पू.	आसु दिग्विदिक्षु
५	२	७	४	८	३	६	१	एषु यामेष्वौमुखप्रहरा
५	५	५	५	५	५	५	५	विष्टेर्मुख घटी ५कृष्णे शु.
८	१	६	३	७	२	५	४	ए. यामेष्वन्त्यम्पुच्छ प्र.
३	३	३	३	३	३	३	३	घटीत्रयं पुच्छं शुक्ले शुभं

पूजनव्रतादौ विष्टिः शुभोक्ता ज्यो. भ.

विष्टिः स्याद्धरितालिकार्चनवधावुत्सर्गजातक्रिया

वैमेयेषुशिवार्चयोः फलवती होमे सदैवार्चने ।

सोपाकर्महुताशनीजलधरार्चापाकयज्ञक्रिया ॥

स्वारब्धेऽध्वरकर्मणीष्टयजनेभूपप्रदाने तथा ॥ ७२ ॥

भद्राविहितकार्याणां नृपभूदेवताज्ञया ।

नृणां सफल्यत्यर्थं सा वा भर्ग सपर्यया ॥ ७३ ॥

हरितालिकाव्रतमां, वृषोत्सर्गादिमां, नतकर्म संस्कारमां  
अहलाणहलीमां, सदाशीव अने पावतीनी पूजमां, होम कार्यमां,  
उपाकर्म (श्रावणी) मां, हुताशनी, नलाशय, प्रतिष्ठायां, पाक-  
यज्ञमां, आरंभ करेला यज्ञमां, धष्टदेवनी पूजमां, रात्रि दान आपे-

ત્યારે વિષ્ટિ શુભ સમજવી. રાજ તથા પ્રાહ્મણની આજ્ઞાથી સદાશીવની પૂજા કરીને કર્મ કરવામાં આવે તો તે કર્મ સફળ થાય છે. ૭૨, ૭૩.

### ભદ્રાવાસજ્ઞાનમ્

મીને મેષે ચ સિંહે અલિનિ નિવસતે સ્વર્ગલોકે ચ ભદ્રા ।  
કન્યાયાં તૌલિસંસ્યે ધનુષિ ચ મકરે નાગલોકે સ્થિતિશ્ચ ॥  
કર્કે કુંભે વૃષે સ્યાન્મિથુન હિમકરે વર્તતે મર્ત્યલોકે ।

જ્ઞેયા ચન્દ્રપ્રવાહા ત્રિભુવનવિજયામર્ત્યસંસ્થા વિવર્જ્યા ॥૭૪

મીન, મેષ, સિંહ, અને વૃશ્ચિકના ચંદ્રમા હોય તો ભદ્રાનો વાસ સ્વર્ગલોકમાં જાણવો.

કન્યા, તુલા, ધન, અને મકરના ચંદ્રમા હોય તો ભદ્રાનો વાસ પાતાળલોકમાં જાણવો.

કર્ક, કુંભ, વૃષભ, અને મિથુનના ચંદ્રમા હોય તો ભદ્રાનો વાસ મૃત્યુલોકમાં જાણવો.

આ પ્રકારે ચંદ્રમાની ગતિથી ગમન કરવાવાળી ભદ્રા ત્રિભુવનને વિષે વિજય કરે છે. મનુષ્યલોકમાં રહેલી ભદ્રા શુભ કાર્યમાં વર્જિત છે. ૭૪.

### ભદ્રાવાસફલમ્ ।

સ્વર્ગે ભદ્રા શુભં કાર્યં પાતાલે ચ ધનાગમમ્ ।

મૃત્યુલોકે યદા ભદ્રા સર્વકાર્યવિનાશિની ॥ ૭૫॥

ભદ્રાનો વાસ સ્વર્ગમાં હોય તો શુભ કાર્ય કરે છે, પાતાળમાં હોય તો ધનપ્રાપ્તિ અને મૃત્યુલોકમાં હોય તો સર્વ કાર્યને નાશ કરે છે. ૭૫.

## भद्राङ्गविभागस्तत्फलं च ।

मुखे पंच गले त्वेका वक्षस्येकादश स्मृताः ।

नाभौ चतस्रः षट् कठ्यां तिस्रः पुच्छे तु नाडिकाः ॥ ७६ ॥

कार्यहानिर्मुखे मृत्युर्गले वक्षसि निःस्वता ॥

કઠ્યામુન્મત્તતા નાભૌ ચ્યુતિઃ પુચ્છે ધ્રુવો જયઃ ॥ ૭૭ ॥

જે દિવસે ભદ્રા હોય તે દિવસે ભદ્રાના પ્રવેશથી મુખમાં ૫, કંઠમાં ૧, હૃદયમાં ૧૧, નાભિમાં ૪, કટિમાં ૬ અને પુચ્છમાં ૩ ઘટી જાય. તેનું કુળ મુખમાં હોય તો કાર્યહાનિ, કંઠમાં હોય તો મૃત્યુ, હૃદયમાં હોય તો દરિદ્રતા, કટિમાં હોય તો ઉન્મત્તતા અને પુચ્છમાં હોય તો જય આપે છે. ૭૬, ૭૭.

## भद्राकृत्यम् ।

वधबंधविषाग्न्यस्त्रच्छेदनोच्चाटनादि यत् ।

तुरंगमहिषोष्ठादि कर्म विष्ट्यां हि सिद्ध्यति ॥ ७८ ॥

મારવું, બાંધવું, વિષ દેવું, આગ લગાડવી, હુથિયાર ખનાવવું, કાપવું, ઉચ્ચાટન વિગેરે કર્મ અને ઘોડા, ભેંશ, જાટ વિગેરેનું કાર્ય સિદ્ધ થાય છે. ૭૮.

## भद्राफलम् ।

न कुर्यान्मङ्गलं विष्ट्यां जीवितार्थी कदाचन ।

કુર્યાન્નજ્ઞસ્તદા ક્ષિપ્રં તત્સર્વં નાશતાં વ્રજેત્ ॥ ૭૯ ॥

આયુષ્યની વૃદ્ધિ ઈચ્છનાર મનુષ્યે વિષ્ટિમાં કદી પણ શુભ કાર્ય કરવું નહિ. જો કોઈ અજ્ઞાનથી કરે તો તે કાર્ય બધું નષ્ટ થાય છે. ૭૯.

सन्मुखचन्द्रे सर्वदोषपरिहारः ।

करणभगणदोषं वारसंक्रान्तिदोषं

कुतिथिकुलिकदोषं वामयामार्धदोषम् ।

कुजशनिरविदोषं राहुकेत्वादिदोषं

हरति सकलदोषं चन्द्रमाः सन्मुखस्थः ॥ ८७ ॥

जे सन्मुख अद्रभा छेय तो ते करण, नक्षत्र, वार, संक्रान्ति, कुतिथि, कुलिक, वाम, यामार्ध, भंगण, शनि, रवि, राहु, केतु विगेरे दोषोने हरण करे छे. ८७

इति श्रीशुक्ल नर्मदाशङ्करात्मज उमाशङ्करशर्मणासङ्गृहीते  
स्वकृतगुर्जरटीकालङ्कृते मुहूर्तविचारादिबालबोधे प्रथमं संव-  
त्सरादिपञ्चाङ्गविचारप्रकरणम् समाप्तम् ।

अथ शुभाशुभयोगज्ञान प्रकरणम् ॥ २ ॥

वर्ज्ययोगः

सर्वेषु शुभकार्येषु क्रूरयोगान्परित्यजेत् ।

दग्धं विद्धं च नक्षत्रं तिथिदग्धं च वर्जयेत् ॥ १ ॥

अथा शुभ अर्थोभां क्रूरयोगो त्याग करवो. दग्ध अने वेध युक्त नक्षत्र तथा तिथि वर्जित करवी. १.

अर्धप्रहरकस्त्याज्यः कुलिकोविष्टिरेव च ॥

एकार्गलं ग्रहर्क्षं च जन्मर्क्षं पूर्वमेव च ॥२ ॥



પ્રહુરાધ (અર્ધયામ) કુલિકયોગ, તથા ભદ્રા એકાગલ ગ્રહ-  
ભુનું નક્ષત્ર, જન્મનક્ષત્ર અને પવના દિવસોએ સવનો ત્યાગ  
કરવો. ૨

ચતુર્દશ્યષ્ટમી કૃષ્ણા અમાવાસ્યા ચ પૂર્ણિમા ।

પુણ્યાનિ પંચ પર્વાણિ સંક્રાંતિર્દિનપસ્ય ચ ॥ ૩ ॥

કૃષ્ણ પક્ષની ચૌદશ, આઠમ, અમાવાસ્યા, પૂર્ણિમા અને  
સૂર્યની સંક્રાંતિનો દિવસ એ પાંચ પુણ્ય પર્વ કહેલાં છે. ૩

દુષ્ટયોગે તિથૌ રિક્તે ક્ષીણે ચંદ્રેઽધિમાસકે ।

માઙ્ગલ્યે શુભયાત્રા ચ ન કુર્યાદ્ધિતમિચ્છતા ॥ ૪ ॥

દુષ્ટયોગ, રિક્તા તિથિ (૪-૯-૧૪), ક્ષીણ ચંદ્રમા, અધિક-  
માસ, શુભ કાર્યોમાં અને યાત્રા કરવામાં વળિંત છે. પોતાના  
હિતની ઈચ્છાથી આમાં મંગલ કાર્ય કરવું નહી. ૪

મૃત્યુયોગપરિહારઃ । મુ. ચિં.

મૃત્યુક્રકચદગ્ધાદીનિદૌ શસ્તે શુભાન્ જગુઃ ।

કેચિદ્યામોત્તરં ચાન્યે યાત્રાયામેવ નિદિતાન્ ॥ ૫ ॥

મૃત્યુ, ક્રકચ, દગ્ધ વિગેરે યોગો, ચંદ્ર બળવાન હોય તો શુભ છે  
અને કેટલાક ઋષિના મતથી એક પ્રહુર પછી સારા છે. ખીલ કહે  
છે કે એ યોગોનો યાત્રામાંજ નિષેધ છે. ૫

સિદ્ધિયોગવિચારઃ

સિદ્ધાતિથિર્હૈતિસમસ્તદોષાન્યાન્માસશૂન્યાનપિ માસદગ્ધાન્ ।

દિનપદગ્ધાનપિ. ચાન્યદોષાનેકાદશીં યદ્વદશેષપાપાન્ ॥ ૬ ॥

જેમ એકાદશી બધાં પાપોનો નાશ કરે છે તેવી રીતે સિદ્ધિયોગ માસશૂન્ય, માસદ્વય, દિનદ્વય તથા બીજાં પણ દોષોનો નાશ કરે છે. ૬

### યમઘંટદોષપરિહાર:-ગર્ગ:

વિંધ્યસ્યોત્તરભાગે તુ યાવદાતુહિનાચલમ્ ।

યમઘંટકદોષોસ્તિ નાન્યદેશેષુ વિદ્યતે ॥ ૭ ॥

વિંધ્યાચળ પર્વતના ઉત્તર તરફથી હિમાલય પર્વત સુધી યમઘંટનો દોષ છે, બીજાં દેશોમાં યમઘંટનો દોષ નથી. ૭

દીપિકાયાં-યમઘંટે ત્યજેદૃષ્ટૌ મૃત્યૌ દ્વાદશનાડિકાઃ ॥૮॥

યમઘંટ યોગની આઠ ઘટિકા અને મૃત્યુયોગની બાર ઘટિકાઓ ત્યાગ કરવી પછી તેનો દોષ નથી. ૮.

મત્સ્યાંગમગધાંત્રેષુ યમઘંટસ્તુ દોષકૃત્ ।

કાશ્મીરે કુલિકં દુષ્ટમર્થયામસ્તુ સર્વતઃ ॥ ૯ ॥

મત્સ્ય, અંગ, મગધ અને અંધ્ર દેશમાં યમઘંટનો દોષ છે કાશ્મીર દેશમાં કુલિકયોગનો દોષ છે, અને અર્ધ્યામનો દોષ સર્વ ઠેકાણે છે. ૯.

### આનન્દાદિયોગનામાનિ ।

આનન્દઃ કાલદણ્ડશ્ચ ધૂમ્રારુયોડય પ્રજાપતિઃ ।

સૌમ્યો ધ્વાંસો ધ્વજો નામ્ના શ્રીવત્સો વજ્રમુદ્ગરો ॥૧૦॥

છત્રં મૈત્રો માનસશ્ચ પદ્માશ્ચ લુમ્બકસ્તથા ।

ઉત્પાતો મૃત્યુકાળાશ્ચૈવ સિદ્ધિશ્ચૈવ શુભોઽમૃતઃ ॥ ૧૧ ॥

મુસલોઽથ ગદાશ્ચ માતંગો રાક્ષસશ્ચરઃ ॥

સ્થિરશ્ચ વર્ધમાનશ્ચ યોગાષ્ટાવિંશતિઃ ક્રમાત્ ॥ ૧૨ ॥

૧ આનંદ, ૨ કાલદંડ, ૩ ધૂમ્ર, ૪ પ્રજાપતિ, ૫ સૌમ્ય, ૬ ધ્વાંક્ષ, ૭ ધ્વજ, ૮ શ્રીવત્સ, ૯ વજ, ૧૦ મુદ્દગર, ૧૧ છત્ર, ૧૨ મૈત્ર, ૧૩ માનસ, ૧૪ પદ્મ, ૧૫ લુમ્બક, ૧૬ ઉત્પાત, ૧૭ મૃત્યુ, ૧૮ કાળ, ૧૯ સિદ્ધિ, ૨૦ શુભ, ૨૧ અમૃત, ૨૨ મુસલ, ૨૩ ગદા, ૨૪ માતંગ, ૨૫ રાક્ષસ, ૨૬ ચર, ૨૭ સ્થિર અને ૨૮ વર્ધમાન એ આનંદાદિ યોગોનાં નામ છે. ૧૦-૧૧-૧૨

આનન્દાદિયોગગણનપ્રકારઃ ।

દસાદર્કે મૃગાદિન્દૌ સર્પાઙ્ગૈમે કરાદ્ધુધે ।

મૈત્રાદ્ગુરૌ મૃગૌ વૈશ્વાદ્ ગળ્યા મન્દે ચ વારુનાત્ ॥૧૩॥

રવિવારે અશ્વિનીથી, સોમવારે મૃગશીર્ષથી, મંગળવારે આશ્લેષાથી, બુધવારે હસ્તથી, ગુરુવારે અનુરાધાથી, શુક્રવારે ઉત્તરાષાઢાથી અને શનિવારે શતભિષાથી દિવસના નક્ષત્ર સુધી ગણુતાં જેટલી સંખ્યા આવે તેટલી સંખ્યાવાળો આનંદાદિ યોગ જાણવો. ૧૩

आनन्दादियागज्ञानचक्रम्

योग.	र	चं	मं	बु	गु	शु	श	फल
आनन्द.	अ	मृ	आ	ह	अ	उ	श	सिद्धि
कालदं.	भ	आ	म	चि	ज्ये	अ	पू	मृत्यु
धूम्र	कृ	पु	पू	स्वा	मू	श्र	उ	असुख
प्रजाप.	रो	पु	उ	वि	पू	ध	रे	सौभा०
सौम्य.	मृ	आ	ह	अ	उ	श	अ	महासौ०
ध्वाक्ष	आ	म	चि	ज्ये	अ	पू	भ	धनक्षय
ध्वज	पु	पू	स्वा	मू	श्र	उ	कृ	सौख्य
श्रीवत्स	पु	उ	वि	पू	ध	रे	रो	सुख
वज्र	आ	ह	अ	उ	श	अ	मृ	क्षय
मुद्गर	म	चि	ज्ये	अ	पू	भ	आ	श्रीना.
छत्र	पू	स्वा	मू	श्र	उ	कृ	पु	राजस
मंत्र	उ	वि	पू	ध	रे	रो	पु	पुष्टि
मानस	ह	अ	उ	श	अ	मृ	आ	सौभा०
पद्म	चि	ज्ये	अ	पू	भ	आ	म	धनला०
लुम्बक	स्वा	मू	श्र	उ	कृ	पु	पू	धनना०
उत्पात	वि	पू	ध	श	रे	मृ	उ	प्राण
मृत्यु	अ	उ	श	पू	अ	आ	ह	मृत्यु
काण	ज्ये	अ	पू	उ	भ	पु	चि	केश
सिद्धि	मू	श्र	उ	रे	कृ	पु	स्वा	कार्यसि०
शुभ	पू	ध	अ	भ	रो	आ	वि	कल्याण
अमृत	उ	श	पू	उ	मृ	आ	अ	राज
मुसल	अ	पू	उ	भ	कृ	म	ज्ये	धननाश
गदा	श्र	उ	रे	कृ	रो	पु	मू	क्षय
मातंग	ध	रे	अ	रो	मृ	उ	पू	कुलवृ०
राक्षस	श	अ	भ	मृ	आ	ह	उ	म. कष्ट
चर	पू	भ	कृ	आ	म	चि	अ	कार्यसि.
स्थिर	उ	कृ	रो	पु	पू	स्वा	श्र	गृहारंभ
वर्धमान	रे	रो	पु	उ	उ	वि	ध	लग्न

## योगાનાં વર્જ્યઘટિકાઃ ।

ધ્વાંસે વજ્રે મુદ્રે ચેપુનાહ્યો વર્જ્યા વેદાઃ પદ્મલુમ્બે ગદેઽશ્વાઃ ॥

ધૂમ્રે કાળે મૂશલે ભૂર્દ્ર્યં દ્વે રક્ષોમૃત્યુત્પાતકાલાશ્ચ સર્વે ॥ ૧૪ ॥

ધ્વાંસ, વજ્ર અને મુદ્રગર યોગની પહેલી પાંચ ઘટી, પદ્મ અને લુખકની ચાર ઘટી, ગદની સાત ઘટી, ધૂમ્રની એક ઘટી, કાણુની બે ઘટી તથા મૂશલની બે ઘટી ત્યાગ કરવી. રાક્ષસ, મૃત્યુ, ઉત્પાત અને કાંલ એ ચાર યોગ ત્યાગ કરવા ૧૪.

## દોષપરિહારઃ ।

અયોગઃ સિદ્ધિયોગશ્ચ દ્વાવેતૌ ભવતો યદિ ॥

અયોગો હન્યતે તેન સિદ્ધિયોગઃ પ્રવર્તતે ॥ ૧૫ ॥

જે દુષ્ટયોગ અને સિદ્ધિયોગ એ બંને હોય તો તે સિદ્ધિયોગજ મુખ્ય ગણાઈ તેનાથી દુષ્ટયોગનો નાશ થાય છે. ૧૫

યદિ વિષ્ટિર્વ્યતીપાતો દિનં ચાપ્યશુભં ભવેત્ ॥

હન્યતેઽમૃતયોગેન ભાસ્કરેણ તમો યથા ॥ ૧૬ ॥

જે દિવસે વિષ્ટિ વ્યતીપાત આદિ કુયોગ હોય તથા અશુભ દિવસ હોય અને તે દિવસે કોઈ સારો અમૃત સિદ્ધિયોગ આવે તો જેમ સૂર્ય ઉગવાથી અંધકારનો નાશ થાય તેમ કુયોગનો નાશ થઈ શુભ દિવસ ગણાય. ૧૬

## ઉત્પાતાદિયોગાઃ ।

વિશાખાદિચતુષ્કં તુ ભાસ્કરાદિક્રમેણ વૈ ॥

ઉત્પાતમૃત્યુકાલાખ્યસિદ્ધિયોગાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૧૭ ॥

રવિવારે વિશાખા નક્ષત્રથી, સોમવારે પૂર્વાષાઢાથી, મંગળવારે

ધનિષ્ઠાથી, બુધવારે રેવતીથી, ગુરુવારે રોહિણીથી, શુક્રવારે પુષ્યથી અને શનિવારે ઉત્તરાશલગુનીથી ગણતાં ચાર ચાર નક્ષત્રો અનુક્રમે ઉત્પાત, મૃત્યુ, કાલ અને સિદ્ધિયોગ જાણવા. ૧૭

### ઉત્પાતાદિ યોગચક્રમ્ ।

વાર	રવિ	સોમ	મંગલ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
ઉત્પાત	વિશા.	પૂર્વા.	ધનિષ્ઠા	રેવતી	રોહિ.	પુષ્ય	ઉ. ફા.
મૃત્યુ	અનુ.	ઉ. પા.	શ. મિ.	અશ્વિ.	મૃ. શી.	આશ્લે.	હસ્ત
કાલ	જ્યેષ્ઠા	અભિ.	પૂ. મા.	મરણી	આર્દ્રા	મઘા	ચિત્રા
સિદ્ધિ	મૂલ	શ્રવણ	ઉ. મા.	કૃત્તિ.	પુન.	પૂ. ફા.	સ્વાતિ

### યમઘંટયોગઃ

મઘાર્કવારે શશિને વિશાખા આર્દ્રા કુજે ચેંદુસુતે ચ મૂલમ્ ॥  
 ગુરૌ તથાગ્નિર્મૃગુરોહિણી ચ શનૌ ચ હસ્તો યમઘંટયોગઃ ॥૧૮॥  
 રવિવારે મઘા, સોમવારે વિશાખા, મંગળવારે આર્દ્રા, બુધવારે મૂલ, ગુરુવારે કૃત્તિકા, શુક્રવારે રોહિણી, અને શનિવારે હસ્ત નક્ષત્ર હોય તો યમઘંટ યોગ જાણવો. ૧૮

### યમઘંટફલમ્ ।

યમઘંટે ગતે મૃત્યુઃ કુલચ્છેદઃ કરગૃહે ॥

પ્રતિષ્ઠાયાં મૃત્યુકરઃ શિશુર્જાતો ન જીવતિ ॥ ૧૯ ॥

યમઘંટ યોગમાં ગામ જાય તો મૃત્યુ થાય, પાણિપ્રહણ કરે તો કુલનો નાશ થાય, પ્રતિષ્ઠા કરે તો મૃત્યુ થાય અને બાળક જન્મે તો તેનો નાશ થાય છે. ૧૯

## યમઘંટયોગચક્રમ્ ।

વાર	રવિ	સોમ	મંગલ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
નક્ષત્ર	મઘા	વિશા	આર્દ્રા	મૂલ	કૃત્તિ.	રોહિ.	હસ્ત

### ક્રકચયોગઃ ।

પષ્ટી તુ શનિવારેણ શુક્રૈર્નૈવ ચ સપ્તમી ॥

અષ્ટમી ગુરુવારેણ નવમી ચંદ્રજેન તુ ॥ ૨૦ ॥

દશમી ભૂમિપુત્રેણ સોમે એકાદશી તથા ॥

સૂર્યે ચ દ્વાદશી પ્રોક્તા કર્કયોગાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥ ૨૧ ॥

શનિવારે પષ્ટી તિથિ, શુક્રવારને દિવસે સાતમ, ગુરુવારને દિવસે આઠમ, બુધવારે નવમી મંગળવારે દશમી, સોમવારના દિવસે અગીઆરસ અને રવિવારને દિવસે બારસ હોય તો કુચ્ય નામનો યોગ કહેલો છે. ૨૦-૨૧

### અથ ક્રકચયોગચક્રમ્

સૂ.	ચં.	મં.	બુ.	ગુ.	શુ.	ગ.	વાર
૧૨	૧૧	૧૦	૯	૮	૭	૬	તિથિ

### સંવર્તકયોગઃ ।

સપ્તમ્યામર્કવારશ્ચેત્પતિપત્સૌમ્યવાસરે ॥

સંવર્તયોગો વિજ્ઞેયઃ શુભકર્મવિનાશકૃત્ ॥ ૨૨ ॥

સપ્તમીને દિવસે રવિવાર હોય અને પડવાને દિવસે બુધવાર હોય તો સંવર્તક યોગ બાબુવો. આ યોગ શુભ કાર્યનાશ કરનારા છે. તેથી તેનો ત્યાગ કરવો. ૨૨

### यमदंष्ट्रायोगः ।

मघा धनिष्ठा सूर्ये तु चन्द्रे मूलविशाखके ॥  
 कृत्तिका भरणी भौमे सौम्ये पूषा पुनर्वसुः ॥ २३ ॥  
 गुरावृषाश्विनी शुक्रे रोहिणी चानुराधिका ॥

शनौ विष्णुः शतभिषग्यमदंष्ट्रा प्रकीर्तितः ॥ २४ ॥

रविवारे मघा तथा धनिष्ठा, सोमवारे भूज तथा विशाखा, मंगलवारे कृत्तिका तथा लश्वी, बुधवारे पूर्वाषाढा तथा पुनर्वसु, शुक्रवारे उत्तराषाढा तथा अश्विनी, शुक्रवारे रोहिणी तथा अनु-  
 राधा अने शनिवारे श्रवण तथा शतभिषा नक्षत्र होय तो यमदंष्ट्रा योग लभ्यो अने ते शुभ काममां त्याग करयो. २३-२४

### मूशलवज्रयोगः ।

चन्द्रे चित्रा भृगौ ज्येष्ठा शनौ चैव तु रेवती ॥  
 चन्द्रजे तु धनिष्ठोक्ता रवौ तु भरणी तथा ॥ २५ ॥  
 ऊषा भौमे गुरौ चैव उत्तराफाल्गुनी तथा ॥  
 अयं मूशलवज्राख्ययोगो वर्ज्यः शुभे बुधैः ॥ २६ ॥

सोमवारे चित्रा, शुक्रवारे ज्येष्ठा, शनिवारे रेवती, बुधवारे धनिष्ठा, रविवारे लश्वी, मंगलवारे उत्तराषाढा अने शुक्रवारे उत्तराफाल्गुनी नक्षत्र होय तो मूशलवज्रयोग लभ्यो ते शुभ काममां वर्ज्यं छे. २५-२६

### त्रिपुष्करयोगः ।

भद्रातिथौ रविजभूतनयार्कवारे  
 द्वीशर्म्यमाजचरणादितिवनिह्विभे ॥



ત્રૈપુષ્કરો ભવતિ મૃત્યુવિનાશવૃદ્ધો

ત્રૈગુણ્યદો દ્વિગુણકૃદ્વસુતસચાન્દ્રે ॥ ૨૭ ॥

દ્વિતીયા, સપ્તમી અને દ્વાદશી એ તિથિ, શનિ, મંગળ અને રવિ એ વાર તથા વિશાખા; ઉત્તરાષાઢગુની, પૂર્વાષાઢગુની, યુનર્વસુ, કૃત્તિકા અને ઉત્તરાષાઢા એ નક્ષત્રો એ ત્રણ એકત્ર એકઠાં થવાથી ત્રિપુષ્કર યોગ થાય છે. દ્વિતીયા, સપ્તમી અને દ્વાદશી એ તિથિ, શનિ, મંગળ અને રવિ એ વાર તથા ધનિષ્ઠા, ચિત્રા, અને મૃગશીર્ષ એ નક્ષત્રો એ ત્રણ એકઠાં થવાથી દ્વિપુષ્કર યોગ થાય છે. ત્રિપુષ્કર યોગ જે દિવસે હોય તે દિવસે જો મરણ, કોઈ વસ્તુનો નાશ અથવા કોઈ પણ વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય તો તે ત્રણ ગણ થાય છે. એવીજ રીતે દ્વિપુષ્કર યોગમાં બમણું થાય છે. ૨૭

ત્રિપુષ્કરમરણે શાન્તિઃ ।

દયાત્તદ્દોષનાશાય ગોત્રયં મૂલ્યમેવ વા ॥

દ્વિપુષ્કરે દ્વયં દદ્યાન્ન દોષસ્ત્વર્ક્ષમાત્રતઃ ॥ ૨૮ ॥

ત્રિપુષ્કર યોગમાં મરણના દોષનો નાશ કરવા માટે ત્રણ ગાયોનું દાન અથવા ત્રણ ગાયોનું મૂલ્યદાન કરવું. એવીજ રીતે દ્વિપુષ્કર યોગમાં પણ બે ગાયોનું અથવા બે ગાયોના મૂલ્યનું દાન કરવું. નક્ષત્ર માત્ર હોય તો દોષ નથી. ૨૮

નક્ષત્રવારાદિમૃત્યુયોગજ્ઞાનમ્

ત્યજ રવિ અનુરાધા ઉત્તરાષાઢચન્દ્રે ।

શતભિષમપિ ભૌમે ચન્દ્રજે ચાશ્વિની ચ ॥

मृगशिरसि सुरेज्ये नागदेवं च शुक्रे ।

रविसुतमपि हस्ते मृत्युयोगा भवन्ति ॥ २९ ॥

रविवारने द्विसे अनुराधा, सोमवारने द्विसे शतभिषा, बुधवारने द्विसे अश्विनी, शुक्रवारने द्विसे मृगशीर्ष, शुक्रवारने द्विसे आश्लेषा, शनिवारने द्विसे हुस्त नक्षत्र होय तो मृत्युयोग जाणवो. २९

### मृत्युयोगः ।

रवौ भौमे भवेन्नन्दा भद्रा भार्गवचन्द्रयोः ॥

बुधे जया गुरौ रिक्ता शनौ पूर्णा च मृत्युदा ॥ ३० ॥

रविवारे अने मंगणवारे नंदा (१-६-११) तिथि, शुक्रवारने अने सोमवारे भद्रा (२-७-१२) तिथि, बुधवारने ३-८-१३ तिथि, शुक्रवारे रिक्ता (४-९-१४) तिथि अने शनिवारने जे पूर्णा (५-१०-१५) तिथि होय तो मृत्युयोग जाणवो. ३०

मृत्युयोगचक्रम्.					
रवि.	शुक्र.	बुध.	गुरु.	शनि.	
भौम.	चंद्र.	०	०	०	वार
१	२	३	४	५	
६	७	८	९	१०	तिथि
११	१२	१३	१४	१५	३०

## रवियोगाः ।

सूर्यभाद्रेदगोतर्कदिग्विष्वनखसंमिते ॥

चन्द्रर्क्षे रवियोगाः स्युर्दोषसंघविनाशकाः ॥ ३१ ॥

सूर्यना महा नक्षत्रथी अंद्रमाना नक्षत्र सुधी गणुतां ले चार, नव, ७, दश, तेर अने विश संध्या आवे तो दरेक दोषना समूहने नाश करनारा रवियोगो न्णुवा. ३१

## तिथिदग्धयोगः ।

द्वादश्येकादशीनागगौरीस्कन्दवसुष्वपि ॥

नवम्यां दग्धयोगः स्याद्भानुवारादितः क्रमात् ॥ ३२ ॥

रविवारे द्वादशी, सोमवारे अशदशी, मंगणवारे पंचमी, बुधवारे तृतीया, शुक्रवारे पष्ठी, शुक्रवारे अष्टमी अने शनिवारे ले नवमी तिथि होय तो दग्धयोग न्णुवो. ३२

## नक्षत्रदग्धयोगः ।

यमर्क्षमर्कत्रारेऽब्जे चित्रा भौमे तु विश्वभम् ॥

बुधे श्रविष्ठार्यम्णर्क्षे गुरौ ज्येष्ठा भृगोर्दिने ॥

रेवती शनिवारे तु दग्धयोगा भवन्त्यमी ॥ ३३ ॥

रविवारे लशणी, सोमवारे चित्रा, मंगणवारे उत्तराषाढा, बुधवारे धनिष्ठा, शुक्रवारे उत्तराशादगुनी, शुक्रवारे ज्येष्ठा अने शनिवारे ले रेवती नक्षत्र होय तो दग्धयोग न्णुवो. ३३

## हुताशनयोगाः ।

पष्ठ्यादितिथयः सप्त चन्द्रवारादिभिर्युताः ॥

क्रमात्पक्षद्वयेऽपि स्युः सप्तयोगा हुताशनाः ॥ ३४ ॥

શુકલ તથા કૃષ્ણ પક્ષની પછી અને સોમવાર, સપ્તમી અને મંગળવાર, અષ્ટમી અને બુધવાર, નવમી અને ગુરુવાર, દશમી અને શુક્રવાર, એકાદશી અને શનિવાર, દ્વાદશી અને રવિવાર આવે તો તે સાત હુતાશન યોગ બંધુવા. ૩૪

### વિરુદ્ધયોગાઃ ।

સૂર્યે વિશાખા મરણી દ્વાદશી ચ ચતુર્દશી ॥

અનુરાધા મઘા જ્યેષ્ઠા વિરુદ્ધા સપ્તમી સદા ॥ ૩૫ ॥

રવિવારે દ્વાદશી, ચતુર્દશી અને સપ્તમી તિથિ તેમ વિશાખા, ક્ષરણી, અનુરાધા, મઘા અને જ્યેષ્ઠા એ નક્ષત્ર હોય તો વિરુદ્ધ યોગ બંધુવો. ૩૫

ચન્દ્રે ચિત્રોત્તરાષાઢા પૂર્વાષાઢા વિશાખયોઃ ॥

ત્રયોદશ્યેકાદશી ચ ષષ્ઠી યત્નેન વર્જયેત્ ॥ ૩૬ ॥

સોમવારે ત્રયોદશી, એકાદશી અને ષષ્ઠી એ તિથિ અને ચિત્રા, ઉત્તરાષાઢા, પૂર્વાષાઢા અને વિશાખા એ નક્ષત્ર હોય તો વિરુદ્ધ યોગ બંધુવો. ૩૬

આર્દ્રા મૌમે ધનિષ્ઠા ચ પ્રતિપત્પૂર્વભાદ્રપત્ ॥

શતભિષકચોત્તરાષાઢા દશમી ચ વિવર્જયેત્ ॥ ૩૭ ॥

મંગળવારે પ્રતિપદા અને દશમી એ તિથિ અને આર્દ્રા, ધનિષ્ઠા, પૂર્વાભાદ્રપદા, શતભિષા અને ઉત્તરાષાઢા એ નક્ષત્ર હોય તો વિરુદ્ધ યોગ બંધુવો. ૩૭

બુધે ધનિષ્ઠા મરણી શ્વિની મૂલસંયુતા ॥

વૃત્તીયા નવમી ચૈવ પ્રતિપદ્રેવતી ત્યજેત્ ॥ ૩૮ ॥

બુધવારે તૃતીયા, નવમી અને પ્રતિપદા એ તિથિ તેમ ધનિષ્ઠા, ભરણી, અશ્વિની, મૂલ અને રેવતી એ નક્ષત્ર હોય તો વિરૂદ્ધ યોગ જાણવો. ૩૮

જીવેઽષ્ટમી ચતુર્થી ચ હાર્દ્રા ચોત્તરફાલગુની ॥

રોહિણી શતભિષકપૃષ્ઠી કૃત્તિકા મૃગમેવ ચ ॥ ૩૯ ॥

ગુરુવારે અષ્ટમી, ચતુર્થી અને ષષ્ઠી એ તિથિ, અને આર્દ્રા, ઉત્તરાશ્લેષુની, રોહિણી, શતભિષા, કૃત્તિકા અને મૃગશીર્ષ એ નક્ષત્ર હોય તો વિરૂદ્ધ યોગ જાણવો. ૩૯

માર્ગવે રોહિણી જ્યેષ્ઠા દ્વિતીયા સપ્તમી તથા ।

પુણ્યાશ્લેષામઘાથૈવ સર્વકર્મણિ વર્જયેત્ ॥ ૪૦ ॥

શુક્રવારે દ્વિતીયા અને સપ્તમી એ તિથિ તેમ રોહિણી, જ્યેષ્ઠા, પુષ્ય, આશ્લેષા અને મઘા એ નક્ષત્ર હોય તો વિરૂદ્ધ યોગ જાણવો, તે સર્વ કર્મમાં ત્યાગ કરવો. ૪૦

મન્દે ચિત્રોત્તરાપાઠારેવતીત્રીણિ સપ્તમી ॥

ઉત્તરાફાલગુની પૃષ્ઠી પૂર્વાપાઠા વિવર્જયેત્ ॥ ૪૧ ॥

શનિવારે સપ્તમી અને ષષ્ઠી એ તિથિ અને ચિત્રા, ઉત્તરાપાઠા, રેવતી, અશ્વિની, ભરણી, ઉત્તરાશ્લેષુની અને પૂર્વાપાઠા, એ નક્ષત્ર હોય તો વિરૂદ્ધ યોગ જાણવો. વિરૂદ્ધ યોગનો સર્વ કર્મમાં ત્યાગ કરવો. ૪૧

સિદ્ધિયોગાઃ ।

શુક્રે નંદા બુધે ભદ્રા મંદે રિક્તા કુજે જયા ॥

ગુરૌ પૂર્ણાશ્વિભારંભે સિદ્ધિયોગાઃ પ્રકીર્તિતા ॥ ૪૨ ॥

શુક્રવારે નંદા (૧-૬-૧૧) તિથિ, શનિવારે રિક્તા (૪-૮-૧૪)  
 તિથિ, મંગળવારે જ્યા (૩-૮-૧૩) તિથિ, ગુરુવારે પૂર્ણ  
 (૫-૧૦-૧૫) તિથિ બધા કામમાં સિદ્ધિ આપનારી છે. ૪૨

આદિત્યે ચાષ્ટમી હસ્તો હ્યશ્વિની ચોત્તરાત્રયમ્ ॥

મૂલં પુષ્યો ધનિષ્ઠા ચ સિદ્ધિયોગઃ પ્રકીર્તિતઃ ॥ ૪૩ ॥

રવિવારે અષ્ટમી તિથિ તથા હસ્ત, અશ્વિની, ઉત્તરાશ્વિની,  
 ઉત્તરાષાઠા, ઉત્તરાભાદ્રપદ, મૂલ, પુષ્ય અને ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર હોય  
 તો સિદ્ધિયોગ બાણવો. ૪૩

ચન્દ્રે ચ નવમી પુષ્યઃ શ્રવણં રોહિણી મૃગઃ ॥

દશમી વરુણં મં ચ સિદ્ધિયોગઃ પ્રકીર્તિતઃ ॥ ૪૪ ॥

સોમવારે નવમી અને દશમી તિથિ તથા પુષ્ય, શ્રવણ, રોહિણી,  
 મૃગશીર્ષ, અને શતભિષા નક્ષત્ર હોય તો સિદ્ધિયોગ બાણવો. ૪૪

ભૌમે ષષ્ઠી તૃતીયા ચ હ્યષ્ટમી ચ ત્રયોદશી ॥

મૂલાશ્વિની મઘાશ્લેષા સિદ્ધિરુત્તરભાદ્રપાત્ ॥ ૪૫ ॥

મંગળવારે ષષ્ઠી, તૃતીયા, અષ્ટમી અને ત્રયોદશી તિથિ તેમ  
 મૂલ, અશ્વિની, મઘા, આશ્લેષા અને ઉત્તરાભાદ્રપદા નક્ષત્ર હોય  
 તો સિદ્ધિયોગ બાણવો. ૪૫

બુધે સિદ્ધિર્દ્વિતીયા ચ સપ્તમી દ્વાદશી તથા ॥

મૃગોઽનુરાધા પુષ્યશ્ચ કૃત્તિકા ચૈવ રોહિણી ॥ ૪૬ ॥

બુધવારે દ્વિતીયા, સપ્તમી અને દ્વાદશી તિથિ તેમ મૃગશીર્ષ,  
 અનુરાધા, પુષ્ય, કૃત્તિકા અને રોહિણી નક્ષત્ર હોય તો સિદ્ધિયોગ  
 બાણવો. ૪૬

દશમી પચ્ચમી જીવે વિશાખા પૂર્ણિમા તથા ॥

પૌષ્ણાશ્વિન્યનુરાધા ચ સિદ્ધિઃ પુણ્યઃ પુનર્વસુઃ ॥ ૪૭ ॥

શુક્રવારે દશમી, પંચમી અને પૂર્ણિમા તિથિ તેમ વિશાખા, રેવતી, અશ્વિની, અનુરાધા, પુષ્ય અને પુનર્વસુ નક્ષત્ર હોય તો સિદ્ધિયોગ બાણવો. ૪૭

શુક્રે પ્રતિપદા પષ્ટ્યેકાદશી ચ ત્રયોદશી ॥

રેવતી પૂર્વમાશ્વિન્યૌ સિદ્ધિશ્ચિત્રાદિતિઃ શ્રુતિઃ ॥ ૪૮ ॥

શુક્રવારે પ્રતિપદા, પછી, એકાદશી અને ત્રયોદશી તિથિ તેમ રેવતી, પૂર્વાભાદ્રપદા, અશ્વિની, ચિત્રા, પુનર્વસુ અને શ્રવણ નક્ષત્ર હોય તો સિદ્ધિયોગ બાણવો. ૪૮

મન્દે ચતુર્થી નવમી રોહિણી ચ ચતુર્દશી ॥

સિદ્ધિઃ સ્વાતી મઘા પૂર્વાફાલ્ગુની શ્રવણં તથા ॥ ૪૯ ॥

શનિવારે ચતુર્થી, નવમી, અને ચતુર્દશી તિથિ તેમ રોહિણી, સ્વાતી, મઘા, પૂર્વાફાલ્ગુની અને શ્રવણ નક્ષત્ર હોય તો સિદ્ધિ-યોગ બાણવો. ૪૯

**સિદ્ધિયોગઃ ।**

શુક્રે નન્દા બુધે ભદ્રા જયા ભૌમે પ્રકીર્તિતાઃ ॥

શનૌ રિક્તા ગુરૌ પૂર્ણા સિદ્ધિયોગા ઉદાહૃતાઃ ॥ ૫૦ ॥

શુક્રવારે નન્દા (૧-૬-૧૧) તિથિ, બુધવારે ભદ્રા (૨-૭-૧૨) તિથિ, મંગળવારે જયા (૩-૮-૧૩) તિથિ, શનિવારે રિક્તા (૪-૯-૧૪) તિથિ અને શુક્રવારે પૂર્ણા (૫-૧૦-૧૫) તિથિ હોય તો સિદ્ધિયોગ બાણવો. ૫૦

अथ सिद्धियोगचक्रम्					
शु.	बु.	मं.	श.	गु.	वार.
१	२	३	४	५	तिथि.
६	७	८	९	१०	तिथि.
११	१२	१३	१४	१५	तिथि.

### अमृतसिद्धियोगः ।

आदित्यहस्तो गुरुपुष्ययोगो बुधानुराधा शनिरोहिणी च ॥

चन्द्रे च विष्णुर्भृगुरेवती च भौमाश्विनी चामृतसिद्धियोगः ॥५१॥

रविवारे हस्त, बुधवारे पुष्य, बुधवारे अनुराधा, शनिवारे रोहिणी, सोमवारे भृगुशीर्ष, शुक्रवारे रेवती अने भंगणवारे अश्विनी नक्षत्र होय तो अमृत सिद्धियोग जाणवो. ५१

अथ अमृतसिद्धियोग चक्रम्					
र.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु. श. वार.
ह.	मृ.	ऽश्वि.	ऽनु.	पुष्यरे.	रो. नक्षा.
ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ. योग

### \*ज्वालासुखीयोगः ।

प्रतिपन्मूलनक्षत्रं पञ्चम्यांतु भरण्यथ ॥

\* आ ज्वालासुखी योगतुं इण शुक्रराती लापाभां "—जायो ते जीवे नहीं, वसेतो उज्जड थाय । नारी पहरे चूडलो, कंध समूली जाय ॥ खाट पडयो उठे नहीं कुचे नीर न झरने । ए तो न जोधो जोपीडा जोइ काउ करंत " अतुं ३२ला३ ३५ छे.



અષ્ટમ્યાં કૃત્તિકા ચૈવ નવમ્યાં રોહિણી તથા ॥ ૫૨ ॥

સાર્પે દશમ્યાં વિજ્ઞેયઃ સર્વકાર્યવિનાશકૃત્ ।

જ્વાલામુખ્યભિધો યોગો વર્જિતવ્યઃ સદા બુધૈઃ ॥ ૫૩ ॥

પ્રતિપદાને દિન મૂલ, પંચમીને દિન ભરણી, અષ્ટમીને દિન કૃત્તિકા, નવમીને દિન રોહિણી અને દશમીને દિન આશ્લેષા નક્ષત્ર હોય તો જ્વાલામુખી યોગ બાણવો. આ યોગ સર્વ કાર્યોને નાશ કરનારો છે માટે પાંડિતોએ સદા તેનો ત્યાગ કરવો. ૫૨-૫૩

**રાજ્યભંગાદિયોગઃ ।**

યદિ ભવતિ કદાચિચ્ચાશ્વિની નષ્ટચન્દ્રા

શનિરવિકુજવારે સ્વાતિરાયુષ્યયોગે ॥

ગગનચરપશૂનાં જહ્નમસ્થાવરાણાં

નૃપતિજનવિનાશો રાજ્યભંગસ્તથોક્તઃ ॥ ૫૪ ॥

કોઈ વખતે અમાવાસ્થાને દિવસે શનિવાર, રવિવાર અને મંગળવાર હોય, અશ્વિની અને સ્વાતી નક્ષત્ર હોય તથા આયુષ્ય-માન યોગ હોય તો પશુ, પક્ષી, જંગમ, સ્થાવર, રાજા તથા મનુષ્યોનો નાશ અને રાજ્યભંગ થાય. ૫૪

**સ્વર્પરયોગઃ ।**

યસ્મિન્વારેડર્કસંક્રાન્તિસ્તસ્મિન્વારે યદા કુહૂઃ ।

તદા સ્વર્પરયોગસ્તુ જ્ઞેયોડસૌ વિઘ્નકૃદ્ ભુવિ ॥ ૫૫ ॥

જે વારે સૂર્યસંક્રમણ થતું હોય તેજ વારે જ્ઞે અમાવાસ્થા આવે તો અર્પર યોગ બાણવો. આ અર્પર યોગ આવે ત્યારે દરેક જાતનાં વિઘ્નો થાય છે. ૫૫

### अथ सिद्धियोगचक्रम्

शु.	बु.	मं.	श.	गु.	वार.
१	२	३	४	५	तिथि.
६	७	८	९	१०	तिथि.
११	१२	१३	१४	१५	तिथि.

### अमृतसिद्धियोगः ।

आदित्यहस्तो गुरुपुष्ययोगो बुधानुराधा शनिरोहिणी च ॥  
चन्द्रे च विष्णुर्भृगुरेवती च भौमाश्विनी चामृतसिद्धियोगः ॥५१॥

रविवारे हस्त, शुक्रवारे पुष्य, बुधवारे अनुराधा, शनिवारे रोहिणी, सोमवारे भृगुशीघ्र, शुक्रवारे देवती अने मंगलवारे अश्विनी नक्षत्र होय तो अमृत सिद्धियोग जाणवो. ५१

### अथ अमृतसिद्धियोग चक्रम्

र.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.	वार.
ह.	मृ	शश्वि.	ऽनु.	पुष्यरि.	रो.	नक्षा.	
ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ.	ऽमृ.	योग

### \*ज्वालामुखीयोगः ।

प्रतिपन्मूलनक्षत्रं पञ्चम्यांतु भरण्यथ ॥

\* आ ज्वालामुखी योगतुं इण गुजराती भाषांभां "—जायो ते जीवे नहीं, वसेतो उज्जड थाय । नारी पहरे चुडलो, कंथ समूली जाय ॥ खाट पडयो उट नहिं कुचे नीर न झरंत । ए तो न जोधो जोपीडा जोइ काउ करंत " अतुं डेटलाक डरे छे.

## दुर्मुहूर्तसुमुहूर्तज्ञानचक्रम् ।

	योगः	सूर्यः	चन्द्रः	मंगलः	बुधः	गुरुः	शुक्रः	शनिः
१	चरयोगः	पूर्वा	आर्द्रा	विशाखा	रोहिणी	पुष्य	मघा	मूलः
२	क्रकचयो.	ति. १३	ति. ११	ति. १०	ति. ९	ति. ८	ति. ७	ति. ६
३	दग्धयोगः	ति. १२	ति. ११	ति. ५	ति. ३	ति. ६	ति. ८	ति. ९
४	मृत्युयो.	ति. ११६१११	ति. २१७११०	ति. ११६१११	ति. ४१९११४	ति. २१७११२	ति. ३१८११३	ति. ५१९०११५
५	सिद्धियो.	ति. x	ति. x	ति. ३१८११३	ति. २१७११२	ति. ५१९०११५	ति. ११६१११	ति. ४१९११४
६	उत्पातयो.	विशा	पू.	घनिष्ठा	रेवती	रोहि.	पुष्य	उत्तरा
७	मृत्युयोगः	अनुरा.	उत्तरा	शतता.	अश्वि.	मृग.	आश्ले.	हस्त
८	कालयो.	भरणी	आर्द्रा	मघा	चित्रा	ज्येष्ठा	अभि.	पू. भा.
९	सिद्धियो.	मूल	श्रवण	उत्तरा.	कृत्तिका	पुनर्वसु	पूर्वा	स्वाति
१०	यमघंटयो.	मघा	विशा.	आर्द्रा	मूल	कृत्तिका	रोहि.	हस्त
११	यमदंष्ट्रा.	म. घ.	मू. वि.	कृ. म.	उपा. पूषा	उपा. अ.	रो. अ.	श्र. श.
१२	मुसलवयं	भरणी	चित्रा	उ. पा.	घनि.	उत्तरा	ज्येष्ठा	रेवती
१३	अमृत- सिद्धियो.	हस्त	श्रवण	अश्वि.	अनु.	पुष्य	रेवती	रोहिणी

## अर्धोदययोगः ।

पौषमासे रवौ दर्शे व्यतीपाते श्रवान्विते ॥

अर्धोदयाभिधो योगः किञ्चिन्मूने महोदयः ॥ ५६

पौष मासनी अभावास्थाये रविवार, व्यतीपात अने श्रवण नक्षत्र होय तो अर्धोदय योग नष्टवो तथा आभांधी कर्कट न्यून होय तो महोदय योग नष्टवो. ५६

## वारुणीयोगः ।

वारुणेन समायुक्ता मधुकृष्णा त्रयोदशी ॥

गंगायां यदि लभ्येत सूर्यग्रहशतैः समा ॥

शनिवारसमायुक्ता सा महावारुणी स्मृता ॥ ५७ ॥

शुभयोगसमायुक्ता शनौ शतभिषा यदि ॥

महामहेति विख्याता त्रिकोटिकुलमुद्धरेत् ॥ ५८ ॥

चैत्र मासना कृष्णपक्षनी त्रयोदशीने दिवसे जे शतभिषा नक्षत्र होय तो वारुणी योग नष्टवो. आ योगमां जे गंगास्नान थाय तो १०० सूर्यग्रहण परागर इण थाय छे. तथा चैत्र कृष्णपक्षनी त्रयोदशीये जे शनिवार, शुभ योग अने शतभिषा नक्षत्र ये अधुं होय तो महावारुणी योग नष्टवो. आ योगमां स्नान, दान, पुण्य करवाथी तणु कोटि कुलने उदार थाय छे. ५७-५८

## અથ તીર્થયાત્રાપ્રકરણમ્ ॥ ૩ ॥

અથ યાત્રામુહૂર્તવિચારઃ ।

યાત્રાયાં માસાઃ તારાવિચારશ્ચ ।

ધનુર્મેષસિંહેષુ યાત્રા પ્રશસ્તા શનિજ્ઞોશનોરાશિગે ચૈવ મધ્યા ।

રવૌ કર્કમીનાલિસંસ્થે તુ દીર્ઘાં જનુઃ સપ્તપચ્ચત્રિતારાશ્ચ નેષ્ટાઃ

ધન, મેષ અને સિંહના સૂર્યમાં યાત્રા શુભ છે. મકર, કુંભ  
કન્યા, મિથુન, વૃષભ અને તુલાના સૂર્યમાં મધ્યમ છે. કર્ક, મી  
અને વૃશ્ચિકના સૂર્યમાં નિષિદ્ધ છે. પહેલી, સાતમી, પાંચમ  
અને ત્રીજી તારાઓ યાત્રામાં વર્જિત છે. ૧

નક્ષત્રવિચારઃ । મુ. પ્ર. ।

ધનિષ્ઠા શ્રવણો હસ્તોઽનુરાધા રેવતીદ્વયમ્ ।

મૃગઃ પુનર્વસુઃ પુણ્યઃ શ્રેષ્ઠાન્યેતાનિ ભાનિ ચ ॥ ૨ ॥

મૂલં પૂર્વાત્રયં જ્યેષ્ઠા રોહિણી શતતારકાઃ ॥

ઉત્તરાણાં ત્રયં યાને મધ્યાન્યેતાનિ ભાનિ ચ ॥ ૩ ॥

ચિત્રાત્રયં મઘાશ્લેષાકૃત્તિકાર્દ્રાં ભરણ્યપિ ॥

વજ્ય્યાન્યેતાનિ ધિણ્યાનિ યાત્રાયાં જન્મર્થ તથા ॥ ૪ ॥

અશ્વિની, મૃગશીર્ષ, પુનર્વસુ, પુણ્ય, હસ્ત, અનુરાધા, શ્રવણ  
ધનિષ્ઠા ને રેવતી આટલાં નક્ષત્રો યાત્રા (પ્રયાણ)માં શ્રેષ્ઠ છે. રોહિણી  
જ્યેષ્ઠા, મૂલ, શતલિષા, ત્રણ પૂર્વા અને ત્રણ ઉત્તરા એ નક્ષત્રો  
મધ્યમ છે. ભરણી, કૃત્તિકા, આર્દ્રા, આશ્લેષા, મઘા, ચિત્ર  
સ્વાતી, વિશાખા અને જન્મનક્ષત્ર એ નેષ્ટ છે. ૨-૪

### કપિલાષ્ટીયોગઃ ।

આશ્વિને કૃષ્ણપક્ષે તુ ષષ્ટ્યાં ભૌમેઽથ રોહિણી ॥

વ્યતીપાતસ્તદા ષષ્ટી કપિલાઽનન્તપુણ્યદા ॥ ૫૯ ॥

આશ્વિન-માસના કૃષ્ણપક્ષની ષષ્ટીને દિવસે મંગળવાર, રોહિણી નક્ષત્ર અને વ્યતીપાત હોય તો તે અનંત પુણ્ય આપવાવાળો કપિલાષ્ટી યોગ જાણવો. ૫૯

### પુષ્કરયોગઃ ।

વિશાસ્વાસ્થો યદા માનુઃ કૃત્તિકાસુ ચ ચન્દ્રમાઃ ॥

સંયોગઃ પુષ્કરો નામ પુષ્કરેષ્વતિદુર્લભઃ ॥ ૬૦ ॥

જ્યારે સૂર્ય વિશાખા નક્ષત્ર ઉપર હોય અને ચંદ્રમા કૃત્તિકા નક્ષત્ર ઉપર હોય એવો સંયોગ મળે ત્યારે તે પુષ્કર યોગ જાણવો. આ યોગ પુષ્કર નામના ક્ષેત્રમાં અતિ દુર્લભ છે. ૬૦

इति श्रीसिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटकनर्मदाशंकरात्मजेन उमाशंकरशर्मणा लिखितयागुर्जरटीकया सहिते मुहूर्तविचारान्दि-वाल्बोधज्योतिषसारसंग्रहे द्वितीयं शुभाशुभयोगज्ञानप्रकरणं समाप्तम् ॥ २ ॥

## અથ તીર્થયાત્રાપ્રકરણમ્ ॥ ૩ ॥

અથ યાત્રામુહૂર્તવિચારઃ ।

યાત્રાયાં માસાઃ તારાવિચારશ્ચ ।

ધનુર્મેષાસિંહેષુ યાત્રા પ્રશસ્તા શનિજ્ઞોશનોરાશિગે ચૈવ મધ્યા ।  
 રવૌ કર્કમીનાલિસંસ્થે તુ દીર્ઘા જનુઃ સપ્તપન્ચત્રિતારાશ્ચ નેષ્ટાઃ ૧  
 ધન, મેષ અને સિંહના સૂર્યમાં યાત્રા શુભ છે. મકર, કુંભ, કન્યા, મિથુન, વૃષભ અને તુલાના સૂર્યમાં મધ્યમ છે. કર્ક, મીન અને વૃશ્ચિકના સૂર્યમાં નિષિદ્ધ છે. પહેલી, સાતમી, પાંચમી અને ત્રીજી તારાઓ યાત્રામાં વર્જિત છે. ૧

નક્ષત્રવિચારઃ । મુ. પ્ર. ।

ધનિષ્ઠા શ્રવણો હસ્તોઽનુરાધા રેવતીદ્વયમ્ ।

મૃગઃ પુનર્વસુઃ પુષ્યઃ શ્રેષ્ઠાન્યેતાનિ ભાનિ ચ ॥ ૨ ॥

મૂલં પૂર્વાત્રયં જ્યેષ્ઠા રોહિણી શતતારકાઃ ॥

ઉત્તરાણાં ત્રયં યાને મધ્યાન્યેતાનિ ભાનિ ચ ॥ ૩ ॥

ચિત્રાત્રયં મઘાશ્લેષાકૃત્તિકાર્દ્રા ભરણ્યપિ ॥

વર્જ્યાન્યેતાનિ ધિષ્ણ્યાનિ યાત્રાયાં જન્મર્થ તથા ॥ ૪ ॥

અશ્વિની, મૃગશીર્ષ, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, અનુરાધા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા ને રેવતી આટલાં નક્ષત્રો યાત્રા (પ્રયાણ)માં શ્રેષ્ઠ છે. રોહિણી, જ્યેષ્ઠા, મૂલ, શતલિષા, ત્રણ પૂર્વા અને ત્રણ ઉત્તરા એ નક્ષત્રો મધ્યમ છે. ભરણી, કૃત્તિકા, આર્દ્રા, આશ્લેષા, મઘા, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા અને જન્મનક્ષત્ર એ નેષ્ટ છે. ૨-૪

## શુભાશુભ-વારવિચારઃ ।

અર્કે ક્લેશમનર્થકં ચ ગમને સોમે ચ વંધુમિયં  
 ચાઙ્ગારેઽનલતસ્કરજ્વરમયં પ્રાપ્નોતિ ચાર્યે બુધે ॥  
 ક્ષેમારોગ્યસુખં કરોતિ ચ ગુરુર્ભં ચ શુક્રઃ શુભો  
 મંદે વંધનહાનિરોગમરણાન્યુક્તાનિ ગર્ગાદિભિઃ ॥ ૫ ॥

રવિવારે પ્રયાણ કથું હોય તો માર્ગમાં મહાકલેશ તથા અનર્થ પ્રાપ્ત થાય. સોમવારે ભાઈ તથા મિત્રનું દર્શન. મંગલવારે અમ્મિ તથા ચોરનો ભય અને નવરની પીડા. બુધવારે દ્રવ્યનો—લક્ષ્મીનો લાભ. ગુરુવારે ક્ષેમ, આરોગ્ય અને સુખ પ્રાપ્તિ. શુક્રવારે લાભ અને શુભ ફલની પ્રાપ્તિ. શનિવારે બંધન, હાનિ, રોગ, મરણ. આ પ્રમાણે ગર્ગાદિ ઋષિઓએ શુભાશુભ વારનું ફલ કહ્યું છે. ૫

## યાત્રાતિથયઃ । મુ. ચિ. ।

ન ષષ્ઠી ન ચ દ્વાદશી નાષ્ટમી નો  
 સિતાઘ્ના તિથિઃ પૂર્ણિમા માનરિક્તા ॥ ૬ ॥

ષષ્ઠી, અષ્ટમી, ખારસ, રિક્તા તિથિ—(૪-૯-૧૪), અમાવાસ્યા, પૂર્ણિમા અને શુકલપક્ષની પ્રતિપદા એ તિથિઓ યાત્રામાં શુભ નથી. એ શિવાય કૃષ્ણપક્ષનો પડવા શુભ છે. ૬

## ચંદ્રફલમ્ ।

નિજરાશૌ સ્વોચ્ચરાગૌ શ્રેષ્ઠં ચન્દ્રવલં સદા ॥  
 જન્મસ્થઃ કુરુતે પુષ્ટિં દ્વિતીયે ચ ધનાગમમ્ ॥ ૭ ॥



तृतीये राज्यसन्मानं चतुर्थे कलहागमम् ॥

पञ्चमे मतिविभ्रंशो भवेच्चन्द्रे न संशयः ॥ ८ ॥

घनधान्यागमः षष्ठे संतोषः स्यात्तु सप्तमे ॥

अष्टमे प्राणसंदेहो नवमे क्लेश एव च ॥ ९ ॥

दशमे कार्यनिष्पत्तिर्ध्रुवमेकादशे जयः ॥

द्वादशेन शशाङ्केन मृत्युरेव न संशयः ॥ १० ॥

चंद्रमा ले पोतानी (कृ) राशिमां अथवा पोतानी उच्य  
(वृषल) राशिमां डोय तो सदा उत्तम तथा भणवान् न्णुवो.  
पडेलो चंद्रमा युष्टिकर्ता, पीले चंद्रमा घनागमकर्ता, त्रीले राज्य-  
सन्मानकर्ता, चौथे कलहागमकर्ता, पांचमो बुद्धिनो नाशकर्ता,  
छठे घनधान्यनो आगमकर्ता, सातमो संतोषकर्ता, आठमो  
प्राणनो संदेहकर्ता, नवमो क्लेशकर्ता, दशमो कार्यनो उदयकर्ता,  
अगियारमो न्यकर्ता अने आरमो चंद्रमा निःसंशय मृत्यु-  
कर्ता छे. ७-१०

वाततिथिवारचन्द्रनक्षत्राणि ।

मेषे रविर्मघा प्रोक्ता षष्ठी प्रथमचन्द्रमाः ॥

वृषभे पञ्चमो हस्तश्चतुर्थी शनिरेव च ॥ ११ ॥

मिथुने नवमः स्वाती ह्यष्टमी चन्द्रवासरः ॥

कर्के द्वावनुराधा च बुधः षष्ठी प्रकीर्तिता ॥ १२ ॥

सिंहे षष्ठश्चन्द्रमाश्च दशमी शनिमूलके ॥

कन्यायां दशमश्चन्द्रः श्रवणः शनिरष्टमी ॥ १३ ॥

तुले गुरुर्द्वादशी स्याच्छतं तृतीयचन्द्रमाः ॥  
 वृश्चिके रेवती सप्त दशमी भार्गवस्तथा ॥ १४ ॥  
 धने चतुर्थो भरणी द्वितीया भार्गवस्तथा ॥  
 मकरेऽष्टमो रोहिणी च द्वादशी भौमवासरः ॥ १५ ॥  
 कुंभ एकादशश्चार्द्रा चतुर्थी गुरुवासरः ॥  
 मीने च द्वादशः सर्प द्वितीया भार्गवस्तथा ॥ १६ ॥  
 अर्थः—नीचेना डोष्टक प्रमाणे घात तिथ्यादि लेवां.

घात-तिथि-वार-चन्द्र-नक्षत्र-चक्रम् ।

राशि	मेघ	वृषल	मिथुन	कक	सिंह	कन्या	तुला	वृश्चिक	धन	मकर	कुंभ	मीन
तिथि	६	४	८	६	१०	८	१२	१०	२	१२	४	२
वार	रवि	शनि	शोभ	बुध	शनि	शनि	गुरु	शुक्र	शुक्र	भंगण	गुरु	शुक्र
चंद्र	१	५	८	२	६	१०	३	७	४	८	११	१२
नक्षत्र	मघा	उस्त	स्वाती	अनुरा	मूल	श्रवण	शतभि	रेवती	भरणी	रोहि.	आर्द्रा	आ-
												शु०

स्त्रीघातचन्द्राः ।

शशीनागशैलाङ्गरागाग्निवेदाः कराशाशिवापाण्डवाश्वित्रभानुः ।  
 विवाहे तथान्ये शुभे कामिनीनां क्रमाद् घातचन्द्रा इमे वर्जनीयाः  
 मेघ राशिवाणी स्त्रीञ्चाने पडेडो, वृषल राशिने आडमो,  
 मिथुन राशिने सातमो, कक राशिने नवमो, सिंह राशिने छडो,  
 कन्या राशिने त्रीजे, तुला राशिने चोथो, वृश्चिक राशिने णीजे,  
 धन राशिने दशमो, मकर राशिने अगियारमो, कुंभ राशिने  
 पांचमो अने मीन राशिवाणी स्त्रीञ्चाने ञारमो चंद्रमा घात  
 ञाणुवो अने तेथी अमनो त्याग करवो. १७

### ઘાતચન્દ્રાદિદોષઃ ।

પ્રયાણકાલે યુદ્ધે ચ કૃપૌ વાણિજ્યસંગ્રહે ॥

વાદે ચૈવ ગૃહારંભે વજ્યો વૈ ઘાતચન્દ્રમાઃ ॥ ૧૮ ॥

યાત્રા, યુદ્ધ, ખેતી, વેપાર, વિવાહ અને ગૃહારંભ એ કાર્યોમાં  
આ ઘાતચંદ્રનો ત્યાગ કરવો. ૧૮

### ઘાતચન્દ્રાદિદોષપરિહારઃ ।

ઘાતતિથિં ઘાતવારં ઘાતનક્ષત્રમેવ ચ ॥

યાત્રાયાં વર્જયેત્પ્રાણોચાન્યકર્મસુ શોભનમ્ ॥ ૧૯ ॥

તીર્થયાત્રાવિવાહાન્નપ્રાશનોપનયાદિષુ ॥

માંગલ્યસર્વકાર્યેષુ ઘાતચન્દ્રં ન ચિંતયેત્ ॥ ૨૦ ॥

ઘાત તિથિ, ઘાત વાર અને ઘાત નક્ષત્ર એ પ્રયાણ કરવામાં  
ત્યાગ કરવાં, ખીબા કામોમાં તેનો દોષ નથી. તિર્થયાત્રા, વિવાહ,  
અન્નપ્રાશન અને ઉપનયન વિગેરે મંગલ કાર્યોમાં ઘાતચંદ્રનો  
વિચાર કરવો નહીં. ૧૯-૨૦

### કાલચન્દ્રવિચારઃ ।

મેષે વૈદા વૃષેઽષ્ટૌ ચ મિથુને ચ તૃતીયકઃ ॥

દશ કર્કે રવિઃ સિંહે કન્યાયાં નવ કીર્તિતાઃ ॥ ૨૧ ॥

૫૯ તુલે વૃશ્ચિકે સ્વેન્દુર્ધને રુદ્રાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ।

મકરે ન્નપયઃ પ્રોક્તાઃ કુંભે વાણા ઉદાહૃતાઃ ॥

મીનેઽહ્મિસ્તે કાલચન્દ્રાઃ શૌનકશ્ચેદમવ્રવીત્ ॥ ૨૨ ॥

નીચેના કોષ્ટક પ્રમાણે અર્થ સમજવો.

મેય ૪	વૃષભ ૮	મિથુન ૩	કર્ક ૧૦	સિંહ ૧૨	કન્યા ૯	તુલા ૬	વૃશ્ચિક ૧૦	ધન ૧૨	મકર ૭	કુંભ ૫	મીન ૪
----------	-----------	------------	------------	------------	------------	-----------	---------------	----------	----------	-----------	----------

આ પ્રમાણે શૌનક ઋષિનું કહેવું છે.

### તારાજ્ઞાનમ્ ।

જન્મભાદ્ ગણયેદાદૌ દિનધિષ્ણ્યાવધિઃ કિલ ॥

નવમિસ્તુ હરેન્દ્રાગં શેષં તારા વિનિર્દિશેત્ ॥ ૨૩ ॥

જન્મસંપદ્ધિપત્તેમઃ પ્રત્યરિઃ સાધકસ્તથા ॥

વથો મૈત્રાતિમૈત્રેયં તારા નામસદૃક્ફલાઃ ॥ ૨૪ ॥

જન્મતારા દ્વિતીયા ચ ષઠી ચૈવ ચતુર્થિકા ॥

અષ્ટમી નવમી ચૈવ ષટ્ તારાશ્ચ શુભાવહાઃ ॥ ૨૫ ॥

ચન્દ્રો યદિ સ્યાદ્ધ્રુવાંસ્તથાપિ ક્લેશદાયિની ॥

તૃતીયા પચ્ચમી તારા સપ્તમી ચ નૃણાં ભવેત્ ॥ ૨૬ ॥

કૃષ્ણે વલવર્તા તારા શુક્રપક્ષે તુ ચન્દ્રમાઃ ॥

સદા ગ્રાહ્યા કુર્ષૈરેવં કૃષ્ણે તારા ન ચન્દ્રમાઃ ॥ ૨૭ ॥

જન્મનક્ષત્રથી દિનનક્ષત્રસુધી ગણતાં જે અંક આવે તેને નવે ભાગતાં જે શેષ રહે તે તારા બાબુવી. ૧ શેષ રહે તો જન્મ, ૨ રહે તો સંપત્ત, ૩ રહે તો વિપત્ત, ૪ રહે તો દ્વેષ, ૫ રહે તો પ્રત્યરિ, ૬ રહે તો સાધક, ૭ રહે તો વધ, ૮ રહે તો મૈત્ર અને શુન્ય શેષ રહે તો અતિમૈત્ર તારા બાબુવી. આ તારાઓ નામ પ્રમાણે કૃષ્ણ આપે છે. પહેલી, બીજી, છઠ્ઠી, ચોથી, આઠમી અને નવમી

આ છ તારાઓ શુભ જાણવી. કૃષ્ણપક્ષમાં ચંદ્ર જલ કે બળવાન હોય તો પણ ત્રાણ, પાંચમી અને સાતમી તારા મનુષ્યોને કલેશ આપનારી છે. કૃષ્ણપક્ષમાં તારા બલવતી અને શુકલપક્ષમાં ચંદ્રમાં બળવાન છે; માટે હંમેશાં પંડિતોએ કૃષ્ણપક્ષમાં તારા ગ્રહણ કરવી પણ ચંદ્રમાં ગ્રહણ કરવો નહિ. ૨૩-૨૭

### ચન્દ્રવાસવિચાર: ।

મેષે ચ સિંહે ધનુઃપૂર્વભાગે વૃષે ચ કન્યામકરે ચ ચામ્યે ॥  
યુગ્મે તુલાકુંભસુપશ્ચિમાયાં કર્કાલિમીને દિશિ ચોત્તરસ્યામ્ ॥૨૮॥  
આ શ્લોકનો અર્થ નીચે લખેલા ગ્રહ પ્રમાણે સમજી લેવો.

### ચન્દ્રવાસચક્રમ્ ।

પૂર્વ	દક્ષિણ	પશ્ચિમ	ઉત્તર	દિશા
મેષ	વૃષભ	મિથુન	કર્ક	રાશિ
સિંહ	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક	
ધન	મકર	કુંભ	મીન	

સન્મુખો હૃદયલાભાય દક્ષિણે સુખસંપદામ્ ॥

પૃષ્ઠતઃ પ્રાણનાશાય વામે ચન્દ્રે ધનક્ષયઃ ॥ ૨૯ ॥

સન્મુખ ચંદ્રમામાં પ્રયાણ કરે તો ધનનો લાભ, જમણા ચંદ્રમામાં મુખ સંપત્તિ, ડાબા ચંદ્રમામાં ધનનો ક્ષય અને પૃષ્ઠ લાગના ચંદ્રમામાં પ્રયાણ કરે તો જરૂર મૃત્યુ થાય છે. ૨૯

### શુક્રોદયાદિવિચાર: ।

સાર્ધાષ્ટમાસે મૃગુજશ્ચ પૂર્વે તતો ધનેશે સ્થિતપંચપક્ષઃ ।

તતઃ પ્રતીચ્યાં નવમાસમુક્તમેકાદશાહાસ્તમુદેતિ પૂર્વે ॥ ૩૦ ॥

શુક્ર પૂર્વ દિશામાં સાડા આઠ મહિના સુધી ઉદય પામેલો રહીને અઠી મહિના સુધી અસ્ત રહે છે. પછી પશ્ચિમ દિશામાં નવ મહિના સુધી ઉદય પામેલો રહીને અગીયાર દિવસ સુધી અસ્ત રહે છે અને ત્યાર બાદ તેનો ઉદય પૂર્વ દિશામાં થાય છે. ૩૦

દક્ષિણે દુઃસ્વદઃ શુક્રઃ સન્મુખે હન્તિ લોચનમ્ ।

વામે પૃષ્ઠે શુભો નિત્યં રોધયેદસ્તગઃ શુભમ્ ॥ ૩૧ ॥

શુક્ર યાત્રામાં બે જમણા ભાગે હોય તો દુઃખદાયક, સન્મુખ હોય તો નેત્રોનો નાશ કરનાર, ડાબા અને પાછલા ભાગે હોય તો મંગલદાયક બનવો. પૂર્વમાં શુક્રનો અસ્ત હોય તો પશ્ચિમમાં ગમન સાડું અને પશ્ચિમમાં અસ્ત હોય તો પૂર્વમાં ગમન કરવું સાડું છે. આ પ્રમાણે અસ્તનો શુક્ર શુભને અટકાવનારો છે. ૩૧

શુક્રદોષપારિહારઃ ।

રેવત્યાદિમૃગાન્તે ચ યાવત્તિષ્ઠતિ ચન્દ્રમાઃ ।

તાવચ્છુક્રો ભવેદન્ધઃ સંમુખો દક્ષિણે શુભઃ ॥ ૩૨ ॥

રેવતીથી મૃગશીર્ષ નક્ષત્ર સુધીનો ચંદ્રમા રહે ત્યાં સુધી શુક્ર અન્ધ હોય છે, માટે તે શુક્ર સન્મુખ કે જમણો હોય તો પણ લેવો શુભ છે. ૩૨

દિક્શૂલમ્ ।

શનો ચન્દ્રે ત્યજેત્પૂર્વાં દક્ષિણાં ચ દિશં ગુરૌ ॥

સૂર્યે શુક્રે પાશ્ચિમાં ચુધે માંમે તથોત્તરામ્ ॥ ૩૩ ॥

શનિવાર અને ચંદ્રવારે પૂર્વ દિશામાં, શુક્રવારે દક્ષિણ દિશામાં, સૂર્યવારે અને શુક્રવારે પશ્ચિમ દિશામાં તેમ જુધવાર તથા મંગળવારે ઉત્તર દિશામાં શૂળ રહે છે તે પ્રયાણ (યાત્રા) માં વર્જિત છે. ૩૩

## विदिकशूलम् ।

मंगले मारुते शूलमीशाने बुधमन्दयोः ।

नैऋते शुक्रसूर्याभ्यामाग्नेय्यां गुरुचन्द्रयोः ॥ ३४ ॥

मंगलवारं वायव्य कोणुमां न जवुं, बुध अने शनिवारं  
धशान कोणुमां न जवुं; शुक्र अने रविवारं नैऋत्य कोणुमां न  
जवुं तथा गुरु अने सोमवारं अग्नि कोणुमां जवुं नही. ३४

## \* नक्षत्रशूलम् ।

न व्रजेच्छक्रमे प्राच्यां याम्ये चाजपदे त्वथ ।

उदीच्यामर्यमर्क्षे च प्रतीच्यां धातृभे तथा ॥ ३५ ॥

ज्येष्ठा नक्षत्रमां पूर्व दिशा तरङ्ग न जवुं, पूर्वाषाढपक्षमां  
दक्षिण तरङ्ग न जवुं, उत्तराश्लेषगुनीमां उत्तर तरङ्ग न जवुं तथा  
शेखिणीमां पश्चिम दिशा तरङ्ग जवुं नही. ३५

अथ शूलदोषनिवारणार्थभक्षणपदार्थः ।

सूर्यवारं घृतं पीत्वा गच्छेत्सोमे पयस्तथा ॥

गुडमंगारके चैव बुधवारं तिलानपि ॥ ३६ ॥

गुरुवारं दधि ज्ञेयं शुक्रवारं यवानपि ॥

माषान् भुक्त्वा शनेवारं शूलदोषोपशांतये ॥ ३७ ॥

\* डेटलांक नक्षत्रशूल भाषामां—“पूर्वे रोहिणी सुगरे मित्रा उत्तर हस्त  
दक्षिण चित्रा । पश्चिम श्रवणा नव कर गमना, हरिहर ब्रह्मपुरंदर मरणा ॥”  
आवी रीते डहे छे. परंतु ते सप्रभाषु नथी.

રાવવારે ધી, ચંદ્રવારે દુધ, મંગળવારે ગોળ, બુધે તલ, ગુરૂવારે દહીં, શુક્રવારે યવ અને શનિવારે અડદ, એમ શૂલ દોષની શાંતિને અર્થે વાર પ્રમાણે વસ્તુલક્ષણ કરીને યાત્રા કરવી. ૩૬-૩૭

### કાલવાસવિચારઃ ।

અર્કોત્તરે વાયુદિશા ચ સોમે  
 ભૌમે પ્રતીચ્યાં બુધે નૈઋતે ચ ॥  
 યામ્યે ગુરૌ વહ્નિદિશા ચ શુક્રે  
 મન્દે ચ પૂર્વે પ્રવદન્તિ કાલઃ ॥ ૩૮ ॥

રવિવારે ઉત્તર દિશામાં, ચંદ્રવારે વાયવ્ય કોણમાં, મંગળવારે પશ્ચિમ દિશામાં, બુધવારે નૈઋત્ય કોણમાં, ગુરૂવારે દક્ષિણ દિશામાં, શુક્રવારે અગ્નિકોણમાં અને શનિવારે પૂર્વ દિશામાં ઝળને વાસ જાણવો. તે યાત્રામાં વસ્તુ કરવા પૂર્વાચાર્યો કહે છે. ૩૮

### કાલરાહુવિચારઃ ।

રવિદિનગુરૂપૂર્વે સોમશુક્રે ચ યામ્યે ।  
 વરુણાદિશિ તુ ભૌમે ચોત્તરે સૌરિસંસ્થે ॥  
 પ્રતિદિનમિતિ મત્વા કાલરાહુર્દિશાનાં  
 સકલગમનકાર્યે વામપૃષ્ઠે ચ સિદ્ધિઃ ॥ ૩૯ ॥

રવિવાર અને ગુરૂવારે પૂર્વ દિશામાં, સોમવાર અને શુક્રવારે દક્ષિણ દિશામાં, મંગળવારે પશ્ચિમ દિશામાં અને શનિવારે ઉત્તર દિશામાં ગમન કરે તો કાળરાહુ વામ તથા પૃષ્ઠભાગમાં જાણવો. તેમાં યાત્રા (પ્રયાણ) કરે તો અવં કાયની સિદ્ધિ થાય છે. ૩૯



## યાત્રાયાં વિશેષવિચારઃ ।

યાત્રાયાં દક્ષિણે રાહુર્યોગિની વામતઃ શુભા

પૃષ્ઠતો દ્વયમાલ્યાતં ચન્દ્રમાઃ સમ્મુખઃ શુભઃ ॥ ૪૦ ॥

યાત્રા (પ્રયાણ) માં દક્ષિણ રાહુ, વામયોગિની તથા પૃષ્ઠ ભાગમાં રાહુ અને યોગિની શુભ છે, અને સમ્મુખ તથા દક્ષિણ ચન્દ્રમા શુભ છે. ૪૦

## ઉત્સવાદૌ ગમનાગમનવિચારઃ ।

ઉદ્ગ્રાહે વ્રતવન્ધે ચ પ્રતિષ્ઠાયાં મહોત્સવે ॥

અસમાપ્તેર્ન ગન્તવ્યં મૃતકે સૂતકેઽપિ વા ॥ ૪૧ ॥

વિવાહ, વ્રતબંધ, પ્રતિષ્ઠા, મહોત્સવ તેમ જનનાશૌચ તથા મરણાશૌચની સમાપ્તિ ન થાય ત્યાં સુધી યાત્રા કરવા જવું નહીં. ૪૧

## અભિજિત્-મુહૂર્તવિચારઃ ।

અભિજિત્ક્ષણયોગોયમર્ષાષ્ટફલસિદ્ધિઃ ॥

પંચાંગશુદ્ધિરહિતે દિવસેઽપિ ફલપદઃ ॥ ૪૨ ॥

પ્રયાણ કરવાના દિવસે પંચાંગ શુદ્ધિ ન હોય તો પણ અભિજિત મુહૂર્ત ઇચ્છિત ફળની સિદ્ધિ કરનાર છે. ૪૨

## ગર્ગાદિક્લાષિમતપ્રયાણમુહૂર્તવિચારઃ ।

ઉપઃ પ્રશંસતે ગર્ગઃ શકુનં ચ વૃહસ્પતિઃ ॥

અંગિરા મનઉત્સાહં વિપ્રવાક્યં જનાર્દનઃ ॥ ૪૩ ॥

પાછલી પાંચ ઘડી રાત્રી બાકી રહે એટલે ઉપકાંઠા થાય ત્યારે ગર્ગ મુનિના મત પ્રમાણે પ્રયાણ કરવાનું શુભ છે.

બૃહસ્પતિના મત પ્રમાણે સારા શુકન બેઠ પ્રયાણ કરે તો શુભ છે. અંગિરા ઋષિના મત પ્રમાણે જ્યારે મનની ધૃષ્ટિ ધાય ત્યારે પ્રયાણ કરવાનું શુભ છે અને જનાર્દનના મતે વિપ્રવાચ્ય પ્રયાણ કરવામાં શુભ છે. ૪૩

### અસ્તાદિદોષવિચારઃ ।

શુક્રે વાસ્તંગતે જીવે ચન્દ્રે વાસ્તમુપાગતે ॥

તયો વાલ્યે વાર્દ્ધકે ચ સા યાત્રા ભયરોગદા ॥ ૪૪ ॥

શુક્ર શુક્ર અને ચંદ્ર અસ્તના હોય અથવા તેઓનું ખાલત્વ અને વૃદ્ધત્વ હોય અને યાત્રા વિષે પ્રયાણ કર્યું હોય તો તે ભય ને રોગ કરનારું થાય છે. ૪૪

### કાલવેલાવિચારઃ ।

પૂવાહ્ને ચોચરાં ગચ્છેત્પ્રાચીં મધ્યાહ્નકે તથા ॥

દક્ષિણાં ચાપરાહ્ને તુ પશ્ચિમાં ત્વર્ધરાત્રકે ॥ ૪૫ ॥

દિવસના ત્રણ ભાગ કરવા; તેમાં પહેલા ભાગમાં ઉત્તર દિશાની યાત્રા, બીજા ભાગમાં પૂર્વ દિશાની યાત્રા, ત્રીજા ભાગમાં દક્ષિણ દિશાની યાત્રા તથા મધ્યરાત્રીએ પશ્ચિમ દિશાની યાત્રા કરવી શ્રેષ્ઠ છે. ૪૫

### યોગિનીવાસવિચારઃ ।

પ્રતિપન્નવમી પૂર્વે દ્વિતીયા દશ ચોત્તરે ।

તૃતીયૈકાદશી વહૌ ચતુર્દ્શીદશીનૈઋતે ॥ ૪૬ ॥

પંચત્રયોદશી યામ્યે પૃષ્ઠી ભૂતં ચ પશ્ચિમે ॥

સપ્તપૂર્ણા સુવાયવ્યે અમાવાસ્યાષ્ટમી શિવે ॥ ૪૭ ॥

પૂર્વ દિશામાં જવા માટે પ્રસ્થાન સાત દિવસ સુધી, દક્ષિણ દિશામાં પાંચ દિવસ સુધી, પશ્ચિમ દિશામાં ત્રણ દિવસ સુધી અને ઉત્તર દિશામાં પ્રસ્થાન બે દિવસ સુધી રાખવાનું શુભ છે. ૪૯

### અથ દુગ્ધાદિત્યાજ્યવિચાર:

દુગ્ધં ત્યાજ્યં પૂર્વમેવ ત્રિરાત્રં ક્ષૌરં ત્યાજ્યં પશ્ચરાત્રં ચ પૂર્વમ્ ॥  
ક્ષૌદ્રં તૈલં વાસરેઽસ્મિન્વમિશ્ચ ત્યાજ્યં યત્નાદ્ભૂમિપાલેન નૂનમ્ ૫૦

પ્રસ્થાન કરવા અગાઉ ત્રણ રાત્રિ પહેલાં દુધ ત્યાગ કરવું. પાંચ રાત્રી પહેલાં હુલ્મત કરાવવી નહિ અને પ્રયાણ કરવાના દિવસે મધ ખાવાનું, શરીરે તેલ લગાડવાનું તથા ઉલટી વિગેરે ત્યાગ કરવાં તેમાં રાજ્યે અવશ્ય એ વસ્તુઓનો ત્યાગ કરવો. ૫૦

### આડલભ્રમણયોગવિચાર: ।

સૂર્યભાદ્રણયેચ્ચાંદ્રં સપ્તભિર્ભાગમાહરેત્ ॥

ત્રિષટ્કભ્રમણં ચૈવ દ્વિસપ્તમહદાડલમ્ ॥ ૫૧ ॥

પ્રથમં પંચ ચત્વારિ આડલો નાસ્તિ નિશ્ચિતમ્ ॥

આડલે તાહનં પ્રોક્તં ભ્રમણે કાર્યનાશનમ્ ॥ ૫૨ ॥

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી યાત્રાએ જવાના દિવસના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં તે થયેલી સંખ્યાને સાતે ભાગતાં ત્રણ અથવા સાત રહે તો તે દિવસે ભ્રમણ છે, તેનું ક્ષણ કાર્યનાશ, બે અથવા સાત રહે તો અડળ છે, તે પ્રયાણમાં વળ્યું છે અને તે તાડન કરાવવાને યોગ્ય છે. એક, પાંચ તથા ચાર શેષ રહે તો આડલ યોગ નથી અને તે પ્રયાણ માટે શુભ છે. ૫૧-૫૨

યાત્રાયાં શુભાગુભલગ્રજ્ઞાનમ્ ।

ચરલગ્ને પ્રયાતવ્યં દ્વિસ્વભાવે તથા નરૈઃ ॥

લગ્ને સ્થિરે ન ગંતવ્યં યાત્રાયાં ક્ષેપમીપ્સુભિઃ ॥ ૫૩ ॥

ચર એટલે મેષ, કર્ક, તુલા, મકર એ ચાર લગ્નો તથા દ્વિસ્વભાવ એટલે મિથુન, કન્યા, ધન, મીન એ ચાર એવાં આઠ લગ્નો પ્રયાણ કરવાને માટે સારાં છે. તેનું ક્ષણ કાર્ય સક્ષણ. તે શીવાય બાકીનાં વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક, કુંભ એ સ્થિર લગ્નો ત્યાગ કરવાં અને તેમાં પ્રયાણ કરવું નહીં. ૫૩

અથ પ્રસ્થાનવિચારઃ ।

— યજ્ઞોપવીતકં શસ્ત્રં મધુ ચ સ્થાપયેત્ ફલમ્ ॥

વિપ્રાદિક્રમતઃ સર્વે સ્વર્ણધાન્યામ્બરાદિકમ્ ॥ ૫૪ ॥

રાજા દશાહં પન્નાહમન્યો ન પ્રસ્થિતો વસેત્ ॥

અહ્નપ્રસ્થાનસમ્પૂર્ણં વસ્તુપ્રસ્થાનકેડર્ધકમ્ ॥ ૫૫ ॥

પ્રાહ્મણ્યને યજ્ઞોપવીત, શત્રિયને શસ્ત્ર, વૈશ્યને મધુ, શૂદ્રને કોઈએક પ્રકારનું ક્ષણ, એ પ્રમાણે આ વસ્તુઓથી પ્રસ્થાન કરવું શ્રેષ્ઠ છે. અને પ્રસ્થાનનિમિત્ત સુવર્ણ, અન્ન, વસ્ત્ર, આદિ વસ્તુઓ પ્રસ્થાન વખતે સાથે રાખવામાં શુભ છે. ૫૪

રાત્રિએ દશ દિવસ સુધી પ્રસ્થાન રાખી શકાય છે અને અન્ય લગ્નોએ પાંચ દિવસ સુધી પ્રસ્થાન કરી નિવાસ કરી શકાય છે. પરંતુ પ્રસ્થાન કર્યા પછી પોતે નિવાસ ન કરે તો સંપૂર્ણ ક્ષણ મળે છે અને વસ્તુઓ પ્રસ્થાનમાં મુકવાથી અડધું ક્ષણ મળે છે. ૫૫

अथ शुभशकुनज्ञानम् ।

विप्राश्वेभफलान्नदुग्धदधिगोसिद्धार्थपत्राम्बरं  
वेश्यावाद्यमयूरचापनकुलावद्धैकपश्वामिषम् ॥  
सद्वाक्यं कुसुमेशुपूर्णकलशच्छत्राणिमृत्कन्यका  
रत्नोष्णीषसितोक्षमद्यससुतस्त्रीदीप्तवैश्वानराः ॥ ५६ ॥  
आदर्शाञ्जनधौतवस्त्ररजका मीनाज्यसिंहासनं  
शावं रोदनवर्जितं ध्वजमधुच्छागास्त्रगोरोचनम् ॥  
भारद्वाजनृपानवेदानिनदा माङ्गल्यगीताङ्कुशा

दृष्टाः सत्फलदाः प्रयाणसमये रिक्तो घटःस्वानुगः ॥५७

प्राह्मण्य, घोडा, हाथी, इण, अन्न, दुध, दही, गाय, सरसव.  
कमलपुष्प, वस्त्र, वेश्यास्त्री, नगाडू, मोर, नीलकंठ पक्षी, नोणीगुं.  
आंधेलु पशु, मांस, शुलवचन, कुसुम-पुष्प, शेलडी, पालीथी  
लरेलो इलश, छत्र, माटी, कन्या, रत्न, पाधडी, श्याम वृषभ,  
महिरा, पुत्रसहित स्त्री, प्रवृद्धित अग्नि, दपण, अंजन, घोयेडां  
वस्त्र, घोथी, माछली, धृत, पालभी, रुदनरहित शण (भडडु).  
ध्वज, मध, अडड, हाथीयार, गोडू अंजन. लारदान पक्षी, मेना.  
पालभी, वेदध्वनि, मांगलिक गीत, अंकुश, अने पाछल आवते:  
पाली घडो अये पदाथं प्रयाण वचते जेवामां आवे तो उत्तम  
इलदायक शुभ शकुन छे. ५६-५७

अथ अशुभशकुनज्ञानम् ।

बन्ध्याचर्मतृपास्थिसर्पलवणाङ्गारेन्धनस्त्रीवाविद्  
तैलौन्मत्तवसौपधारिजटिलप्रावृद्गृणव्याधिताः ॥

નગ્રાભ્યક્તવિમુક્તકેશપતિતવ્યંગધુધાર્તાઅસ્ટક્  
 સ્ત્રીપુષ્પં સરટઃ સ્વગેહદહનં માર્જારયુદ્ધં ક્ષુતમ્ ॥ ૫૮ ॥  
 કાપાયીગુહતક્રપઙ્કવિધવાકુઙ્ગાઃ કુદુંવે કલિઃ  
 વસ્ત્રાદેઃ સ્વલનં લુહાયસમરં કૃષ્ણાનિધાન્યાનિ ચ ॥  
 કાર્પાસં વમનં ચ ગર્દભરવો દક્ષેતિહૃદ્ ગર્ભિણી  
 મુણ્ડાર્દ્રામ્વરદુર્વચોઽન્ધવાધિરોદકયો ન દૃષ્ટાઃ શુભાઃ ૫૯

વંધ્યા સ્ત્રી, આમડુ, અનાજના કુષ્કા, હાડકાં, સાપ, સીકું,  
 અગ્નિ વગરના કોયલા, લાકડાં, નપુંસક માણસ, વિષા, તેલ,  
 ગાંડો માણસ, ચરખી, આપધ, શત્રુ, જટાધારી મનુષ્ય, વાદળાં,  
 ધાસ, રોગી મનુષ્ય, નગ્ર માણસ, શરિરે તેલ લગાડેલો માણસ,  
 છુટા કેશવાલો માણસ, પતિત, લંગડો માણસ, ભુખ્યો માણસ,  
 રૂધિર, રત્નેવતી સ્ત્રીનું રત્ન, કાચકો, પોતાનું બળતું ઘર, જે  
 ખીલાડાંઓની લડાઈ, ધીંક, ભગવાં વસ્ત્ર પહેરેલો મનુષ્ય, ગોળ,  
 કાદવ, વિધવા સ્ત્રી, કુળડી સ્ત્રી, કુટુંબીઓ સાથે કલેશ, શરીર  
 ઉપરથી વસ્ત્રનું પડી જવું, ભેંસોની લડાઈ, કાલાં અનાજ,  
 કપાસ, ઉલટી, ગધેડાનો શબ્દ, ક્રોધી મનુષ્ય, ગલવાલી સ્ત્રી,  
 માથું મુઝાવેલો, ભીનાં વસ્ત્ર પહેરેલો, ખરાબ ખોલનાર, આંધળો,  
 ગહેરો, અને રત્નસ્વલા સ્ત્રી એ પ્રયાણમાં જે જોવામાં આવે તો  
 અપશકુન છે. ૫૮-૫૯

અથ દુઃશકુનપરિહારઃ ।

આઘેડપશકુને સ્થિત્વા પ્રાણાનેકાદશ વ્રજેત્ ।

દ્વિતીયે પોઢશ પ્રાણાસ્તૃતીયે ન કચિદ્ વ્રજેત્ ॥૬૦॥

જે પ્રયાણ કરતી વખતે પ્રથમ અપશકુન થાય તો ૧૧ શ્વાસ  
 લીધા સુધી ઠરીને ચાલવું. ફરીને ખીજી વખત પણ જે અપશકુન

થાય તો ૧૬ શ્વાસ લેતા સુધી ઠરીને ચાલવું. ઠરીને ત્રીજી વખતે  
જો અપશકુન થાય તો પછી તે સુહૃતમાં કદાપિ પ્રયાણ  
કરવું નહીં. ૬૦.

### પ્રયાણે વર્જ્યવિચારઃ ।

યમઘંટવ્યતિપાતવામપૃષ્ઠચન્દ્રસ્તિથિઃ પૂર્ણિમા

માસાર્થસ્તિથિછેદવુદ્ધદિવસે પંચેરપિવારિતે ॥

પૃથ્વીદાઘદિનેચવાક્યમગુભેદુર્ગારિસુભૈરવે

શૂલેસન્મુખકાલયોગિનિ શશીઘાતઃ પ્રયાણેત્યજેત્ ॥૬૧॥

યમઘંટ યોગ તથા વ્યતિપાત યોગ હોય, ડાબે તથા પુઠે  
ચંદ્રનો વાસો હોય, પુનમ તથા અમાવાસ્યા તિથિ હોય, ક્ષય તિથિ  
હોય, બુધવાર હોય, પાંચ મનુષ્યો જવા ના પાડતાં હોય, ન્હાનઃ  
ગામમાં મરણ થવાથી તથા શહેરમાં પોળ શેરીમાં મરણ થવાથી  
મનુષ્યને અગ્નિદાહ દીધો હોય, કયાં જતો છો? એમ અશુભ  
વાક્ય થતાં હોય, દેવચક્રી ચીખરી નેષ્ટ સ્થાને, દિશાએ તથા  
નેષ્ટ શબ્દ બોલતો છો હોય, દિશાશૂલ પુઠે, જમણે ભાગે કે  
સન્મુખ હોય, કાળયોગ વા સન્મુખ કાળનો વાસો હોય, યોગિ-  
નીનો વાસો સન્મુખ તથા જમણે હોય અને પાતાના ઘાતચંદ્ર હોય  
તો કદિ પણ પરગામ પ્રયાણ કરવું નહીં. એમ અન્ય જ્યોતિષ  
ગ્રંથમાં કહ્યું છે. ૬૧

इति श्रीसिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटङ्कनर्मदाशंकरात्मजेन  
उमाशंकरशर्मणा लिखितया गुर्जरटीकया सट्टिने मुहूर्तविचारादि,  
वालबोधज्योतिषसारसंग्रहे तृतीयं तीर्थयात्राप्रकरणं समाप्तम् ३

અથ વાસ્તુમુહૂર્તવિચારપ્રકરણમ્ ॥૪॥

માસશુદ્ધિવિચાર:—

ચૈત્રે શોકકરં ગૃહાદિરચનં સ્યાન્માધવેડર્થપદં  
 જ્યેષ્ઠે મૃત્યુકરં શુચૌ પશુહરં તદ્વૃદ્ધિદં શ્રાવણે ॥  
 શૂન્યં ભાદ્રપદેડશ્વિને કલિકરં મૃત્યક્ષયં કાર્તિકે  
 ધાન્યં માર્ગસહસ્રયોર્દહનધીર્માષિ શ્રિયૈ ફાલગુને ॥૧॥

ચંત્ર માસમાં નવું ઘર બનાવવામાં આવે તો ઘરના માલિકને શોક કરાવે છે, વૈશાખ માસમાં ધનનો લાભ, જ્યેષ્ઠ માસમાં મૃત્યુનો ભય ઉત્પન્ન કરે છે, આષાઠ માસમાં પશુ વિગેરેનો નાશ કરે છે, શ્રાવણ માસમાં પશુ વિગેરેની વૃદ્ધિ કરે છે, ભાદ્રપદ માસમાં શૂન્યતા અર્થાત કંઈ પણ ફળની પ્રાપ્તિ થતી નથી, આશ્વિન માસમાં કલેશ ઉત્પન્ન કરાવે છે, કાર્તિક માસમાં નોકર વિગેરેનો નાશ કરે છે, માર્ગશીર્ષમાં ધાન્યનો લાભ, પૌષ માસમાં પણ ધાન્યની પ્રાપ્તિ, માઘ માસમાં અગ્નિનો ભય કરે છે અને ફાલગુન માસમાં લક્ષ્મીનો લાભ થાય છે, ૧

ગૃહારંભે ભૂમિપરીક્ષા ।

ભૂમૌ મધ્યે खनेद्गर्ते हस्तमात्रं समंततः ।

तच्छुभ्रं पूरयेत्तेन नृपांसुना विचक्षणः ॥

वर्द्धमाने च वृद्धिः स्याद्धीने हीनं समे समम् ॥ २ ॥

ઘર કરવાની ભૂમિમાં એક હાથ લાંબો પહોળો ( ખાત ) ખાડો



અનાવવો, અને તેમાંથી માટી પથ્થર કાઢીને જુદાં રાખવાં. જ્યારે ખાત બની જાય ત્યારે ફરીને તેજ માટી અને પથ્થરથી તેને પુરવો. જો પુરતાં માટી વધે તો વૃદ્ધિ કરવાવાળી, તેની કમી ધાય તો હુની કરવાવાળી અને ખરાબર થાય તો સમભૂમિ જાણવી. કમી થાય તો તે ભૂમિમાં કદિ ઘર બનાવવું નહીં. ૨

**ગૃહારંભે નિન્દિતભૂમયઃ ।**

**યજ્ઞસ્થાનૈઃ સ્મશાનૈશ્ચ દેવતાયતનાશ્રમૈઃ ।**

**વલ્મીકૈશ્ચૈત્યવૃક્ષૈશ્ચ યુતા ભૂમિર્વિગર્હિતા ॥ ૩ ॥**

યજ્ઞસ્થાન, સ્મશાન, દેવસ્થાન, આશ્રમ, રાકડા અને નિષ્કળ ઝાડોવાળી ભૂમિમાં ઘર બનાવવું નહીં કારણ કે તે નિન્દિત ભૂમિ છે. ૩

**ગૃહારંભે ધૂમિશયનજ્ઞાનમ્ ।**

**પ્રયોતનાત્પશ્ચનગાઙ્ગસૂર્યનવેન્દુપદ્વિંશમિતાનિ ભાનિ ।**

**શેતે ધરા નૈવ ગૃહં વિધેયં તડાગવાપીચનનં ન શસ્તમ્ ૪**

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી ગણતાં ૫-૭-૯-૧૨-૧૯-૨૬ એ નક્ષત્ર હોય તો પૃથ્વીશયન જાણવું, આ પૃથ્વીશયનમાં ગૃહારંભ, વાવ, તળાવ અને કૃવા વિગેરેનું ખોદવું શ્રેષ્ઠ નથી. ૪

**સ્નાતજ્ઞાનમ્**

**વૃપાર્કાદિત્રિકં વેદ્યાં સિદ્ધાદિ ગણયેદ્ ગૃહે ।**

**દેવાલયે ચ મીનાદિ તડાગે મકરાદિપુ ॥ ૫ ॥**

અર્થ નીચેના ખાત ચક્ર પ્રમાણે જાણી લેવો.

## \* સ્વાતચક્રમ્ ।

કોણ	અગ્નિ	ઈશાન	વાયવ્ય	નૈઋત્ય
વેદી	વૃ. મિ. ક.	સિં. ક. તુ.	વૃ. ધ. મ.	કું. મી. મે.
ગૃહારંભ	સિં. ક. તુ.	વૃ. ધ. મ.	કું. મી. મે.	વૃ. મિ. ક.
દેવાલય	મી. મે. વૃ.	મિ. ક. સિં.	ક. તુ. વૃ.	ધ. મ. કું.
જલાશય	મ. કું. મી.	મે. વૃ. મિ.	ક. સિં. ક.	તુ. વૃ. ધ.

અથ ગૃહારંભસ્વાતદિશાવિચારઃ ॥

દરિયુવતિતુલાયાં સ્વન્યતે ચાગ્નિકોણે

અલિધનમકરાર્કે ઈશકોણે વદન્તિ

ઘટશફરતથાજે વાયુ કોણેપિ સ્વાતં

વૃપમિથુનકુલીરે નૈઋત્યે સ્વાતમાહુઃ ॥ ૬ ॥

સિંહ, ધન્યા, તુલા સંક્રાંતિને વિષે અગ્નિકોણમાં વૃશ્ચિક, ધન અને મકર સંક્રાંતિને વિષે ઈશાનકોણમાં, કુંભ, મીન, મેષ, સંક્રાંતિ હોય ત્યારે વાયવ્ય કોણમાં અને વૃષભ, મિથુન, કર્ક સંક્રાંતિને વિષે નૈઋત્ય કોણમાં ખાતમુહૂર્ત શ્રેષ્ઠ છે. ૬

॥ નાગશિરોવિચારઃ ॥

ભાદ્રવ્રજે શિરઃ પ્રાચ્યાં યામ્યાં માર્ગવ્રજે શિરઃ ॥

ફાલ્ગુનવ્રિતયે પશ્ચાત્ શિરો જ્યેષ્ઠવ્રજે છુદક્ ॥ ૭ ॥

ભાદ્રપદ, આશ્વિન, કાર્તિક આ ત્રણ માસ સુધી પૂર્વ દિશામાં, માર્ગશિર, પાપ, માઘ આ મહિનાઓમાં દક્ષિણ દિશામાં,

\* જે સ્વસંક્રાંતિ આવતી હોય તે પ્રમાણે તે કોણમાં ખાત કરવું.

ક્રાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ આ ત્રણ માસ સુધી પશ્ચિમ દિશામાં અને જ્યેષ્ઠ, આષાઠ, શ્રાવણ આ માસોમાં શેષ નાગનું ઉત્તર દિશામાં શિર રહે છે. ૭

॥ ફલવિચારઃ ॥

મૂર્ધ્નિ સ્વાતે ભવેન્મૃત્યુઃ પૃષ્ઠે સ્યાત્પુત્રભાર્યયોઃ ॥

જઘનેડર્થક્ષયં વિદ્યાત્ સર્વસંપત્તયોત્તરે ॥ ૮ ॥

નાગના મસ્તક ઉપર ખાત કરવાથી મૃત્યુ, પૃષ્ઠ લાગમાં ખાત કરવાથી સ્ત્રીપુત્રનો નાશ, જંઘા પર ખાત કરવાથી ધનનો નાશ અને ઉત્તરમાં ખાત કરવાથી સંપૂર્ણ સંપત્તિનો લાભ થાય છે. ૮

ગૃહારંભેકાલનિષેધઃ ॥

મધ્યાન્હે તુ કૃતંવાસ્તુર્કર્તુર્વિત્તવિનાશનમ્ ॥

મહાનિશાસ્ત્રપિ તથા સન્ધ્યયોર્નિવકારયેત્ ॥ ૯ ॥

મધ્યાહ્નસમયે વાસ્તુ પૂજનનો પ્રારંભ કરવાથી ઘરના માલીકના ધનનો નાશ થાય છે અને શત્રિમાં પ્રારંભ કરવાથી પણ ધનનો નાશ થાય છે અને બે સંધ્યાકાળમાં પણ ગૃહારંભ કરવો નિષિદ્ધ છે. ૯

ગૃહારંભે વૃષજ્ઞાનમ્ ।

ત્રિવેદવેદાગ્નિયુગાગ્નિવેદત્રિકેષુ ખાનોઃ શશિમં ગૃહેષુ ।

દાહો વિનાશઃ સ્થિરતા ધનં શ્રીઃ શૂન્યં ચ દારિદ્ર્યમૃતિઃ ક્રમેણ ૯

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી ચંદ્રના નક્ષત્ર સુધી ગણનાં ( ૩ ) દાહ, ( ૪ ) વિનાશ, ( ૪ ) સ્થિરતા, ( ૩ ) ધનનો લાભ, ( ૪ ) શશિની

લાલ, ( ૩ ) શૂન્યતા, ( ૪ ) દરિદ્રતા, ( ૩ ) મૃત્યુ, આ પ્રમાણે  
નક્ષત્રોથી વૃષચક્રનો વિચાર કરવો. ૯

### સૂર્યભાત્ગૃહારમ્ભચક્રમ્ ॥

૩	૪	૪	૩	૪	૩	૪	૩
દાહ.	વિનાશ.	સ્થિરતા	ધનલાભ	લક્ષ્મીલાભ	શૂન્યતા	દરિદ્રતા.	મૃત્યુ.

### ગૃહારંભે સુહૃતઃ ।

મૃગે ધાતુચિત્રાનુરાધોત્તરાન્ત્યે

ધનિષ્ઠાકરસ્વાતિપુષ્યામ્બુપેષુ ॥

નમોમાર્ગવૈશાખપૌષે તપસ્યે

સમન્દે શુભાદે ગૃહારંભણં સત્ ॥ ૧૦ ॥

મૃગશીર્ષ, રોહિણી, ચિત્રા, અનુરાધા, ઉત્તરા ૩, રેવતી,  
ધનિષ્ઠા, હસ્તા, સ્વાતી, પુષ્ય, શતભિષા એ નક્ષત્રોમાં, શ્રાવણ,  
માર્ગશીર્ષ, વૈશાખ, પૌષ, ક્રાતુન એ માસોમાં અને સોમ, બુધ,  
ગુરુ, શુક અને શનિ એ વારોમાં ગૃહારંભ કરવો શ્રેષ્ઠ છે. ૧૦

### ગૃહારંભે માસશુદ્ધિઃ ॥

પાપાણદૈશ્વ ગેહાનિ નિન્દ્યમાસે ન કારયેત્ ॥

તૃણદારુગૃહારંભે માસદોષો ન વિદ્યતે ॥ ૧૧ ॥

પત્થર તથા ઇંટનું ઘર બનાવવાના વજ્ર્ય માસોમાં ગૃહારંભ  
કરવો નહી, તૃણ અને કાષ્ટનું મકાન બનાવવા માટે માસોનો દોષ  
માનવો નહી. ૧૧

## સ્તંભમુહૂર્તઃ ।

સૂર્યાધિષ્ઠિતમદ્વયં પ્રથમતો મધ્યે તથા વિંશતિઃ

સ્તંભાગ્રે રસસંખ્યયા મુનિવરૈરુક્તા મુહૂર્તઃ શુભઃ ॥

સ્તંભાગ્રે મરણં ભવેદ્ગૃહપતેર્મૂલે ધનાર્થક્ષયો

મધ્યે ચૈવ તુ સર્વસૌખ્યમતુલં પ્રાપ્નોતિ કર્તા શુભમ્ ૧૨

સૂર્યાના મહાનક્ષત્રથી અંદ્રના નક્ષત્ર સુધી ગણુતાં (૨) નક્ષત્ર  
મૂળમાં તે ધનક્ષય કરનાર, (૨૦) નક્ષત્ર મધ્યમાં ધણું સુખ  
આપનારાં શુભ અને (૬) નક્ષત્ર અગ્રમાં મરણ કરનાર છે. ૧૨

## સ્તંભચક્રમ્ ।

૨	૨૦	૬
મૂલે	મધ્યે	અગ્રે
ધનક્ષય.	સર્વ સૌખ્ય.	મૃત્યુ.

## અથ દ્વારમુહૂર્તઃ ॥

અશ્વિન્યામુત્તરાહસ્તપુણ્યશ્રુતિમૃગેષુ ચ ॥

સ્વાતૌ પૌષ્ણે ચ રૌહિણ્યાં દ્વારશાસ્ત્રાવરોપણમ્ ॥ ૧૩ ॥

અશ્વિની, ત્રણ ઉત્તરા, હસ્ત, પુષ્ય, શ્રવણ, મૃગશિર, સ્વાતી,  
દેવતી અને રૌહિણી આ નક્ષત્રોમાં નવા ઘરતું બારણું બેસાડવાનું  
શુભ છે. ૧૩

## દ્વારસ્થાપનવિચારઃ

દ્વારચક્રં પ્રવક્ષ્યામિ ભાપિતં વિશ્વકર્મણા ।

સૂર્યભાદ્રચતુષ્કં તુ દ્વારસ્યોપરિ વિન્યમેન ॥ ૧૪ ॥

द्वे द्वे कोणे प्रदातव्ये शाखायां च चतुश्चतुः ॥

अधश्च त्रीणि देयानि वेदा मध्ये प्रतिष्ठिताः ॥ १५ ॥

राज्यं स्याद्दूर्ध्वनक्षत्रे कोणेऽपूद्रासनं भवेत् ।

शाखायां लभते लक्ष्मीमघश्चैव मृत्तिं लभेत् ॥ १६ ॥

मध्यगेषु लभेत्सौख्यं चिन्तनीयं सदा बुधैः ॥

सूर्यानां महानक्षत्राणी चंद्रानां नक्षत्रां बुध्यां गण्डीने आ नीचे  
आपेला द्वारत्रय प्रभाषे समन्वयं.

सूर्यभाद्द्वारचक्रम् ॥

दिशः	कोण	द्वारशाखा	देहली	मध्य	स्थान
४	८	८	३	४	नक्षत्र
लक्ष्मी	उद्भासन	सुख	गृहपतिमरण	सुख	फल

अथ द्वारस्थापने वाराः

गुरो लक्ष्मी रवौ सौख्यं शुक्रे चैव धनागमः ॥

शनैश्चरे तथा सौख्यं द्वारशाखानिरोपणे ॥ १७ ॥

शुक्रवारे लक्ष्मीने लाल, रविवारे सुभ, शुक्रवारे धनने लाल,  
शनिवारे सुभ, उक्त वारेशां द्वार शाखानुं स्थापन करवुं. १७

द्वारस्थापने तिथिविचारः

पंचमी धनदा चैव मुनिनंदवसौ शुभम् ।

प्रतिपत्सु न कर्तव्यं कृते दुःखमवाप्नुयात् ॥ १८ ॥

## સ્તંભમુહૂર્તઃ ।

સૂર્યાધિષ્ટિતમદ્રયં પ્રથમતો મધ્યે તથા વિંશતિઃ

સ્તંભાગ્રે રસસંખ્યયા મુનિવરૈરુક્તા મુહૂર્તઃ શુભઃ ॥

સ્તંભાગ્રે મરણં ભવેદ્ગૃહપતેર્મૂલે ધનાર્થક્ષયો

મધ્યે ચૈવ તુ સર્વસૌખ્યમતુલં પ્રાપ્નોતિ કર્તા શુભમ્ ૧૨

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી ચંદ્રના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં (૨) નક્ષત્ર  
મૂળમાં તે ધનક્ષય કરનાર, (૨૦) નક્ષત્ર મધ્યમાં ધણું સુખ  
આપનારાં શુભ અને (૬) નક્ષત્ર અગ્રમાં મરણ કરનાર છે. ૧૨

## સ્તંભચક્રમ્ ।

૨	૨૦	૬
મૂલે	મધ્યે	અગ્રે
ધનક્ષય.	સર્વ સૌખ્ય.	મૃત્યુ.

## અથ દ્વારમુહૂર્તઃ ॥

અશ્વિન્યામુત્તરાહસ્તપુણ્યશ્રુતિમૃગેષુ ચ ॥

સ્વાતૌ પૌષ્ણે ચ રૌહિણ્યાં દ્વારશાસ્ત્રાવરોપણમ્ ॥ ૧૩ ॥

અશ્વિની, ત્રણ ઉત્તરા, હસ્ત, પુષ્ય, શ્રવણ, મૃગશિર, સ્વાતી.  
રેવતી અને રૌહિણી આ નક્ષત્રોમાં નવા ઘરનું બારણું બેસાડવાનું  
શુભ છે. ૧૩

## દ્વારસ્થાપનવિચારઃ

દ્વારચક્રં પ્રવક્ષ્યામિ ભાષિતં વિશ્વકર્મણા ।

સૂર્યભાદ્રચતુષ્કં તુ દ્વારસ્યોપરિ વિન્યમેન ॥ ૧૪ ॥

द्वे द्वे कोणे प्रदातव्ये शाखायां च चतुश्चतुः ॥

अथश्च त्रीणि देयानि वेदा मध्ये प्रतिष्ठिताः ॥ १५ ॥

राज्यं स्याद्दूर्ध्वनक्षत्रे कोणेपूद्वासनं भवेत् ।

शाखायां लभते लक्ष्मीमथर्ध्वेव मृत्तिं लभेत् ॥ १६ ॥

मध्यगेषु लभेतसौख्यं चिन्तनीयं सदा बुधैः ॥

सूर्याना महा नक्षत्राथी अर्द्रना नक्षत्र सुधी गण्णीने आ नीचे  
आपेला द्वारश्चक्र प्रमाणे समन्वयुं.

सूर्यभाद्रद्वारचक्रम् ॥

द्वार	कोण	द्वारशाखा	देहली	मध्य	स्थान
४	८	८	३	४	नक्षत्र
लक्ष्मी	उद्वासन	सुख	गृहपतिमरण	सुख	फल

अथ द्वारस्थापने वाराः

गुरो लक्ष्मी रवौ सौख्यं शुक्रे चैव धनागमः ॥

शनिश्चरे तथा सौख्यं द्वारशाखानिरोपणे ॥ १७ ॥

शुक्रवारे लक्ष्मीने लाल, रविवारे सुभ, शुक्रवारे धनने लाल,  
शनिवारे सुभ, उक्त वारेमां द्वार शाखानुं स्थापन करुं. १७

द्वारस्थापने तिथिविचारः

पंचमी धनदा चैव मुनिनंदवसौ शुभम् ।

प्रतिपत्सु न कर्तव्यं कृते दुःखमवाप्नुयात् ॥ १८ ॥



દ્વિતીયાયાં દ્રવ્યહાનિઃ પશુપુત્રવિનાશનમ્ ॥

તૃતીયા રોગદા જ્ઞેયા ચતુર્થા ભંગકારિણી ॥ ૧૯ ॥

કુલક્ષયં તથા ષષ્ઠી દશમી ધનનાશિની ॥

વિરોધકૃદમા પૂર્ણા ન સ્યાચ્છાસ્વાવરોપણમ્ ॥ ૨૦ ॥

નવા ધરનું દ્વાર સ્થાપન કરવામાં, પંચમી, સપ્તમી, અષ્ટમી, તથા નવમી ધનનો લાભ તથા શુભ ફળ આપનારી છે. પ્રતિષ્ઠામાં કુટુંબ પ્રાપ્ત થાય છે, તૃતીયા રોગ આપનારી છે, ચતુર્થી ભંગ કરનારી છે, ષષ્ઠી કુટુંબનો ક્ષય કરે છે, દશમ ધનનો નાશ કરે છે, અભાસ વિરોધ ઉત્પન્ન કરાવે છે, અને પૂર્ણિમા શુભ ફળ આપતી નથી. ૧૮-૨૦.

કપાટસુહૃતઃ ।

કૃતા કરાવિધયુગ્મરામમન્તકશ્ચ વારિધિઃ

કરૌ સમુદ્રસૂર્યમાદિનર્ષકે ફલં વદેત્ ॥

ધનાગમં વિનાશસૌખ્યવંધનં મૃતિઃ ક્ષતિઃ

શુભં ચ રોગસૌખ્યદં શુભં કપાટચક્રયોઃ ॥૨૧॥

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી ચંદ્રના નક્ષત્ર સુધી ગણીને નીચેના કપાટચક્ર પ્રમાણે સમજી લેવું.

સૂર્યભાતૃકપાટચક્રમ્ ॥

૪	૨	૪	૨	૩	૨	૪	૨	૪	નક્ષત્ર
શુભ	અશુભ	શુભ	અશુભ	શુભ	અશુભ	શુભ	અશુભ	શુભ	ફલ

जीर्णकाष्ठनिषेधः ॥

जीर्णगेहेतु यत्काष्ठम्पोहाद्धृत्वा नवे गृहे ॥

नानारोगभयं चैव धननाशं पशुक्षयम् ॥ २२ ॥

अना धरनां द्राष्ट ने अज्ञानताने लीधे नवा घर जनाववाना  
उपयोगमां लेवाय तो तेथी रोग, पशुपीडा तथा धननो नाश,  
अने गृहकलेश आदि उत्पन्न थाय छे. २२॥

मोभमुहूर्तः ।

मूले मोमे त्रिकक्षं गृहपतिमरणं पञ्च गर्भे सुखं स्या-  
द्वयं मध्यं षट्त्रक्षं धनसुतसुखदं पुच्छदेशेष्टहानिः ॥

पश्चाद्वयं त्रिकक्षं गृहपतिसुखदं भाग्यपुत्रार्थदं वा  
सूर्यक्षच्चन्द्रक्षं विबुधनरवरैर्मोभचक्रं विलोक्यम् २३

सूर्यना महा नक्षत्रथी अद्रना नक्षत्र सुधी गणीने आ नीचिना  
मोलयक्ष प्रभाणे समष्ट लेवुं.

मोभमुहूर्तः

(ध्रुवसंज्ञकनक्षत्रो-मृ. पु. पुष्य. हस्त. चि. स्वा. अनु. श्र.  
ष. रे. ऐ नक्षत्रो अने रवि गु. शु. ऐ वारना सारा योगमां  
मोभ वेसाढवो शुभ छे.)

मोभचक्रम् ।

मूले ३	गर्भे ५	मध्ये ८	पुच्छे ८	पश्चात् ३
अशुभ गृहपति. मरण	शुभ सुख	शुभ धनसुत सुख	अशुभ इष्ट हानि	शुभ. सर्वसुख भाग्य-पुत्र-अर्थ

गृहारंभवृषवास्तुचक्रम् ॥

रविभात् सप्त नेष्टानि शुभान्येकादशाष्टमात् ॥

दशशेषाण्यनिष्टानि सा भिजिद्वृषवास्तुनि ॥ २४ ॥

वृषल वास्तुमां सूर्यना नक्षत्रथी ७ नक्षत्रो नेष्ट, ११ श्रेष्ठ, अने ते यथीनां अलिष्ठत साथे १० नक्षत्रो प्रवेशमां नेष्ट लक्षणां. २४

गृहप्रवेशो कलशमुहूर्तः ।

घटाकारं लिखेच्चक्रं रविधिष्यक्रमेण च ॥

मुखैकं दिक्षु चत्वारि गर्भे चत्वारि वै क्रमात् ॥ २५ ॥

त्रीणि त्रीणि गुदे कंठे प्रवेशार्थं सदा बुधैः ॥

अग्निनाशो मुखे प्रोक्त उद्रासः पूर्वतो भवेत् ॥ २६ ॥

दक्षिणे चार्थलाभश्च पश्चिमे श्रीप्रदो भवेत् ॥

उत्तरे कलहश्चैव गर्भे गर्भविनाशनम् ॥ २७ ॥

सूर्यना महा नक्षत्रथी चंद्रना नक्षत्र सुधी गणीने नयेता कलशयुक्त प्रमाणे समष्टि लेवुं.

कलशचक्रम् ।

मुखे	१	अग्निदाह	अशुभ
पूर्वे	४	उद्रसन	अशुभ
दक्षिणे	४	अर्थ लाभ	शुभ
पश्चिमे	४	श्रीप्राप्ति	शुभ
उत्तरे	४	कलह	अशुभ
गर्भे	४	गर्भ नाश	अशुभ
गुदे	३	स्थिरता	शुभ
कंठे	३	स्थिरता	शुभ

## વાસ્તુપૂજનમાસાઃ ॥

શ્રાવણશ્વાથ વૈશાખઃ પૌષશ્ચ ફાલ્ગુનસ્તથા ॥

માસેષુ માર્ગશીર્ષશ્ચ વાસ્તુકર્મણિ શસ્યતે ॥ ૨૮ ॥

શ્રાવણ, વૈશાખ, પૌષ, ફાલ્ગુન અને માર્ગશીર્ષ એ માસોમાં વાસ્તુકર્મ (ગૃહપ્રવેશ) કરવું શુભ છે. ૨૮

વૈશાખે ફાલ્ગુને પૌષે શ્રાવણે માર્ગશીર્ષિકે ।

ગૃહારંભપ્રવેશૌ સ્તઃ સ્તંભોચ્છ્રાયશ્ચ શસ્યતે ॥ ૨૯

જ્યેષ્ઠકાર્તિકમાઘાંશ્ચ શુભદાન્પ્રાહ નારદઃ ॥ ૩૦ ॥

વૈશાખ, ફાલ્ગુન, પૌષ, શ્રાવણ, માર્ગશીર્ષ આ મહિનાઓ ગૃહારંભ, ગૃહપ્રવેશ, અને સ્તંભસ્થાપન કરવામાં શુભ છે, અને જ્યેષ્ઠ, કાર્તિક, માઘ એ માસો નારદના મતથી વાસ્તુપૂજન કરવામાં શ્રેષ્ઠ છે. ૨૯—૩૦.

## વાસ્તુપૂજનનક્ષત્રાણિ ।

ચિત્રા શતભિષા સ્વાતી હસ્તઃ પુષ્યઃ પુનર્વસુઃ ॥

રોહિણી રેવતી મૂલં શ્રવણોત્તરફાલ્ગુની ॥ ૩૧ ॥

ધનિષ્ઠા ચોત્તરાષાઢા તથા માદ્રોત્તરાન્વિતા ॥

અશ્વિની મૃગશીર્ષં ચ હનુરાધા તથૈવ ચ ॥ ૩૨ ॥

વાસ્તુપૂજનમેતેષુ નક્ષત્રેષુ કરોતિ યઃ ॥

સ પ્રાપ્નોતિ નરો લક્ષ્મીમિતિ પ્રાહ પરાશરઃ ॥ ૩૩ ॥

ચિત્રા, શતભિષા, સ્વાતી, હસ્ત, પુષ્ય, પુનર્વસુ, રોહિણી, રેવતી, મૂલ, શ્રવણ, ઉત્તરફાલ્ગુની, ધનિષ્ઠા, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાલાદ્રપદ, અશ્વિની, મૃગશીર્ષ અને અનુરાધા; એ નક્ષત્રોમાં વાસ્તુપૂજન કરનાર મનુષ્ય લક્ષ્મીને પ્રાપ્ત કરે છે એમ પરાશર મુનિ કહે છે એટલે એ નક્ષત્રો શુભ છે. ૩૧-૩૩

વાસ્તુપૂજને વારવિચારઃ ॥

આદિત્યભૌમવજ્યાસ્તુ સર્વવારાઃ શુભાવહાઃ ॥ ૩૪ ॥

રવિવાર અને મંગળવારનો ત્યાગ કરી બાકીના બીજા વારોમાં  
વાસ્તુપૂજન કરવું તે શુભ છે. ૩૪

જીર્ણગૃહપ્રવેશમુહૂર્તવિચારઃ ॥

જીર્ણે ગૃહેઽન્યાદિભયાન્નવેઽપિ

માર્ગોર્જયોઃ શ્રાવણિકેઽપિ સત્સ્યાત્ ॥

વેશોઽબુપેજ્યાનિલવાસવેષુ

નાવશ્યમસ્તાદિવિચારણાઽત્ર ॥ ૩૫ ॥

ઘણા જીર્ણ થયેલા અથવા અગ્નિ વિગેરે ભયથી નવીન બનેલા,  
ઘરમાં કાર્તિક, માર્ગશીર્ષ અને શ્રાવણ માસમાં તેમ પુષ્ય, સ્વાતી,  
ધનિષ્ઠા ને શતભિષા આ નક્ષત્રોમાં પ્રવેશ કરવો શુભ છે અને  
તેમાં ગુરૂના કે શુક્રના અસ્ત વિગેરેનો વિચાર કરવો નહિ. ૩૫

જીર્ણગૃહેઽસ્તાદિદોષાભાવઃ ॥

અસ્તાદિદોષસ્તુ ન ચાત્ર જીર્ણે પશ્ચાંગશુદ્ધયૈવ શુભપ્રવેશઃ ॥ ૩૬

જીર્ણ થયેલા ઘરને નવું બનાવવામાં આવ્યું હોય અને તેમાં  
પ્રવેશ કરવો હોય તો પશ્ચાંગશુદ્ધિ ભેદ પ્રવેશ કરવો શુભ છે  
અને તેમાં ગુરૂ કે શુક્રનો અસ્ત હોય તો પણ શુભ છે. ૩૬.

વામાર્કલક્ષણમ્ ॥

રંધ્રાત્મજકુટુંબાયાત્પંચમે માસ્કરે સ્થિતે ॥

પૂર્વાશાદિગૃહે શ્રેષ્ઠં ક્રમાદ્વારાસુતો રવિઃ ॥ ૩૭ ॥

વામસૂર્ય ભેવા બાબતમાં-ઈષ્ટ લક્ષ્મી કુટુંબીમાં આઠમા  
સ્થાનથી પાંચ સ્થાન ( ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨ ) સુધીમાં સૂર્ય હોય

તો પૂર્વમુખ ઘરમાં પ્રવેશ કરનારને, પાંચમાં સ્થાનથી પાંચ સ્થાન (૫, ૬, ૭, ૮, ૯) સુધીમાં સૂર્ય હોય તો દક્ષિણમુખ ઘરમાં પ્રવેશ કરનારને, ખીજા સ્થાનથી પાંચ સ્થાન (૨, ૩, ૪, ૫, ૬) માં સૂર્ય હોય તો પાશ્ચિમમુખ ઘરમાં પ્રવેશ કરનારને, તેમજ અગીઆરમાં સ્થાનથી પાંચ સ્થાન (૧૧, ૧૨, ૧, ૨, ૩) સુધીમાં સૂર્ય હોય તો ઉત્તર મુખ ઘરમાં પ્રવેશ કરનારને વામસૂર્ય જાણવો. ૩૭

### નૂતનગ્રામપ્રવેશે મુહૂર્તવિચારઃ ॥

તપસિ નભસિ માર્ગે માધવાચ્યે તપસ્યે

ગુરુમૃગુબુધવારે નંદપૂર્ણાજયાસુ ॥

મૃદુધ્રુવશશિપુષ્યે વાસવે સ્વાતિક્રુષ્યે

નવનગરનિવેશં વાસ્તુશાસ્ત્રે પ્રદિષ્ટમ્ ॥ ૩૮ ॥

ક્રાગણ, ભાદરવો, માર્ગશીર્ષ, વૈશાખ તથા માઘ એ મહીના, તથા ગુરૂ, શુક્ર અને બુધ એ વાર, નંદા (૧-૬-૧૧), પૂર્ણા (૫-૧૦-૧૫), જ્યા (૩-૮-૧૩) એ તિથિઓ અને મૃદુ, ધ્રુવ સંજ્ઞાવાળાં નક્ષત્રો તથા પુષ્ય, ધનિષ્ઠા અને સ્વાતિ એ નક્ષત્રો અર્થાત્ ઉપર જે મહીના, વાર, તિથિ અને નક્ષત્રો કહ્યાં તે પૈકી જે દિવસે એ હોય તે દિવસે નવા વસાવેલા ગામમાં કે નગરમાં પ્રવેશ કરવો એમ વાસ્તુશાસ્ત્રમાં કહેલ છે. ૩૮.

इतिश्रीसिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटङ्कनर्मदाशंकरात्मजेन  
जमाशंकरशमर्णालिखितया गुर्जरटीकयामहितेः मुहूर्तविचारादि-  
वाक्यबोधज्योतिषसारसंग्रहे चतुर्थं वास्तुमुहूर्तविचारप्रकरणं  
समाप्तम् ॥ ४ ॥



મતથી જન્મના દિવસથી ત્રણ દિવસો દૂષિત છે અને લૂગુઝપિના મતથી, વ્રતબન્ધ, વિવાહ, પ્રદેશ, ગમન અને ચૌલમાં જન્મ પક્ષ દૂષિત છે. ૪

### ચૌલકર્મવિચારઃ ॥

પંચમાસાધિકે માતુર્ગર્ભે ચૌલં શિશોર્ન સત્ ॥

પંચવર્ષાધિકસ્યેષ્ટં ગર્ભિણ્યામપિ માતરિ ॥ ૫ ॥

બાલકને માતાને ગર્ભ રહે પાંચ માસ પુરા થયા હોય તો બાળકને ચૌલ કર્મ કરાવવું નહિ, પરંતુ બાળકને પાંચ વર્ષ ઉપરાંત વર્ષ થયાં હોય તો અને માતા ગર્ભવાળી હોય તો પણ બાળકને ચૌલ કર્મ કરાવવું શુભ છે. ૫

### મુળ્હનમળ્હનવિચારઃ ॥

આદૌ ચૌલં તતો મૌંજી વિવાહશ્ચ શુભપ્રદઃ ।

માતૃભેદે બુધૈરુક્તો માતુરૈક્યે ન કર્હિંચિત્ ॥ ૬ ॥

બાલકને પહેલાં ચૌલ પછી જનોઈ અને ત્યાર પછી વિવાહ કરવાથી શુભ ફળ મળે છે. માતા બુદ્ધી હોય તો બે બાળકને સાથે વિવાહાદિ સંસ્કારો થઈ શકે છે અને માતા એક હોય તો સાથે કદાપિ વિવાહાદિ સંસ્કારો થઈ શકતા નથી. ૬

### સંક્રાન્તિપુણ્યકાલઃ ।

યામ્યાયને વિષ્ણુપદે ચાઘા મધ્યાસ્તુલાજયોઃ ।

પોહશેત્યયને સૌમ્યે પરાનાહ્યોઽતિપુણ્યદાઃ ॥ ૭ ॥

કક', સિંહ, વૃશ્ચિક, વૃષભ અને કુંભ સંક્રાન્તિમાં પ્રથમની સોળ ઘડી, તુલા અને મેષ સંક્રાન્તિમાં મધ્યની સોળ ઘડી, અને મિથુન,



કન્યા, ધન, મીન અને મકર સંક્રાન્તિની પાછળની સોળ ઘડી  
પુણ્યકાળ બાલ્યવો. ૭

### હોલાષ્ટકવિચાર: ।

શુક્લાષ્ટમીં સમારભ્ય ફાલ્ગુનસ્ય દિનાષ્ટકમ્ ।

પૂર્ણિમામધિકં કૃત્વા ત્યાજ્યં હોલાષ્ટકં બુધૈઃ ॥ ૮ ॥

શુક્રાષ્ટમી માસની શુકલ પક્ષની અષ્ટમીથી પૂર્ણિમા સુધી  
હોલાષ્ટક થાય છે માટે વિદ્વાનોએ તેનો ત્યાગ કરી તે હોલાષ્ટકમાં  
શુભ કર્મો કરવાં નહીં. ૮

વિપાશૈરાવતીતીરે શતદ્રોશ્ચ ત્રિપુષ્કરે ।

વિવાહાદિશુભે નેષ્ટં હૌલિકાપ્રાગ્દિનાષ્ટકમ્ ॥ ૯ ॥

વિપાશા, ધરાવતી, શતતુદ્રિ આ ત્રણ નદિયો પશ્ચિમ વિભાગમાં  
પ્રસિદ્ધ છે. એ નદિઓના બંને બાબુના કીનારા ઉપર આવેલા  
દેશોમાં અને ત્રિપુસ્કર દેશમાં હોલિકાના આઠ દિવસોમાં વિવા-  
હાદિકે શુભ કર્મો કરવાં નહી. ૯

### અથ પક્ષવિચાર: ।

દશપંચાત્મકતિથૌ કૃષ્ણપક્ષે ત્રિધાકૃતે ।

અશુભં ચાન્ત્યમાગે સ્યાત્ પૂર્વમાગદ્વયે શુભમ્ ॥

શુક્રપક્ષઃ શુભઃ પ્રોક્તઃ કૃષ્ણમાન્ત્યન્નિકં વિના ॥ ૧૦ ॥

કૃષ્ણ પક્ષની પંદર તિથિઓના ત્રણ ભાગ કરવા તેથી પાંચ  
દિવસનો એક ભાગ થયો તેમાંથી પ્રથમના બે ભાગ એટલે કૃષ્ણ  
પક્ષની દશમી પયંત શુભ, અને એકાદશીથી અમાસ સુધી  
અશુભ છે. એ વિષે અંતરાતરના મત પ્રમાણે, કૃષ્ણ પક્ષના ત્રિગ્ગ ભાગ

શિવાયનો ભાગ તથા શુકલપક્ષ શુભ છે. એ પ્રમાણે શુકલપક્ષની પ્રતિપદાથી કૃષ્ણ પક્ષની દશમી પર્યંત શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. એટલે કોઈ પણ શુભ કાર્ય કૃષ્ણપક્ષની દશમી પર્યંત થઈ શકે છે. ૧૦

અથ ગુરુશુક્રાસ્તમધ્યે કાર્યવર્જિતજ્ઞાનમ્ ।

વાપીકૃપતઢાગયજ્ઞગમનં ક્ષૌરં પ્રતિષ્ઠા વ્રતં

વિદ્યામન્દિરકર્ણવેધનમહાદાનં ગુરોઃ સેવનમ્ ॥

તીર્થસ્નાનવિવાહદેવભવનં મન્ત્રાદિ દેવેક્ષણં

દૂરેણૈવ જિજીવિષુઃ પરિહરેદસ્તે ગુરૌ ભાર્ગવે ॥ ૧૧ ॥

ગુરુ અને શુક્રના અસ્તમાં જીવવાની ઈચ્છાવાળા પુરુષે વાવ, કુવો, તળાવ, યજ્ઞ, યાત્રા, ચાલ, દેવપ્રતિષ્ઠા, યજ્ઞોપવીત, વિદ્યારંભ, ગૃહકર્મ, કર્ણવેધન, મહાદાન, ગુરુસેવા, તિર્થસ્નાન, વિવાહ, દેવમંદિર, મંત્રોપદેશ અને દેવનાં દર્શન એ સર્વ કાર્યો દૂરથી જ ત્યાગ કરવાં. ૧૧

અથ વ્રતારંભનિષિદ્ધકાલઃ । ગાર્ગ્યઃ ।

અસ્તગે ચ ગુરૌ શુક્રે વાલે વૃદ્ધે મલિમ્લુચે ॥

ઉદ્યાપનમુપારંભં વ્રતાનાં નૈવ કારયેત્ ॥ ૧૨ ॥

ગુરુ અને શુક્રનો અસ્ત હોય અને તેમનું બાલત્વવૃદ્ધત્વ હોય ત્યારે તથા મલમાસમાં વ્રતનું ઉદ્યાપન અથવા આરંભ કરવો નહિ. ૧૨

અથ પ્રકારાન્તરેણ કાર્યવર્જિતકુચંગજ્ઞાનમ્ ।

અસ્તે વર્જ્યં સિંહનક્રસ્થજીવે વર્જ્યં કેચિદ્વક્રગે ચાતિચારે ।

ગુર્વાદિત્યે વિશ્વઘસેઽપિ પક્ષે પ્રોચુસ્તદ્વદ્વન્તરત્નાદિભૂપામ્ ॥ ૧૩ ॥

જે જે કાર્યો ગુરૂ તથા શુક્રના અસ્તમાં ત્યાગ કરવાનાં કહ્યાં છે તે તે કાર્યો સિંહ અને મકર રાશિના ગુરૂમાં પણ ત્યાગ કરવાં. વક્ર ગતિનો અને અતિચારનો ગુરૂ હોય ત્યારે પણ કેટલાક તે કાર્યો ત્યાગ કરવાં એમ કહે છે. ગુરૂ તથા સૂર્ય ખંને ગ્રહો એક રાશિ પર હોય તો પણ તે કાર્યો ત્યાગ કરવાં. તેર દિવસનું પક્ષ (પખવાડીયું) આવે ત્યારે પણ તે કાર્યો ત્યાગ કરવાં. તેમજ હાથીદાંતનાં, રત્નનાં, સુવર્ણનાં અને મણિનાં બનાવેલાં આભૂષણો પણ વર્જિત કરવાં. ૧૩

અથ ગુરુશુક્રાસ્તમધ્યે સંસ્કારકર્મવિચારઃ

ગર્ભાધાનાદિસંસ્કારે તથાન્નપ્રાશને શિશોઃ ॥

ન તત્ર ગુરુશુક્રાસ્તમન્નગ્રાસાદિદૂષણમ્ ॥૧૪॥

ગર્ભાધાનાદિ સંસ્કારોમાં તથા અન્નપ્રાશન સંસ્કાર કરવામાં, ગુરૂ શુક્રના અસ્ત વિષેનો વિચાર કર્યા વગર કાર્ય કરવું તે શુભ છે. એ પ્રમાણે નવાન્ન લોજનમાં પણ તેનો વિચાર કરવો નહીં. ૧૪

અથ સિંહસ્થગુરુપરિહારઃ

મેપાર્કે સદ્વ્રતોદ્વાહૌ ગંગાગોદાંતરેઽપિ ચ ।

સર્વઃ સિંહગુર્વર્જ્યઃ કલિંગે ગૌડગુર્જરે ॥ ૧૫ ॥

સિંહમાં રહેલા ગુરૂ વખતે મેપનો સૂર્ય હોય તો ગંગા-ગોદા-વરીના મધ્ય પ્રદેશમાં વિવાહાદિ કાર્યો શુભ છે પરંતુ કલિંગ, ગૌડ અને ગુજરાતમાં સિંહના ગુરૂનો અવશ્ય ત્યાગ કરવો. ૧૫

મદ્ગલानीह कुर्वीत सिंहस्थे वाक्पतिर्यदा ।

ધાનો મેપગતે સમ્યગિત્યાહુઃ શૌનકાદયઃ ॥ ૧૬ ॥

ज्यारै सिंहुना षड्दस्पति होय अने सूय' मेष राशिमां आवे  
त्यारै तेमां मंगल कार्यां करवां श्रेष्ठ छे, अम शौनकादि मुनिआ  
कहे छे. १६

**एकोदरप्रसूतानां मंगलकालः ।**

पुत्रोद्वाहात्परं पुत्रीविवाहो न ऋतुत्रये ।

कुर्यान्न व्रतमुद्वाहान्मंगले नाप्यमंगलम् ॥ १७ ॥

मुंडनान्मंडनं कार्यं मंडनान्नैव मुंडनम् ।

पुत्रीविवाहात्परतः पुत्रोद्वाहः शुभप्रदः ॥ १८ ॥

फाल्गुने चैत्रमासे तु पुत्रोद्वाहोपनायने ।

भेदाद्ब्रह्मस्य कुर्वीत नर्तुत्रयविलंघनम् ॥ १९ ॥

पुत्रनुं लक्ष कर्मां पछी छ महिना सुधी कन्यानुं लक्ष करवुं नहि.  
लक्षकार्यं कर्मां पछी छ महिनानी अंदर प्रतअंध करवुं नहि.  
कोष्ठपणु मंगल कार्यां कर्मां पछी छ महिनानी अंदर श्राद्ध विगेरे  
अमंगल कार्यां करवुं नहि. सुंडनकार्यं कर्मां पछी विवाहकार्यां  
करवुं, परंतु विवाहकार्यां कर्मां आद छ महिना सुधी सुंडनकार्यां  
करवुं नहि. पुत्रीनुं लक्ष कर्मां पछी पुत्रनुं लक्ष करवुं शुभ छे.  
श्राद्धगुन अथवा चैत्र महिनामां विवाह अथवा प्रतअंध थयुं होय  
तो संवत्सर अदलाई जवाथी वैशाख मासमां विवाह अने  
प्रतअंध करी लेवामां दोष नथी, अर्थात् छ महिना त्याग  
करवानी जरूर नथी. १७-१९

**आवश्यकै द्विमंगलविचारः**

द्विशोभनं त्वेकगृहे त्वनिष्ठं शुभं तु पश्चान्नवभिदिनैश्च ।

आवश्यकं शोभनमुत्सवो वा द्वारेऽथ वाचार्यविभेदतः शुभः ॥२०

જે શુભ કાર્યો એક ઘરમાં એકી વખતે કરવાં તે અનિષ્ટ છે, પરંતુ આવશ્યક હોય તો નવ દિવસ ગયા બાદ કરવાં અને તેથી પણ વધારે આવશ્યક હોય તો દ્વારલેહ અને આચાર્યલેહ રાખીને કરવાં તે શુભ છે. ૨૦

**વ્રતવન્ધે જન્મમાસાદિવિચારઃ ॥**

જન્મર્ક્ષમાસલગ્નાદૌ વ્રતે વિદ્યાધિકો વ્રતી ॥

આઘર્ગર્ભેઽપિ વિપ્રાણાં ક્ષત્રાદીનામનાદિમે ॥ ૨૧ ॥

જન્મનો માસ, તિથિ, નક્ષત્ર ને લગ્નમાં ગ્રાહણના પહેલા અને બીજા ગર્ભના બાળકને વ્રતવન્ધ આપવાથી તે વિદ્વાન થાય છે, તેમજ ક્ષત્રિય વૈશ્યના બીજા ગર્ભના બાળકને જનોઈ આપવાથી તે વિદ્વાન થાય છે. ૨૧

**અથાતિચારે વ્રતવ્રન્ધનાદિનિષેધઃ ।**

વક્રાતિચારગે જીવે વર્જયેતદનંતરમ્ ।

વ્રતોદ્વાહાદિચૂડાયમષ્ટાર્ધિંશતિવાસરાન્ ॥ ૨૨ ॥

જ્યારે ગુરૂ વક્રી થયો હોય અથવા અતિચારી થયો હોય ત્યારે અઠ્ઠાવિંશ દિવસ પર્યાંત ઉપનયન, વિવાહ, મુંડન કર્મ કરવાં નહીં. આ પ્રમાણે રાજમાર્તણ્ડનો મત છે. ૨૨

**ચતુર્થાષ્ટમદ્વાદશચંદ્રવિચારઃ ।**

ઉત્સવે ચાભિષેકે ચ જનને વ્રતવન્ધને ।

પાણિગ્રહે પ્રયાણે ચ શશિદ્વાદશગઃ શુભઃ ॥ ૨૩ ॥

માંગલિક ઉત્સવ કાર્યમાં, રાજ્યાભિષેક, જન્મકાળ, જનોઈ, વિવાહ અને પ્રયાણમાં ખારમો ચંદ્ર શુભ કહેલા છે. ૨૩

અષ્ટમે દ્વાદશે ચન્દ્રે કન્યાયાં નૈવ શસ્યતે ॥

કરગ્રહશ્ચતુર્થેપિ સંભવે સતિ નો ભવેત્ ॥ ૨૪ ॥

આઠમો, બારમો ચંદ્ર કન્યાને શ્રેષ્ઠ નથી, પરંતુ વિવાહમાં શુભ દિવસ ન મલતો હોય તો ચોથા ચંદ્રમાં વિવાહ કરવો શુભ છે. ૨૪

**કન્યારજસ્વલાયાંગુરુવિચારઃ ।**

રજસ્વલા યદા કન્યા ગુરુશુદ્ધિં ન ચિંતયેત્ ।

અષ્ટમેઽપિ પ્રકર્તવ્યો વિવાહસ્ત્રિગુણાર્ચનાત્ ॥ ૨૫ ॥

વિવાહ થયો ન હોય અને જો કન્યા રજસ્વલા થતી હોય તો ગુરુશુદ્ધિનો વિચાર કરવો નહીં અને આઠમા ગુરુની ત્રણ ગણી પૂજા કરીને લગ્ન કરવું આ પ્રમાણે બૃહસ્પતિનું વચન છે. ૨૫

**અથ વિવાહાદૌસૂતકવિચારઃ ॥**

દાને વિવાહે યજ્ઞે ચ સંગ્રામે દેશવિપ્લવે ।

આપદ્યપિ ચ કષ્ટાયાં સઘઃ શૌચં વિધીયતે ॥ ૨૬ ॥

દાતુઃ પ્રતિગ્રહીતુશ્ચ કન્યાદાને ચ નો ભવેત્ ॥

વિવાહવિષ્ણોઃ કન્યાયા લાજાહોમાદિકર્મણિ ॥ ૨૭ ॥

આશૌચ આવી પડવાના વિષયમાં યાજ્ઞવલ્ક્ય કહે છે કે, દાનમાં, વિવાહમાં, યજ્ઞમાં, સંગ્રામમાં, દેશલંગમાં, અને મોટી આપત્તિમાં પણ આશૌચ લાગતું નથી. ૨૬

કોને આશૌચ લાગતું નથી એમ અપેક્ષા થાય છે તો તે વિષયમાં બ્રહ્માંડપુરાણમાં કહ્યું છે કે, દાતાને કન્યાદાનમાં અને વરને કન્યાના પ્રતિગ્રહમાં આશૌચ લાગતું નથી. વર કે જે વિષ્ણુરૂપ છે તેને અને કન્યાને લાજાહોમાદિકમાં આશૌચ લાગતું નથી. ૨૭

વ્રતયજ્ઞવિવાહેષુ શ્રાદ્ધે હોમેઽર્ચને જપે ।

આરબ્ધે સૂતકં ન સ્યાદનારબ્ધે તુ સૂતકમ્ ॥ ૨૮ ॥

પ્રારંભો વરણં યજ્ઞે સંકલ્પો વ્રતસત્રયોઃ ।

નાન્દીમુખં વિવાહાદૌ શ્રાદ્ધે પાકપરિક્રિયા ॥ ૨૯ ॥

વિષ્ણુનું વચન છે કે—વ્રતબંધ અથવા વ્રતોદ્ધાપન, યજ્ઞ, વિવાહ, શ્રાદ્ધ, હોમ, પૂજા, જપ એ કાર્યોમાં જ્યાં સુધી કાર્યનો આરંભ થયો ન હોય ત્યાં સુધી સૂતક લાગે છે, પરંતુ આરંભ થયા પછી મરણનું કે જન્મનું સૂતક લાગતું નથી. યજ્ઞમાં પ્રાહ્ણણુનું વરણ થવાથી આરંભ ગણાય છે. એવીજ રીતે વ્રત યા મહાયજ્ઞમાં સંકલ્પ થવાથી, વિવાહ આદિ મંગલ કાર્યોમાં નાન્દીમુખ શ્રાદ્ધ થવાથી, અને શ્રાદ્ધમાં પાકનો આરંભ અને પ્રાહ્ણણોને નોતરાં દેવાથી આરંભ થયો કહેવાય છે. આવી રીતે આરંભ થયા બાદ સૂતક લાગતું નથી. ૨૮--૨૯

અથ નાન્દીમુખ શ્રાદ્ધવિધિવિચારઃ

एकविंशत्यहर्यज्ञे विवाहे दश वासराः ॥

त्रिषट् चौलोपनयने नान्दीश्राद्धं विधीयते ॥ ૩૦ ॥

નાંદીમુખ શ્રાદ્ધનો અવધિ સ્મૃત્યંતરમાં કહ્યો છે કે, યજ્ઞમાં એકવિંશ દિવસ પહેલાં, વિવાહમાં દશ દિવસ પહેલાં, ચૌલમાં ત્રણ દિવસ પહેલાં અને ઉપનયનમાં છ દિવસ પહેલાં નાંદી શ્રાદ્ધ કરવું. ૩૦

विवाहादौ कन्यारजोदोषविचारः ॥

विवाहे वितते यज्ञे संस्कारे च कृते यदा ।

कन्यामृतमतीं दृष्ट्वा कथं कुर्वति याज्ञिकाः ॥ ૩૧ ॥

સ્નાપયિત્વા તુ તાં કન્યામર્ચયિત્વા યથાવિધિ ।

યુંજાનામાહુતિં હુત્વા તતસ્તંત્રં પ્રવર્તયેત્ ॥૩૨॥

વિવાહ અથવા યજ્ઞ ચાલુ થયો હોય, હોમસમય પ્રાપ્ત થયો હોય ત્યારે કન્યાને રજોદર્શન થાય તો કર્મકાણ્ડીઓએ શું કરવું? તો રજોવતી કન્યાને સ્નાન કરાવી તેનું યથાવિધિ પૂજન કરી યુંજના મંત્રથી હોમ કરી બાકી રહેલું કર્મ કરવું. ૩૧--૩૨

સૂતિકાદોષવિચારઃ ॥

જાતેષ્ટિવિવાહોપનયનાદિ કર્મસુ તુ પુત્રપ્રસૂનાં વિંશતિરા-  
ત્રાન્તેઽધિકારઃ કન્યાપ્રસૂનાં માસાન્તેઽધિકારઃ । ધર્મસિંધુ-  
કારઃ ॥ ૩૩ ॥

ધર્મસિંધુમાં લખેલું છે કે પુત્રજન્મ આપનારી સ્ત્રીને વિશ દિવસ પુરા થાય તે પછી, વિવાહ, ઉપનયન, ચૌલ વિગેરે કર્મ કરવાનો અધિકાર છે અને કન્યાનો જન્મ આપનારી સ્ત્રીને એક માસ પછી વિવાહાદિ કર્મ કરવાનો અધિકાર છે. ૩૩

પ્રથમ રજોદર્શનમ્ ફલમ્ ।

આદ્યં રજઃ શુભં માઘમાર્ગરાધેયફાલ્ગુને ॥

જ્યેષ્ઠશ્રાવણયોઃ શુક્રે સદ્વારે સત્તનો દિવા ॥ ૩૪ ॥

માઘ, માગંશીષ, વૈશાખ, આશ્વિન, કાર્તિકગુન, જ્યેષ્ઠ અને શ્રાવણ એ માસોમાં, શુકલપક્ષમાં, શુભ વારને દિવસે, શુભ ગ્રહના લગ્નમાં અને દિવસે સ્ત્રીઓ પ્રથમ રજસ્વલા થાય તે શ્રેષ્ઠ છે. ૩૪



રાદિપશ્ચોત્તરમૂલપૂષ્પવિષ્ણુત્રયાર્શ્વીજ્યવિધીન્દુભેષુ ।

ઘઞ્ચં રજઃ સૌખ્યસુતાયુરર્થસૌભાગ્યવૃદ્ધિં કુરુતેઽજ્ઞનાનામ્ ।૩૫।

હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા, ત્રણે ઉત્તરા,  
પૂલ, રેવતી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, અશ્વિની, પુષ્ય, રોહિણી,  
અને મૃગશીર્ષઃ; એ નક્ષત્રોમાં સ્ત્રીઓનું પ્રથમ રજસ્વલા થવું તે  
।૫, પુત્ર, આયુષ્ય, ધન અને સૌભાગ્યની વૃદ્ધિ કરનારું છે. ૩૫

અથ રજસ્વલાદિનાનિ ।

પ્રથમેઽહ્નિ ચાંડાલી દ્વિતીયે વ્રહ્મઘાતિની ।

તૃતીયે રજકી પ્રોક્તા ચતુર્થેઽહ્નિ શુદ્ધયતિ ॥ ૩૬ ॥

રજસ્વલા સ્ત્રી પહેલે દિવસ ચાંડાલી, બીજે દિવસ વ્રહ્મઘાતિની,  
ત્રીજે દિવસ ધોખણ ગણાય છે અને ચોથે દિવસ તે શુદ્ધ થાય છે. ૩૬

મર્તુઃ સ્પૃશ્યા ચતુર્થેઽહ્નિ સ્નાનેન સ્ત્રી રજસ્વલા ।

પશ્ચમેઽહ્નિ યોગ્યા સ્યાદૈવે પિત્ર્યે ચ કર્મણિ ॥ ૩૭ ॥

રજસ્વલા સ્ત્રી ચોથે દિવસ સ્નાન કરીને પોતાના સ્વામીને  
પર્શ કરવા યોગ્ય થાય છે અને પાંચમે દિવસ દેવ તથા  
પેતૃકાર્થમાં યોગ્ય થાય છે. ૩૭

ઋતુમતીસ્નાનમ્ ।

યેષ્ટાનુરાધાકરરોહિણીષુ સ્વાતીધનિષ્ઠાશ્વિમૃગોત્તરાસુ ॥

જોવતી સ્નાનવિધિં પ્રકુર્યાન્નુભેષુ વારેષુ તિથૌ શુભાયામ્ ।૩૮।

જ્યેષ્ઠા, અનુરાધા, હસ્ત, રોહિણી, સ્વાતી, ધનિષ્ઠા, અશ્વિની,  
મૃગશીર્ષઃ અને ત્રણે ઉત્તરા; એ નક્ષત્રોમાં, શુભ વારોમાં અને  
શુભ તિથિમાં રજસ્વલા સ્ત્રીએ સ્નાન કરવું તે શ્રેષ્ઠ છે. ૩૮

૨૧  
ઋતુકાલઃ ।

પોહંશર્તુર્નિશાઃ સ્ત્રીણાં તસ્મિન્યુગ્માસુ સંવિશેત્ ॥

યુગ્માસુ પુત્રા જાયન્તે સ્ત્રિયોઽયુગ્માસુ રાત્રિપુ ॥ ૩૯ ॥

સ્ત્રી રજસ્વલા થાય ત્યારથી સોળ રાત્રિ મુઘી ગભ ધારણ કરવા યોગ્ય સમય છે. પુરૂષ પાંચ રાત્રિ ઉપરાંત સોળ રાત્રિની અંદર સમ રાત્રિઓમાં ને સ્ત્રીથી સંલોગ કરે તો પુત્ર ઉત્પન્ન થાય છે અને વિષમ રાત્રિઓમાં ને સંલોગ કરે તો પુત્રી ઉત્પન્ન થાય છે. ૩૯

સ્ત્રીસંગમનક્ષત્રાણિ ।

પુષ્યે ધનિષ્ઠામૃદુવાયુમૂલે સ્થિરાશ્વિનીવિશ્વમવાસુ હસ્તે ।

રાધિઃ પ્રવિષ્ઠા વહુપુત્રપૌત્રા વસેચ્ચિરં ભૂરિગુણૈરુપેતા ॥ ૪૦ ॥

પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, મૃદુ નક્ષત્રો, સ્વાતી, મૂલ, સ્થિર નક્ષત્રો, અશ્વિની, ઉત્તરાષાઠા, મઘા અને હસ્ત; એ નક્ષત્રોમાં ને પુરૂષ ઋતુમતી સ્નાન કરી શુદ્ધ થયેલી સ્ત્રી સાથે સંલોગ કરે તો તે બહુ પુત્ર પૌત્રવાળી થાય અને ઘણા ગુણોથી યુક્ત થઈને ઘણા કાલ પર્વત મુખ લોગવે. ૪૦

કન્યાદાનવિચારઃ ।

યા કન્યા સકુચા તથા ઋતુમતી તાતાલયે તિષ્ઠતી ।

તાં દૃષ્ટ્વા પિતરઃ પતંતિ નરકે ધોરેઽતિધોરેઽપિ ચ ॥

શુક્રે ચાસ્તગતે વિરુદ્ધગુરુણા મુક્તે ચ નારાયણે ।

સિંહસ્થેઽપિ વૃહસ્પતૌ યદિ તદા કુર્યાદ્દિવાહોત્સવમ્ ૪૧

વિવાહ થયા પહેલાં પિતાને ઘેર ઋતુમતી અને યૌવના ચિહ્નવાલી કન્યા થાય તો તેને જોઈને તેના પિતરે અત્યંત ઘોર નરકમાં પડે છે એવું ધર્મશાસ્ત્રોમાં લખ્યું છે માટે ગુરૂ શુક્રનો અસ્ત, ચાતુર્માસ, સિંહનો ગુરૂ હોય તો પણ તે કન્યાના લગ્ન કરી દેવાં જોઈએ એ શુભ છે. ૪૧

**મુખ્યો વિવાહઃ પૂર્વાર્દિ મધ્યાદ્દે ચોત્તમોત્તમઃ ॥**

**નિશાયાં મધ્યમઃ પ્રોક્તશ્ચાપરાદ્દેતુ ગર્હિતઃ ॥ ૪૨ ॥**

સૂર્યોદયથી દિવસના પ્રથમ ભાગમાં વિવાહ કરવો મુખ્ય છે મધ્યાહ્ન સમયે કન્યાદાન કરવું તે ઉત્તમોત્તમ છે, રાત્રે વિવાહ કાર્ય કરવું તે મધ્યમ છે અને અપરાહ્નમાં પાછલા પહોરે કરવું તે નેષ્ટ છે. ૪૨

**ગુરોવક્રત્વમાર્ગિત્વદેશપરત્વે વિચારઃ**

**સૌરાજ્યકે માલવભદ્રદેશે વક્રાતિચારાવશુભૌ વિવાહે ॥**

ન સ્તો ગુરોઃ સિંધુમરુવ્રજેષુ નીવૃત્સ્વતોઽન્યેષુ વિવર્જનીયૌ ૪૩  
જ્યારે ગુરૂ વક્રી અને માગી થાય ત્યારે તેનો દોષ, કાઠીયાવાડ, માળવાનો એક દેશ ગુજરાત, સિંધ, મારવાડ, અને મલ, એટલા દેશોમાં ગણાતો નથી. તે શિવાયના દેશોમાં તેનો દોષ ગણાય છે. એવું જ્યોતિર્વિદ્વાલરણમાં પ્રમાણ મળે છે. ૪૩

**અભિજિન્મુહૂર્ત વિચારઃ ।**

**મધ્યં દિનગતે भानौ सकलं दोषसंचयम् ॥**

**કરોદોષમભિજિત્તૂલરાશિમિવાનલઃ ॥ ૪૪ ॥**

દિવસના જે વખતે સૂર્યના મધ્યાહ્ન કાળે બાર વાગે ત્યારે અભિજિત-મુહૂર્ત કહે છે તે મુહૂર્તમાં બધાં શુભ કાર્યો થઈ શકે

છે, તે વખતે કુયોગ હોય છતાં અલિહત્ સુહૃત્ના ટાંધમે જેમ  
અસિ કપાસના ઢગલાને ખાળે છે તે પ્રમાણે બધા દોષોનો નાશ  
કરે છે. ૪૪

### શુભાશુભચન્દ્રવિચારઃ ।

દ્વિપંચનવમે શુક્રે ચંદ્રમાઃ શ્રેષ્ઠ ઉચ્યતે ॥

અષ્ટમે દ્વાદશે કૃષ્ણે ચતુર્થે શ્રેષ્ઠ ઉચ્યતે ॥ ૪૫ ॥

શુકલપક્ષમાં ૨, ૫, ૯ મા ચંદ્રમાનો દોષ નથી, અને કૃષ્ણ  
પક્ષમાં ૪, ૮, ૧૨ મા ચંદ્રમાનો દોષ નથી. ૪૫

### પ્રસંગાત્ ગ્રહવલવિચારઃ ।

ગુરુર્વિવાહે ગમને ચ શુક્રો જ્ઞાને વૃધો દીક્ષણકે ચ શૌરી

યુદ્ધે ચ ભૌમો નૃપદર્શનેર્કઃ સર્વેષુ કાર્યેષુ વલી શશાંકઃ ૪૬

વિવાહને વિષે શુક્રબળ ભેવું, પ્રયાણને વિષે શુક્રબળ, જ્ઞાનને  
વિષે બુધબળ, યજ્ઞની દીક્ષામાં શનિબળ, યુદ્ધને વિષે મંગલ-  
બળ, અને રાજદર્શન વિષે સૂર્યનું બળ તથા બધાં કાર્યોને વિષે  
ચંદ્રનું બળ ભેવું. ૪૬

### ધનાર્કમીનાર્કવિચારઃ ।

ઉદન્વતો રોધસિ કાપિલાચ્યં ભૂમંડલં યોજનપદ્મમાનં ॥

રેવામહીમધ્યગમાર્યરાશ્યોરકે વિવાહો વિહિતોઽતિભદ્રઃ ॥૪૭॥

ધનાર્ક અને મીનાર્કમાં નમંદા અને મહીના વચલા ભાગમાં  
સમુદ્રના કિનારે (કપિલક્ષેત્ર) છ યોજન સુધી છે તેમાં વિવાહ  
કરવાથી શુભ ફળ આપે છે. તે શિવાયના બધા દેશોમાં ધનાર્ક  
મીનાર્કમાં વિવાહ કરવો નહિ. ૪૭

## અથ સ્નાનસૂતકનિર્ણયઃ ।

૧ સ્નાનનિર્ણયઃ—કુટુંબમાં ૨૧ પેઢી સુધીનું સ્નાન લાગે છે. માતાની મા તથા માતાના પિતાનું સ્નાન લાગે છે અને નાનાનો પિતા અને નાનાની માતાનું પણ સ્નાન લાગે છે, તેમ શાળી, શાળીનો વર અને તેના સંતાનનું સ્નાન લાગે અને શાળા તથા શાળાની સ્ત્રી તથા છોકરાનું પણ સ્નાન કરવું જોઈએ.

કુવો અને કુઈનાં સંતાનનું સ્નાન લાગે, માસો અને માસીના સંતાનનું સ્નાન લાગે, પોતાના સગા અનેવી અને તેના સંતાનનું સ્નાન કરવું જોઈએ, પોતાના કાકાની પિતરાઈ ખંડેનનું સ્નાન લાગે છે તથા પિતાના કાકાની પિતરાઈ ખંડેનનું સ્નાન કરવું; માનો મામો, તેની સ્ત્રી અને તેનાં બાળકોનું સ્નાન કરવું જોઈએ. તેમજ પિતાનો મામો અને તેનાં સંતાનનું સ્નાન કરવું આવશ્યક છે. માનો કાકો અને તેની સ્ત્રી અને તેનાં સંતાનનું સ્નાન કરવું, માની કૃઈ, તેનો પતિ અને તેનાં સંતાનોનું સ્નાન કરવું; માની માસી તેનો વર તથા તેમનાં સંતાનોનું સ્નાન કરવું જોઈએ; પિતાની કૃઈ તથા કુવો અને તેમનાં સંતાનોનું સ્નાન કરવું; પિતાની માસી, માસો અને સંતાનોનું સ્નાન કરવું; તે સિવાય પોતાનો શિષ્ય, તેની સ્ત્રી, અધ્યાપક અને તેની સ્ત્રીનું, પોતાના આચાર્યનું, તેમ અનુગમન એટલે શબ પાછળ ચાલનારે સ્નાન કરવું જોઈએ. પોતાના મામા, મામી અને તેનાં સંતાનોનું સ્નાન કરવું.

૨ આશૌચનિર્ણયઃ—પોતાથી સાત પેઢી સુધીનાં સપિંડ કહેવાય, ત્યાર પછી સાત પેઢીનાં સોઢક કહેવાય, ત્યાર પછી સાત પેઢીનાં સગોત્ર કહેવાય. જ્યાં સપિંડને દશરાત્ર ત્યાં સોઢકને ત્રણ રાત અને સગોત્રને સ્નાન માત્ર સમજવું.

૩ ગર્ભવતી સ્ત્રીને:-ચાર માસના ગર્ભનો નાશ થાય તો ગર્ભસ્ત્રાવ કહેવાય છે. ત્રણ માસ સુધીનો ગર્ભ નાશ થાય તો તે સ્ત્રીને ત્રણ રાત્રીનું સૂતક લાગે અને ચોથા માસને વિષે ચાર રાત્રીનું સૂતક, પિતાથી સાત પેઢી સુધીનાએ સ્નાન માત્ર કરવું. પાંચ માસે ગર્ભનાશ થાય તો ગર્ભપાત કહેવાય. તેમાં પાંચ દિવસનું સૂતક અને છઠ્ઠા માસનું છ દિવસનું લાગે, કદાચ ગર્ભ જીવતો રહે તો પિતા આદિ સપિંડોને ત્રણ રાત્રનું વૃદ્ધિ સૂતક-મરી જાય તો સ્નાન કરવું.

૪ સાતમાસ ઉપરનો ગર્ભ જન્મે તે ગર્ભ પ્રસવ કહેવાય. તેમાં માતા પિતા અને સાત પેઢીનાઓને સંપૂર્ણ વૃદ્ધિસૂતક લાગે. એટલે ગ્રાહાણુને દશ દિવસનું, ક્ષત્રિ-૧૨, વૈશ્ય-૧૫ અને શૂદ્રને ૩૦ દિવસનું વૃદ્ધિસૂતક ગણાય.

૫ મરેલું વાલક અવતરે તો વૃદ્ધિસૂતક ગણાય, મરણસૂતક ૧હી.

૬ નાલચ્છેદ પહેલાં બાળક મરી જાય તો માતા પિતાને દશ રાત્રીનું અને સાત પેઢીના પિતરાઈને ત્રણ રાત્રીનું લાગે.

૭ જનનાશૌચ ઉતરી ગયા પછી અને નામ પહેલાં બાળક મરે તો સપિંડોને સ્નાન માત્ર, માતાપિતાને ત્રણ રાત્ર.

૮ દાંત આવ્યા પછી અને ત્રણ વરસની અંદર છોકરો મરી જાય તો સપિંડોને એક દિવસનું અને માતા પિતાને ત્રણ રાત્રીનું; અને જો આ ઠેકાણે કન્યા મરણ પામી હોય, તો માતા પિતાને ત્રણ રાત્રનું અને સપિંડોને સ્નાન માત્ર સમજવું.

૯ ત્રણ વરસ પછી અને જનોઈ પહેલાં છોકરો મરી જાય તો સપિંડ અને માતા પિતા વગેરેને ત્રણ રાત્રનું સૂતક લાગે.

૧ 'સૂતક' શબ્દ મરણશૌચમાં ૩૬ થએલા હોવાથી હવે પછીથી સૂતક એટલે મરણશૌચ સમજવું.

ત્રણ વરસ પછી અને વિવાહ પહેલાં કન્યા મરણ પામે તો ત્રણ પેઢી સુધી એકદિન સૂતક અને માતા પિતાને ત્રણરાત્ર. સગાઈ કર્યા પછી અને વિવાહ કર્યા પહેલાં કન્યા મરણ પામે તો સાસરાના કુળમાં અને પોતાના કુળમાં સાત પેઢીને ત્રણ રાત્રનું સૂતક લાગે છે.

૧૦ જનોઈ પછી પુત્ર મરણ પામે તો સપિંડ પિતરાઈઓને સંપૂર્ણ સૂતક લાગે છે. આઠથી ચૌદ પેઢીના પિતરાઈઓને ત્રણ રાત્રનું, પંદરથી એકવીસ પેઢીના પિતરાઈઓને એક રાત્રીનું અને તે પછી સ્નાન માત્ર. પરણેલી કન્યાનું સાળાપ તથા સગા ભાઈને ત્રણ રાત્રનું અને કાકા વગેરેને એક દિવસનું સૂતક લાગે છે.

૧૧ પિતાને ઘેર પુત્રીની સુવાવડ થાય તો માતા પિતાને ત્રણ રાત્રનું વૃદ્ધિસૂતક અને સગા, ભાઈ અને પિતરાઈને એક રાત્રિ.

૧૨ માતાપિતા મરણ પામે તો પરણેલી દીકરીને ત્રણ રાત્રિનું, અને દશ દિવસ તથા ઉપરાંત ખખર પડે તો દોઢ દિવસ.

૧૩ માઈવેન એક ખીબને ઘરે મરે તો પરસ્પર ત્રણ રાત્રનું સૂતક અને પોતપોતાને ઘરે મરણ પામે તો દોઢ દિવસનું સૂતક પરસ્પર લાગે.

૧૪ મામો મામી મરે તો ભાણેજને દોઢ દિવસનું સૂતક લાગે છે. જનોઈ દીધેલ ભાણેજ મરે તો મામા મામીને ત્રણ રાત્રનું અને જનોઈ વગરનો હોય તો દોઢ દિવસનું.

૧૫ માતાનો વાપ મરે તો દોહિત્રાને ત્રણ રાત્રનું સૂતક અને દોહિત્ર મરે તો નાના નાનીને ત્રણ રાત્રનું, જનોઈ દીધા વગરનો દોહિત્ર મરે તો દોઢ દિવસનું.

૧૬ માતાની મા મરે તો દોહિત્રાને દોઢ દિનનું સૂતક લાગે.

૧૭ સાસુ સસરો મરે અને જમાઈ પાસે હોય તો ત્રણ રાત્રનું, ગામમાં હોય તો દોઢ દિવસનું, અને ધીજે ગામ હોય તો એક દિવસનું.

૧૮ જમાઈ મરે તો સાસુ સસરાને એક દિવસનું સૂતક લાગે.  
 ૧૯ માસી મરે તો ભાણેજને અને ફરૂં મરે તો ભત્રીજાને દોઢ દિવસનું પરસ્પર લાગે.

૨૦ દત્તકપુત્ર મરણ પામે તો જન્મ આપનાર મા બાપને તથા બોળે લેનાર મા બાપને ત્રણ દિન સૂતક લાગે અને બંને પક્ષના પિતરાઈઓને એક રાતનું સૂતક લાગે. ઉપરોક્ત ચાર મા બાપમાંથી મરે તો દત્તકને ત્રણ રાતનું સૂતક લાગે. ઉત્તરક્રિયા કરનાર અધિકારીઓને દશ રાત્રીનું લાગે.

૨૧ આશૌચનિર્ણય-જનન-સૂતકના જેટલા દિવસો કહ્યા છે તે જતાં ખખર પડે તો સ્નાન માત્ર કરવું. મરણસૂતકમાં જ્યાં જ્યાં ત્રણ રાતનું સૂતક કહ્યું છે તે જતાં પણ સ્નાન માત્ર. સં'પૂણ' દિન કહ્યું છે તેને તે દિવસોમાં ખખર પડે તો બાકીના દિવસનું લાગે.

૨૨ માવાપના મરણની પુત્રને ખખર ન હોય અને સૂતકના દિવસ જતા રહે તો જ્યારથી ખખર પડે ત્યારથી સૂતક પાળવું, તમજ સ્ત્રીપુરૂષનું પણ પરસ્પર સમજવું.

૨૩ રાત્રિમાં જન્મ અથવા મરણ થયાં હોય તો દિન ગણવાની રીતિ-રાત્રીના ત્રણ ભાગ કરવા. તેમાં પહેલા ભાગમાં જન્મ અથવા મરણ હોય તો ગયેલો દિવસ ગણવો, અને ત્રીજા ભાગમાં જન્મ અથવા મરણ હોય તો આવતો દિવસ ગણવો.

૨૪ આચાર્ય-જનોઈ આપનાર ગુરૂનું મરણ થાય તો શિષ્યને ત્રણ દિવસનું સૂતક.

૨૫ શિષ્યનું-જનોઈ આપેલ શિષ્ય મરે તો ગુરૂને એક દિવસનું.

૨૬ સ્વહાતીય મિત્ર મરે તો મિત્રને એક દિવસનું.

૨૭ ગુહ્યમા મરે તો સ્નાન માત્રથી શુદ્ધિ થાય.

૨૮ પતિત-પોતાનો સગોસંબંધી પતિત-બ્રહ્મ થઈ મરે તો સ્નાન સૂતક લાગે નહીં.



૨૯ સંન્યાસી-પોતાના કુટુંબમાંથી કોઈએ વાનપ્રસ્થ-સન્યસ્ત દીક્ષા લીધી હોય અને તે સમાધિસ્થ થાય તો સ્નાન કરવું.

૩૦ મહદાને દિવસે સ્પર્શ કર્યો હોય તો રાત્રિએ નક્ષત્ર જોવાથી શુદ્ધિ થાય અને રાત્રિએ સ્પર્શ કર્યો હોય તો દિવસે સૂર્યનું દર્શન કરવાથી શુદ્ધિ થાય અને એક દિવસ સૂતક પાળવું. શુદ્ધિ માટે સ્નાન કરી અગ્નિને સ્પર્શ કરી ધીવાળાં લીંબડાનાં પાન અગ્નિ ઉપર તપાવી તે ખાઈ ફરીથી સ્નાન કરવાથી શુદ્ધિ થાય છે.

૩૧ બ્રહ્મચારી-જેનો સમાવર્તન સંસ્કાર થયો નથી તેવા પ્રહ્મચારીને પોતાના ગોત્રમાં આશૌચ આવે તો સ્નાનમાત્રથી શુદ્ધિ થાય છે, અને જેઓ નામધારી પ્રહ્મચારી છે તેઓને સ્વગોત્રમાં આશૌચ આવે તો સ્નાન સૂતક પુરેપુરું પાળવું અને દીક્ષા તથા નામધારી પ્રહ્મચારીનું મરણ થાય તો તેઓના ગોત્રવાલાઓએ સ્નાન કરી આશૌચ પાળવું.

૩૨ સાપ્ત માતા (ઐરમાન માતાનું) ઉપર લખેલાં સ્નાન સૂતક સગી માતાના બરોબર પાળવાં.

૩૩ સૂતકમાં સૂતક-દશ દિવસનું મરણસૂતક હોય તેમાં દશ દિવસનું અથવા ત્રણ દિવસનું અથવા જન્મસૂતક આવે તો પહેલા સૂતક સાથે ખીન્નું ઉતરી જાય. જન્મસૂતક ચાલતું હોય અને તેમાં મરણસૂતક આવે તો મરણસૂતક પાળવું જોઈએ એટલે જન્મ સાથે મરણસૂતક ઉતરે નહિ. કોઈ સૂતક ચાલુ હોય અને તે સૂતકની સમાપ્તિ પહેલાં ખીન્નું સૂતક પડ્યું છે પણ બંધર સૂતક ઉતર્યા પછી પડે તો ખીન્નું સૂતક બાકી રહેલ દિવસનું પાળવું જોઈએ. કોઈ સંબંધીનું સૂતક ચાલતું હોય અને તેથી નજીકના સંબંધીનું સૂતક આવે તે પણ પાળવું જોઈએ. એટલે નાના સૂતકમાં મોટું સૂતક આવે તો ઉતરે નહિ. આ સૂતકનો નિર્ણય ઘણાં પુસ્તકોના

आधारथी लभ्ये छे. छतां तेमां न्यूनता होय तो धीन्त' पुन्तडोमां  
नेध विचार करी खेवो.

ली. शुद्ध उभाश'कर नम'दाश'कर सिद्धपुरकर.

इति श्रीसिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटङ्कनर्मदाशंकरात्मजेन  
उपाशंकरशर्मणालिखितयागुर्जरटीकयासहिते मुहूर्तविचारादि-  
वालबोधज्योतिपसारसंग्रहे पञ्चमं शास्त्रार्थमकरणं समाप्तम् ॥५॥

अथ संस्कारमुहूर्तप्रकरणम् ॥ ६ ॥

प्रथमरजोदर्शनविचारः ।

आघतौ पौषशुक्रोर्जमवुशुचिनभस्याः कृद्युक्पापवारा  
रिक्तामार्काष्टपष्टयः परगृहकृपदे रात्रिसंध्यापराहः ॥

मिश्रोग्रामूलतीक्ष्णं विवरमनरुणाल्याविकाम्रंगराशो-

त्पातः पापस्य लग्नं न सदरुणनरनीळचित्रांवरं च ॥१॥

पौष, लयेष्ठ, शक्ति'क, वैत्र, अथाठ, आइरवे ओ माये, तथा  
दुयोगो लेवा डे, विष्णु'ल, अतिग'र, शुक्र, गरुड, आश्रत, वन,  
व्यतीपात, परिध, वधृत ओ योगे, अथवाये रवि, मंगल, शनि,  
( अनुक्रमे वारडैलानि-रविवादे ऐनी १, ऐनवादे पतिवना २,  
मंगलवादे दुःभी ३, शुधवादे पुत्रिणी ४, शुधवादे ऐमसागिनी  
५, शुधवादे पतिप्रिया ६, शनिवादे इडेगसागिनी ७ ) ४, ६, ८, ९,  
१२, १४, २० ओ तिथियो, पारडे वेर, अथवा नव्याये, रात्रिजे,  
संध्याशणे, दिवन्ना त्रिन सागमां, नरुणी, इन्द्रि, आश्रा,

આપ્રલેષા, મધા, પૂ. ક્ષા., વિશાખા, જ્યેષ્ઠા, પૂર્વાષાઠા, પૂ. ભા. એ  
 નક્ષત્રોમાં, નક્ષત્ર તિથિની સંધિમાં, ઘણું લાલ લોહી થોડું આવવું,  
 ઘણું આવવું, ગર કરણથી આઠ કરણ, ઉત્પાત, પાપચહુનું લક્ષ,  
 લાલ, કાળુ, બુનું, અનેક રંગવાલું વસ્ત્ર, એ સર્વે સ્ત્રીઓને પ્રથમ  
 રજોદર્શન સમયે અશુભ સમજવું. રજોવતી સ્ત્રીએ, તાંબૂલલક્ષણ,  
 કાજળ આંખમાં આંજવું તથા તૈલાભ્યંગ ઇત્યાદિ કર્મોનો અવશ્ય  
 ત્યાગ કરવો. ૧

### ઋતુમતીસ્નાનમ્ ।

પુનર્વસુસ્તથા ચિત્રા જ્યેષ્ઠા પુષ્પાભિષેષુ ચ ॥

સ્નાયાદ્ઋતુમતી નારી શુભે વારે શુભે દિને ॥ ૨ ॥

રોહિણીદ્વિતયે સ્વાતૌ હસ્તે વૈ રેવતીદ્વયે ॥

સ્નાયાત્તુ યુવતી ગર્ભં વિધત્તે શીઘ્રમેવ હિ ॥ ૩ ॥

પુનર્વસુ, ચિત્રા, જ્યેષ્ઠા, પુષ્ય આ નક્ષત્રોમાં અને શુભવાર તથા  
 શુભ તિથિઓમાં રજસ્વલા સ્ત્રીએ સ્નાન કરવું. રોહિણી, મૃગ-  
 શીર્ષ, સ્વાતિ, હસ્ત, રેવતી, અશ્વિની આ નક્ષત્રોમાં રજોવતી સ્ત્રી  
 સ્નાન કરે તો જલદી ગર્ભધારણ કરે. ૨-૩

### ગર્ભાધાનમ્ ।

મદ્રાષ્ટીપર્વરિક્તાશ્ચ સંધ્યા ભૌમાર્કાર્કી નાદ્યરાત્રીશ્વત્સઃ ॥

ગર્ભાધાનં ત્ર્યુત્તરેન્દ્રર્કમૈત્રબ્રાહ્મસ્વાતીવિષ્ણુવસ્વમ્બુપે સત્ ૪

ભદ્રા (૨, ૭, ૧૨), પૃષ્ઠી (૬), પર્વ (૧૫-૩૦), રિક્તા (૪-૬  
 -૧૪) એ તિથિઓ, સંધ્યા સમય, મંગળ, રવિ અને શનિ એ  
 ત્રણ વાર તથા રજોદર્શનની પહેલાંની ચાર રાત્રિઓ ત્યાગ કરીને

ત્રણ ઉત્તરા, મૃગશીર્ષ, હસ્ત, અનુરાધા, રેવતી, મૃગશીર્ષ, ધનિષ્ઠા અને શતલિષા એ નક્ષત્રોમાં ચર્ચા કરવામાં આવે છે :

### પુંસવનસીમન્તમુહૂર્તઃ ।

મૂલાદિત્રિતયે કરે શ્રવણકે ભાદ્રપદયાત્રોત્તરે ।  
 રેવત્યાં મૃગભે ગુરૌ દિનકરે ભૌમે ન ચિન્ત્યતે ॥ ૧ ॥  
 નેત્રે માસ્યથવાગ્નિમાસિ ધનુષિ ત્રીર્માનયોઃ ॥ ૨ ॥  
 લગ્ને પુંસવનં તથૈવ શુભદં સીમન્તમંગાદ્યમે ॥ ૩ ॥

મૂલ, પૂર્વાષાઢા, ઉત્તરાષાઢા, હસ્ત, શ્રવણ, મૃગશીર્ષ, ઉત્તરાશાઢા પદા, આર્દ્રા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, રેવતી અને મૃગશીર્ષ નક્ષત્રોમાં; ગુરુ, રવિ અને મંગળવારે, ચિત્તા (૪-૬) નક્ષત્રોમાં ગમે તે તિથિઓમાં, ગર્ભ ધારણ કર્યાથી ગણુતાં મહિનામાં ધન, કન્યા, મીન અને સ્થિર લક્ષમાં શુભ શુભ છે અને તેજ પ્રમાણે ઉપરોક્ત નક્ષત્ર, વાર, લક્ષમાં સીમંત કરવું તે પણ શુભ છે. દક્ષ દેવ સીમંતમાં છઠ્ઠા તથા આઠમો માસ લેવો. ૫-૬

વિશાખા ભરણી ચૈવ જ્યેષ્ઠા સાર્પ્યં ચ કૃત્તિકા ।  
 નક્ષત્રપંચકં ત્યાજ્યં સીમંતે નારદો મતઃ ॥ ૩ ॥

સીમંત સંસ્કારમાં વિશાખા, ભરણી, જ્યેષ્ઠા, કૃત્તિકા એ પાંચ નક્ષત્રો શિવાયનાં બીજાં સઘણાં નક્ષત્રો નારદનો મત છે. બીજી કેટલીક જ્ઞાતિઓમાં વિશાખા માસે સીમંતસંસ્કાર કરે છે તે નિમૂલ અને શાકવિદ્યુત

## वारफलम् ।

मृत्युश्च सौरैस्तनुहानिरिन्दोः प्रजामृतिः पुंसवने बुधस्ये ॥

काकी च बंध्या भवतीह शुक्रे सुपुत्रलाभो रविभौमजीवैः ८

पुंसवन तथा सीमंत शनिवारे क्युं डोय तो मृत्यु, सोमवारे शरीरनो नाश, बुधवारे प्रजनो नाश, शुक्रवारे एक वधत प्रसूति अगर वांछणी थाय अने रवि, मंगल अने शुक्रवारे करवाधी सुपुत्रनो लाभ थाय. भाटे पुंसवन तथा सीमंतमां रवि, मंगल अने शुक्रवार श्रेष्ठ छे. ८

## दोषपरिहारः ।

सीमन्तजातकादीनि प्राशनान्तानि यानि वै ॥

न दोषो मलमासस्य मौढ्यस्य गुरुशुक्रयोः ॥ ९ ॥

सीमंत अने जतकमंथी आरंभीने अन्नप्राशन सुधीनां कर्मोमां मलमास तथा गुरु शुक्रनो अस्तदोष गणुवो नडि. ९

## गर्भिणीपतेः कार्यम् ।

सिन्धुस्नानं द्रुमच्छेदं वपनं प्रेतवाहनम् ॥

विदेशगमनं चैव न कुर्याद्गर्भिणीपतिः ॥ १० ॥

समुद्रस्नान, वृक्षच्छेदन, डुलमत, शय उंचकुं अने विदेश-गमन अटलां कार्ये गर्भिणी स्त्रीना पतिअे करवां नडि. १०

## पुत्रोत्पन्नसूतकाविचारः ।

यावन्नोच्छिद्यते नाले तावन्नाप्नोति सूतकम् ॥

छिन्ने नाले ततः पश्चात्सूतकं तु विधीयते ॥ ११ ॥

જાતે વિપ્રો દશાહેન દ્વાદશાહેન ભૂમિપઃ ॥

વૈશ્યઃ પચ્ચદશાહેન શૂદ્રો માસેન શુદ્ધયતિ ॥ ૧૨ ॥

જ્યાં સુધી બાલકનું નાલછેદન કર્યું ન હોય ત્યાં સુધી સૂતક લાગતું નથી, નાલછેદન કર્યા પછી સૂતક લાગે છે. બ્રાહ્મણને દશ દિવસ સુધી, ક્ષત્રિયને બાર દિવસ, વૈશ્યને પંદર દિવસ સુધી અને શૂદ્રને એક મહિના સુધી વૃદ્ધિસૂતક લાગે છે. ૧૧-૧૨

જાતકર્મનામકર્મમુહૂર્તઃ ।

તસ્મિન્નમ્મુહૂર્તેઽપિ સૂતકાન્તેઽથવા શિશોઃ ॥

જાતકર્મ ચ કર્તવ્યં પિતૃપૂજનપૂર્વકમ્ ॥ ૧૩ ॥

બાલકનો જે વખતે જન્મ થાય તેજ મુહૂર્તમાં અથવા સૂતકને આંતે પિતૃપૂજન ( નાન્દીશ્રાદ્ધ ) પૂર્વકે જાતકર્મ કરવું તે શ્રેષ્ઠ છે. ૧૩

તજ્જાતકર્માદિ શિશોવિંધેયં પર્વાખ્યરિક્તોનતિથૌ શુભેઽહ્નિ ॥

एकादशे द्वादशकेऽपि घस्त्रे मृदुध्रुवक्षिप्रचरोडुपु स्यात् ॥ १४ ॥

પવં દિવસ અને રિક્તા તિથિ સિવાય ગમે તે તિથિમાં, કુયોગ સહિત શુભ ગ્રહના વારમાં, મૃદુ, ધ્રુવ, ક્ષિપ્ર તથા ચર સંજ્ઞાનાં નક્ષત્રોમાં તેમ જન્મથી અગીઆર અથવા બારમે દિવસે બાલકનું જાતકર્મ અને નામકર્મ કરવું. ૧૪

एकादशेऽह्नि विप्राणां क्षत्रियाणां त्रयोदशे ॥

वैश्यानां षोडशे नाम मासान्ते शूद्रजन्मनः ॥ १५ ॥

બાલકના જન્મથી અગીઆરમે દિવસે બ્રાહ્મણોએ, તેરમે દિવસે

ક્ષત્રિઓએ, સોળમે દિવસ વૈશ્યોએ અને એક મહિના પછી શૂદ્રોએ  
પોતાના બાળકનું નામકર્મ કરવું. ૧૫

શર્માન્તં બ્રાહ્મણસ્યોક્તં વર્માન્તં ક્ષત્રિયસ્ય ચ ॥

વૈશ્યસ્ય નામ ગુપ્તાન્તં દાસાન્તં શૂદ્રજન્મનઃ ॥ ૧૬ ॥

બ્રાહ્મણના બાલકનું નામ શર્માન્ત, ક્ષત્રિયના બાલકનું નામ  
વર્માન્ત, વૈશ્યના બાલકનું નામ ગુપ્તાન્ત અને શૂદ્રના બાલકનું નામ  
દાસયુક્ત પાડવું. ૧૬

અથ દત્તકપુત્રમુહૂર્તઃ ।

હસ્તાદિપञ्ચકમિષમ્વસુપુણ્યભેષુ ।

સૂર્યક્ષમાજગુરુમાર્ગવવાસરેષુ ॥

રિક્તાવિવર્જિતતિથિષ્વલિકુમ્ભલગ્ને ।

સિંહે વૃષે ભવતિ દત્તમુત્તમ્ગ્રહોડયમ્ ॥ ૧૭ ॥

હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, વિશાખા, અનુરાધા, અશ્વિની, ધનિષ્ઠા  
પુષ્ય એ નક્ષત્રો; તેમ રવિવાર, મંગળ, ગુરૂ, અને શુક્રવાર એ  
દત્તકપુત્ર લેવામાં શુભ છે. રિક્તા તિથિ તથા કુંભ, અને વૃશ્ચિક લગ્ન  
વર્જિત કરી, સિંહ તથા વૃષભ લગ્નમાં દત્તકપુત્ર લેવાનું શુભ છે. ૧૭

પ્રસૂતાસ્નાનમુહૂર્તઃ ।

હસ્તાશ્વિનીત્રયુત્તરરોહિણીષુ મૃગાનુરાધાપવનાન્ત્યભેષુ ॥

સ્નાયાત્પ્રસૂતા ગુરુભાનુભૌમે ત્યક્ત્વા હરેર્વાસરમષ્ટપષ્ટીમ્ ॥ ૧૮ ॥

હસ્ત, અશ્વિની, ત્રણે ઉત્તરા, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, અનુરાધા,  
સ્વાતી અને રેવતી એ નક્ષત્રોમાં; ગુરૂ, રવિ અને મંગળવારે;

દ્વાદશી, અષ્ટમી અને પછી સિવાયની તિથિઓમાં પ્રસૂતા સ્ત્રી સ્નાન કરે તે શ્રેષ્ઠ છે. ૧૮

સ્નાતા પ્રસૂતાઽપ્યમૃતા ત્રુષેન સ્નાતા ચ વન્ધ્યા મૃગુનન્દનેન ॥  
 સૌરે મૃતિઃ ક્ષીરહૃતિશ્ચ સોમે પુત્રાર્થલાભો રવિર્જીવભૌમે ॥૧૯॥  
 જો યુધવારે પ્રસૂતા સ્ત્રી સ્નાન કરે તો મંતાનરહિત, શુક્રવારે કરે તો વાંઝણી, શનિવારે મૃત્યુ, સોમવારે સ્તનના દૂધનો નાશ અને રવિ, ગુરૂ તથા મંગળવારે સ્નાન કરે તો પુત્રનો અને ધનનો લાભ થાય. ૧૯

### સ્તનપાનમુહૂર્તઃ ।

રિક્તાં ભૌમં પરિત્વજ્ય વિષ્ટિં પાતં સર્વૈશ્ચૃતિમ્ ॥

મૃદુઘૃવક્ષિપ્રભેષુ સ્તન્યપાનં હિતં શિશોઃ ॥ ૨૦ ॥

ચિંતા તિથિ, મંગળવાર, વૈધૃત, વ્યતીપાત અને વિષ્ટિને ત્યાગ કરી મૃદુ, ધ્રુવ અને ક્ષિપ્ર સંજ્ઞાવાળાં નક્ષત્રોમાં બાલકને સ્તનપાન કરાવવું ( ધવરાવવું ) શ્રેષ્ઠ છે. ૨૦

### દન્તજનનફલમ્ ।

પ્રથમે દન્તજનનાત્સ્વયમેવ વિનશ્યતિ ॥

દ્વિતીયે ખ્રાતરં દન્તિ તૃતીયે મગિનીં તથા ॥ ૨૧ ॥

ચતુર્થે માતરં દન્તિ પञ્ચમે જ્યેષ્ઠખ્રાતરમ્ ॥

પષ્ટે ચ મંત્રજીવી સ્યાત્સપ્તમે પિતૃસૌખ્યદઃ ॥ ૨૨ ॥

અષ્ટમે પુષ્ટિજનકો નવમે લભતે ધનમ્ ॥

લભતે દશમે માસિ સૌખ્યમેકાદશેઽપિ ત્રા ॥

દ્વાદશે ધનસંપત્તિર્દન્તાનાં જનને ફલમ્ ॥ ૨૩ ॥



૫	૫	૫	૫	૭	નક્ષત્ર
પૂ. દિ.	દ. દિ.	પ. દિ.	ઉ. દિ.	મધ્ય.	
શુભ	અશુભ	અશુભ	અશુભ	શુભ	ફલ

### દોલારોહણમુહૂર્તઃ ।

દોલારોહસ્તુ કર્તવ્યો દશમે દ્વાદશેઽપિ વા ।

ષોડશે દિવસે વાપિ દ્વાત્રિંશદિવસેઽપિ વાં ।

મૃદુધ્રુવક્ષિપ્રભેષુ માતા વા કુલયોષિતઃ ।

યોગશાયિહરિં સ્મૃત્વા પ્રાક્ષીર્ષિ વિન્યસેચ્છિશુમ્ ॥૨૬॥

જન્મથી ગણતારાં દશ, આર, સોળ અગર ખત્રીસમે દિવસે તથા મૃદુ, ધ્રુવ અને ક્ષિપ્ર સંજ્ઞાવાળાં નક્ષત્રોમાં ખાલકની માતાએ અથવા કુલની સ્ત્રીઓએ યોગશાયી ભગવાનનું સ્મરણ કરીને ખાલકને પૂર્વ દિશાએ મસ્તક આવે તેવી રીતે પારણામાં સુવાડવું તે શ્રેષ્ઠ છે. ૨૬

### જલપૂજામુહૂર્તઃ ।

કર્ષીજ્યાસ્તચૈત્રાધિમાસે ન પૌષે

જલં પૂજયેત્સૂતિકા માસપૂર્તો ।

બુધેન્દ્રિજ્યવારે વિરિક્તે દિને હિ

શ્રુતીજ્યાદિતોન્દ્રકનૈર્ઋત્યમૈત્રૈઃ ॥ ૨૭ ॥

ગુરુ અને શુક્રનો અસ્ત, ચૈત્ર, અધિક માસ અને પૌષ માસ એટલું ત્યાગ કરીને ખાલકના જન્મથી ગણતારાં એક માસ ખરાબર

પૂર્ણ થાય ત્યારે બુધ, સોમ અને ગુરુવારે, રિક્તા સિવાયની તિથિ-  
ઓમાં, શ્રવણ, પુષ્ય, પુનર્વસુ, મૃગશીર્ષ, હસ્ત, મૂલ અને અનુ-  
રાધા એ નક્ષત્રોમાં સૂતિકા સ્ત્રીએ નદી આદિ જલાશયના જલનું  
પૂજન કરવું તે શ્રેષ્ઠ છે. ૨૭

### ગવાદિદુગ્ધમુહૂર્તઃ ।

एकत्रिंशद्दिने चैव पयः शंखेन पाययेत् ॥

अन्नप्राशननक्षत्रदिवसोदयराशिषु ॥ २८ ॥

જન્મથી ગણતાં એકત્રીસમે દિવસે જે આગળ અન્નપ્રાશન  
મુહૂર્તમાં કહેલાં છે તે નક્ષત્ર, વાર, લગ્ન આદિમાં માતાએ શંખમાં  
ગાય આદિનું દૂધ લઈને બાલકને પાન કરાવવું તે શ્રેષ્ઠ છે. ૨૮

### निष्क्रमणमुहूर्तः ।

हस्तः पुष्यपुनर्वसु हरियुगं मैत्रत्रयं रोहिणी

रेवत्युत्तरफाल्गुनीमृगयुतापाढोत्तरास्वातिभे ॥

मासौ तूर्यतृतीयकौ शनिकुजौ त्यक्त्वा च रिक्तातिथि

सिंहादित्रयकुंभराशिसहितं निष्कासनं शस्यते ॥ २९ ॥

હસ્ત, પુષ્ય, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા, મૂલ,  
રોહિણી, રેવતી, ઉત્તરાશ્લેષુની, મૃગશીર્ષ, ઉત્તરાષાઢા અને  
સ્વાતી એ નક્ષત્રોમાં, જન્મથી ગણતાં ત્રીજા અથવા ચોથા માસમાં,  
શનિ અને મંગળ સિવાયના સર્વે વારોમાં, રિક્તા તિથિ સિવાય-  
ની સર્વે તિથિઓમાં, સિંહ, કન્યા, તુલા અને કુંભ લગ્નમાં બાલકને  
પ્રથમ ઘરથી બહાર નિષ્ક્રમણ કરાવવું (સૂર્યનું દર્શન કરાવવું)  
શ્રેષ્ઠ છે. ૨૯

## અથાન્નપ્રાશનમુહૂર્તઃ ।

યુગ્મેષુ માસેષુ ચ षષ્ટમાસાત્સંવત્સરે વા નિયતં શિશૂનામ્ ॥  
અયુગ્મમાસેષુ ચ કન્યકાનાં નવાન્નસંપ્રાશનમિષ્ટમેત્ ॥૩૦॥

છઠ્ઠા મહિનાથી સમ માસમાં અર્થાત્ (૬૮૧૦) આ માસોમાં, અથવા એક વર્ષ પુરૂં થતાની અંદર સમય નિશ્ચય કર્યો હોય ત્યારે છોકરાને તથા પાંચમા માસથી વિષમ માસોમાં (૫, ૭, ૯) આ મહિનાઓમાં છોકરીને અન્નપ્રાશન ( ખોટણુ ) કરાવવું શુભ છે. ૩૦

રેવતીદ્વિતયે પુષ્યે પુનર્વસ્વનુરાધયોઃ ॥

શ્રવણાદિત્રયે હસ્તત્રિતયે રોહિણીમૃગે ॥

કર્ણવેદ્યં તથા પાનં ક્ષુરકર્માન્નિભોજનમ્ ॥ ૩૧ ॥

રેવતી, અશ્વિની, પુષ્ય, પુનર્વસુ, અનુરાધા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, રોહિણી, મૃગશીર્ષ એ નક્ષત્રોમાં કર્ણવેદ્ય, દુધપાન, ક્ષૌર તથા અન્નપ્રાશન કરવાનું શુભ છે. ૩૧

## જન્મનક્ષત્રવિચારઃ ।

નવાન્નપ્રાશને ચૌલે વ્રતવન્ધેઽભિષેચને ॥

શુભદં જન્મનક્ષત્રમશુભં ત્વન્યકર્મણિ ॥ ૩૨ ॥

અન્નપ્રાશન, ચૌલ, ઉપનયન અને રાજ્યાભિષેક કર્મમાં જન્મનક્ષત્ર લેવું તે શુભ ક્ષણ આપનાર છે, બીજા કર્મમાં અશુભ છે. ૩૨

### भ्रूम्युपवेशनमुहूर्तः ।

पञ्चमे च तथा मासि भूमौ तमुपवेशयेत् ।

तत्र सर्वे ग्रहाः शस्ता भौषोऽप्यत्र विशेषतः ॥ ३३ ॥

तिथिं च वर्जयेद्विक्तां शस्तानि शृणु भानि मे ।

उत्तरात्रितयं सौम्यं पुष्यर्क्षं शक्रदैवतम् ॥ ३४ ॥

प्राजापत्यं च हस्तं च शस्तमाश्विनमित्रभम् ।

वराहं पूजयेद्देवं पृथिवीं च तथा ग्रहान् ॥ ३५ ॥

जन्मथी गणुतां पांचमा मडिनामां, शुभ वारने द्विवसे तथा (आ शर्यमां घशुं करीने मंगगवार वधु श्रेष्ठ छे माटे) मंगगवारे, रिक्ता (४-६-१४) सिवायनी गमे ते तिथियोमां, त्रशु उत्तरा, भृगशीर्ष, पुष्य, ज्येष्ठा, शोडिणी, कुस्त, अश्विनी अने अनुराधां अे नक्षत्रोमां पृथ्वीनुं, वराह लगवाननुं अने सर्व अछोनुं पूजन करीने आलकने प्रथम लूमि उपर भेसाडवुं ते श्रेष्ठ छे. ३३-३५

### जीविकापरीक्षा ।

तस्मिन्काले स्थापयेत्तत्पुरस्ताद्वस्त्रं शस्त्रं पुस्तकं लेखनी च ॥

स्वर्णं रौप्यं यच्च गृह्णाति बालस्तैराजद्वैस्तस्य वृत्तिः परिष्ठा ३६

अन्नप्राशन वधते आलकनी आगग वस्त्र, शस्त्र, पुस्तक, कलम, सोनुं अने रुपुं अे वस्तुओ मूकथी. तेमांथी आलक ने वस्तु अडलु करे ते वस्तुथी तेनी आलविधा नलखी. ३६

### कर्णवेधमुहूर्तः ।

हित्वैतांश्चैत्रपौषावमहरिशयनं जन्ममासं च रिक्तां

सुग्माह्वं जन्मतारा(मृतुमुनिवशुभिः संपिते मास्यथो वा ॥

જન્માહાત્સૂર્યભૂષેઃ પરિમિતદિવસે જ્ઞેજ્યશુક્રેન્દુવારેઽ

ધો જાન્દે વિષ્ણુયુગ્માદિતિમૃદુલઘુભૈઃ કર્ણવેધઃ પ્રશસ્તઃ ૩૭

મીનસંક્રાન્તિ યુક્ત ચૈત્રમાસ, ધનસંક્રાન્તિયુક્ત પૌષમાસ, સ્વયતિથિ, હુરિશયન ( આષાઠ શુકલ ૧૧ થી કાર્તિક શુકલ ૧૧ સુધી ), જન્મમાસ, રિક્તા ( ૪-૯-૧૪ ) તિથિ, સમ ( ૨-૪ ઇત્યાદિ એકી ) વર્ષ, જન્મની ( ૧-૧૦-૧૯ ) તારા, એટલું ત્યાગ કરીને જન્મથી છૂટા, સાતમા અને આઠમા મહિનામાં અથવા જન્મદિવસથી ખારમા, એળમા દિવસે, બુધ, ગુરૂ, શુક્ર અને સોમ એ વારોમાં, વિષમ ( ૧-૩ ઇત્યાદિ એકી ) વર્ષમાં, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, પુનર્વસુ, ચિત્રા, અનુરાધા, મૃગશીર્ષ, રેવતી, અશ્વિની, પુષ્ય અને હસ્ત એ દશ નક્ષત્રોમાં ખાલકના કાન વીંધાવવા શ્રેષ્ઠ છે. ૩૭

### જન્મમાસવિચારઃ ।

જન્મકાલં સમારભ્ય યાવત્રિંશદિનં ભવેત્ ।

જન્મમાસઃ સ વિજ્ઞેયો ગર્હિતઃ સર્વકર્મસુ ॥ ૩૮ ॥

જન્મ દિવસથી આરંભીને ત્રિસ દિવસ પુરા થાય ત્યાં સુધી તે જન્મમાસ કહેવાય. આ જન્મમાસ સર્વ કામોમાં નિંદિત છે. ૩૮

### જન્મમાસાદૌ કાર્યાકાર્યાવિચારઃ ।

જન્મનિ માસિ વિવાહઃ શુભદો જન્મર્ક્ષજન્મરાશ્યોશ્ચ ॥

અશુભં વદન્તિ ગર્ગાઃ શ્રુતિવેધક્ષૌરયાત્રાસુ ॥ ૩૯ ॥

જન્મમાસ, જન્મનક્ષત્ર અને જન્મલગ્નમાં વિવાહ કરવો તે શુભ ફળ આપનાર છે, પરંતુ ખાલકના કાન વીંધવા, ક્ષૌર અને યાત્રા એ ત્રણ કાર્યોમાં ગર્ગ વિગેરે પાંડિતો અશુભ કહે છે. ૩૯

## जन्मस्थचन्द्रे वर्ज्यम् ।

जन्मर्क्षस्थे शशांके तु पञ्च कर्माणि वर्जयेत् ।

यात्रा युद्धं विवाहश्च क्षौरं गृहप्रवेशनम् ॥ ४० ॥

जन्मनो अंद्रमा होय त्यारे यात्रा, युद्ध, विवाह, क्षौर अने गृहप्रवेश अे पांच काम करवां नहि. ४०

## चौलमुहूर्तः ।

चूडा वर्षात्तृतीयात्प्रभवति विषमेऽष्टांकारिक्ताद्यपष्टीहू-

पर्वोनाहे विचैत्रोदगयनसमये ज्ञेन्दुशुक्रेज्यकानाम्

वारे लग्नांशयोश्चास्वभनिधनतनौ नैधने शुद्धियुक्ते

शाक्रोपेतविभिन्नैर्मृदुचरलघुभैरायपद्मस्थपापैः ॥ ४१ ॥

आधानथी अथवा जन्मथी गणुतां त्रीज, पांचमा अने सातमा वर्षमां, ८-१२-४-८-१४-१-६ अे तिथियोने तथा पर्व दिन, क्षय तिथि अने अैत्र मासने त्याग करीने उत्तरायणुमां, पुष्य, सोम, शुक्र अने गुड्वारे, लग्ननवांशडमां, जन्मलग्न अने जन्म-राशिथी आठमा लग्नने छोडीने, लग्नथी आठमुं स्थान शुद्ध होय त्यारे, अनुराधा सिंवाय व्येष्टा सहित मृदु, यर अने लघु संज्ञक नक्षत्रेमां, त्रीज, छंडा अने अगीआरमां (३-६-११) स्थानेमां पापग्रह होय ( तथा केन्द्र (१-४-७-१०), त्रिकोणु (५-६), स्थानेमां शुभ ग्रह होय ) त्यारे आलडभं करवुं ते शुभ छे. ४१

## चौले ताराशुद्धिः ।

जन्मर्क्षाद्रणयेदादौ दिनक्रक्षं तु यावतः ।

नवभिस्तु हरेद्भागं शेषं तारा विनिर्दिशेत् ॥ ४२ ॥

જન્માભ્યસંપદ્વિપદઃ ક્ષેમપ્રત્યરિસાધકાઃ ।

વધમૈત્રાતિમૈત્રાઃ સ્યુસ્તારા નામ સદ્વકલાઃ ॥ ૪૩ ॥

જન્મનક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણુતાં જે કુલ થાય તેને નવે ભાગ લેતાં શેષ અંક વધે તે સંખ્યાની તારા બાણવી. જેમકે:—  
૧ જન્મ, ૨ સંપત, ૩ વિપત, ૪ ક્ષેમ, ૫ પ્રત્યરિ, ૬ સાધક,  
૭ વધ, ૮ મૈત્ર અને ૯ અતિમૈત્ર એ તારામાં જેવું જેવું નામ  
છે તેવુંજ તે ક્ષણ આપે છે. અર્થાત્ વિપદ્, પ્રત્યરિ અને વધ એ  
નામની ત્રણ તારા સર્વ કર્મોમાં અશુભ છે. ૪૨-૪૩

માતરિ ગર્ભવત્યાં ચૂડાનિષેધઃ ।

સૂનોર્માતરિ ગર્ભિણ્યાં ચૂડાકર્મ ન કારયેત્ ॥

પશ્ચમાબ્દાત્પ્રાગથોર્ધ્વ ગર્ભિણ્યામપિ કારયેત્ ॥

સહોપર્નાત્યા કુર્યાન્નેત્તદા દોષો ન વિચ્યતે ॥ ૪૪ ॥

પાંચ વર્ષ સુધીના બાળકની માતા જે ગર્ભવતી હોય તો ચૂડા-  
કર્મ કરવું નહિ, પરંતુ પાંચ વર્ષથી ઉપર વધુ ઉમરવાળા બાળકનું  
તથા ત્રતળંધ (જનોઈ) સાથે ચૂડાકર્મ કરવું તેનો દોષ નથી. ૪૪

માતરિ રજસ્વલાયાં નિષેધઃ ।

ઉદ્ગાહવ્રતચૂડાસુ માતા યદિ રજસ્વલા ।

તદા ન મજ્જલં કાર્યં શુદ્ધૌ કાર્યં શુભેચ્છુભિઃ ॥ ૪૫ ॥

વિવાહ, ત્રતળંધ (જનોઈ) અને ચૌલ એ કાર્યોમાં જે માતા  
રજસ્વલા થાય તો શુભેચ્છુ વિદ્વાનોએ મંગલ કાર્ય કરવું નહિ  
ચણ શુદ્ધિ થયા પછી કરવું. ૪૫

## જન્મસ્થચન્દ્રે વર્જ્યમ્ ।

જન્મર્ક્ષસ્થે શશાંકે તુ પञ्च कर्माणि वर्जयेत् ।

યાત્રા યુદ્ધં વિવાહશ્ચ ક્ષૌરં ગૃહપ્રવેશનમ્ ॥ ૪૦ ॥

જન્મનો ચન્દ્રમા હોય ત્યારે યાત્રા, યુદ્ધ, વિવાહ, ક્ષૌર અને ગૃહપ્રવેશ એ પાંચ કામ કરવાં નહિ. ૪૦

## चौलमुहूर्तः ।

चूडा वर्षात्तृतीयात्प्रभवति विषमेऽष्टार्कारिक्ताद्यपष्टीहू-  
पर्वोनाहे विचैत्रोदगयनसमये ज्ञेन्दुशुक्रेज्यकानाम्  
वारे लग्नांशयोश्चास्वभनिधनतनौ नैधने शुद्धियुक्तं  
शाक्रोपेतविमित्तैर्मृदुचरलघुभैरायषट्त्रिस्थपापैः ॥ ४१ ॥

આધાનથી અથવા જન્મથી ગણુતાં ત્રીજા, પાંચમા અને સાતમા વર્ષમાં, ૮-૧૨-૪-૯-૧૪-૧-૬ એ તિથિઓને તથા પર્વ દિન, ક્ષય તિથિ અને ચૈત્ર માસને લાગ કરીને ઉત્તરાયણમાં, બુધ, સોમ, શુક્ર અને ગુરૂવારે, લગ્નવાંશકમાં, જન્મલગ્ન અને જન્મ-રાશિથી આઠમા લગ્નને છોડીને, લગ્નથી આઠમું સ્થાન શુદ્ધ હોય ત્યારે, અનુરાધા સિવાય બ્યેષ્ઠા સહિત મૃદુ, ચર અને લઘુ સંજ્ઞ નક્ષત્રોમાં, ત્રીજા, છઠ્ઠા અને અગીઆરમાં (૩-૬-૧૧) સ્થાનોમાં પાપગ્રહ હોય (તથા કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦), ત્રિકોણ (૫-૯), સ્થાનોમાં શુભ ગ્રહ હોય) ત્યારે ચૌલકર્મ કરવું તે શુભ છે. ૪૧

## चौले ताराशुद्धिः ।

जन्मर्क्षाद्रणयेदादौ दिनक्रक्षं तु यावतः ।

નવમિસ્તુ હરેન્નાગં શેષં તારા વિનિર્દિશેત્ ॥ ૪૨ ॥



જન્માહ્યસંપદ્વિપદઃ ક્ષેપપ્રત્યરિસાધકાઃ ।

વધમૈત્રાતિમૈત્રાઃ સ્યુસ્તારા નામ સદૃક્ફલાઃ ॥ ૪૩ ॥

જન્મનક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણતાં જે કુલ થાય તેને નવે સાગ લેતાં શેષ અંક વધે તે સંખ્યાની તારા બાણવી. જેમકે:—  
૧ જન્મ, ૨ સંપત, ૩ વિપત, ૪ ક્ષેમ, ૫ પ્રત્યરિ, ૬ સાધક, ૭ વધ, ૮ મૈત્ર અને ૯ અતિમૈત્ર એ તારામાં જેવું જેવું નામ છે તેવુંજ તે ક્ષણ આપે છે. અર્થાત્ વિપદ, પ્રત્યરિ અને વધ એ નામની ત્રણ તારા સર્વ કર્મોમાં અશુભ છે. ૪૨-૪૩

માતરિ ગર્ભવત્યાં ચૂડાનિષેધઃ ।

સૂનોર્માતરિ ગર્ભિણ્યાં ચૂડાકર્મ ન કારયેત્ ॥

પશ્ચમાન્દાત્પ્રાગથોર્ધ્વં ગર્ભિણ્યામપિ કારયેત્ ॥

સહોપનીત્યા કુર્યાન્નેત્તદા દોષો ન વિદ્યતે ॥ ૪૪ ॥

પાંચ વર્ષ સુધીના બાળકની માતા જે ગર્ભવતી હોય તો ચૂડા-કર્મ કરવું નહિ, પરંતુ પાંચ વર્ષથી ઉપર વધુ ઉમરવાળા બાળકનું તથા ત્રતબંધ (જનોઈ) સાથે ચૂડાકર્મ કરવું તેનો દોષ નથી. ૪૪

માતરિ રજસ્વલાયાં નિષેધઃ ।

ઉદ્ગાહત્તચૂડાસુ માતા યદિ રજસ્વલા ।

તદા ન મજ્જલં કાર્યં શુદ્ધૌ કાર્યં શુભેચ્છુભિઃ ॥ ૪૫ ॥

વિવાહ, ત્રતબંધ (જનોઈ) અને ચૌલ એ કાર્યોમાં જે માતા રજસ્વલા થાય તો શુભેચ્છુ વિદ્વાનોએ મંગલ કાર્ય કરવું નહિ પણ શુદ્ધિ થયા પછી કરવું. ૪૫

## મુહૂર્તાલાભે વિધિઃ ।

અલાભે સુમુહૂર્તસ્ય રજોદોષે તુ સંસ્થિતે ।

શ્રિયં સંપૂજ્ય વિધિવત્તતો મજ્જલમાચરેત્ ॥ ૪૬ ॥

હૈમીં માપમિતાં પત્નાં શ્રીસૂક્તવિધિનાર્ચયેત્ ।

મત્યૃચં પાયસં હુત્વાભિપિચ્ય હિતમાચરેત્ ॥ ૪૭ ॥

બીજી સાઈ મુહૂર્ત ન આવતું હોય અને જો માતા રજસ્વલા થાય તો શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પ્રમાણે સુવર્ણની એક માસાની લક્ષ્મીની મૂર્તિનું પોડશોપચાર પૂજન કરી પછી મંગલ કાર્ય કરવું. શ્રીસૂક્ત વહે અભિષેક તથા પ્રતિમત્રે પાયસ હોમ કરી કાર્ય કરવું. ૪૬-૪૭

## માર્ગજ્યેષ્ઠયોર્જ્યેષ્ઠાપત્યસ્ય નિષેધઃ ।

માર્ગશીર્ષે તથા જ્યેષ્ઠે ત્રિવાહં ચૌલમેવ ચ ।

જ્યેષ્ઠપુત્રદુહિત્રોશ્ચ ન કુર્વાત વ્રતં તથા ॥ ૪૮ ॥

માર્ગશીર્ષ અને જ્યેષ્ઠ માસમાં જ્યેષ્ઠ પુત્ર તથા જ્યેષ્ઠી કન્યાનાં વિવાહ, ચૌલ અને જનોઈ કરવાં નહિ. ૪૮

## સામાન્યક્ષૌરમુહૂર્તઃ ।

પુષ્યે પૌષ્ણે ચાશ્વિનીષ્વૈન્દ્રવે ચ

શકે હસ્તાચ્ચે ત્રિકે મેષ્વદિત્યાઃ ।

ક્ષૌરં કાર્યં વૈષ્ણવાદ્યત્રયે ચ

ત્યક્ત્વા ભૌમાદિત્યપાતઙ્ગિવારાન્ ॥ ૪૯ ॥

પુષ્ય, રેવતી, અશ્વિની, મૃગશીર્ષ, જ્યેષ્ઠા, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા અને શતભિષા એ નક્ષત્રોમાં તથા મંગળ, રવિ અને શનિ એ શિવાયના વારોમાં સામાન્ય દ્વાર (હજમત) કરાવવાનું શુભ છે. ૪૯

### અક્ષરારંભમુહૂર્તઃ ।

સૌમ્યાયને શુભે માસિ સ્વાધ્યાયદિવસે શુભે ।

રવૌ જીવે વૃધે શુક્રે લગ્ને સ્વેદ્યલાન્વિતે ॥ ૫૦ ॥

રેવતીદ્વિતયે પુષ્યે પુનર્વસ્વતુરાધયોઃ ॥

આર્દ્રાર્ણ્યે શ્રાવણે હસ્તે સ્વાતૌ ચિત્રાભિધે તથા ॥ ૫૧

હેરંબવિષ્ણુવાદ્દેવીં તથામ્યર્ચ્યેષ્ટદેવતાઃ ॥

પદ્મવાદ્દે નરઃ કુર્યાદ્દિપ્યારંભં વૃધઃ સદા ॥ ૫૨ ॥

ઉત્તરાયનના સૂર્યમાં, માઘ, શકલગુન, ચૈત્ર, વૈશાખ, જ્યેષ્ઠ, ઈત્યાદિ શુભ માસોમાં, ૧, ૮, ૧૪, ૧૫, ૩૦, આ તિથિઓ વચ્ચે કરીને સ્વાધ્યાયના શુભ દિવસોમાં રવિ, શુક્ર બુધ, શુક્ર આ વારોમાં તથા લગ્નમાં ગ્રહ બલવાન હોય ત્યારે તથા રેવતી, અશ્વિની, પુષ્ય, પુનર્વસુ, અનુરાધા, આર્દ્રા, શ્રવણ, હસ્ત, સ્વાતી, અને ચિત્રા આ નક્ષત્રોમાં, ગણેશ, વિષ્ણુ, સરસ્વતી અને ઈષ્ટદેવનું પૂજન કરીને પાંચમા વરસે વિદ્વાન પંડિતના પાસે, અક્ષરારંભ કરાવવો શુભ છે. ૫૦-૫૨

### અથ વિદ્યારમ્ભમુહૂર્તઃ ।

વિદ્યારમ્ભે ગુરુઃ શ્રેષ્ઠો મધ્યમૌ ભૃગુમાસ્કરૌ ॥

કનિષ્ઠૌ ધૌમસૌરી ચ અવિદ્યા વૃધસૌમયોઃ ॥ ૫૩ ॥

વિદ્યારંભમાં ગુરૂ શ્રેષ્ઠ છે, શુક્ર, સૂર્ય મધ્યમ છે, મંગળ, શનિ નેષ્ઠ છે, તથા બુધ અને સોમ અવિદ્યા આપનાર છે. ૫૩

पूर्वात्रये पुण्ययुगेऽन्त्यमूले  
श्रुतेश्च हस्तानृगभातित्रकेऽश्वे ॥

ब्राह्म्यानुराधोत्तरभेषु विद्या-

रंभः सितार्केज्यबुधेषु शस्तः ॥ ५४ ॥

પૂ. કા., પૂ. પા., પૂ. ભા., બુધ, આશ્લેષા, રેવતી, મૂળ, શ્રવણ, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ, આર્દ્રા, પુનર્વસુ, અશ્વિની, રોહિણી, અનુરાધા અને ત્રણે ઉત્તરા આ નક્ષત્રોને વિષે, તથા શુક્ર, રવિ, ગુરૂ અને બુધ આ વારામાં વિદ્યારંભ કરવો શુભ છે. ૫૪

व्रतबन्धकालविचारः।

गर्भाष्टमेऽन्दे कुर्वीत ब्राह्मणस्योपनायनम् ॥

गर्भादિકાદશે રાજ્ઞો ગર્ભાચ્ચ દ્વાદશે વિશઃ ॥ ૫૫ ॥

आषोडशाद्द्वारिंशाच्च चतुर्विंशाच्च वत्सरात् ॥

ब्रह्मक्षत्रविंशां कालो ह्योपनायनिकश्च सः ॥ ५६ ॥

ગર્ભાધાનથી અથવા જન્મથી બ્રાહ્મણોને આઠમા વર્ષમાં, ક્ષત્રિયોને ૧૧ મા વર્ષમાં અને વૈશ્યોને ૧૨ મા વર્ષમાં મૌજીળધન (જનોઈ)નું શુભ છે. બ્રાહ્મણુદિ વણુને માટે ઉપર કહેલાં વર્ષોથી અમણાં વર્ષો ૧૬, ૨૨, ૨૪, સુધી ગૌણુકાળ છે, માટે તે કાળ સુધીમાં યજ્ઞોપવીત્રસંસ્કાર થવો જોઈએ. ૫૫-૫૬

ब्रह्मवर्चस्सकामस्य कार्यं विप्रस्य पञ्चमे ॥

રાજ્ઞો વલાર્થિનઃ પઠે વૈશ્યસ્યાર્થાર્થિનોઽષ્ટમે ॥ ૫૭ ॥

બ્રહ્મવર્ચની ઇચ્છાવાળા બ્રાહ્મણને પાંચમે વર્ષે, બળની ઇચ્છા-  
વાળા ક્ષત્રિયને છઠ્ઠે વર્ષે અને ધનની ઇચ્છાવાળા વૈશ્યને આઠમે  
વર્ષે યજ્ઞોપવીત્રસંસ્કાર કરવો, એમ મનુ કહે છે. ૫૭

पठे तु धनकामस्य विद्याकामस्य सप्तमे ।

અષ્ટમે સર્વકામસ્ય નવમે કાન્તિમિચ્છતઃ ॥ ૫૮ ॥

ધનની ઇચ્છાવાળાને છઠ્ઠે વર્ષે, વિદ્યાની ઇચ્છાવાળાને સાતમે,  
સર્વ સુખોની ઇચ્છાવાળાને આઠમે અને કાંતિની ઇચ્છાવાળાને  
નવમે વર્ષે જનોઈ દેવું એવું વિષ્ણુનું વચન છે. ૫૮

### अथ मासशुद्धिविचारः ।

माघे द्रविणशीलाढ्यः फाल्गुने च दृढव्रतः ॥

ચૈત્રે ભવતિ મેધાવી વૈશાખે કોવિદો ભવેત્ ॥ ૫૯ ॥

ज्येष्ठे तु गृह्णीतिज्ञः आपाठे ऋतुभाग् भवेत् ॥

માર્ગશીર્ષે ભવેદ્ભ્રષ્ટઃ શ્લેષે દુઃસ્વપ્નામુયાત્ ॥ ૬૦ ॥

ઉપનયનસંસ્કાર માટે માસ પરત્વે ફળ કહ્યું છે કે, જનોઈ માઘ  
માસમાં દે તો બહુક ધનવાન્ અને સારા નસીબવાળો થાય છે,  
ફાલ્ગુન માસમાં દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવાળો, ચૈત્રમાસમાં બુદ્ધિશાળી, વૈશા-  
ખમાં પંડિત, જ્યેષ્ઠમાસમાં વ્યાવહારિક જ્ઞાનવાળો, તેમ આષાઠમાં  
ચક્ષુ કરનારો થાય છે, અને માર્ગશીર્ષમાં ભ્રષ્ટ, ધર્મભ્રષ્ટ થાય  
છે. બાકીના માસોમાં જનોઈ દેવાથી દુઃખ થાય છે. ૫૯-૬૦

ચૈત્રે મીને વ્રતં શસ્તં ચૈત્રે મેષે વ્રતં નહિ ॥

મેષસ્થેડર્કે મધોઃ શુક્રે વ્રતાન્મઘ્યં પિવેદ્વદુઃ ॥ ૬૧ ॥

ચૈત્ર માસમાં મીનાકર્કમાં ઉપનયનસંસ્કાર કરવો શ્રેષ્ઠ છે, ચૈત્ર માસમાં મેષના સૂર્યમાં વ્રતળ'ધ શ્રેષ્ઠ નથી. ચૈત્રમાસના શુકલ પક્ષમાં મેષ સંક્રાંતિમાં જનોઈ દેવાથી બાળક મદિરાપાન કરનારે થાય છે. ૬૧

ચૈત્રે માસે માસ્કરે મીનસંસ્થે

કુર્યાન્મૌઝીવંધનં બ્રાહ્મણાનામ્ ॥

શુક્રસ્યાસ્તં વાકપતેર્નાવલોક્યં

નૈવ ગ્રાહ્યા ચન્દ્રગુર્વોશ્ચ શુદ્ધિઃ ॥ ૬૨ ॥

ચૈત્ર માસમાં સૂર્ય જો મીન રાશિમાં હોય તો બ્રાહ્મણોને વ્રતળ'ધ કરવું શ્રેષ્ઠ છે. તે સમયે શુક્રના અસ્તનો કે ગુરૂના અસ્તનો દોષ તથા ચંદ્રમા કે ગુરૂની શુદ્ધિ જોવી નહિ. ૬૨

અથોપનયને નક્ષત્રાદિમુહૂર્તવિચારઃ ।

પૂર્વાપાઠાશ્વિનીહસ્તત્રયે ચ શ્રવણત્રયે ॥

એન્દ્રે ભગે મૃગે પુષ્યે રેવત્યાં ચોત્તરાત્રયે ॥ ૬૩ ॥

દ્વિતીયાયાં તૃતીયાયાં પંચમ્યાં દશમીત્રયે ॥

સૂર્યે શુક્રે ગુરૌ ચન્દ્રે વારે શુક્રદલે તથા ॥ ૬૪ ॥

સિંહે ચાપે વૃષે લગ્ને કન્યામિથુનયોરપિ ॥

વ્રતવન્ધો દ્વિજાતીનાં શુભઃ સ્યાદુત્તરાયણે ॥ ૬૫ ॥

પૂર્વાષાઢા, અશ્વિની, હુસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, જ્યેષ્ઠા, પૂર્વાશ્લદ્ગુની, પુષ્ય, મૃગશિષ્, રેવતિ, ત્રણ ઉત્તરા આ નક્ષત્રોમાં, ૨, ૩, ૫, ૧૦, ૧૧, ૧૨ આ તિથિઓમાં, રવિ, શુક્ર, ગુરૂ, સોમવાર, આ વારોમાં, શુકલ પક્ષમાં, સિંહ, ધન, વૃષભ, કન્યા, મિથુન આ લગ્નોમાં તથા ઉત્તરાયણના સૂર્યમાં ઉપનયનસંસ્કાર કરવાનું શુભ છે. ૬૩-૬૫

### વર્જ્યનક્ષત્રાણિ ॥

મઘા ચ ભરણી જ્યેષ્ઠા વિશાખા ચૈવ કૃત્તિકા ॥

નક્ષત્રપંચકં પ્રાજ્ઞૈર્ન ગ્રાહ્યં વ્રતવન્ધને ॥ ૬૬

મઘા, ભરણી, જ્યેષ્ઠા, વિશાખા અને કૃત્તિકા આ નક્ષત્રો પડિતોએ ત્યાગ કરીને બાકી રહેલાં ૨૨ નક્ષત્રોમાં ઉપનયન-સંસ્કાર કરવાનું શુભ છે. ૬૬

### અનધ્યાયાદિવર્જ્યતિથયઃ ।

અષ્ટમ્યાં ગુરુહત્યા સ્યાચ્છિષ્યહંત્રી ચતુર્દશી

અમાયામુભયોર્હત્યા પ્રતિપત્પાઠનાશિની ॥ ૬૭ ॥

અષ્ટમીને દિવસે વિદ્યાર્થી વેદશાસ્ત્ર શીખે તો ગુરૂહત્યા લાગે છે, ત્રોદશી શિષ્યહત્યા લાગે છે, અમાવાસ્યા અને પૂર્ણિમાએ શિષ્ય તથા ગુરૂ બન્નેની હત્યા લાગે છે અને પડવાને રોજ શીખે તો વિદ્યા શીખેલી હોય તો તેનો નાશ થાય છે. ૬૭

કૃષ્ણે પ્રદોષેઽનધ્યાયે શનૌ નિશ્યપરાહ્લકે ॥

પ્રાક્સંધ્યાગર્જિતે નેષ્ટો વ્રતવન્ધો ગલગ્રહે ॥ ૬૮ ॥

કૃષ્ણપક્ષમાં ( પંચમી પછી ), સંધ્યાસમયે, પ્રદોષ હોય તે દિવસે, અનધ્યાયતિથિમાં; શનિવારે, રાત્રિમાં, મધ્યાહ્ન પછી, પ્રાતઃસંધ્યા સમયે, મેઘની ગર્જના આકાશમાં થાય તે વખતે, તથા ગલગ્રહ તિથિઓમાં ઉપનયનસંસ્કાર કરવાનું શુભ નથી. જનોઈમાં શનિવાર મંગળવારનો નિષેધ કરેલો છે. ૬૮

### ગલગ્રહતિથયઃ ।

ત્રયોદશ્યાદિચત્ત્વારિ સપ્તમ્યાદિદિનત્રયમ્ ॥

ચતુર્થી ચૈકતઃ પ્રોક્તા અષ્ટાવેતે ગલગ્રહાઃ ॥ ૬૯ ॥

ચતુર્થી, નવમી, ચતુર્દશી, સપ્તમી, અષ્ટમી, ત્રયોદશી, પૂર્ણિમા, અમાવાસ્યા એ આઠ તિથિઓ ગલગ્રહ તિથિઓ છે, એમાં ઉપનયન સંસ્કાર કરવો નહીં. પ્રતિપદા પણ ગલગ્રહ તિથિમાં ગણેલી છે માટે તેનો ત્યાગ કરવો. ૬૯

### ગુરુશુદ્ધિઃ ।

વટુકન્યાજન્મરાશેસ્ત્રિકોણાયદ્વિસપ્તગઃ ।

શ્રેષ્ઠો ગુરુઃ સ્વપટ્ટ્યાચ્ચે પૂજયાજ્ઞયત્ર નિન્દિતઃ ॥૭૦॥

પ્રહાર્યારીની અને કન્યાની જન્મરાશિથી ગણુતાં ૫-૯-૧૧-૨-૭ એ સ્થાનોમાં ગુરુ હોય તો શ્રેષ્ઠ જાણવો. ૧૦-૬-૩-૧ એ સ્થાનોમાં ગુરુ હોય તો પૂજન (જપ) કરીને લેવો અને ૪-૮-૧૨ એ સ્થાનોમાં ગુરુ હોય તો તે નિન્દિત છે માટે કદિ પણ લેવો નહિ. ૭૦

### કેશાન્તસમાવર્તનમુદ્ધર્તઃ ।

કેશાન્તં પોડશે વર્ષે ચૌલોક્તદિવસે શુભમ્ ।

વ્રતોક્તદિવસાદૌ હિ સમાવર્તનમિપ્યતે ॥ ૭૧ ॥



સોળમા વર્ષમાં ચૂંડાકર્મના મુહૂર્તમાં કેશાંત કર્મ કરવું શુભ છે અને વ્રતબંધના મુહૂર્તમાં સમાવર્તન કરવું શુભ છે. ૭૧

### કન્યાવિવાહકાલઃ ।

પડ્વદમધ્યે નોદ્રાહ્યા કન્યા વર્ષદ્વયં તતઃ ।

સોમો મુંક્તેઽથ ગન્ધર્વસ્તતઃ પશ્ચાદ્ધુતાશનઃ ॥ ૭૨ ॥

યુગ્મેઽઙ્ગે જન્મતઃ સ્ત્રીણાં શુભદં પાણિપીડનમ્ ।

एतत्पुंसामयुग्मेऽङ्गे व्यत्यये नाशनं तयोः ॥ ૭૩ ॥

જન્મથી ગણતાં છ વર્ષની અંદર કન્યાનો વિવાહ કરવો નહિ-  
કારણ કે—પ્રથમ બે વર્ષ સુધી તે કન્યાને અંદ્રમા લોગવે છે, ત્યાર  
બાદ બે વર્ષ સુધી ગંધર્વ અને ત્યાર બાદ બે વર્ષ સુધી અગ્નિદેવ  
લોગવે છે, માટે છ વર્ષ ઉપરાંત સમ વર્ષોમાં કન્યાનો વિવાહ અને  
વિષમ વર્ષોમાં પુત્રનો વિવાહ કરવો શુભ છે, પરંતુ વિષમ વર્ષોમાં  
કન્યાનો અને સમ વર્ષોમાં પુત્રનો વિવાહ કદાપિ કરવો નહિ. બે  
કરે તો બંનેનો નાશ થાય છે. ૭૨-૭૩

अष्टवर्षा भवेद्गौरी नववर्षा च रोहिणी ।

दशवर्षा भवेत्कन्या द्वादशे वृषली भवेत् ॥ ૭૪ ॥

गौरीं ददद्ब्रह्मलोकं सावित्रं रोहिणीं ददत् ।

कन्यां ददत्स्वर्गलोकमतः परमसद्गतिम् ॥ ૭૫ ॥

આઠ વર્ષવાળી કન્યા હોય તો તેની ગૌરી સંજ્ઞા, નવ વર્ષની  
હોય તો રોહિણી સંજ્ઞા, દશ વર્ષની હોય તો કન્યા સંજ્ઞા અને બાર  
વર્ષની હોય તો તે વૃષલી કહેવાય છે. ગૌરીનું દાન દેનાર બ્રહ્મલોકમાં,

શેહિણીનું દાન દેનાર સૂર્યલોકમાં, કન્યાનું દાન દેનાર સ્વર્ગ  
લોકમાં અને વૃષલીનું દાન દેનાર નરકમાં જાય છે. ૭૪-૭૫

### કન્યારજોદોષઃ ।

માતા ચૈવ પિતા ચૈવ જ્યેષ્ઠો ભ્રાતા તથૈવ ચ ।

ત્રયસ્તે નરકં યાન્તિ દૃષ્ટ્વા કન્યાં રજસ્વલામ્ ॥ ૭૬ ॥

માતા, પિતા અને જ્યેષ્ઠ ભાઈ એ ત્રણુ રજસ્વલા કન્યાને જોઈ  
નરકમાં જાય છે. અર્થાત્ રજસ્વલા થયા પહેલાં લગ્ન કરવું. ૭૬

### વાગ્દાનમુહૂર્તઃ ।

વિવાહોદિતમે પૂર્વાધનિષ્ઠાકૃત્તિકાશ્રવે ॥

કુમારીવરયોઃ કાર્યં વરણં ચ શુભેઽહ્નિ ॥ ૭૭ ॥

વિવાહમાં કહેલાં નક્ષત્રો, કૃત્તિકા, પૂર્વાષ્ણુ, શ્રવણુ, ધનિષ્ઠા જે  
નક્ષત્રો અને શુભ દિવસે વરકન્યાના વિવાહનો આંદોલ કરવે  
( વાગ્દાન કરવું ) તે શુભ છે. ૭૭

### વિવાહમુહૂર્તવિચારઃ ।

ઉત્તરાયણમે સૂર્યે માનં ચૈવં ચ વર્જયેત્ ।

અજગોદ્રંદ્રકુંભાલિમૃગરાશિગતે રવૌ ॥ ૭૮ ॥

મુલ્યં કરગ્રહં ત્વન્યરાશિમે ન કદાચન ।

કન્યાતુલામિથુનમે લગ્ને ચ શુભવાસરે ॥ ૭૯ ॥

રિક્તાકુદ્વર્જિતામુ તિથિષ્ટદ્વાહ ઉત્તમઃ ।

રોહિણ્યુત્તરેશ્વત્યો મૂલં સ્વાર્તા મૃગો મવા ॥ ૮૦ ॥

અનુરાધા ચ હસ્તશ્ચ વિવાહે મંગલપદાઃ ।

ઉત્તરાયણમાં મીનના સૂર્યવાણે ચૈત્ર માસ છોડીને વૈશાખ, જ્યેષ્ઠ, આષાઢ, શ્રાવણ, માગશીર્ષ અને માઘ એ માસ, મેષ, વૃષભ, મિથુન, કુંભ, વૃશ્ચિક અને મકર એ રાશિના સૂર્યવાણા માસો હોય તો વિવાહ કાર્યમાં શુભ છે. તે શિવાયની રાશિવાળા માસોમાં કદિ વિવાહ કરવો નહિ. કન્યા, તુલા અને મિથુન અને વૃષભ એ લગ્નોમાં, રિક્તા (૪, ૯, ૧૪) અને અમાવાસ્યા (૩૦) શિવાયની તિથિઓમાં, શુભ વારોમાં અને રોહિણી, ત્રણે ઉત્તરા, રેવતી, મૂલ, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ, મઘા, અનુરાધા અને હસ્ત એ નક્ષત્રોમાં વિવાહ કરવો તે શુભ છે. ૭૮-૮૦

### વિવાહશુદ્ધિવિચારઃ ।

દશવર્ષવ્યતિક્રાન્તા કન્યા શુદ્ધિવિવર્જિતા ॥

તસ્યાસ્તારેન્દુલગ્નાનાં શુદ્ધો પાણિગ્રહો મતઃ ॥ ૮૧

દ્વાદશાબ્દપરે કન્યા પોઢશાબ્દપરે વરે ॥

વ્યયવેદાષ્ટમે સૂર્યે જીવે ચૈવ ન દોષમાક્ ॥ ૮૨ ॥

દશ વર્ષ પછી કન્યા શુદ્ધિરહિત થાય છે. માટે કન્યાના વિવાહમાં તારાશુદ્ધિ, ચન્દ્રશુદ્ધિ અને લગ્નશુદ્ધિ જોઈને કન્યાદાન કરવું યોગ્ય છે.

૧૨ વરસ ઉપરાન્તની કન્યા અને સોળ વરસ ઉપરાન્તના વરને ૧૨મો, ચોથો, આઠમો, સૂર્ય અને કન્યાને ચોથો, આઠમો ૧૨મો શુરૂ હોય તો તેનો દોષ નથી. ૮૧-૮૨

### ચિત્રાહે દશમાહદોષવિચારઃ ।

લક્ષ્મી પાતો યુતિર્વેધો યામિત્રં વુધપત્રકમ્ ।

શ્કાર્ગલોપગ્રહો ચ ક્રાન્તિસામ્યં તતઃ પરમ્ ॥ ૮૩ ॥

દગ્ધાતિથિશ્ચ વિજ્ઞેયા દશ દોષા મહાવલાઃ ।

एतान्दोषान्परित्यज्य लग्नं संशोधयेद्बुधः ॥ ८४ ॥

લત્તા, પાત, યુતિ, વેધ, યામિત્ર, બુધપંચક, એકાગલ, ઉપ-  
અહ, ક્રાન્તિસામ્ય અને દગ્ધાતિથિ એ દશ દોષ બહુ બલિષ્ઠ છે.  
માટે આ દશ દોષોનો ત્યાગ કરી વિદ્વાનોએ લગ્ન જોવું. ૮૩-૮૪

पञ्चशलाकाचक्रम् ।

पञ्चोर्ध्वाः स्थापयेद्रेखाः पञ्च तिर्यङ्मुख्वास्तथा ।

द्वयोश्च कोणयोर्द्वे द्वे चक्रं पञ्चशलाककम् ॥ ८५ ॥

ईशाने कृत्तिका देया क्रमादन्यानि भानि च ।

ग्रहास्तेषु प्रदातव्या ये च यत्र प्रतिष्ठिताः ॥ ८६ ॥

लग्नस्य निकटे या च गता भवति पूर्णिमा ।

तन्नक्षत्रे स्थितश्चन्द्रो दातव्यो गणकोत्तमैः ॥ ८७ ॥

કુ. રો. મૃ. આ. પુ. ણ. આ.			
મ.	મ.	મ.	મ.
જ.	જ.	જ.	જ.
ર.	ર.	ર.	ર.
ક.	ક.	ક.	ક.
પ.	પ.	પ.	પ.
શ.	શ.	શ.	શ.
હ.	હ.	હ.	હ.
વ.	વ.	વ.	વ.
સ.	સ.	સ.	સ.
ક.	ક.	ક.	ક.
ખ.	ખ.	ખ.	ખ.
ગ.	ગ.	ગ.	ગ.
ઘ.	ઘ.	ઘ.	ઘ.
ઙ.	ઙ.	ઙ.	ઙ.

પાંચ રેખાઓ ઉભી  
અને પાંચ આડી કાઢવી,  
તથા ખૂણાઓમાં બે બે  
રેખાઓ કાઢવાથી પંચ-  
શલાકા ચક્ર થાય છે. આ  
ચક્રના ઇશાન ખૂણાના  
અથ લાગમાં કૃત્તિકાથી  
નક્ષત્રો લખવાં. જન્મ  
લક્ષ્મી નજીક જે પૂર્ણિમા  
હોય તે દિવસના નક્ષત્ર  
ઉપરનો ચંદ્રમા વિદ્વા-  
નોએ ધારણ કરવો એમ  
કહ્યું છે. ૮૫-૮૭

## લત્તાદોષવિચારઃ ।

નક્ષત્રં દ્વાદશં ભાનુસ્તૃતીયં લત્તયા કુજઃ ।

પૃથં જીવોઽષ્ટમં મંદો હન્તિ દક્ષિણતઃ સદા ॥ ૮૮ ॥

ત્રામેન સપ્તમં ચાન્દ્રિર્નવમં સિંહિકાસુતઃ ।

હન્તિ મં પञ્ચમં શુક્રો દ્વાવિંશં પૂર્ણચન્દ્રમાઃ ॥ ૮૯ ॥

વિવાહના નક્ષત્રથી નિરંતર જમણી બાબુના બારમા નક્ષત્ર ઉપર સૂર્ય હોય તો સૂર્યનો, ત્રીજા નક્ષત્ર ઉપર મંગળ હોય તો મંગળનો, છઠ્ઠા નક્ષત્ર ઉપર ગુરૂ હોય તો ગુરૂનો, આઠમા નક્ષત્ર ઉપર શનિ હોય તો શનિનો, બુધ ડાબી બાબુના સાતમા નક્ષત્ર ઉપર હોય તો બુધનો, નવમા નક્ષત્ર ઉપર રાહુ હોય તો રાહુનો, પાંચમા નક્ષત્ર ઉપર શુક્ર હોયતો શુક્રનો અને પૂર્ણ ચંદ્રમા બાવીસમા નક્ષત્ર ઉપર હોય તો ચંદ્રમાનો લત્તાદોષ એટલે વેધ બાબુવો. ૮૮-૮૯

## લત્તાદોષફલમ્ ।

સ્વેલ્લત્તા હરેદ્વિત્તં કુજસ્ય કુરુતે મૃતિમ્ ।

વૃહસ્પતેર્વન્ધુનાશં જ્ઞનેઃ કુર્યાત્કુલક્ષયમ્ ॥ ૯૦ ॥

બુધસ્ય કુરુતે ત્રાસં લત્તા રાહોર્વિનાશયેત્ ।

શુક્રસ્ય દુઃસ્વદા નિત્યં ત્રાસદા ચ કલાનિધેઃ ॥ ૯૧ ॥

સૂર્યની લત્તા હોય તો સંપત્તિનો નાશ કરે છે, મંગળની હોય તો મૃત્યુ કરે છે, ગુરૂની હોય તો બંધુનો નાશ કરે છે, શનિની હોય તો કુળનો નાશ કરે છે, બુધની હોય તો ત્રાસ કરે છે, રાહુની હોય તો વિનાશ કરે છે, શુક્રની હોય તો હંમેશાં દુઃખ આપે છે અને ચંદ્રમાની લત્તા હોય તો ત્રાસ આપે છે. ૯૦-૯૧

## પાતદોષવિચારઃ ।

સૂર્યયુક્તાચ્ચ નક્ષત્રાદોષઃ પાતો વિધીયતે ।

મઘાઽઽશ્લેષા ચ ચિત્રા ચ સાનુરાધા ચ રેવતી ॥ ૧૨ ॥

શ્રવણોઽપિ ચ પટ્કોઽયં પાતદોષો નિગદ્યતે ।

અશ્વિનીમવાધિં કૃત્વા ગણયેલ્લગ્નભાવધિ ॥ ૧૩ ॥

સૂર્ય' ને નક્ષત્ર ઉપર હોય તે નક્ષત્રથી પાત દોષ જાણવો. મઘા, આશ્લેષા, ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી અને શ્રવણ આ છ પાત કહેલા છે. આ નક્ષત્ર અને સૂર્યના સંયોગથી છ પ્રકારના પાત કહેલા છે. અશ્વિની નક્ષત્રથી લગ્નના નક્ષત્ર સુધી ગણવાથી જે પાતદોષવાળા નક્ષત્ર ઉપર લગ્નનું નક્ષત્ર આવે તે નક્ષત્રનો પાતદોષ જાણવો. ૯૨-૯૩

## પાતદોષફલમ્ ।

પાવકઃ પવમાનશ્ચ વિકારઃ કલહોઽપરઃ ।

મૃત્યુઃ ક્ષયશ્ચ વિજ્ઞેયં પાતપટ્કસ્ય લક્ષણમ્ ॥ ૧૪ ॥

પાતેન પતિતો વ્રહ્મા પાતેન પતિતો હરિઃ ।

પાતેન પતિતઃ શંભુસ્તસ્માત્પાતં વિવર્જયેત્ ॥ ૧૫ ॥

આ છ પ્રકારના પાત અનુક્રમે ૧ પાવક, ૨ પવમાન, ૩ વિકાર, ૪ કલહ, ૫ મૃત્યુ અને ૬ ક્ષય એ પ્રમાણે ક્રમ આપે છે. આ પાત-દોષથી વ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ પણ પડ્યા છે માટે પાતદોષ ત્યાગ કરવો. ૯૪-૯૫

## યુતિદોષવિચારઃ ।

યત્ર ગૃહે ભવેચ્ચન્દ્રો ગ્રહસ્તત્ર યદા ભવેત્ ।

યુતિદોષસ્તદા જ્ઞેયો વિના શુક્રં શુભાશુભાઃ ॥૧૬॥

જે રાશિનો ચંદ્રમા હોય તે રાશિ ઉપર ખીજા કોઈ ગ્રહ રહેલા હોય તો યુતિદોષ થાય છે, પરંતુ શુક્ર વિના ખીજા કોઈ પણ પાપ-ગ્રહ કે શુભગ્રહ હોય તોજ યુતિદોષ કહેવાય છે. ૯૬

### યુતિદોષફલમ્ ।

રવિના સંયુતો હાનિં ભૌમેન નિધનં રજી ।

કરોતિ મૂલનાશં ચ રાહુકેતુશનૈશ્વરઃ ॥ ૯૭ ॥

ચંદ્રમા જે સૂર્યની સાથે હોય તો હાનિ કરે છે, મંગળની સાથે હોય તો મૃત્યુ કરે છે અને રાહુ, કેતુ કે શનિની સાથે હોય તો મૂળનો નાશ કરે છે. ૯૭

### વેધવિચારઃ ।

एकरंखास्थितिर्वेधो दिननाथादिभिर्ग्रहैः ।

विवाहे तत्र मासं तु न जीवति कदाचन ॥ ९८ ॥

જે નક્ષત્રનું લગ્ન હોય અને તે નક્ષત્રની રેખામાં સૂર્ય વિગેરે જે કોઈ ગ્રહ હોય તે ગ્રહનો વેધ જાણવો. આ વેધમાં વિવાહ કરવાથી એક માસમાં મૃત્યુ થાય. ૯૮

### વેધફલમ્

रविवेधे च वैधव्यं कुजवेधे कुलक्षयम् ।

बुधवेधे भवेद्रंध्या प्रव्रज्या गुरुवेधतः ॥ ९९ ॥

अपुत्रा शुक्रवेधे च सौरे चंद्रे च दुःखिता ।

परपुंसि रता नारी क्रैतोः स्वच्छंदचारिणी ॥ १०० ॥

સૂર્યનો વેધ હોય તો કન્યા વિધવા થાય, મંગળનો વેધ હોય

## पातदोषविचारः ।

सूर्ययुक्ताश्च नक्षत्रादोषः पातो विधीयते ।

मघाऽऽश्लेषा च चित्रा च सानुगाथा च रेवती ॥ १२ ॥

श्रवणोऽपि च पद्कोऽयं पातदोषो निगद्यते ।

अश्विनीमघादि कृत्वा गणयेद्ग्नभावादि ॥ १३ ॥

सूर्ये ने नक्षत्रे उपर होय ते नक्षत्रथी पात दोष अश्लेषा, मघा, आश्लेषा, चित्रा, सानुगाथा, रेवती अने श्रवणु आ छ पात होय छे. आ नक्षत्र अने सूर्यना मथोगधी छ प्रक्षरता पात होय छे. अश्विनी नक्षत्रथी अन्तता नक्षत्र सुधी सानुगाधी ने पातदोषव. नक्षत्र उपर अश्वनु नक्षत्र आवे ते नक्षत्रने पातदोष अनुवे. १२-१३

## पातदोषफलम् ।

पावकः पचमानश्च विकारः कलहोऽप्यरः ।

मृत्युः अथ च विज्ञेयं पातपद्कस्य लक्षणम् ॥ १४ ॥

पातेन पतितां ब्रह्मा पातेन पतितां हरिः ।

पातेन पतितः संभुस्तस्मान्पातं चित्रनेयेन ॥ १५ ॥

आ छ प्रक्षरता पात अनुक्रमे १ भावक, २ पचमान, ३ विकार, ४ कलह, ५ मृत्यु अने ६ अथ ते प्रमाणे इत्येवमपि ते पातदोषथी अद्या. चित्रु अने मघादेव पद्क पचमान छे अने मघादेव अथ १२-१५

## युतिदोषविचारः ।

यत्र गृहे भवेच्चन्द्रो ग्रहस्तत्र यदा भवेत् ।

युतिदोषस्तदा ज्ञेयो विना युतं शुभानुभाः ॥ १६ ॥



लग्ना नक्षत्रथी औदभा नक्षत्र उपर राहु, सूर्य, शनि अने मंगल अभांने डोळ अशुल ग्रह होय तो यामित्रदोष अशुल जाणवो. अंद्रमाथी अथवा लग्नाथी गणुतां सातमी राशि उपर डोळ ग्रह होय तो ते दोष भरेभर व्याधि अने वैधव्य करनार छे भाटे तेने त्याग करवो. १०२-१०४

### वाणदोष( पञ्चक )विचारः ।

संक्रान्तितो यातादिनास्तिथ्यर्काशाष्टवेद्युक् ।

नंदाप्तपंचशेषे रुग्बहिराज्चौरमृत्युकृत् ॥ १०५ ॥

याने चौरं व्रते रोगं गृहगोपेऽग्निपञ्चकम्

सेवायां राष्ट्र परित्याज्यं विवाहे मृतिपञ्चकम् ॥१०६॥

सूर्य संक्रांतिना जेटला द्विस ग्या होय तेटला अंकमां पंढर जेडीने नवे लागतां पांच शेष रहे तो शैवपंचक, संक्रांतिना गयेला द्विसोमां भार जेडीने नवे लागतां पांच शेष रहे तो अग्निपंचक, संक्रांतिना गयेला द्विसोमां दश जेडीने नवे लागतां पांच शेष रहे तो राजपंचक, संक्रांतिना गयेला द्विसोमां आठ जेडीने नवे लागतां पांच शेष रहे तो चौरपंचक अने संक्रांतिना गयेला द्विसोमां चार जेडीने नवे लागतां पांच शेष रहे तो मृत्युपंचक जाणवुं. चौरपंचक यात्रांमां, शैवपंचक व्रतबंधमां, अग्निपंचक घर भनावामां, राजपंचक सेवाकर्ममां अने मृत्युपंचक विवाहमां त्याग करवुं. १०५-१०६

### एकार्गलदोषविचारः ।

योगांके विषमे चैको देयाऽष्टात्रिंशतिः समे ।

अर्द्धं कृत्वाऽश्विनीपूर्वमकभं मूर्ध्नि दीयते ॥ १०७ ॥

तां दुर्जनो ह्यथ थाय, सुधनो होय तो वंध्या थाय, गुह्यनो होय तो  
 सन्ध्यासिनी थाय, शुद्धनो होय तो पुत्र विनासी थाय, शनि अने  
 चंद्रनो होय तो दुःखी थाय, राहुनो होय तो परपुत्र्यामिनी-  
 वलिवारिणी थाय अने जे डेतुनो वेध होय तो ते पातानी भरत  
 सुख्य आसनासी थाय. १००

### देशभेदेन लक्षादिदोषपरिहारः ।

लक्षा मातृवक्त्रे देशे पातश्च कुरुजांगले ।

एकागलं च कार्मरी वेधं च परिचर्जयेत् ॥ १०१ ॥

मातृवक्त्रे देशमां लक्षादोष, कुरुक्षेत्र अने अंगल देशमां पातदोष,  
 कार्मरी देशमां अष्टागलदोष तथा वेधे देशमां वेधदोष  
 परिचर्जयेत् ॥ १०१

### यामित्रदोषविचारः ।

चतुर्दशं च नक्षत्रं यामित्रं लग्नभान्मृतम् ।

शुभयुक्तं तदिच्छन्ति पापयुक्तं च वर्जयेत् ॥ १०२ ॥

चन्द्रश्चान्द्रिर्भृगुर्जीवो यामित्रे शुभकारकाः ।

स्वर्भानुर्भानुमंदाग यामित्रे न शुभप्रदाः ॥ १०३ ॥

चन्द्राद्रा लग्नतां चापि ग्रहा वज्याश्च मममे ।

नत्र स्थिता ग्रहा नूनं व्याधिर्वेधव्यकारकाः ॥ १०४ ॥

लग्नता नक्षत्रां चैवमा नक्षत्रे यामित्रं वेध प्रमादोपेयता  
 व्याधि छे अने ते शुभयुक्त होय तो तेना अतीशय करेता पाप  
 पापयुक्त होय तो तेना व्याध करेता. चन्द्र भृगु जीव  
 नक्षत्रां चैवमा नक्षत्र उपर चंद्र, भृगु, जीव  
 वेधमां अतिशय होय तो यामित्र वेध ग्रहा वज्याश्च मममे

## ક્રાન્તિસામ્યદોષવિચારઃ ।

ઞર્વાસ્તિસ્વસ્તિરસ્તિસ્ત્રો મધ્યે મીનં લિલ્લેદ્વિધઃ ।

મૂર્યચન્દ્રમસૌ દષ્ટૌ ક્રાન્તિસામ્યં નિગદ્યતે ॥ ૧૧૦ ॥

કું. મી. મં.	પંડિતે ત્રણ રેખા ઉભી અને ત્રણ
મ. —————	આડી ખેંચી મધ્યની રેખા ઉપર મીનથી
ધ. —————	લખી આ પ્રમાણે ચક્ર બનાવવું અને
વૃ. —————	તેમાં સૂર્ય અને ચંદ્રમા ભે એકજ
તુ. ક. સિં.	રેખા ઉપર ભેવામાં આવે તો ક્રાન્તિ- સામ્ય દોષ જાણવો. ૧૧૦

## દગ્ધતિથિવિચારઃ ।

મીનં ચાપે દ્વિતીયા ચ ચતુર્થી વૃષકુંભયોઃ ।

મેષકર્કટયોઃ પૃષ્ઠી જ્યેષ્ઠી યુગ્મકન્યયોઃ ॥ ૧૧૧ ॥

દશમી વૃશ્ચિકે સિંહે દ્વાદશી મકરે તુલે ।

एतास्तु दग्धा तिथयः शुभकर्मणि वज्रिताः ॥ ૧૧૨ ॥

મીન અને ધનના સૂર્ય હોય તો દ્વિતીયા, વૃષભ અને કુંભના હોય તો ચતુર્થી, મેષ અને કર્કટના હોય તો પૃષ્ઠી, મિથુન અને કન્યાના હોય તો અષ્ટમી, વૃશ્ચિક અને સિંહના હોય તો દશમી તથા મકર અને તુલાના સૂર્ય હોય તો દ્વાદશી દગ્ધા તિથિ જાણવી. તે શુભ કર્મમાં લેવી નહિ. ૧૧૧-૧૧૨

ત્રયોદશ તિરોરેસ્વા ઈકોર્ધ્વા મૂર્ધ્નિ વિસ્તૃતા ।  
 યોગાંકે પ્રાપ્તનક્ષત્રે જ્ઞેયમેકાર્ગલં ચુદ્ધેઃ ॥ ૧૦૮ ॥  
 સૂર્યચંદ્રમસોર્યોગે ભવેદેકાર્ગલસ્તદા ।

વિવાહને દિવસે જે યોગ હોય અને તે યોગનો અંક જે વિષમ હોય તો એક અને સમ અંક હોય તો અશુભીસ જોડીને તેનું અર્થ કરતાં જે અંક આવે તે પ્રમાણે અધિનીથી આરંભીને એકાર્ગલ ચક્રની તેર રેખા આડી અને એક રેખા ઉભી એનીને યોગના અંક અને નક્ષત્ર કોણમાં છે તે સૂર્ય અને ચંદ્રનો યોગ એક રેખા ઉપર હોય તો એકાર્ગલ દોષ થયો કહેવાય છે.  
 ૧૦૭-૧૦૮

### ૧૦૯-૧૧૦

૧૦૯-૧૧૦

અ.

કે. ડ. પૂ. જ. ધ. શ્ર. ડ. પૂ. મૂ. જ્યે. પ્ર. વિ. મા.

### ઉપગ્રહદોષવિચારઃ ।

ગરાષ્ટ્રદિક્ષકનગાતિધૂન્યમ્નિધિર્ધનિધ પ્રકૃતેષ પન્ચ ।  
 ઉપગ્રહાઃ સૂર્યમતોઽજ્જતાગઃ શુભા ન દેશે કુમ્ભાદિકાનામ ।

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી ગણતરી જે ચંદ્રમાનું નક્ષત્ર ૫-૮ થાય તો ૭-૧૯-૧૫-૧૮-૨૧-૨૨-૨૩-૨૬-૨૫ ના નક્ષત્રોમાં કોઈ પણ દોષ થાય છે તે કુદ્ધ અને આદિક ક્ષેત્રમાં પરિવર્તિત થાય છે.

અષ્ટમે દ્વાદશે વાપિ ચતુર્થે વા વૃહસ્પતૌ ।

પૂજા તત્ર ન કર્તવ્યા વિવાહે પ્રાણનાશકઃ ॥ ૧૧૮ ॥

વિવાહમાં કન્યાને પોતાની રાશિથી ગણુતાં ૪-૮-૧૨ મે ગુરુ હોય તો પ્રાણનો નાશ કરનાર છે માટે પૂજા કરવાથી પણ નેષ્ટ છે, માટે વિવાહ કરવો નહિ. ૧૧૮

સ્ત્રીणां ગુરુવલં શ્રેષ્ઠં પુરુષાणां રવેર્વલમ્ ।

તયોશ્ચન્દ્રવલં શ્રેષ્ઠમિતિ ગર્ભેણ ભાષિતમ્ ॥ ૧૧૯ ॥

સ્ત્રીઓને ગુરુનું બલ, પુરુષોને સૂર્યનું બલ, અને સ્ત્રીઓને તથા પુરુષોને બંનેને ચંદ્રનું બલ શ્રેષ્ઠ હોવું જોઈએ એમ ગર્ભ મુનિએ કહેલું છે. ૧૧૯

### વિવાહે રવિચન્દ્રગુરુશુદ્ધિચક્રમ્ ॥

રવિ. વર:	ચન્દ્ર: વરકન્યા	ગુરુ કન્યા	ગ્રહા:
૩૬ ૧૦૧૧	૩૬૧૭ ૧૦૧૧	૨૫૧૭ ૧૧૧૧	શુભ- સ્થાનાનિ
૧૨૫૧૭ ૧૧૧૧	૧૨ ૫૧૧	૧૩ ૬૧૧૦	પૂજ્ય- સ્થાનાનિ
૪૧૮ ૧૨	૪ ૮૧૨	૪ ૮૧૨	નિદિત- સ્થાનાનિ

## सूर्यवलविचारः ।

एकादशे तृतीये वा षष्ठे वा दशमेषुपि वा ।

वरस्य शुभदो नित्यं विवाहे दिननायकः ॥ ११३ ॥

(विवाहमां वरने पोतानी राशिथी गणुतां ११-३-६-१० मे  
सूर्यं डोय तो ते डुमेशां शुभ इण आपे छे. ११३

जन्मन्यथ द्वितीये वा पञ्चमे सप्तमेषुपि वा ।

नवमे च दिवानाथे पूजया पाणिपीडनम् ॥ ११४ ॥

(विवाहमां वरने पोतानी राशिथी गणुतां १-२-५-७-९ मे  
सूर्यं डोय तो पूज कर्याथी शुभ गणुय छे. ११४

अष्टमे च चतुर्थे च द्वादशे च दिवाकरं ।

विवाहितो वरो मृत्युं प्राप्नोत्यत्र न संशयः ॥ ११५ ॥

(विवाहमां वरने पोतानी राशिथी गणुतां ४-८-१२ मे सूर्यं  
डोय तो निःसंशय वरनुं मृत्यु थाय छे. ११५

## गुरुवलविचारः ।

एकादशे द्वितीये वा पञ्चमे सप्तमेषुपि वा ।

नवमे च सुराचार्ये कन्यायाः शुभकारकः ॥ ११६ ॥

(विवाहमां कन्याने पोतानी राशिथी गणुतां ११-२-५-७-९ मे  
शुक्रं डोय तो ते शुभ इण आपे छे. ११६

षष्ठे जन्मनि देवैज्ये तृतीये दशमेषुपि वा ।

भूरिपूजापूजितः स्यात्कन्यायाः शुभकारकः ॥ ११७ ॥

(विवाहमां कन्याने पोतानी राशिथी गणुतां ६-९-३-१० मे  
शुक्रं डोय तो पूज, दान, नय विगरे इत्याथी शुभ छे. ११७

અષ્ટમે દ્વાદશે વાપિ ચતુર્થે વા વૃહસ્પતૌ ।

પૂજા તત્ર ન કર્તવ્યા વિવાહે પ્રાણનાશકઃ ॥ ૧૧૮ ॥

વિવાહમાં કન્યાને પોતાની રાશિથી ગણુતાં ૪-૮-૧૨ મે ગુરુ હોય તો પ્રાણનો નાશ કરનાર છે માટે પૂજા કરવાથી પણ નેષ્ટ છે, માટે વિવાહ કરવો નહિ. ૧૧૮

સ્ત્રીणां ગુરુવલં શ્રેષ્ઠં પુરુષાणां રવેર્વલમ્ ।

તયોશ્ચન્દ્રવલં શ્રેષ્ઠમિતિ ગર્ભેણ ભાષિતમ્ ॥ ૧૧૯ ॥

સ્ત્રીઓને ગુરુનું બલ, પુરુષોને સૂર્યનું બલ, અને સ્ત્રીઓને તથા પુરુષોને બંનેને ચંદ્રનું બલ શ્રેષ્ઠ હોવું બેઠએ એમ ગર્ભ મુનિએ કહેલું છે. ૧૧૯

### વિવાહે રવિચન્દ્રગુરુશુદ્ધિચક્રમ્ ॥

રવિ. વર:	ચન્દ્રઃ વરકન્યા	ગુરુ કન્યા	ગ્રહાઃ
૩૬ ૧૦૧૧	૩૬।૭ ૧૦૧૧	૨।૫।૭ ૧।૧૧	શુભ- સ્થાનાનિ
૧।૨।૫।૭ ॥૧॥	૧।૨ ૫।૧	૧।૩ ૬।૧૦	પૂજ્ય- સ્થાનાનિ
૪।૮ ૧૨	૪ ૮।૧૨	૪ ૮।૧૨	નિદિત- સ્થાનાનિ

## सूर्यचलविचारः ।

एकादशे तृतीये वा षष्ठे वा दशमेषु वा ।

वरस्य शुभदो नित्यं विवाहे दिननायकः ॥ ११३ ॥

(विवाहमां वरने पोतानी राशिथी गणुतां ११-३-६-१० मे  
सूर्यं होय तो ते हुमेशां शुभ इण आपे छे. ११३

जन्मन्यथ द्वितीये वा पञ्चमे सप्तमेषु वा ।

नवमे च दिवानाये पूजया पाणिपीडनम् ॥ ११४ ॥

(विवाहमां वरने पोतानी राशिथी गणुतां १-२-५ ७-९ मे  
सूर्यं होय तो पूज कर्याथी शुभ गणुय छे. ११४

अष्टमे च चतुर्थे च द्वादशे च दिवाकरे ।

विवाहितो वरो मृत्युं प्राप्नोत्यत्र न संशयः ॥ ११५ ॥

(विवाहमां वरने पोतानी राशिथी गणुतां ४-८-१२ मे  
होय तो निःसंशय वरतुं मृत्यु थाय छे. ११५

## गुरुचलविचारः ।

एकादशे द्वितीये वा पञ्चमे सप्तमेषु वा ।

नवमे च मृगचार्ये कन्यायाः शुभकारकः ॥ ११६ ॥

(विवाहमां कन्याने पोतानी राशिथी गणुतां ११-२-५ ७-९ मे  
शुभ होय तो ते शुभ इण आपे छे. ११६

षष्ठे जन्मनि देवैज्ये तृतीये दशमेषु वा ।

भूरिपूजापूजितः स्यात्कन्यायाः शुभकारकः ॥ ११७ ॥

(विवाहमां कन्याने पोतानी राशिथी गणुतां ६-१० १२ मे  
शुभ होय तो पूज, दान, नय विजये करवाथी शुभ छे. ११७



અષ્ટમે દ્વાદશે વાપિ ચતુર્થે વા વૃહસ્પતૌ ।

પૂજા તત્ર ન કર્તવ્યા વિવાહે પ્રાણનાશકઃ ॥ ૧૧૮ ॥

વિવાહમાં કન્યાને પોતાની રાશિથી ગણુતાં ૪-૮-૧૨ મે ગુરુ  
હોય તો પ્રાણનો નાશ કરનાર છે માટે પૂજા કરવાથી પણ નેષ્ટ છે,  
માટે વિવાહ કરવો નહિ. ૧૧૮

સ્ત્રીणां ગુરુવલં શ્રેષ્ઠં પુરુષાणाં રવેર્વલમ્ ।

તયોશ્ચન્દ્રવલં શ્રેષ્ઠમિતિ ગર્ભેણ ભાષિતમ્ ॥ ૧૧૯ ॥

સ્ત્રીઓને ગુરુનું બલ, પુરુષોને સૂર્યનું બલ, અને સ્ત્રીઓને તથા  
પુરુષોને બંનેને ચંદ્રનું બલ શ્રેષ્ઠ હોવું જોઈએ એમ ગર્ભ મુનિએ  
કહેલું છે. ૧૧૯

### વિવાહે રવિચન્દ્રગુરુશુદ્ધિચક્રમ્ ॥

રવિ. વર:	ચન્દ્ર: વરકન્યા	ગુરુ કન્યા	ગ્રહા:
૨૬ ૧૦૧૧	૨૬૧૭ ૧૦૧૧	૨૫૧૭ ૧૧૧	શુભ- સ્થાનાનિ
૧૨૫૧૭ ૧૧૧	૧૨ ૫૧	૧૩ ૬૧૦	પૂજ્ય- સ્થાનાનિ
૪૮ ૧૨	૪ ૮૧૨	૪ ૮૧૨	નિદિત- સ્થાનાનિ

## सिंहस्थगुरुविचारः ।

गुरौ सिंहगते कार्यो न विवाहः कदाचन ।

मेपस्थिते दिवानाथे सिंहस्थोऽपि शुभप्रदः ॥ १२० ॥

सिंहराशि उपर गुरु होय तो कदापि विवाह करवो नहि,  
परंतु जे मेष राशि उपर सूर्य होय तो ते सिंहस्थ गुरु पण  
शुभ इल आपे छे. १२०

## मकरस्थगुरुविचारः ।

मागधे गौडदेशे च सिंधुदेशे च कोंकणे ।

व्रतं चूडां विवाहं च वर्जयेन्मकरे गुरौ ॥ १२१ ॥

मकर राशि उपर गुरु होय तो मगध, गौड, सिंधु, अने कोकण  
अे देशोमां व्रतबंध, चौल अने विवाह अे कार्यो करवां नहि. १२१

## गुर्वादित्यविचारः ।

एकराशिगतौ सूर्यजीवौ स्यातां यदा पुनः ।

व्रतबंधविवाहादि शुभकर्माखिलं त्यजेत् ॥ १२२ ॥

जे भासमां सूर्य अने गुरु अने ग्रह अेक राशि उपर आवे  
ते भासमां व्रतबंध विवाह विगेरे सवे शुभ कार्यो त्याग करवां.  
१२२

## घनपक्षविचारः ।

त्रयोदशदिने पक्षे विवाहादि न कारयेत् ।

गर्गादिमुनयः प्राहुः कृते मृत्युस्तदा भवेत् ॥ १२३ ॥

તેર દિવસનું પક્ષ ( પખવાડીયું ) હોય ત્યારે તે પક્ષમાં વિવાહ વિગેરે શુભ કાર્યો કરવાં નહિ, એમ ગર્ગાદિ મુનિઓ કહે છે. માટે જો વિવાહાદિ કરે તો તેનું મૃત્યુ થાય. ૧૨૩

### વિવાહે ભૌમદોષઃ ।

લગ્ને વ્યયે ચ પાતાલે યામિત્રે ચાષ્ટમે કુજે ।

કન્યા ભર્તૃવિનાશાય ભર્તા કન્યાવિનાશકઃ ॥ ૧૨૪ ॥

જો કન્યાને ૧-૧૨-૪-૭-૮ એ સ્થાનોમાં મંગળ રહ્યો હોય તો તે કન્યા સ્વામીનો નાશ કરે છે અને જો પુરુષને ૧-૧૨-૪-૭-૮ એ સ્થાનોમાં મંગળ હોય તો તે પુરુષ કન્યાનો નાશ કરે છે. ૧૨૪

### ભૌમદોષપરિહારઃ ।

યામિત્રે ચેદ્યદા સૌરિર્લગ્ને વા હિરુકે તથા ।

નવમે દ્વાદશે ચૈવ ભૌમદોષો ન વિદ્યતે ॥ ૧૨૫ ॥

જોના જન્મલગ્નથી ૭-૧-૪-૯-૧૨ એ સ્થાનોમાં શનિ રહ્યો હોય તે કન્યા અથવા વરને મંગળનો દોષ રહેતો નથી. ૧૨૫

અજે લગ્ને વ્યયે ચાપે પાતાલે વૃશ્ચિકે તથા ।

શુને માને ઘટં રન્ત્રે ભૌમદોષો ન વિદ્યતે ॥ ૧૨૬ ॥

મંગલ મેષનો લગ્ને હોય, ખારમે ધનનો હોય, ચોથે વૃશ્ચિકને હોય, સાતમે મીનનો હોય, ને આઠમે કુલનો મંગલ હોય તો તે મંગલનો દોષ જાણવો નહિ. ૧૨૬

### વરકન્યઘોર્મેલકસંવધિવિચારઃ ।

વર્ણો વશ્યં તથા તારા યોનિશ્ચ ગ્રહમૈત્રકમ્ ।

ગણમૈત્રં મકૂટં ચ નાડી ચૈતે ગુણાધિકાઃ ॥ ૧૨૭ ॥

વરકન્યાનો મેલાપ વર્ણ ૧, વશ્ય ૨, તારા ૩, યોનિ ૪, ગ્રહ-  
 મૈત્રી ૫, ગણમૈત્રી ૬, લક્ષ્ટ ૭, નાડી ૮, એ આઠ બાબતો ઉપરથી  
 જોવાય છે, તેઓના ગુણ એક એકથી અધિક જાણવા. વર્ણનો  
 ગુણ ૧, વૈશ્યના ગુણ ૨, તારાના ગુણ ૩, યોનિના ગુણ ૪, ગ્રહ-  
 મૈત્રીના ગુણ ૫, ગણમૈત્રીના ગુણ ૬, લક્ષ્ટના ગુણ ૭, નાડીનો  
 ગુણ ૮ આ ક્રમ પ્રમાણે એકેક અધિક ગુણ જાણવો. ૧૨૭

### વર્ણવિચાર: ।

મીનાલિકર્કટા વિમાઃ ક્ષત્રી મેષો હરિર્ધનુઃ ।

શૂદ્રો યુગ્મં તુલાકુંભૌ વૈશ્યઃ કન્યા વૃષો મૃગઃ ॥૧૨૮॥

વર્ણજ્યેષ્ઠા તુ યા નારી વર્ણહીનસ્તુ યઃ પુમાન્ ।

વિવાહં યદિ કુર્વીત તસ્યા ભર્તા વિનશ્યતિ ॥ ૧૨૯ ॥

મીન, વૃશ્ચિક અને કર્ક રાશિનો પ્રાહ્મણ વર્ણ, મેષ, સિંહ અને  
 ધન રાશિનો ક્ષત્રિય વર્ણ, કન્યા, વૃષભ અને મકર રાશિનો વૈશ્ય  
 વર્ણ તથા મિથુન, તુલા અને કુંભ રાશિનો શૂદ્ર વર્ણ છે. સ્ત્રીનો  
 વર્ણ ઉત્તમ હોય અને વર હીનવર્ણનો હોય તો વિવાહ કરવો  
 નહિ. જો કરે તો તે સ્ત્રીનો સ્વામી નાશ પામે છે. ૧૨૮-૧૨૯

### ॥ અથ વર્ણચક્રમ્ ॥

વર્ણ	બ્રાહ્મણ	ક્ષત્રિય	વૈશ્ય	શૂદ્ર
રાશિ	૧૨૮૪	૧૫૧૯	૬૨૧૦	૩૭૧૧

## વરકન્યાગુણચક્રમ્ ।

વશ્યગુણાઃ । વરઃ						વિવાહે વર્ણગુણાઃ । વરઃ					
	ચ.	મા.	જ.	વ.	કી.		બ્રા.	ક્ષ.	વૈ.	શૂ.	
ચતુષ્પદ	૨	૧	૧	૦	૨	ક ન યા	બ્રાહ્મણ	૧	૦	૦	૦
માનવ	૧	૨	૦	૦	૦		ક્ષત્રી	૧	૧	૦	૦
જલચર	૧	૦	૨	૨	૦		વૈશ્ય	૧	૧	૧	૦
વનચર	૦	૦	૨	૨	૦		શૂદ્ર	૧	૧	૧	૧
કીટ	૧	૦	૧	૦	૨						

શત્રુ લક્ષક હોય તો ગુણુ-૦,  
એની સમાન નતિ હોય તો  
ગુણુ ૨, વશ્ય શત્રુ હોય તો  
ગુણુ-૦૧.

સ્ત્રી પુરુષનો એક વર્ણુ હોય  
તો ગુણુ-૧, પુરુષ ઉચ્ચ વર્ણુનો  
હોય તો ગુણુ-૧, આથી વિપ-  
રીત વર્ણુ હોય તો ગુણુ-૦.

### વશ્યવિચારઃ ।

મેષશ્ચૈવ ચતુષ્પદાસ્તુ ધનુષોઽન્તો વૈ મૃગાદિર્ટૃષઃ ।

સિંહઃ સર્પસમોઽલિરેવ સતતં કર્કસ્તુ કીટાભિઃ ॥

પૂર્વાર્ધ ધનુષશ્ચ યચ્ચ મિથુનં કન્યા તુલા દ્વૈપદં ।

જ્ઞેયં કુંભજ્ઞપૌ જલાશ્રિતમિદં ચાર્દ્ધમૃગસ્યાપરમ્ । ૧૩૦ ।

મેષ, ધનનો પાછલો અર્ધો ભાગ, મકરનો પૂર્વાર્ધ, વૃષભ અને  
સિંહરાશિ એ ચતુષ્પદ છે, વૃશ્ચિકરાશિ એ સર્પ છે, કર્કરાશિ એ  
કીટ છે, ધનનો પૂર્વાર્ધ, મિથુન, કન્યા અને તુલા એ દ્વિપદ છે તેમ  
કુંભ, મીન અને મકરનો ઉત્તરાર્ધ એ જલચર છે એમ સમજવું.

રાશિ વશ્ય નથી અને જલચર રાશિયો દ્વિપદ રાશિયોને લક્ષ્ય છે તેમ સર્વ રાશિને દ્વિપદ રાશિઓનો ભય રહે છે, એ પ્રમાણે બુદ્ધિથી વિચાર કરી લેવો.

### તારાવિચાર: ।

કન્યર્ક્ષાદ્વરમં યાવત્કન્યામં વરમાદપિ ।

ગણયેન્નવમિઃ શેષે ત્રીજ્વદ્વિમસત્સ્મૃતમ્ ॥ ૧૩૨ ॥

કન્યાના જન્મનક્ષત્રથી વરના જન્મનક્ષત્ર સુધી અને વરના જન્મ-  
નક્ષત્રથી કન્યાના જન્મનક્ષત્ર સુધી ગણતાં જેટલા થાય તેને નવથી  
બુદ્ધા બુદ્ધા ભાગ લેતાં જે શેષ રહે તે તારા બાણવી. જે શેષ અંક  
૩-૫-૭ વધે તો તે તારા અશુભ બાણવી, બાકીની શુભ છે. ૧૩૨

તારાગુણચક્રમ્									
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧	૩	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૩
૨	૩	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૩
૩	૧॥	૧॥	૦	૧॥	૦	૧॥	૦	૧॥	૧॥
૪	૧	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૩
૫	૧॥	૧॥	૦	૧॥	૦	૧॥	૦	૧॥	૧॥
૬	૩	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૩
૭	૧॥	૧॥	૦	૧॥	૦	૧॥	૦	૧॥	૧॥
૮	૩	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૩
૯	૩	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૧॥	૩	૩

સ્ત્રીપુરુષની શુભ અશુભ  
તારા હોય તો તેનો ગુણ  
૧॥, બંનેની તારા શુભ  
હોય તો તેના ગુણ ૩ મમ-  
જવા, બંનેની તારા અશુભ  
હોય તો તેનો ગુણ ૦ શૂન્ય  
સમજવો.

## યોનિવિચારઃ ।

અશ્વિની વારુણશ્વાશ્વો રેવતી ભરણી ગજઃ ।

પુષ્યશ્ચ કૃત્તિકા છાગો નાગશ્ચ રોહિણી મૃગઃ ॥ ૧૩૩ ॥

આર્દ્રા મૂલમપિ શ્વા ચ મૂષકઃ ફાલ્ગુની મઘા ।

માર્જારો દિતિરાશ્લેષા ગોજાતિરુત્તરાદ્વયમ્ ॥ ૧૩૪ ॥

મહિષઃ સ્વાતિહસ્તૌ ચ મૃગો જ્યેષ્ઠાઽનુરાધિકા ।

વ્યાઘ્રશ્ચિત્રા વિશાખા ચ શ્રુત્યાષાઢૌ ચ મર્કટૌ ॥ ૧૩૫ ॥

સ્યાદ્વૈશ્વાભિજિતૌ વભ્રુઃ સિંહો પૂર્ભાવસૂ મતઃ ।

યોનયઃ કથિતાં મનાં વૈરં મૈત્ર્યં વિચારયેત્ ॥ ૧૩૬ ॥

અશ્વિની અને શતભિષાની અશ્વયોનિ, રેવતી અને ભરણીની  
ગજયોનિ, પુષ્ય અને કૃત્તિકાની મેષયોનિ, રોહિણી અને મૃગ-  
શીર્ષાની સર્પયોનિ, આર્દ્રા અને મૂલની શ્વાનયોનિ, પૂર્વાશ્લેષાની  
અને મઘાની મૂષકયોનિ, પુનર્વસુ અને આશ્લેષાની માનરયોનિ,  
ઉત્તરાશ્લેષાની અને ઉત્તરાભાદ્રપદાની ગોયોનિ, સ્વાતિ અને  
હસ્તની મહિષયોનિ, જ્યેષ્ઠા અને અનુરાધાની મૃગયોનિ, ચિત્રા  
અને વિશાખાની વ્યાઘ્રયોનિ, શ્રવણ અને પૂર્વાષાઢાની વાનરયોનિ,  
ઉત્તરાષાઢા અને અભિજિતની નકુલયોનિ, ધનિષ્ઠા અને પૂર્વા-  
ભાદ્રપદાની સિંહુયોનિ જાણવી. આવી રીતે નક્ષત્રની યોનિઓ  
કહી તે ઉપરથી વૈર અને મિત્રતાનો વિચાર નીચે પ્રમાણે કરવો.

# योनिगुणचक्रम्

योनिगुणाः।

वरः

कन्या	योनिगुणाः।													
	अश्व	गज	मेघ	सर्प	श्वान	माजरीर	मूपक	गो	महिष	व्याघ्र	मृग	वानर	नकुल	सिंह
अश्व	८	२	१०	२	२	१०	१०	१०	०	५	१०	२	२	५
गज	१०	८	१०	२	१०	१०	१०	१०	५	५	१०	२	२	०
मेघ	१०	१०	८	२	२	५	५	१०	५	५	१०	०	२	५
सर्प	२	२	२	८	२	५	५	२	२	२	२	५	०	५
श्वान	२	२	२	२	८	५	२	२	२	२	०	२	२	२
माजरीर	१०	१०	१०	५	५	८	०	१०	१०	२	१०	२	२	२
मूपक	१०	१०	१०	५	२	०	८	१०	१०	२	१०	२	५	५
गो	१०	१०	१०	२	२	१०	८	१०	०	५	१०	२	२	५
महिष	०	५	१०	२	२	१०	१०	८	५	५	१०	२	२	१०
व्याघ्र	५	५	५	२	२	२	०	५	५	५	५	२	२	५
मृग	५	१०	१०	२	०	१०	१०	१०	५	५	८	२	२	५
वानर	२	२	०	५	२	२	२	२	२	२	२	८	२	२
नकुल	२	२	२	०	२	२	५	२	२	२	२	२	८	२
सिंह	१	०	५	२	२	२	२	५	५	५	५	२	२	८

श्रीपुत्र्य भन्नेने महावैर होय तो गुणु—०

भन्नेने परस्पर शत्रुता होय तो गुणु—१

भन्नेने स्वभाव अेक होय तो गुणु—२



બન્નેજણુ સામાન્ય મિત્ર હોય તો ગુણુ—૩

બન્નેજણુને બહુ મિત્રતા હોય તો ગુણુ—૪

બન્નેની બાતિ એક હોય તો ગુણુ—૪

એ પ્રમાણુ વિચાર કરવો.

### યોનિવૈરમ્ ॥

ગોવ્યાઘ્રં ગજસિંહમશ્વમાહિષં શ્વૈનં ચ વભૂરંગં

વૈરં વાનરમેષકં ચ સુમહત્તદ્વદ્વિડાલોન્દુરમ્ ॥

લોકાનાં વ્યવહારતોડન્યદપિ ચ જ્ઞાત્વા પ્રયત્નાદિદં

દમ્પત્યોર્નૃપમૃત્યયોરપિ સદા વર્જ્યં શુભસ્યાર્થિભિઃ ૧૩૬

વૈરયોનિનો અવશ્ય વિચાર કરીને વરકન્યાના વિવાહનો નિશ્ચય કરવો તે શુભ છે. જેવોકે-ગાય અને વાઘને વૈર, હાથી અને સિંહને વૈર, ઘોડો અને ભેંસને વૈર, શ્વાન અને હરણુને વૈર, સપ અને નોળીયાને વૈર, વાંદર અને ઘેટાને વૈર, બિલાડી અને ઉંદરને વૈર, મનુષ્યના વ્યવહારથી પણ દંપતી (સ્ત્રીપુરુષ) અને સ્વામી તથા એવક વચ્ચે વૈર બાણીને મહાવરનો યત્નપૂર્વક વિચાર કરીને સંસ્કારિ પુરુષોએ વૈરયોનિનો પરિત્યાગ કરવો. ૧૩૬

### ગ્રહમૈત્રીવિચારઃ ।

રવેઃ સમો જ્ઞો મિત્રાણિ ચન્દ્રારેજ્યાઃ પરાવરી ।

ઈન્દોર્ન શત્રવો મિત્રે રવિજ્ઞાવિતરે સમાઃ ॥ ૧૩૭ ॥

સમૌ કુજસ્ય શુક્રાર્કી બુધોડરિઃ સુહૃદઃ પરે ।

જ્ઞસ્ય ચન્દ્રો રિપુર્મિત્રે શુક્રાર્કાવિતરે સમાઃ ॥ ૧૩૮ ॥

ગુરોરાારાકેન્દુમિત્રાણ્યાર્કી મધ્યઃ પરાવરી ।

भृगोः समावीज्यकुजौ मित्रे ज्ञाको परौ रिपू ॥ १३९ ॥

शनेर्गुरुः समो मित्रे शुक्रज्ञौ शत्रवः परे ।

अथ नीचिना अङ्क प्रमाणे समन्वयो.

ग्रहमैत्रीचक्रम् ।

ग्रहाः	सू.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.
मित्राणि	चं. गु. मं.	सू. बु. गु.	सू. चं. गु.	सू. शु. मं.	सू. चं. मं.	बु. श. बु. शु.	बु. शु.
समाः	बु.	मं. गु. शु. श.	गु. शु. श.	मं. गु. श.	श.	मं. गु.	गु.
शत्रवः	शु. श.	०	बु.	चं.	बु. शु.	सू. चं. मं.	सू. चं. मं.

ग्रहमैत्रीगुणचक्रम् ॥  
वर •

कन्या	सू.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श
	सू.	५	५	५	३	५	०
	चं.	५	५	४	१	४	॥
	मं.	५	४	५	॥	५	३
	बु.	३	१	॥	५	॥	५
	गु.	३	४	५	॥	५	॥
	शु.	५	॥	३	५	॥	५
श.	५	॥	॥	४	३	५	

परकन्या भस्त्रेनो स्वा-  
भी अेक डोय तो मैत्री-  
गुण ५ लणवा. सम  
शत्रुनो गुण ॥ अउधो  
लणवो, शत्रु मित्रतानो  
गुण १, सममित्रताना  
गुण ४, सम समत्वता  
गुण २, शत्रु शत्रुता-  
नो गुण ० शून्य सम-  
नवो. आ प्रमाणे अङ्क-  
मैत्रीनो विचार करवो.

## ग्रहमैत्रीफलम् ।

अन्योन्यमित्रं शस्तं स्यात्सममित्रं तु मध्यमम् ।

उदासीनं कनिष्ठं स्यान्मृत्तिदं शात्रवं स्मृतम् ॥ १४० ॥

शत्रुमित्रं च विज्ञेयं दम्पत्योः कलहप्रदम् ।

अन्योन्यसमशत्रुत्वं दम्पत्योर्विरहप्रदम् ॥ १४१ ॥

जे पर अने कन्या षंनेनी राशिस्वामी स्वामी अन्योन्य मित्र होय तो शुभ, ऐकनो राशिस्वामी सभ अने ऐकनो राशिस्वामी मित्र होय तो मध्यम, षंनेना राशिस्वामी सभ होय तो उदासीन, षंनेना राशिस्वामी शत्रु होय तो ऐकतुं मृत्यु, ऐकनो राशिस्वामी शत्रु अने ऐकनो राशिस्वामी मित्र होय तो कलह तथा ऐकनो राशिस्वामी शत्रु अने ऐकनो राशिस्वामी सभ होय तो वियोग करावे छे. १४०-१४१

## गणविचारः ।

अश्विनीमृगरेवत्यो हस्तः पुष्यः पुनर्वसुः ।

अनुराधा श्रुतिः स्वाती कथ्यते देवतागणः ॥ १४२ ॥

तिस्रः पूर्वाश्रोत्तराश्च तिस्रोऽप्यार्द्रा च रोहिणी ।

भरणी च मनुष्याख्यो गणश्च कथितो बुधैः ॥ १४३ ॥

कृत्तिका च मघाऽऽश्लेषा विशाखा शततारका ।

चित्रा ज्येष्ठा धनिष्ठा च मूलं रक्षोगणः स्मृतः ॥ १४४ ॥

अश्विनी, मृगशीर्ष, रेवती, हस्त, पुष्य, पुनर्वसु, अनुराधा, श्रवण अने स्वाती ऐ नव नक्षत्रो देवगणु कहेवाय छे. पूर्वा ३, उत्तरा ३, आर्द्रा, रोहिणी अने भरणी ऐ नव नक्षत्रो मनुष्यगणु

કહેવાય છે. કૃત્તિકા, મઘા, આશ્લેષા, વિશાખા, શતભિષા, ચિત્રા, જ્યેષ્ઠા, ધનિષ્ઠા અને મૂલ એ નવ નક્ષત્રો રાક્ષસગણ કહેવાય છે.  
૧૪૨-૧૪૪

કન્યા	ગણગુણા: । વર:			કન્યા	નાડીગુણા: । વર:		
	દે.	મ.	રા.		આ.	મ.	અં.
દેવ	૬	૫	૧	આદિ	૦	૮	૮
મનુષ્ય	૬	૬	૦	મધ્ય	૮	૦	૮
રાક્ષસ	૧	૦	૬	અંત	૮	૮	૦

સ્ત્રીપુરુષનો ગણ એક હોય તો ૬ ગુણ, પુરુષનો દેવ ગણ હોય અને કન્યાનો મનુષ્ય ગણ હોય તો ગુણ ૬, બન્ને મનુષ્ય-રાક્ષસ ગણ હોય તો વૈર એટલે ગુણ ૦ પૂરણ સમજવો. બન્ને રાક્ષસ હોય તો ગુણ ૧, બન્ને દેવ-મનુષ્ય હોય તો ગુણ ૬, આથી વિપરીત હોય તો ગણગુણ ૧ અથવા ૦ પૂરણ સમજવો.

સ્ત્રીપુરુષની જુદી નાડી હોય તો તેના ગુણ ૮ અને બન્નેની એક નાડી હોય તો નાડીનો ગુણ ૦ પૂરણ સમજવો.

નાડી માટે જુઓ પેઝ ૧૫૪-૧૫૫

### ગણફલમ્ ।

સ્વગણે ચોક્તમા પ્રીતિર્મધ્યમાડમરમૃત્યયોઃ ।

મર્ત્યરાક્ષસયોર્મૃત્યુઃ કલહો દેવરક્ષસોઃ ॥ ૧૪૫ ॥

રાક્ષસી યદિ વા નારી નરો ભવતિ માનુષઃ ।

મૃત્યુસ્તત્ર ન સંદેહો વિપરીતઃ શુભાવહઃ ॥ ૧૪૬ ॥

જો સ્ત્રીપુરુષનો એક ગણ હોય તો અત્યંત પ્રીતિ, દેવ અને મનુષ્ય ગણ હોય તો મધ્યમ પ્રીતિ, મનુષ્ય અને રાક્ષસ ગણ હોય તો મૃત્યુ, તથા દેવ અને રાક્ષસગણ હોય તો અન્યોન્ય કલેશ થાય છે. જો કન્યાનો રાક્ષસગણ હોય અને વરનો મનુષ્યગણ હોય તો નિઃસંદેહ વરનું મૃત્યુ થાય છે. જો વરનો રાક્ષસગણ અને કન્યાનો મનુષ્યગણ હોય તો શુભ ફળ આપે છે. ૧૪૫-૧૪૬

## ॥ અથ ગણચક્રમ્ ॥

મ.	આશ્લે.	ધ.	જ્યે.	મૂ.	શ.	કૃ.	ચિ.	વિ.	રાક્ષસ
પૂ. મા.	પૂ. પા.	પૂ. ફા.	ઉ. મા.	ઉ. પા.	ઉ. ફા.	રો.	મ.	આ.	મનુષ્ય
અનુ.	પુન.	મૃ.	શ્ર.	રે.	સ્વા.	હ.	અ.	પુષ્ય	દેવતા

## મકૂટાવિચારઃ ।

ચતુર્થો દશમશ્ચૈવ તૃતીયૈકાદશઃ શુભઃ ।

ઉભયોઃ સમ્પ્રમઃ સામ્યમેકર્ષ્ણ શુભમુચ્યતે ॥ ૧૪૭ ॥

કન્યાની તથા વરની રાશિ પરસ્પર એથી અને દશમી હોય અથવા પરસ્પર ત્રીજી અને અગીયારમી હોય તો શુભ જાણવી. બંનેની સાતમી રાશિ હોય તો સમ જાણવી અને એક નક્ષત્ર હોય તો પણ શુભ કહેવાય છે. ૧૪૭

મૃત્યુઃ ષટ્ષ્ટકે જ્ઞેયોઽપત્યહાનિર્નવાત્મજે ।

દ્વિદ્વાદશે નિર્ઘનત્વં દ્વયોરન્યત્ર સૌખ્યકૃત્ ॥ ૧૪૮ ॥

છઠ્ઠી અને આઠમી રાશિ હોય તો મૃત્યુકારક, નવમી અને પાંચમી રાશિ હોય તો સંતાનની હાનિ, ખીજી અને બારમી રાશિ હોય તો નિર્ઘનતા તથા શેષ રાશિ હોય તો મુખકારક જાણવી. ૧૪૮

## राशिकूटगुणचक्रम् ॥

वरस्य

कन्यायाः

	मे.	वृ.	मि.	क.	सि.	क.	तु.	वृ.	ध.	म.	कुं.	मी.
मे.	७	०	७	७	०	०	७	०	०	७	७	०
वृ.	०	७	०	७	७	०	०	७	०	०	७	७
मि.	७	०	७	०	७	७	०	०	७	०	०	७
क.	७	७	०	७	०	७	७	०	०	७	०	०
सि.	०	७	७	०	७	०	७	७	०	०	७	०
क.	०	०	७	७	०	७	०	७	७	०	०	७
तु.	७	०	०	७	७	०	७	०	७	७	०	०
वृ.	०	७	०	०	७	७	०	७	०	७	७	०
ध.	०	०	७	०	०	७	७	०	७	०	७	७
म.	७	०	०	७	०	०	७	७	०	७	०	७
कुं.	७	७	०	०	७	०	०	७	७	०	७	०
मी.	०	७	७	०	०	७	०	०	७	७	०	७

स्त्रीपुरुषनी एक राशि होय, नक्षत्र जुड होय अथवा एक नक्षत्र होय, अरु जुड होय तो तेना गुण ७, अत्रे समसम होय तो गुण ७, त्रु अगीयार होय तो गुण ७, चार दश होय गुण ७, जुडी राशि एक नक्षत्र होय तो गुण ५, प्रीतिषष्टक, द्विर्दश, नव-पंचक, अमां परस्पर योनि शत्रुता होय तो लक्ष्मि गुण ६, अत्रेनुं परस्परनुं नक्षत्र एक अने नक्षत्र अरु एक होय तो तेना गुण ० पूरु समज्यो.

नवपञ्चमविचारः ।

मीनालीभ्यां युते कीटे कुंभे मिथुनसंयुते ।

मकरे कन्यकायुक्ते न कुर्यान्नवपञ्चमे ॥ १४९ ॥

મીન અને કર્કનું, વૃશ્ચિક અને કર્કનું, કુંભ અને મિથુનનું તથા મકર અને કન્યાનું નવમંચમ હોય તો વિવાહ કરવો નહિ. ૧૪૯

वरस्य पञ्चमे कन्या कन्याया नवमे वरः ।

एतत्रिकोणकं ग्राह्यं पुत्रपौत्रप्रवर्द्धनम् ॥ १५० ॥

વરની રાશિથી પાંચમી રાશિ કન્યાની હોય અને કન્યાની રાશિથી નવમી રાશિ વરની હોય તો તે નવમંચક-ત્રિકોણ અહણ કરવું, કારણ કે તે પુત્ર પૌત્રની વૃદ્ધિ કરે છે. ૧૫૦

मृत्युषडष्टकम् ।

मेषकन्यकयोरेव तुलामीनकयोस्तथा ।

युग्मालयोस्तु बुधैर्ज्ञेयो मृत्युर्वે नक्रसिंहयोः ॥

कुंभकर्कटयोश्चैव वृषकोदंडयोस्तथा ॥ १५१ ॥

મેષ અને કન્યાનું, તુલા અને મીનનું, મિથુન અને વૃશ્ચિકનું, મકર અને સિંહનું, કર્ક અને કુંભનું તથા વૃષભ અને ધનનું એ રાશિઓનું મૃત્યુષડષ્ટક થાય છે, માટે વિવાહ કરવો નહિ. ૧૫૧

प्रीतिषडष्टकम् ।

सिंहो मीनयुतश्चैव तुला वृषयुता तथा ।

धनुः कर्कयुतं चैव कुंभकन्यकयोस्तथा ॥

नक्रस्य मिथुने प्रीतिरजालयोः प्रीतिरुत्तमा ॥ १५२ ॥

સિંહ અને મીન, વૃષભ અને તુલા, કર્ક અને ધન, કન્યા અને કુંભ તથા મિથુન અને મકર તથા મેષ અને વૃશ્ચિક એ રાશિઓનું પ્રીતિષડષ્ટક થાય છે તે શુભ છે. માટે વિવાહ કરવો. ૧૫૨

## द्विर्द्वादशकम् ।

द्विर्द्वादशं शुभं प्रोक्तं मीनादौ युग्मराशिषु ।

मेपादौ युग्मराशौ तु निर्धनत्वं न संशयः ॥ १५३ ॥

## सदसत्कूटकोष्टकानि

नेष्टनवपंचमम्

अथ शुभनवपंचमम्

क.	क.	कुं.	मी.	मे.	वृ.	मि.	सिं.	तु.	वृ.	ध.	म.
४	६	११	१२	१	२	३	५	७	८	९	१०
वृ.	म.	मि.	क.	सिं.	कं.	तु.	ध.	कुं.	मी.	मे.	वृ.
८	१०	३	४	५	६	७	९	११	१२	१	२

अथ प्रीतिषडष्टकम्

अथ मृत्युषडष्टकम्

सिं.	तु.	कुं.	मि.	मे.	ध.	मे.	तु.	मि.	म.	कुं.	ध.
५	७	११	३	१	९	१	७	३	१०	११	९
मी.	वृ.	कं.	म.	वृ.	क.	क.	मी.	वृ.	सिं.	क.	वृ.
१२	२	६	१०	८	४	६	१२	८	५	४	२

अथ शुभाद्विर्द्वादशकम्

अशुभाद्विर्द्वादशकम्

मी.	क.	म.	क.	वृ.	वृ.	कुं.	मे.	मि.	सिं.	तु.	ध.
१२	४	१०	६	८	२	११	१	३	५	७	९
मे.	सिं.	कुं.	तु.	ध.	मि.	मी.	वृ.	क.	क.	वृ.	म.
१	५	११	७	९	३	१२	२	४	६	८	१०



મીન અને મેષ, વૃષભ અને મિથુન, કર્ક અને સિંહ, કન્યા અને તુલા, વૃશ્ચિક અને ધન તથા મકર અને કુલ એ રાશિઓનું દ્વિદ્વાદશક (ખીયાખાડ) હોય તો શુભ છે. મેષ અને વૃષભ, મિથુન અને કર્ક, સિંહ અને કન્યા, તુલા અને વૃશ્ચિક, ધન અને મકર તથા કુલ અને મીન એ રાશિઓનું દ્વિદ્વાદશક (ખીયાખાડ) હોય તો નિઃસંશય નિર્ધનપણું કરે છે અર્થાત્ અશુભ છે; માટે વિવાહ કરવો નહિ. ૧૫૩

### દોષપરિહાર: ।

દ્વિદ્વાદશે વા નવપञ्चમે વા ષડષ્ટકે રાક્ષસમાનુષે વા ।

एकाधिपत्ये भवनेशमैत्रे शुभाय पाणिग्रहणं विधेयम् १५४

દ્વિદ્વાદશ (ખીયાખાડ) હોય, નવપંચમ હોય, ષડષ્ટક હોય. અથવા રાક્ષસ મનુષ્ય ગણ હોય પરંતુ જો વર-કન્યા ખંનેના રાશિ-સ્વામી એક હોય અથવા ખંનેના રાશિસ્વામીઓની મૈત્રી હોય તો એટલા યોગોનો દોષ થતો નથી; માટે વિવાહ કરી લેવો શુભ છે. ૧૫૪

### નાડીવિચાર: ।

( આઘનાડીનક્ષત્રાણિ )

अश्विन्यार्द्रा शतभिषक् ज्येष्ठा हस्तः पुनर्वसुः ।

पूर्वाभाद्रपदा मूलं चोत्तरा त्वाघनाडिका ॥ १५५ ॥

અશ્વિની, આર્દ્રા, શતભિષા, જ્યેષ્ઠા, હસ્ત, પુનર્વસુ, અને પૂર્વાભાદ્રપદા, મૂલ, ઉત્તરાશ્વિની એ નવ નક્ષત્રો આઘ નાડીનાં છે. ૧૫૫

## ( મધ્યનાડીનક્ષત્રાણિ )

પૂર્વાફાલ્ગુનિકા ચિત્રા ધનિષ્ઠા મરણી મૃગઃ ।

પૂર્વાષાઢાઽનુરાધાઽહિર્વૃદ્ધ્યં પુષ્યશ્ચ મધ્યમા ॥ ૧૫૬ ॥

પૂર્વાફાલ્ગુની, ચિત્રા, ધનિષ્ઠા, ભરણી, મૃગશીર્ષ, પૂર્વાષાઢા, અનુરાધા, ઉત્તરાભાદ્રપદા અને પુષ્ય એ નવ નક્ષત્રો મધ્ય નાડીનાં છે. ૧૫૬

## ( અન્ત્યનાડીનક્ષત્રાણિ )

કૃત્તિકા રોહિણી સ્વાતી મઘાઽઽશ્લેષા ચ રેવતી ।

શ્રવણશ્ચોત્તરાષાઢા વિશાખા ત્વન્ત્યનાડિકા ॥ ૧૫૭ ॥

કૃત્તિકા, રોહિણી, સ્વાતી, મઘા, આશ્લેષા, રેવતી, શ્રવણ, ઉત્તરાષાઢા અને વિશાખા એ નવ નક્ષત્રો અન્ત્ય નાડીનાં છે. ૧૫૭

## નાડીફલમ્ ।

અગ્રનાડી વ્યધેદ્ધર્તા મધ્યનાડી વ્યધેદ્ધૃયમ્ ।

પૃષ્ઠનાડી વ્યધેત્કન્યા મ્નિયતે નાત્ર સંશયઃ ॥ ૧૫૮ ॥

જો વર અને કન્યા બંનેની આઘ નાડી હોય તો પતિનો નાશ થાય, મધ્ય નાડી હોય તો બંનેનો નાશ થાય અને અન્ત્યનાડી હોય તો કન્યાનું મરણ થાય એમાં સંદેહ નથી. ૧૫૮

## ॥ નાડીચક્રમ્ ॥

અ.	આ.	પુન.	ઉ. ફા.	હ.	ઝ્યે.	મૃ.	શ.	પૂ. મા.	આઘનાડી
મ.	મૃ.	પુષ્ય.	પૂ. ફા.	ચિ.	અનુ.	પૂ. પા.	ધ.	ઉ. મા.	મધ્યનાડી
કૃ.	રો.	આશ્લે.	મ.	સ્વા.	વિ.	ઉ. પા.	શ્ર.	રે.	અન્ત્યનાડી

## वर्णादीनां दोषाः ।

नाडीदोषस्तु विप्राणां वर्णदोषस्तु क्षत्रियः ॥

गणदोषस्तु वैश्यानां योनिदोषस्तु पादजः ॥१५९॥

प्राह्मण्येने नाडी दोष, क्षत्रियेने वणुदोष, वैश्याने गणुदोष अने शूद्रादिने योनिदोष जेवो मुण्य छे, माटे ते लेवो नहि. १५९

## आवश्यकै शान्तिः ।

षडष्टके गोमिथुनं प्रदद्यात्कांस्यं सरूप्यं नवपञ्चमे च ।

नाड्यां सुधेन्वन्नसुवर्णवस्त्रं द्विर्द्वादशे ब्राह्मणतर्पणं च १६०

षडष्टकनी शान्तिमां जे गोदान, नवपञ्चकमां चांदी सहित कांस्य पात्रनुं दान, नाडीनी शांतिमां गाय, अन्न, सोनुं अने वस्त्र तेमज द्विर्द्वादशकमां लोवन, वस्त्र अने दक्षिणु आपी प्राह्मण्येने संतोष करवा. १६०

## वर्गविचारः ।

अवर्गो गरुडो ज्ञेयो विडालः स्यात्कवर्गकः ।

चवर्गः सिंहनामा स्यादृवर्गः कुक्कुरः स्मृतः ॥ १६१ ॥

सर्पाख्यः स्यात्तवर्गोऽपि पवर्गो मूपकः स्मृतः ।

यवर्गो मृगनामा स्यात्तथा मेघः शवर्गकः ॥ १६२ ॥

स्ववर्गात्पञ्चमे शत्रुश्चतुर्थे मित्रसंज्ञकः ।

उदासीनस्तृतीयश्च वर्गभेदस्त्रिधोच्यते ॥ १६३ ॥

(અ વિગેરે સ્વરોનો) ગરુડ વર્ગ, (ક ખ ગ ઘ ઙ) નો માળાર, (ચ છ જ ઝ ઞ) નો સિંહ, (ટ ઠ ડ ઢ ણ) નો શ્વાન, (ત થ દ ધ ન) નો સર્પ, (પ ફ બ લ મ) નો મૂષક, (ય ર લ વ) નો મૃગ અને (શ ષ સ હ) નો મેષ વર્ગ જાણવો. પોતાના વર્ગથી પાંચમો વર્ગ શત્રુ, ચોથો વર્ગ મિત્ર અને ત્રીજો વર્ગ ઉદાસીન એ પ્રમાણે વર્ગના ત્રણ ભેદ છે. ૧૬૧-૧૬૩

### વર્ગચક્રમ્ ।

ગરુડ	અ	ઇ	ઉ	એ	ઓ	સર્પ	ત	થ	દ	ધ	ન
માળાર	ક	ખ	ગ	ઘ	ઙ	મૂષક	પ	ફ	બ	લ	મ
સિંહ	ચ	છ	જ	ઝ	ઞ	મૃગ	ય	ર	લ	વ	—
શ્વાન	ટ	ઠ	ડ	ઢ	ણ	મેષ	શ	ષ	સ	હ	

### જન્મનામરાશિપ્રધાનતા ।

દેશે ગ્રામે ગૃહે યુદ્ધે સેવાયાં વ્યવહારકે ।

નામરાશેઃ પ્રધાનત્વં જન્મરાશિં ન ચિન્તયેત્ ॥ ૧૬૪ ॥

વિવાહે સર્વમાઙ્ગલ્યે યાત્રાદૌ ગ્રહગોચરે ।

જન્મરાશેઃ પ્રધાનત્વં નામરાશિં ન ચિન્તયેત્ ॥ ૧૬૫ ॥

દેશમાં, આમવાસમાં, ગૃહપ્રવેશમાં, યુદ્ધમાં, સેવામાં અને વ્યવહાર કાર્યોમાં નામરાશિથી વિચાર કરવો, જન્મરાશિથી નહિ; તથા વિવાહમાં, સર્વ શુભ કાર્યોમાં, યાત્રામાં અને ગ્રહગોચર વિગેરે કાર્યોમાં જન્મરાશિથી વિચાર કરવો, નામ રાશિથી નહિ. ૧૬૪-૧૬૫

## વિવાહે લગ્નવિચાર: ।

ત્યાજ્યા લગ્ને વ્યયે મંદ: ષષ્ટે શુક્રેન્દુલગ્નપા: ।

રન્થ્રે ચન્દ્રાદય: પञ્ચ સર્વે તેઽઞ્જગુરુ સમૌ ॥ ૧૬૬

વિવાહના લગ્નથી પહેલા અને આરમા સ્થાનમાં શનિ હોય છઠ્ઠા સ્થાનમાં શુક્ર, ચંદ્ર અને લગ્નનો સ્વામી હોય તેમ જ વિગેરે પાંચે જો સાતમા સ્થાનમાં રહ્યા હોય તો તે સર્વ ગ્રહ ત્રસ્ત કરવા; પરંતુ જો ચંદ્ર અને ગુરૂ સાતમે હોય તો મધ્યમ છે. ૧

કેન્દ્રે સપ્તમહીને ચ દ્વિત્રિકોણે શુભા: શુભા: ।

તૃતીયૈકાદશે સર્વે પાપા: ષષ્ટે ચ શોભના: ॥ ૧૬૭ ॥

વિવાહના લગ્નથી ૧-૪-૧૦-૨-૯-૫ એ સ્થાનોમાં જો ગુરૂ ગ્રહ હોય તો શુભ છે. ત્રીજા અને અગીઆરમા સ્થાનમાં સર્વ ગ્રહો શુભ છે તથા છઠ્ઠા સ્થાનમાં જો પાપગ્રહ હોય તો શુભ છે. ૧૬૭

કિં કુર્વન્તિ ગ્રહા: સર્વે यस્ય કેન્દ્રે વૃહસ્પતિ: ।

મત્તમાતંગયૂથાનાં શતં હન્તિ ચ કેસરી ॥ ૧૬૮ ॥

વિવાહના લગ્નથી ૧-૪-૭-૧૦ એ સ્થાનોમાં જો ગુરૂ હોય તો તેને બીજા ગ્રહો કંઈ પણ કરી શકતા નથી. જેમકે મદો-મત્ત હાથીઓનાં એકઠા ટોળાંઓનો સિંહુ નાશ કરે તેમ તે દરેક ગ્રહના અશુભ ક્ષણનો નાશ કરી શુભ ક્ષણ આપે છે. ૧૬૮

શનૈશ્ચરદિને ચૈવ યદિ રિક્તા તિથિર્ભવેત્ ।

તસ્મિન્વિવાહિતા કન્યા પતિસંતાનવર્ધિની ॥ ૧૬૯ ॥

શનિવારે જો રિક્તા (૪-૯-૧૪) તિથિ હોય અને તેમાં કન્યાનો વિવાહ કર્યો હોય તો તે કન્યા પતિને સંતાનની વૃદ્ધિ કરનારી બનવાથી. ૧૬૯



## વધૂપ્રવેશમુહૂર્તઃ ।

હસ્તત્રયે બ્રહ્મયુગે મઘાયાં પુષ્યે ધનિષ્ઠાશ્રવણોત્તરેષુ ॥

મૂલાનુરાધાહયરેવતીષુ સ્થિરેષુ લગ્નેષુ વધૂપ્રવેશઃ ॥ ૧૭૪ ॥

હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, મઘા, પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, શ્રવણ, ત્રણ ઉત્તરા, મૂળ, અનુરાધા, અશ્વિની અને રેવતી, આ નક્ષત્રોને વિષે સ્થિરલગ્ન-વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક, કુંભ આ લગ્નોને વિષે વિવાહિતા કન્યાને સાસરે પ્રથમ પ્રવેશ કરવો શુભ છે. ૧૭૪ આદિત્યવારે પ્રभवन्ति रोगा भौमे च मृत्युर्विधवा बुधे च ॥

गुरुभृगुसोमशनिश्चरेण सिध्यन्ति कार्याणि वधूप्रवेशे ॥ १७५ ॥

વિવાહુ થયા પછી પ્રથમ રવિવારને દિવસે વધૂ (કન્યા) પ્રવેશ કરે તો રોગ ઉત્પન્ન થાય, મંગળવારે મૃત્યુ થાય, બુધવારે વિધવા થાય અને ગુરૂ, શુક્ર, અંદ્ર, શનિવારને દિવસે વધૂ પ્રવેશ કરે તો સર્વકામ સિદ્ધ થાય છે. ૧૭૫

## द्विरागमनमुहूर्तः ।

चरेदथोजहायने घटालिमेषगे रवौ

रवीज्यशुद्धियोगतः शुभग्रहस्य वासरे ।

नृयुग्ममीनकन्यकातुलावृषे विलम्बके

द्विरागमं लघुध्रुवे चरेऽस्रपे मृदूडुभिः ॥ १७६ ॥

વિષમ વર્ષમાં, વૈશાખ, માર્ગશીર્ષ અને કૃત્તિકા એ માસોમાં, સૂર્ય તથા ગુરૂની શુદ્ધિ હોય ત્યારે, સોમ, બુધ, ગુરૂ, શુક્ર એ વારોમાં, ૩-૧૨-૬-૭-૨ એ લગ્નોમાં, અને લઘુ, ધ્રુવ, અર, મૃડુ, મૂલ એ નક્ષત્રોમાં દ્વિરાગમન કરવું તે શુભ છે. ૧૭૬





अथ त्रिरागमनमुहूर्तः ॥

आदित्यहस्तेऽन्त्यमृगाश्विर्मेत्रे

तथा श्रविष्ठास्वपि वातपित्र्ये ॥

वध्वास्त्वृतीयं गमनं प्रशस्तं

सद्योगिनीशूकतमोविशुद्धौ ॥ १८१ ॥

पुनर्वसु, हुस्त, रैवती, मृगशीर्ष, अश्विनी, अनुराधा, धनिष्ठा, स्वाति, मघा, आ नक्षत्रोभां वधूने त्रिरागमन करवानुं शुभ छे. परंतु योगिनी, द्विशाशुल अने राहु आदिनी शुद्धि होय त्यारे त्रिरागमन समये वधूप्रवेश करवो शुभ छे. १८१

त्रिरागमने मासिकराहुविचारः ॥

आद्यार्के भ्रमते राहुः पूर्वाशादिकचतुष्टये ॥

संमुखे दक्षिणे त्याज्यस्त्वृतीयगमने स्त्रियाः ॥ १८२ ॥

मेष राशिना सूर्यथी कुम्भे करीने त्यारे द्विशाभां राहु रडे छे तेभां वधूना त्रीज गमन वपते संमुख तथा दक्षिण राहुना त्याग करवो. १८२

मासिकराहुवासचक्रम् ॥

पूर्व.	दक्षिण.	पश्चिम.	उत्तर.	राहुदिशावास.
मेष-सिंह	वृषभ-कन्या	मिथुन-तुला	कर्क-वृश्चिक	सूर्यराशि
धन	मकर	कुम्भ	मीन	

## राहुफलम् ।

अग्रे राहौ च वैधव्यं दक्षिणे दुःखदो भवेत् ॥

पृष्ठे पुत्रवती नारी वामे सौभाग्यशालिनी ॥ १८३ ॥

संभुज राहु होय तो विधवा थाय, दक्षिणु जालु होय तो दुःख  
थाय, पाछण राहु होय तो पुत्रवाणी थाय अने डाणी जालु राहु  
होय तो सौभाग्यपल्लु रहे. १८३

## त्रिमासिकराहुविचारः ।

अलिधनमकरार्के पूर्वसंस्थो हि राहु-

रजघटशफरार्के दक्षिणस्थे च तस्मिन् ॥

वृषमिथुनकुलीरे पश्चिमे दिग्विभागे

हरियुवतितुलायामुत्तरस्थे च राहुः ॥ १८४ ॥

आ प्रलोडने अर्थ नीचे लभेला थक मुज्ज समज्यो.

## त्रिमासिकराहुचक्रम् ॥

पूर्व	दक्षिण	पश्चिम	उत्तर	राहुदिशावासः
वृश्चिक	कुम्भ	वृषभ	सिंह	सूर्यराशिः
धन	मीन	मिथुन	कन्या	
मकर	मेघ	कर्क	तुला	

आ त्रिमासिक राहुने विचार त्रिरागभनमां अवश्य करवो.

અથ ત્રિરાગમનમુહૂર્તઃ ॥

આદિત્યહસ્તેઽન્ત્યમૃગાશ્વિમૈત્રે

તથા શ્રવિષ્ટાસ્વપિ વાતપિત્ર્યે ॥

વધ્વાસ્તૃતીયં ગમનં પ્રજ્ઞસ્તં

સઘોગિનીશૂલતમોવિશુદ્ધૌ ॥ ૧૮૧ ॥

પુનર્વસુ, હસ્ત, રેવતી, મૃગશીર્ષ, અશ્વિની, અનુરાધા, ધનિષ્ઠા, સ્વાતિ, મઘા, આ નક્ષત્રોમાં વધૂને ત્રિરાગમન કરવાનું શુભ છે. પરંતુ યોગિની, દિશાશૂલ અને રાહુ આદિની શુદ્ધિ હોય ત્યારે ત્રિરાગમન સમયે વધૂપ્રવેશ કરવો શુભ છે. ૧૮૧

ત્રિરાગમને માસિકરાહુવિચારઃ ॥

આઘ્યાર્કે ભ્રમતે રાહુઃ પૂર્વાશાદિક્ચતુષ્ટયે ॥

સંમુખે દક્ષિણે ત્યાજ્યસ્તૃતીયગમને સ્ત્રિયાઃ ॥ ૧૮૨ ॥

મેષ રાશિના સૂર્યથી કુમે કરીને ત્યારે દિશામાં રાહુ રહે છે તેમાં વધૂના ત્રીજા ગમન વખતે સંમુખ તથા દક્ષિણ રાહુનો ત્યાગ કરવો. ૧૮૨

માસિકરાહુવાસચક્રમ્ ॥

પૂર્વ.	દક્ષિણ.	પશ્ચિમ.	ઉત્તર.	રાહુદિશાવાસ.
મેષ-સિંહ	વૃષભ-કન્યા	મિથુન-તુલા	કર્ક-વૃશ્ચિક	સૂર્યરાશિ
ધન	મકર	કુમ્ભ	મીન	

## राहुफलम् ।

अग्रे राहौ च वैधव्यं दक्षिणे दुःखदो भवेत् ॥

पृष्ठे पुत्रवती नारी वामे सौभाग्यशालिनी ॥ १८३ ॥

संभुष राहु होय तो विधवा थाय, दक्षिणु आलु होय तो दुःख थाय, पाछण राहु होय तो पुत्रवाणी थाय अने अभी आलु राहु होय तो सौभाग्यपणु रहे. १८३

## त्रिमासिकराहुविचारः ।

अलिधनमकरार्के पूर्वसंस्थो हि राहु-

रजघटशफरार्के दक्षिणस्थे च तस्मिन् ॥

वृषमिथुनकुलीरे पश्चिमे दिग्विभागे

हरियुवतितुलायामुत्तरस्थे च राहुः ॥ १८४ ॥

आ श्लोकनो अर्थ नीचे लपेला अक मुज्ज्म समज्ज्मो.

## त्रिमासिकराहुचक्रम् ॥

पूर्व	दक्षिण	पश्चिम	उत्तर	राहुदिशावासः
वृश्चिक	कुम्भ	वृषभ	सिंह	सूर्यराशिः
धन	मीन	मिथुन	कन्या	
मकर	मेघ	कर्क	तुला	

आ त्रिमासिक राहुनो विचार त्रिशागमनमां अवश्य करयो.

अथ गांधर्वविवाहमुहूर्तः ।

इन्द्ररुद्रादितिश्लेषा आग्नेयवरुणस्तथा ॥

अश्विनीवसुदैवत्यं पट्टकाले शुभं स्मृतम् ॥ १८५ ॥

न्येष्ठा, आर्द्रा, पुनर्वसु, आश्लेषा, कृत्तिका, शतभिषा, अश्विनी, धनिष्ठा आ नक्षत्रोभां गांधर्वविवाह करवो शुभ छे. आभां गुरु-शुक्रना अस्तनो दोष गणवो नही. १८५

इति श्रीसिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटङ्कनर्मदाशंकरात्मजेन  
उमाशंकरशर्मणालिखितयागुर्जरटीकयासहिते मुहूर्तविचारादि-  
वालबोधज्योतिषसारसंग्रहे षष्ठं संस्कारमुहूर्तप्रकरणं समाप्तम् ६

अथ नानाविधमुहूर्तविचारप्रकरणम् ॥७॥

नूतनवस्त्रधारणमुहूर्तः ।

हस्तादिपञ्चकेऽश्विन्यां धनिष्ठायां च पूषणि

गुरौ शुक्रे बुधे वारे धार्यं स्त्रीभिर्नवाम्बरम् ॥ १ ॥

लग्ने मीने च कन्यायां मिथुने च वृषे तथा ॥

पुंभिः पुनर्वसुद्रन्द्रे रोहिण्युत्तरभेषु च ॥ २ ॥

हुस्त, चित्रा, स्वाती, विशाखा, अनुराधा, अश्विनी, धनिष्ठा, अने देवती अने नक्षत्रोभां तथा गुरु, शुक्र, बुधवार आ वारेभां अने मीन, कन्या, मिथुन तथा वृषल आ लग्नेभां स्त्रीयोअने ननु-वस्त्र धारण करवुं शुभ छे तथा उपर लग्नेभां नक्षत्रोभां अने पुनर्वसु, पुंभ्य, रोहिणी अने त्रय उत्तराभां पुत्रयोअने नवीन वस्त्र धारण करवुं शुभ छे. १-२

નૂતનવસ્ત્રધારણે વારફલમ્ ॥

જીર્ણ રઘૌ સતતમમ્બુભિરાદ્રમિન્દૌ ભૌમે શુચે બુધદિને  
ચ ભવેદ્ધનાય ॥ જ્ઞાનાય મન્ત્રિણિ મૃગૌ પ્રિયસદ્ગમાય  
મન્દે મલાય ચ નન્નામ્બરધારણં સ્યાત્ ॥ ૩ ॥

રવિવારે જો નવું વસ્ત્ર ધારણ કરે તો જલદી જીનું થાય, સોમ-  
વારે ધારણ કરે તો હૃંમેશાં સ્નાનના જળથી લીનું રહે, મંગળવારે  
શોકની પ્રાપ્તિ, બુધવારે ધનની પ્રાપ્તિ, શુક્રવારે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ,  
શુક્રવારે પ્રિય માણસનો સમાગમ અને શનિવારે જો ધારણ કરે  
તો હૃંમેશાં મલિન રહ્યા કરે. ૩

અથ સ્ત્રીणां વસ્ત્રાભરણાદિધારણમુહૂર્તઃ ।

અશ્વિન્યાં ચ ધનિષ્ઠાયાં રેવત્યાં કરપશ્ચકે ॥

સુવર્ણરત્નદન્તાદિવસ્ત્રાणां ધારણં સ્ત્રિયાઃ ॥ ૪ ॥

અશ્વિની, ધનિષ્ઠા, રેવતી, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા અને  
અનુરાધા આ નક્ષત્રોમાં સ્ત્રીને સુવર્ણ, રત્ન, ચુડીઆદિ તથા વસ્ત્ર  
ધારણ કરવાનું શુભ છે. ૪

( સ્ત્રીणां વસ્ત્રભૂષણધારણે ) વર્જિતનક્ષત્રાણિ ।

રોહિણીગુરુપુનર્વસૂત્તરે યા વિભર્તિ નવવસ્ત્રભૂષણમ્ ॥

સા ન યોષિદ્વલમ્બતે પતિં સ્નાનમાચરતિ ચારુણેઽપિ યા ॥૫॥

રોહિણી, પુષ્ય, પુનર્વસુ, ઉત્તરાશલ્કગુની, ઉત્તરાષાઠા અને  
ઉત્તરાભાદ્રપદા એ નક્ષત્રોમાં જે સ્ત્રી નવું વસ્ત્ર તથા ભૂષણ ધારણ  
કરે છે તથા જે સ્ત્રી શતલિપા નક્ષત્રમાં સ્નાન કરે છે તે સ્ત્રી  
વિધવા થાય છે. ૫

વર્જિતનક્ષત્રાદિષુ વસ્ત્રધારણમ્ ॥

વિમાજ્ઞયા તથોદ્રાહે રાજ્ઞા પ્રીત્યાર્પિતં ચ યત્ ॥

નિન્યેઽપિ ધિષ્ણ્યે વારાદૌ વસ્ત્રં ધાર્યં જગુર્વુધાઃ ॥ ૬ ॥

વિવાહમાં અને રાજા અથવા કોઈ મનુષ્યે પ્રીતિપૂર્વક દીધેલું વસ્ત્ર વર્જિત વાર નક્ષત્રોમાં પણ પ્રાદક્ષિણી આજ્ઞાથી ધારણ કરવું એમ પંડિતો કહે છે. ૬

ક્રયવિક્રયમુહૂર્તઃ ।

પુણ્યં ભાદ્રપદાયુગ્મં મૈત્રં શ્રવણમશ્વિની ॥

હસ્તોત્તરા મૃગઃ સ્વાતી તથાશ્લેષા ચ રેવતી ॥ ૭ ॥

ગ્રાહ્યાણિ ભાનિ ચૈતાનિ ક્રયવિક્રયણે વૃધેઃ ॥

ચન્દ્રભાગ્વજીવાશ્ચ વારાઃ શકુનમુત્તમમ્ ॥ ૮ ॥

પુષ્ય, પૂર્વાભાદ્રપદા, ઉત્તરાભાદ્રપદા, અનુરાધા, શ્રવણ, અશ્વિની, હસ્ત, ઉત્તરા ૩, મૃગશીર્ષ, સ્વાતી, આશ્લેષા અને રેવતી એ નક્ષત્રોમાં તથા સેરમ, શુક અને શુર એ વારોમાં શુભ શુકન જોઈને ક્રયવિક્રય કરવો શુભ છે. ૭-૮

પશુપ્રવેશગમનવર્જનમ્ ।

ત્વાષ્ટ્રધ્રુવશ્રીપતિભેષુ રિક્તાદર્શાષ્ટમીભૌમદિને પશૂનામ્ ॥

યાત્રાપ્રવેશં ન કદાચિદેવ કુર્યાન્ન તેપામભિવૃદ્ધિકાંક્ષી ॥ ૯ ॥

ચિત્રા, ઉત્તરા ૩, રોહિણી અને શ્રવણ એ નક્ષત્રોમાં, રિક્તા (૪-૯-૧૪), અમાવાસ્યા અને અષ્ટમી એ તિથિઓમાં તથા મંગળવારે પશુઓનું શુભ ઇચ્છનારે કોઈ વખત પણ પશુઓને ગામમાં પ્રવેશ ન કરવો અને ગામથી બહાર ગમન ન કરવું. ૯

## रैकचक्रम् ।

सर्पाकारं लिखेच्चक्रं सूर्यक्षीचन्द्रभं क्रमात् ॥

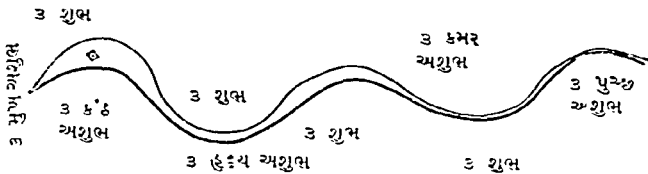
ज्यन्तरे ज्यन्तरे वेधः सर्पाकारं विवर्जयेत् ॥ १० ॥

मुखभेषु गवां पीडा कण्ठे वत्सप्रपीडनम् ॥

हृदये पीडयते योषा कट्यां क्षीरविनाशनम् ॥

पुच्छे तु सर्वनाशः स्यात्सफला क्षीरकर्मणि ॥ ११ ॥

सर्पना आकारे अङ्क लक्ष्मीने सूर्यना मङ्गलानक्षत्रथी आलता द्विव-  
सना नक्षत्र सुधी गण्डवुं. उ नक्षत्र मुष्ममां पडे तो गायने पीडा,  
क्षी उ नक्षत्र शुभ, उ नक्षत्र कंठमां पडे तो वाछडाने पीडा, उ  
नक्षत्र शुभ, उ नक्षत्र हृदयमां पडे तो स्त्रोने पीडा, उ नक्षत्र शुभ, उ  
नक्षत्र कभरमां पडे तो हृधनो नाश, उ नक्षत्र शुभ अने उ पुच्छमां  
पडे तो सर्पना नाश थाय छे, भाटे ते अशुभ नक्षत्रोमां प्रसूत  
थयेली गायनुं हृध प्रथम भेषववुं नहि तथा हृधिमन्थन करवुं  
नहि. शुभ नक्षत्रोमां करवुं. १०-११



## दधिमन्थनवर्जनम् ।

गरे विष्ट्यां तथा रात्रौ रिक्ते नष्टे निशाकरे ॥

भौमे च शनिवारे च न कुर्याद्दधिमन्थनम् ॥ १२ ॥



ગર કરણ, વિષ્ટિ, રાત્રિ, રિક્તા (૪-૯-૧૪), અમાવાસ્યા, મંગલ અને શનિવારે દ્વિમંથન (છાશ) કરવું નહિ. ૧૨

### અશ્વગજાચારોહણમુહૂર્તઃ ।

પૌષ્ણાશ્વિનીવરુણમારુતશીતરશ્મિચિત્રાદિતિશ્રવણપાણિ-  
સુરેજ્યવિત્તૈઃ ॥ વારેષુ જીવશશિમૂર્યસિતેન્દુજાનામારોહણં  
ગજતુરઙ્ગરથેષુ શસ્તમ્ ॥ ૧૩ ॥

રેવતી, અશ્વિની, શતભિષા, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ, ચિત્રા, પુનર્વસુ, શ્રવણ, હુસ્ત, પુષ્ય, ધનિષ્ઠા એ નક્ષત્રોમાં સૂર્ય, ચંદ્ર, બુધ, ગુરુ, શુક્ર એ વારોમાં હાથી, ઘોડા અને રથની સ્વારી કરવી શુભ છે. ૧૩

### ભૈષજ્યમુહૂર્તઃ ।

અર્કાશ્વિપુણ્યશ્રવણત્રયે ચ મૂલાદિતિસ્વાતિમૃગેષુ પૌષ્ણે ॥  
ચિત્રાસુ મૈત્રેષુ શુમેઽહિ સાર્કે ભૈષજ્યકર્મ પ્રવરં વિરિક્તે ॥ ૧૪ ॥

હુસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, મૂલ, પુનર્વસુ, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ, રેવતી, ચિત્રા અને અનુરાધા આ નક્ષત્રોમાં તથા રવિવારસહિત શુભ ગ્રહોના વારોમાં રિક્તા (૪-૯-૧૪) તિથિ શિવાય બીજી તિથિઓમાં ઔષધ લેવાથી શુભ છે. ૧૪

### રોગમુક્તસ્ય સ્નાનમુહૂર્તઃ ।

ઇન્દોર્વારે ભાર્ગવે ચ ધ્રુવેષુ સાર્પાદિત્યસ્વાતિયુક્તેષુ ભેષુ ॥  
પિત્ર્યે ચાન્ત્યે ચૈવ કુર્યાત્કદાચિન્નૈવ સ્નાનં રોગમુક્તોહિ જન્તુઃ ૧૫

સોમવારે અને શુક્રવારે તથા રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા, આશ્લેષા, પુનર્વસુ, સ્વાતી, મઘા અને રેવતી એ નક્ષત્રોમાં રોગથી મુક્ત થયેલા માણસે કદિ પણ સ્નાન કરવું નહિ. ૧૫

आसने सर्वसौख्यं च मुखे च विक्रस्तथा ॥  
 अग्निकोणेऽर्थनाशश्च नैर्ऋत्यां च शुभप्रदम् ॥ २१ ॥  
 प्रतिमुखमतिश्रेष्ठं वायौ चोद्वेगसंभवः ॥  
 ईशान्यां सर्वहानिश्च मध्ये चैव शुभाशुभम् ॥  
 सूर्यभादिनभं यावच्चक्रे ज्ञेयं विचक्षणैः ॥ २२ ॥

सूर्य महानक्षत्रथी अंद्र नक्षत्र सुधी गण्डीने इणनो विचार  
 करवो. आसनपर षे नक्षत्र, तेनुं इण सवर् प्रकारनुं सुभ; सुभ  
 लागे षे नक्षत्र, तेनुं इण वस्तुनो विक्रय सारो थाय; अग्नि कोण  
 पर आर नक्षत्र, तेनुं इण अर्थनाश; नैऋत्य कोणुमां आर, तेनुं  
 इण शुभदायक; प्रतिमुखपर त्रण नक्षत्र, तेनुं इण अत्यंत श्रेष्ठ;  
 वायुकोणुपर आर नक्षत्र, तेनुं इण उद्वेग करनार; ईशान कोणुपर  
 आर नक्षत्र, तेनुं इण हरेक प्रकारनी हानि; मध्यलागमां आर  
 नक्षत्र, तेनुं इण शुभाशुभ अथवा मध्यप्रकारे साइ. आ प्रकारे  
 नवी हुकान अथवा पेढीनी शइआत करवी होय त्यारे हाटक यकुनो  
 विचार करवो शुभ छे, अम विश्वकर्माये कहेलुं छे. १८-२२

### हाटकचक्रम् ।

आसने	मुखे	अग्नौ	निर्ऋ.	प्रतिमु.	वायव्ये	ईशाने	मध्ये
२	२	४	४	३	४	४	४
श्रे.	श्रे.	ने.	श्रे.	श्रे.	ने.	ने.	श्रे.ने.

## સૂચીકર્મમુહૂર્તઃ ।

અદિતિર્વાસવં ત્વાષ્ટ્રમૈત્રમૈન્દ્રવાજિનઃ

સૂચીકર્મ તનુત્રાણમેભિક્ષ્ણૈઃ પ્રશસ્યતે ॥ ૨૩ ॥

પુનર્વસુ, ધનિષ્ઠા, ચિત્રા, અનુરાધા, મૃગશીર્ષ અને અશ્વિની એ નક્ષત્રોમાં સુધનું કામ કરવું, શીખવું, કવચ (બખતર) બનાવવું અને પહેરવું શુભ છે. ૨૩

## મુદ્રાપાતનમુહૂર્તઃ ।

મૃદુધ્રુવાક્ષિપ્રચરેપુ ખેપુ યોગે પ્રશસ્તે શનિચન્દ્રવર્જ્યે ॥

વારે તિથૌ પૂર્ણજયાભિધાયાં મુદ્રાપ્રતિષ્ઠા શુભદા નરાણામ્ ૨૪

મૃદુ, ધ્રુવ, ક્ષિપ્ર, ચર એ નામનાં નક્ષત્રોમાં, શુભ યોગોમાં, અને શનિ અને સોમ સિવાયના વારોમાં, પૂર્ણા (૫-૧૦-૧૫) અને વૈશા (૩-૮-૧૩) નામની તિથિઓમાં મોહોર, છાપ, રૂપિયા ઇત્યાદિ બનાવવું તથા ચલાવવું શુભ છે. ૨૪

## ભૂષણઘટનમુહૂર્તઃ ।

ક્ષિપ્રચલાચલઋક્ષે રિક્તામાવર્જિતેપુ દિવસેપુ ॥

નિરિવલેષ્વપિ વારેષ્વપિ ત્રિપુષ્કરં ભૂષણં કાર્યમ્ ॥૨૫॥

પુષ્ય, હસ્તા, અશ્વિની, સ્વાતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતલિષ્ઠા, ત્રણ ઉત્તરા અને રોહિણી એ નક્ષત્રોમાં, ત્રિપુષ્કર યોગમાં, રિક્તા (૪-૯-૧૪) તિથિ સિવાયની તિથિઓમાં અને સર્વે વારોમાં ઘરેણું ઘડાવવું શુભ છે. ૨૫

ऋणदाने ग्रहणे च वर्ज्यम् ।

ऋणं भौમે न गृह्णीयात् न देयं बुधवासरे ॥

ऋणच्छेદं कुजे कुर्यात्संचयं सोमनन्दने ॥ ૨૬ ॥

हस्तेऽर्कवारे संक्रान्तौ यदृणं स्यात्कुलेषु तत् ॥

वृद्धियोगे तथा ज्ञेयमृणच्छેદं तु कारयेत् ॥ ૨૭ ॥

મંગળવારે દેવું કરવું નહિ, બુધવારે કોઈને ધન આપવું નહિ, મંગળવારે દેવું આપી દેવું, બુધવારે ધનનો સંચય કરવો. હસ્ત નક્ષત્ર, રવિવાર, સંક્રાંતિ અને વૃદ્ધિયોગમાં દેવું કરવું નહિ, જો કરે તો તેના કુલમાં સદા દેવું રહે છે માટે તેમાં દેવું આપવું પણ કદિ દેવું કરવું નહિ. ૨૬-૨૭

ચૂડ્યાદિધારણમુહૂર્તઃ ।

નાસત્યપૌષ્ણવસુભૈઃ કરપશ્ચક્રેન

માર્તંડભૌમગુરુદાનવમન્ત્રિવારૈઃ ॥

મુક્તાસુવર્ણમણિવિદ્રુમશંખદન્ત-

રક્તામ્બરાણિ વિઘૃતાણિ ભવન્તિ સિદ્ધૌ ॥ ૨૮ ॥

અશ્વિની, રેવતી, ધનિષ્ઠા, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા અને અનુરાધા એ નક્ષત્રોમાં; રવિ, મંગળ, ગુરૂ અને શુક્ર એ વારોમાં મોતી, સુવર્ણ, મણિ, વિદ્રુમ, શંખ, હાથીદાંતનો ચૂડો અને રક્ત-વસ્ત્ર ધારણ કરવાથી સિદ્ધિ થાય છે. ૨૮

ચૂડીચક્રમ્ ।

યાવદ્દાસ્કરમુક્તિમાનિ દિવસે ધિષ્ણ્યાનિ સદ્રચા તથા  
વહિર્ભૂતગુણાધિસત્તનયનં પૃથ્વીકરેન્દુ ક્રમાત્ ॥

સૂર્યારૌ કવિસૌમ્યરાહુરવિજા જીવઃ શશી કેતવઃ

ક્રૂરેઽસચ્ચ શુભે શુભં ચ કથિતં ચક્રે કરાભૂષણે ॥૨૧॥

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી દિનના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં ત્રણ, પાંચ ત્રણ, ચાર, સાત, બે, એક, બે અને એકમાં અનુક્રમે સૂર્ય, મંગળ, શુક્ર, બુધ, રાહુ, શનિ, ગુરૂ, ચંદ્ર તથા કેતુ એ ગ્રહો મૂકતાં બે દિન નક્ષત્ર શુભગ્રહમાં હોય તો શુભ અને પાપગ્રહમાં હોય તો અશુભ એમ પડિતોએ ચૂડીચક્ર કહેલું છે. ૨૯

ચૂડીચક્રમ્ ।

૩	૫	૩	૪	૭	૨	૧	૨	૧
મ્.	મં.	શુ.	વુ.	રા.	શ.	ગુ.	ચં.	કે.
અશુ.	અશુ.	શુ.	શુ.	અશુ.	અશુ.	શુ.	શુ.	અશુ.

હલયોજનમુદ્ધર્તઃ ।

અનુરાધાચતુષ્કે ચ મઘાદિતિયુગે કરે ॥

સ્વાતીશ્રુતિવિધિદ્વન્દ્વે રેવત્યામુત્તરાસુ ચ ॥ ૩૦ ॥

ગોસ્ત્રીયુગ્મે હલઃ કાર્યો મીને હેયઃ શનિઃ કુજઃ ॥

પૃષ્ઠી રિક્તા દ્વાદશી ચ દ્વિતીયા દ્વયપર્વ ચ ॥ ૩૧ ॥

અનુરાધા, ન્યેષા, મૂળ, પૂર્વાષાઠા, મઘા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સ્વાતી, શ્રવણ, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, રેવતી, ત્રણે ઉત્તરા એ નક્ષત્રોમાં; વૃષભ, કન્યા, મિથુન અને મીન એ લગ્નમાં; શનિ અને મંગળ સિવાયનાં વારોમાં; પૃષ્ઠી, રિક્તા (૪-૯-૧૪), દ્વાદશી,

ऋणदाने ग्रहणे च वर्ज्यम् ।

ऋणं भौमे न गृह्णीयान्न देयं बुधवासरे ॥

ऋणच्छेदं कुजे कुर्यात्संचयं सोमनन्दने ॥ २६ ॥

हस्तेऽर्कवारे संक्रान्तौ यदृणं स्यात्कुलेषु तत् ॥

वृद्धियोगे तथा ज्ञेयमृणच्छेदं तु कारयेत् ॥ २७ ॥

मंगलवारे देवुं करवुं नहि, बुधवारे कोष्ठने धन आपवुं नहि; मंगलवारे देवुं आपी देवुं, बुधवारे धननो संचय करवो. हुस्त नक्षत्र, रविवार, सङ्क्रान्ति अने वृद्धियोगमां देवुं करवुं नहि, ले करे तो तेना कुलमां सदा देवुं रडे छे भाटे तेमां देवुं आपवुं पशु कदि देवुं करवुं नहि. २६-२७

चूड्यादिधारणमुहूर्तः ।

नासत्यपौष्णवसुभैः करपञ्चकेन

मार्तंडभौमगुरुदानवमन्त्रिवारैः ॥

मुक्तासुवर्णमणिविद्रुमशंखदन्त-

रक्ताम्बराणि विधृतानि भवन्ति सिद्धौ ॥ २८ ॥

अश्विनी, रेवती, धनिष्ठा, हुस्त, त्रिना, स्वाती, विशाखा अने अनुशुधा अे नक्षत्रोमां; रवि, मंगल, शुक्र अने शुक्र अे वारोमां मोती, सुवर्ण, मणि, विद्रुम, शंख, हाथीदांतनो मूडा अने रक्त-वस्त्र धारणु करवाथी सिद्धि थाय छे. २८

चूडीचक्रम् ।

यावद्भास्करमुक्तिभानि दिवसे धिष्ण्यानि सद्गया तथा

वह्निर्भूतगुणाब्धिसप्तनयनं पृथ्वीकरेन्दु क्रमात् ॥

સૂર્યારો કવિસૌમ્યરાહુરવિજા જીવઃ શશી કેતવઃ

ક્રૂરેઽસચ્ચ શુભે શુભં ચ કથિતં ચક્રે કરાભૂષણે ॥૨૧॥

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી દિનના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં ત્રણ, પાંચ ત્રણ, ચાર, સાત, બે, એક, બે અને એકમાં અનુક્રમે સૂર્ય, મંગળ, શુક્ર, બુધ, રાહુ, શનિ, ગુરૂ, ચંદ્ર તથા દેતુ એ ગ્રહો મૂકતાં બે દિન નક્ષત્ર શુભગ્રહમાં હોય તો શુભ અને પાપગ્રહમાં હોય તો અશુભ એમ પંડિતોએ ચૂડીચક્ર કહેલું છે. ૨૯

ચૂડીચક્રમ્ ।

૩	૫	૩	૪	૭	૨	૧	૨	૧
મ્.	મં.	શુ.	વુ.	રા.	શ.	ગુ.	ચં.	કે.
અશુ.	અશુ.	શુ.	શુ.	અશુ.	અશુ.	શુ.	શુ.	અશુ.

હલયોજનમુદ્ધર્તઃ ।

અનુરાધાચતુષ્કે ચ મઘાદિતિયુગે કરે ॥

સ્વાતીશ્રુતિવિધિદ્વન્દ્વે રેવત્યામુત્તરાસુ ચ ॥ ૩૦ ॥

ગોસ્ત્રીયુગમે હલઃ કાર્યો મીને હેયઃ શનિઃ કુજઃ ॥

પૃષ્ઠી રિક્તા દ્વાદશી ચ દ્વિતીયા દ્વયપર્વ ચ ॥ ૩૧ ॥

અનુરાધા, ભૈષ્ઠા, મૂળ, પૂર્વાષાઠા, મઘા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સ્વાતી, શ્રવણ, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, રેવતી, ત્રેણે ઉત્તરા એ નક્ષત્રોમાં; વૃષભ, કન્યા, મિથુન અને મીન એ લગ્નમાં; શનિ અને મંગળ સિવાયના વારોમાં; પૃષ્ઠી, રિક્તા (૪-૯-૧૪), દ્વાદશી,

ऋणदाने ग्रहणे च वर्ज्यम् ।

ऋणं भौમે न गृह्णीयात् देयं बुधवासरे ॥

ऋणच्छेદं कुजे कुर्यात्संचयं सोमनन्दने ॥ ૨૬ ॥

हस्तेऽर्कवारे संक्रान्तौ यदृणं स्यात्कुलेषु तत् ॥

वृद्धियोगे तथा ज्ञेयमृणच्छेદं तु कारयेत् ॥ ૨૭ ॥

મંગળવારે દેવું કરવું નહિ, બુધવારે કોઈને ધન આપવું નહિ, મંગળવારે દેવું આપી દેવું, બુધવારે ધનનો સંચય કરવો. હુસ્ત નક્ષત્ર, રવિવાર, સંક્રાંતિ અને વૃદ્ધિયોગમાં દેવું કરવું નહિ, જો કરે તો તેના કુલમાં સદા દેવું રહે છે માટે તેમાં દેવું આપવું પણ કદિ દેવું કરવું નહિ. ૨૬-૨૭

चूड्यादिधारणमुहूर्तः ।

नासत्यपौष्णवसुभैः करपञ्चकेन

मार्तंडभौमगुरुदानवमन्त्रिवारैः ॥

मुक्तासुवर्णमणिविद्रुमशंखदन्त-

रक्ताम्बराणि विधृतानि भवन्ति सिद्धौ ॥ ૨૮ ॥

અશ્વિની, રેવતી, ધનિષ્ઠા, હુસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા અને અનુરાધા એ નક્ષત્રોમાં; રવિ, મંગળ, ગુરુ અને શુક્ર એ વારોમાં મોતી, સુવર્ણ, મણિ, વિદ્રુમ, શંખ, હાથીદાંતનો ચૂડો અને રક્ત-વસ્ત્ર ધારણ કરવાથી સિદ્ધિ થાય છે. ૨૮

चूडीचक्रम् ।

यावद्भास्करमुक्तिभानि दिवसे धिष्यन्ति सद्भ्या तथा

बहिर्भूतगुणाब्धिसप्तनयनं पृथ्वીकरेन्दु क्रमात् ॥



## बीजोप्तौ सर्पाकारचक्रम् ।

भवेद्भ्रं त्रितयं मूर्ध्नि धान्यनाशाय राहुभात् ॥

गले त्रयं कज्जलाय वृद्धौ द्वादश चोदरे ॥ ३४ ॥

निस्तण्डुलत्वं लाङ्गुले भं चतुष्टयमीरितम् ॥

नाशो वहिः पञ्चके स्याद्बीजोप्ताविति चिन्तयेत् ॥ ३५ ॥

बीजोप्तौ फणचक्रम् ।

शीर्षं	३	धान्यनाश
दंठ	३	अशुभ
उदर	१२	धान्यवृद्धि
पुच्छ	४	अशुभ
पदि	५	धान्यनाश

राहुना नक्षत्रथी दिन नक्षत्र  
मुधी गणुतां प्रथम त्रणु नक्षत्र  
शीर्षंभां धान्यनो नाश, पछी त्रणु  
दंठंभां अशुल, पछी पार नक्षत्र  
उदरंभां धान्यनी वृद्धि, पछी चार  
पुच्छंभां अशुल, पछी पडार पांच  
धान्यनो नाश थाय. ३४-३५

## धान्यच्छेदनमुद्धृतः ।

तीक्ष्णाजपादकरवह्निवसुश्रुतीन्दु-

स्वातीमघोत्तरजलान्तकतक्षपुण्ये ॥

मन्दाररिक्तरहिते दिवसेऽतिशस्ता

धान्यच्छिदा निगदिता स्थिरमे विलग्ने ॥ ३६ ॥

मूल, ज्येष्ठा, आर्द्रा, आश्लेषा, पूर्वाभाद्रपदा, दुस्त, वृत्तिष्ठा,  
धनिष्ठा, श्रवण, मृगशीर्ष, स्वाती, मघा, त्रणु उत्तरा, पूर्वाषाढा,  
लशली, चित्रा अने पुण्ये अने नक्षत्रोभां; शनि अने मंगल सिवा-

દ્વિતીયા અને અમાવાસ્યા સિવાયની તિથિઓમાં હુળ જોડવાનું  
સુહૃત્ શ્રેષ્ઠ છે. ૩૦-૩૧

### હલચક્રમ્

ત્રિકં ત્રિકં ત્રિકં પञ્ચ ત્રિકં પञ્ચ ત્રિકં ત્રિકમ્ ॥

સૂર્યાભાદિનમં યાવદ્દાનિર્વૃદ્ધિર્હલે ક્રમાત્ ॥ ૩૨ ॥

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી ચાલતા દિન નક્ષત્ર સુધી ગણતાં પ્રથમ  
ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ, બીજા ત્રણ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ, ત્રીજા ત્રણ નક્ષ-  
ત્રમાં હાનિ, ચોથા પાંચ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ, પાંચમા ત્રણ નક્ષત્રમાં  
હાનિ, છઠ્ઠા પાંચ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ, સાતમા ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ અને  
આઠમા ત્રણ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ; આ પ્રમાણે હલચક્ર જોવું. ૩૨

### હલચક્રમ્ ।

૩	૩	૩	૫	૩	૫	૩	૩
અશુ૦	શુ.	અશુ૦	શુ.	અશુ૦	શુ.	અશુ૦	શુ.

### વીજોપ્તિસુહૃતઃ ।

હસ્તાશ્વિપુષ્યોત્તરરોહિણીપુ ચિત્રાનુરાધામૃગરેવતીપુ ॥

સ્વાતૌ ધનિષ્ઠાસુ મઘાસુ મૂલે વીજોપ્તિસ્તકૃષ્ણફલા પ્રદિષ્ટા ૩૩

હસ્તા, અશ્વિની, પુષ્ય, ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, ચિત્રા, અનુરાધા,  
મૃગશીર્ષ, રેવતી, સ્વાતી, ધનિષ્ઠા, મઘા અને મૂલ એ નક્ષત્રોમાં  
બીજા વાવવાથી સાડ૩ ઈળ મળે છે. ૩૩

## बीजोप्तौ सर्पाकारचक्रम् ।

भवेद्भ्रं त्रितयं मूर्ध्नि धान्यनाशाय राहुभात् ॥

गले त्रयं कज्जलाय वृद्धौ द्वादश चोदरे ॥ ३४ ॥

निस्तण्डुलत्वं लाङ्गुले भं चतुष्टयमीरितम् ॥

नाशो वहिः पञ्चके स्याद्बीजोप्ताविति चिन्तयेत् ॥ ३५ ॥

बीजोप्तौ फणिचक्रम् ।

शीघ्रं	३	धान्यनाश
दंठ	३	अशुभ
उदर	१२	धान्यवृद्धि
पुच्छ	४	अशुभ
अङ्घ्रि	५	धान्यनाश

राहुना नक्षत्रथी दिन नक्षत्र  
मुधी गणुतां प्रथम त्रलु नक्षत्र  
शीघ्रंभां धान्यनो नाश, पछी त्रलु  
दंठभां अशुभ, पछी आर नक्षत्र  
उदरभां धान्यनी वृद्धि, पछी आर  
पुच्छभां अशुभ, पछी अहार पात्र  
धान्यनो नाश आय. ३४-३५

## धान्यच्छेदनमुद्धृतः ।

तीक्ष्णाजपादकरवाहिवमुश्रुतीन्दु-

स्वार्तामघोत्तरजलान्तकतक्षपुष्ये ॥

मन्दाररिक्तरहिते दिवसेऽतिशस्ता

धान्यच्छिदा निगदिता स्थिरभे विलग्ने ॥ ३६ ॥

भूल, ज्येष्ठा, आर्द्रा, आश्लेषा, पूर्वाभाद्रपदा, कुस्त, वृत्तिका,  
धनिष्ठा, श्रवण, मृगशीर्ष, स्वाती, मघा, त्रलु उत्तरा, पूर्वाषाढा,  
लरणी, चित्रा अने पुष्य अने नक्षत्रोभां; शनि अने मंगल

યના વારોમાં; ૪, ૯, ૧૪ વિનાની તિથિઓમાં તથા સ્થિર લગ્નમાં ખેતીનું અન્ન કાપવું શુભ કહેલું છે. ૩૬

### ધાન્યમર્દનમુહૂર્તઃ ।

ફાલ્ગુન્યૌ શ્રવણશ્ચૈવ મઘા મૂલં ચ રોહિણી ॥

અનુરાધા તથા જ્યેષ્ઠા રેવતી ધાન્યમર્દને ॥

કેવલે સિંહલગ્ને વા ગુરુશુક્રોદયેષ્થવા ॥ ૩૭ ॥

પૂર્વાશ્લેશુની, ઉત્તરાશ્લેશુની, શ્રવણ, મઘા, મૂલ, રોહિણી, અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા અને રેવતી એ નક્ષત્રોમાં, સિંહ લગ્નમાં અથવા ૨, ૭, ૯, ૧૨ એ લગ્નોમાં અથવા ગુરુ શુક્રના ઉદયમાં અન્નનું મર્દન કરવું (ખળામાં લેવું) શુભ છે. ૩૭

### ધાન્યરોપણમુહૂર્તઃ ।

પૂર્વાભાદ્રપદા મૂલં રોહિણ્યુત્તરફાલ્ગુની ॥

વિશાખા વારુણં ચૈવ ધાન્યાનાં રોપણે વરાઃ ॥ ૩૮ ॥

પૂર્વાભાદ્રપદા, મૂલ, રોહિણી, ઉત્તરાશ્લેશુની, વિશાખા અને શતભિષા નક્ષત્રમાં ધાન્ય રોપવું શ્રેષ્ઠ છે. ૩૮

### ધાન્યસ્થાપનમુહૂર્તઃ ।

યામ્યાગ્નિરુદ્રહિવિશાખપૂર્વામિહેન્દ્રાપત્ર્યેતરમૈઃ શુભાહે ॥

ધાન્યાદિસંસ્થાપનમેષુ શસ્તં મૃગસ્થિરદ્રવ્યદ્ગૃહોદયેષુ ॥૩૯॥

ભરણી, કૃત્તિકા, આર્દ્રા, વિશાખા, આશ્લેષા, ત્રણ પૂર્વા, જ્યેષ્ઠ અને મઘા એ નક્ષત્રો સિવાયનાં નક્ષત્રોમાં, શુભ વારને દિવસે, મકર લગ્નમાં તથા સ્થિર અને દ્વિસ્વભાવ લગ્નમાં કોઠારની અંદર અન્ન ભરવું શુભ છે. ૩૯

अधोलाचक्रम् ॥ (जेतरमां अनान् उपलुवानुं सुद्धतं)

वारचक्रम्	मृ.	चं.	मं.	बु.	शु.	शु.	शं.
चोयडीयांनो योग	४	७	२	५	८	३	६
केटला वागे वेशसे	१०॥	३	७॥	१२	४॥	९	१॥
केटला वागे उतरशे	१२	४॥	९	१॥	६	१०॥	३

अथ नवान्नमक्षणसुद्धतः ॥

हस्तचित्राऽनुराधान्त्ये रोहिणीश्रवणद्वये ॥

मृगाश्विज्युत्तरास्त्रके शुभे वारे तिथावपि ॥ ४० ॥

नवान्नस्य विधानं च प्राशनं फलमूलयोः ॥

विना नन्दां विषयटीं मधुपौषाकिभूमिजान् ॥ ४१ ॥

हुस्त, चित्रा, अनुराधा, देवती, रोहिणी, श्रवण, धनिष्ठा, मृगशीर्ष, अश्विनी, त्रय उत्तरा ये नक्षत्रेमां रविवारसहित शुभ वारेमां तथा शुभ तिथिओमां ननु अत्र लक्षणं करवुं शुभ छे. मूल, ४६, ६६ ये वस्तुओ भावा भाटे पण शुभ छे; परन्तु नन्दा. तिथि (१-६-११) अने विषयटी तथा क्षेत्र, पौष मास अने शनिवार, मंगलवारमां ननु अत्र भावानुं शुभ नथी. ४०-४१

चुल्हीसुद्धतचक्रम् ।

सूर्यभादंगवेदाष्टरामशत्रुशुभाशुभम् ॥

चुल्हीचक्रे क्रमाद् जेयं शुभाशुभविचक्षणम् ॥ ४२ ॥

યના વારોમાં; ૪, ૯, ૧૪ વિનાની તિથિઓમાં તથા સ્થિર લગ્નમાં ખેતીનું અન્ન કાપવું શુભ કહેલું છે. ૩૬

### ધાન્યમર્દનમુહૂર્તઃ ।

ફાલ્ગુન્યૌ શ્રવણશ્ચૈવ મધ્યા મૂલં ચ રોહિણી ॥

અનુરાધા તથા જ્યેષ્ઠા રેવતી ધાન્યમર્દને ॥

કેવલે સિંહલગ્ને વા ગુરુશુક્રોદયેઽથવા ॥ ૩૭ ॥

પૂર્વાશ્લેશુની, ઉત્તરાશ્લેશુની, શ્રવણ, મધ્યા, મૂલ, રોહિણી, અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા અને રેવતી એ નક્ષત્રોમાં, સિંહ લગ્નમાં અથવા ૨, ૭, ૯, ૧૨ એ લગ્નોમાં અથવા ગુરુ શુક્રના ઉદયમાં અન્નનું મર્દન કરવું (ખળામાં લેવું) શુભ છે. ૩૭

### ધાન્યરોપણમુહૂર્તઃ ।

પૂર્વાભાદ્રપદા મૂલં રોહિણ્યુત્તરફાલ્ગુની ॥

વિશાખા વારુણં ચૈવ ધાન્યાનાં રોપણે વરાઃ ॥ ૩૮ ॥

પૂર્વાભાદ્રપદા, મૂલ, રોહિણી, ઉત્તરાશ્લેશુની, વિશાખા અને શતભિષા નક્ષત્રમાં ધાન્ય રોપવું શ્રેષ્ઠ છે. ૩૮

### ધાન્યસ્થાપનમુહૂર્તઃ ।

યામ્યાગ્નિરુદ્રહિવિશાખપૂર્વામહેન્દ્રાપત્યેતરમૈઃ શુભાદે ॥

ધાન્યાદિસંસ્થાપનમેષુ શસ્તં મૃગસ્થિરદ્વચ્છગૃહોદયેષુ ॥૩૯॥

ભરણી, કૃત્તિકા, આર્દ્રા, વિશાખા, આશ્લેષા, ત્રણ પૂર્વા, જ્યેષ્ઠ અને મધ્યા એ નક્ષત્રો સિવાયનાં નક્ષત્રોમાં, શુભ વારને દિવસે. મકર લગ્નમાં તથા સ્થિર અને દ્વિસ્વભાવ લગ્નમાં કોડારની અંદર અન્ન ભરવું શુભ છે. ૩૯

अधोलाचक्रम् ॥ (अंतरमां अनान उपलुवानुं सुद्धत')

वारचक्रम्	मृ.	चं.	मं.	बु.	शु.	शु.	श.
चौघडीयांनो योग	४	७	२	५	८	३	६
कैटला चागे वेशसे	१०॥	३	७॥	१२	४॥	९	१॥
कैटला चागे उत्तरशे	१२	४॥	९	१॥	६	१०॥	३

अथ नवान्नभक्षणमृद्भिः ॥

हस्तचित्राऽनुराधान्त्ये रोहिर्णाश्रवणद्वये ॥

मृगाश्विज्युत्तराम्बके शुभे चारे तिथात्रपि ॥ ४० ॥

नवान्नस्य विधानं च प्राशनं फलमूलयोः ॥

विना नन्दां विषघटीं मधुर्षोपाकिभूमिजान् ॥ ४१ ॥

उस्त, चित्रा, अनुराधा, देवती, रोहिणी, श्रवण, धनिष्ठा, मृगशीर्ष, अश्विनी, त्रय उत्तरा ये नक्षत्रेभ्यो रविवारसहित शुभ वाशेभ्यो तथा शुभ तिथिभ्योभ्यो ननु अत्र लक्षणं कर्तव्यं शुभ छे. मूल, कंद, इल ये वस्तुभ्यो भावा भाटे पण शुभ छे; परन्तु नन्दा-तिथि (१-६-११) अने विषघटी तथा येत्र, पंच मास अने शनिवार, मंगलवारभ्यो ननु अत्र भावानुं शुभ नथी. ४०-४१

चुल्हीसुद्धतचक्रम् ।

सूर्यभादंगवेदाष्टरामशत्रुशुभाशुभम् ॥

चुल्हीचक्रे क्रमाद् ज्ञेयं शुभाशुभविचक्षणम् ॥ ४२ ॥

યના વારેમાં; ૪, ૯, ૧૪ વિનાની તિથિઓમાં તથા સ્થિર લગ્નમાં ખેતીનું અન્ન કાપવું શુભ કહેલું છે. ૩૬

**ધાન્યમર્દનમુહૂર્તઃ ।**

ફાલ્ગુન્યૌ શ્રવણશ્ચૈવ મઘા મૂલં ચ રોહિણી ॥

અનુરાધા તથા જ્યેષ્ઠા રેવતી ધાન્યમર્દને ॥

કેવલે સિંહલગ્ને વા ગુરુશુક્રોદયેઽથવા ॥ ૩૭ ॥

પૂર્વાશ્લેશુની, ઉત્તરાશ્લેશુની, શ્રવણ, મઘા, મૂલ, રોહિણી, અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા અને રેવતી એ નક્ષત્રોમાં, સિંહ લગ્નમાં અથવા ૨, ૭, ૯, ૧૨ એ લગ્નોમાં અથવા ગુરુ શુક્રના ઉદયમાં અન્નનું મર્દન કરવું (ખળામાં લેવું) શુભ છે. ૩૭

**ધાન્યરોપણમુહૂર્તઃ ।**

પૂર્વાભાદ્રપદા મૂલં રોહિણ્યુત્તરફાલ્ગુની ॥

વિશાખા વારુણં ચૈવ ધાન્યાનાં રોપણે વરાઃ ॥ ૩૮ ॥

પૂર્વાભાદ્રપદા, મૂલ, રોહિણી, ઉત્તરાશ્લેશુની, વિશાખા અને શતભિષા નક્ષત્રમાં ધાન્ય રોપવું શ્રેષ્ઠ છે. ૩૮

**ધાન્યસ્થાપનમુહૂર્તઃ ।**

યામ્યાગ્નિરુદ્રહિવિશાખપૂર્વામહેન્દ્રાપત્ર્યેતરમૈઃ શુભાહે ॥

ધાન્યાદિસંસ્થાપનમેષુ શસ્તં મૃગસ્થિરદ્રવ્યજ્ઞગૃહોદયેષુ ॥૩૯॥

ભરણી, કૃત્તિકા, આર્દ્રા, વિશાખા, આશ્લેષા, ત્રણ પૂર્વા, જ્યેષ્ઠા અને મઘા એ નક્ષત્રો સિવાયનાં નક્ષત્રોમાં, શુભ વારને દિવસે, મકર લગ્નમાં તથા સ્થિર અને દ્વિસ્વભાવ લગ્નમાં કોઠારની અંદર અન્ન ભરવું શુભ છે. ૩૯



અધોલાચક્રમ્ ॥ (ખેતરમાં અનાજ ઉપણવાનું સુહૃત')

વારચક્રમ્	સુ.	ચં.	મં.	વુ.	શુ.	શુ.	શ.
ચોઘડીયાંનો યોગ	૪	૭	૨	૫	૮	૩	૬
કેટલા વાગે વેશસે	૧૦॥ ૩	૭॥ ૧૨	૪॥ ૯	૧॥ ૬	૧૦॥ ૩		
કેટલા વાગે ઉતરશે	૧૨	૪॥ ૯	૧॥ ૬	૧૦॥ ૩			

અથ નવાન્નમક્ષણમુદ્ધર્તઃ ॥

હસ્તચિત્રાઽનુરાધાન્ત્યે રોહિણીશ્રવણદ્વયે ॥

મૃગાશ્વિત્ર્યુત્તરાસ્વર્કે શુભે ચારં તિથાવપિ ॥ ૪૦ ॥

નવાન્નસ્ય વિધાનં ચ પ્રાશનં ફલમૂલયોઃ ॥

વિના નન્દાં વિષવટીં મધુપૌવાકિંભૂમિજાન્ ॥ ૪૧ ॥

હસ્ત, ચિત્રા, અનુરાધા, દેવતી, રોહિણી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, મૃગ-  
શીર્ષ, અશ્વિની, ત્રણ ઉત્તરા એ નક્ષત્રોમાં રવિવારસહિત શુભ  
વારોમાં તથા શુભ તિથિઓમાં નવું અન્ન લક્ષણ કરવું શુભ છે.  
મૂલ, કંઠ, ફલ એ વસ્તુઓ ખાવા માટે પણ શુભ છે; પરંતુ નન્દા-  
તિથિ (૧-૬-૧૧) અને વિષવટી તથા ચૈત્ર, પૌષ માસ અને  
શનિવાર, મંગળવારમાં નવું અન્ન ખાવાનું શુભ નથી. ૪૦-૪૧

ચુલ્હીસુદ્ધર્તચક્રમ્ ।

સૂર્યમાદંગવેદાષ્ટરામશત્રુશુભાશુભમ્ ॥

ચુલ્હીચક્રે ક્રમાદ્ જ્ઞેયં શુભાશુભવિચક્ષણમ્ ॥ ૪૨ ॥

૬	શુ.
૪	અશુ.
૮	શુ.
૩	અશુ.
૬	શુ.

સૂર્યનક્ષત્રથી ચાલતા દિનનક્ષત્ર સુધી ગણતાં પ્રથમ ૭ નક્ષત્ર શુભ, ચાર નક્ષત્ર અશુભ, આઠ શુભ, ત્રણ અશુભ અને ૭ નક્ષત્ર શુભ છે; આ પ્રકારે શુભ નક્ષત્રમાં ચુલ્હીનું સ્થાપન કરવું. ૪૧

**ચુલ્હીસ્થાપનફલવિચાર: ॥**

શનિવારે દરિદ્રત્વં શુક્રેઽન્નધનમેવ ચ ॥

ગુરુવારે લખેછક્ષ્મીં વુધે લાભો ભવેત્સદા ॥ ૪૩ ॥

મૌમવારે સ્મૃતિઃ પત્ન્યાઃ સૌમે ધનક્ષયં ભવેત્ ॥

રવિવારે ભવેદ્રોગશ્ચુલ્હીસ્થાપનકર્મણિ ॥ ૪૪ ॥

રવિવારના દિવસે નવો ચુલ્હો માંડવાથી રોગ, સોમવારે ધનનો નાશ, મંગળવારે સ્ત્રીનું મરણ, બુધવારે લાલ, ગુરુવારે લક્ષ્મીનો લાલ, શુક્રવારે ધનધાન્યનો લાલ અને શનિવારે દરિદ્રતા પ્રાપ્ત થાય છે. ૪૩-૪૪

**કોલ્હુચક્રમ્ ।**

સૂર્યમાત્પંચપञ્ચેપુરામયુગ્મશરત્રિકમ્ ॥

ન સચ્છુમમસદુઃखं ક્લેશં ગુમમતોઽશુમમ્ ॥

કોલ્હુચક્રે સામિજિતે જ્ઞેયમેવં વિચક્ષણૈઃ ॥ ૪૫ ॥

૫	અશુ.
૫	શુ.
૫	અશુ.
૩	અશુ.
૨	અશુ.
૫	શુ.
૩	અ.

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી અભિજિત સહિત દિનના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં પ્રથમ એકથી (૧-૫) પાંચ નક્ષત્રોમાં કોલ્હુ ચલાવે તો અશુભ, ચાર ખાદ છ થી (૬-૧૦) દશ નક્ષત્રો શુભ, અગીયારથી (૧૧-૧૫) પંદર નક્ષત્રો અશુભ, સોળથી (૧૬-૧૮) અઠાર નક્ષત્રો દુઃખ (અશુભ), ઓગણીસથી (૧૯-૨૦) વિશ નક્ષત્રો કલેશ (અશુભ), એકવિંશથી (૨૧-૨૫) પચીસ નક્ષત્રો શુભ અને છવિંશથી (૨૬-૨૮) અઠાવિંશ નક્ષત્રો અશુભ જાણવાં. આ પ્રમાણે નક્ષત્રોનો વિચાર કરી

શેલડીનો રસ કાઢવાનું શુભ છે. ૪૫

अथ इक्षुयन्त्रसुहूर्तचक्रम् ।

वेदद्विनेत्रभूभूतवाणहस्तरसाः क्रमात् ॥

प्रथमे च भवेत्लक्ष्मीर्द्वितीये हानिरेव च ॥ ४६ ॥

तृतीये सर्वलाभश्च चतुर्थे च क्षयस्तथा ॥

पञ्चमे च भवेन्मृत्युः षष्ठस्थाने शुभं स्मृतम् ॥ ४७ ॥

सप्तमे चैव पीडा स्यादष्टमे धनधान्यकम् ॥

सूर्यभाद्रणयेच्चान्द्रमिक्षुयन्त्रेण योजयेत् ॥ ४८ ॥

आ श्लोकानो अथ निचे लणेलल यङ्क प्रमाणे समन्ये।

सूर्यभात् इक्षुयन्त्रचक्रम् ।

४	२	२	१	५	५	२	६	नक्षत्र
लक्ष्मी	हानि	सर्व- लाभ	क्षय	मृत्यु	शुभ	पीडा	धन धान्य	फल

उपर लभ्या मुलण इक्षुयन्त्रेनो विचार करीने शेलडीने रस  
डाढवानुं शुल छे. ४६-४८

सर्पदंशविचारः ।

यः कृत्तिका मूलमघाविशाखा-

सार्पान्तकार्द्रासु भुजङ्गदष्टः ॥

स वैनतेयेन सुरक्षितोऽपि

प्रयाति मृत्योर्वदनं मनुष्यः ॥ ४९ ॥

ને મનુષ્યને કૃત્તિકા, મૂળ, મઘા, વિશાખા, આશ્લેષા, ભરણી અને આર્દ્રા એ નક્ષત્રોમાં સર્પ કરડે તે મનુષ્યનું ગરૂડ રક્ષણ કરે તો પણ મૃત્યુ થાય. ૪૯

### રાજ્યાભિષેકમુહૂર્તઃ ।

જન્માંગર્ક્ષદશેણસદ્ગ્રહકુજૈઃ સાર્કૈર્વલિષ્ટૈર્મૃદુ-

ક્ષિપ્રેન્દ્રધ્રુવમૈઃ સ્થિરાર્દ્ધિનૃતનો વ્યારાદ્ધિ ભૂપસ્થિતિઃ ॥૫૦॥

જન્મલગ્નનો, જન્મરાશિનો અને વર્તમાન દશાનો સ્વામી, શુભગ્રહ, મંગળ અને સૂર્ય એ સર્વે બળવાન હોય ત્યારે મૃદુ, ક્ષિપ્ર, જ્યેષ્ઠા તથા ધ્રુવ એ નક્ષત્રોમાં તેમજ જન્મરાશિ તથા જન્મલગ્નથી ઉપગ્રય (૩-૬-૧૦-૧૧) વાળું સ્થિર પુરુષલગ્ન હોય અને મંગળવારન હોય ત્યારે રાજ્યાભિષેક કરવો શ્રેષ્ઠ છે. ૫૦

મૃતે રાજ્ઞિ ન કાલસ્ય નિયમોઽત્ર વિચીયતે ॥

નૃપાભિષેકઃ કર્તવ્યો દૈવજ્ઞેન પુરોધસા ॥ ૫૧ ॥

રાજા મરણ પામ્યો હોય ત્યારે કાલનો નિયમ નથી તેથી તે સમયે જ્યોતિષી પુરોહિતે મુહૂર્ત લેવા સિવાય રાજ્યાભિષેક કરવો. ૫૧

### ॥ દેવપ્રતિષ્ઠામુહૂર્તઃ ॥

પ્રતિષ્ઠામાસવિચારઃ

ચૈત્રે વા ફાલ્ગુને વાપિ જ્યેષ્ઠે વા માઘવેઽપિ વા ॥

માઘે વા સર્વદેવાનાં પ્રતિષ્ઠા શુભદા ભવેત્ ॥ ૫૨ ॥

સર્વ દેવતાઓની પ્રતિષ્ઠા ચૈત્ર, ફાલ્ગુન, જ્યેષ્ઠ, વૈશાખ, અને માઘ માસમાં કરવી શુભ છે. ૫૨

શ્રાવણે સ્થાપયેહિંગમાશ્વિને જગદંવિકામ્ ॥

માર્ગશીર્ષે હરિં ચૈવ સર્વાન્ પૌષેઽપિ કૈચન ॥ ૫૩ ॥

શ્રાવણમાં શંકરનું સ્થાપન કરવું, આશ્વિન માસમાં જગદંબાનું સ્થાપન કરવું, માર્ગશીર્ષ માસમાં વિષ્ણુનું સ્થાપન કરવું, અને પૌષ માસમાં સર્વ દેવતાઓની પ્રતિષ્ઠા કરવાનું શુભ છે એમ કહેલાક કહે છે. ૫૩

પ્રતિષ્ઠાનક્ષત્રાણિ ॥

હસ્તત્રયે મિત્રહરિત્રયે ચ પૌષ્ણદ્વયાદિત્યસુરેજ્યભેષુ

સ્યાદુત્તરાધાતૃશશાંક્રભેષુ સર્વામરસ્થાપનમુત્તમં ચ ॥૫૪ ॥

હસ્ત, મિત્રા, સ્વાતી, અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા, મૂળ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતતારકા, રેવતી, અશ્વિની, પુનર્વસુ, પુષ્ય, ત્રણ ઉત્તરા, શિહિણી, મૃગશીર્ષ એ નક્ષત્રોમાં સર્વ દેવોની પ્રતિષ્ઠા કરવી શુભ છે. ૫૪

પ્રતિષ્ઠાયાં તિથિવિચારઃ ॥

યદ્દિનં યસ્ય દેવસ્ય તદ્દિને તસ્ય સંસ્થિતિઃ ॥

દ્વિતીયાદિદ્વયોઃ પંચમ્યાદિતસ્તિસૃષ્ટુ ક્રમાત્ ॥ ૫૫ ॥

દશમ્યાદિ ચતસૃષ્ટુ પૌર્ણમાસ્યાં વિશેષતઃ ॥

જે દેવની જે તિથિ હોય તે દિવસે તે દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવી. દ્વિતીયા, તૃતીયા, પંચમી, પષ્ટી, સપ્તમી, દશમી, એકાદશી, દ્વાદશી, ત્રयोदशी, પૂર્ણિમા આ તિથિઓમાં દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવી શુભ છે. ૫૫

પ્રતિષ્ઠાયાં પક્ષવિચારઃ ॥

પ્રાપ્ય પક્ષં શુભં શુક્લમર્તીતે દક્ષિણાયને ॥ ૫૬ ॥

શુકલપક્ષમાં ( અને કૃષ્ણપક્ષની દશમી પર્યંત ) તથા દક્ષિણાયન ગયા પછી ઉત્તરાયણના સૂર્યમાં પ્રતિષ્ઠા કરવી શુભ છે. ૫૬

પ્રતિષ્ઠાયાં વારવિચારઃ ॥

સોમો વૃહસ્પતિશ્ચૈવ શુક્રશ્ચૈવ તથા બુધઃ ॥

એતે વારાઃ શુભાઃ પ્રોક્તાઃ પ્રતિષ્ઠાયજ્ઞકર્મણિ ॥ ૫૭ ॥

સોમ, બુધ, શુક્ર, તથા શુક્ર એ વારો પ્રતિષ્ઠા તથા યજ્ઞકર્મમાં લેવા શુભ છે. ૫૭

દેવસ્થાપને લગ્નકથનમ્ ॥

સ્થાપ્યો હરિર્દિનકરો મિથુને મહેશો

નારાયણશ્ચ યુવતૌ ઘટકે વિધાતા ॥ ૫૮ ॥

દેવ્યો દ્વિમૂર્ત્તભવનેષુ નિવેશનીયાઃ

શુદ્રાશ્ચરે સ્થિરગૃહે નિસ્થિલાશ્ચ દેવાઃ ॥ ૫૯ ॥

મિથુન લગ્નમાં વિષ્ણુ, મહાદેવ તથા સૂર્યની સ્થાપના કરવી, કન્યા લગ્નમાં કૃષ્ણ આદિદેવો તથા કુલ લગ્નમાં પ્રહ્લાની સ્થાપના કરવી. દ્વિસ્વભાવ લગ્નોમાં દેવીઓની સ્થાપના કરવી, ચરલગ્નોમાં યોગિનીઓની અને સ્થિર લગ્નોમાં સર્વે દેવોની સ્થાપના કરવી શુભ છે. ૫૮-૫૯

સૂર્યભાત્ શિશ્વરસ્થાપનચક્રમ્ ।

૯	૯	૯
શ્રે.	શ્રે.	ને.

માસાદિનો વિચાર પ્રતિષ્ઠાના મુદ્દત્ પ્રમાણે જોવો.

## રુદ્રયાગસુહૃતઃ ।

વૈશાખે શ્રાવણે માસે ચાશ્વિને માર્ગશીર્ષકે ॥

માઘફાલગુનયોર્વાપિ સિતે પક્ષે શુભે દિને ॥

રુદ્રારમ્ભઃ પ્રકર્તવ્યઃ પુત્રપૌત્રાદિદૃઢ્યે ॥ ૬૦ ॥

વૈશાખ, શ્રાવણ, આશ્વિન, માર્ગશીર્ષ, માઘ, ફાલગુન એ માસોમાં અને શુકલપક્ષમાં રુદ્રારંભ કરે તો પુત્રપૌત્રાદિકની વૃદ્ધિ થાય છે. ૬૦

અનધ્યાયતિથિં રિક્તાં તથા પર્ણીં વિહાય ચ ॥

ઇતરાસુ ચ કર્તવ્યો રુદ્રારમ્ભઃ શુભપદઃ ॥ ૬૧ ॥

અનધ્યાયે ચ સંધ્યાયામપરાહ્ને કથञ્ચન ॥

સ્ત્રિયાં રજસ્વલાયાં ચ રુદ્રારમ્ભો ન સિદ્ધિદઃ ॥ ૬૨ ॥

અનધ્યાય તિથિ ૧-૮-૧૪-૧૫-૩૦, રિક્તા તિથિ ૪-૯-૧૪ તથા ૬ આ શિવાયની ખીલ તિથિઓમાં રુદ્રારંભ કરે તો શુભ ફળ આપે છે. અનધ્યાય વખતે, સંધ્યાકાળ સમયે, તેમ સ્ત્રી રજસ્વલા થઈ હોય ત્યારે રુદ્રારંભ કરે તો સિદ્ધિ મળી શકતી નથી. ૬૧-૬૨

સોમસૌમ્યગુરુશુક્રવાસરાઃ સર્વકર્મસુ ભવન્તિ સિદ્ધિદાઃ ॥

સોમ, બુધ, ગુરુ, અને શુક્રવાર બધાં કર્મની સિદ્ધિ આપનારા છે તેથી તેમાં રુદ્રારંભ કરવો ઉત્તમ છે.

## નક્ષત્રાદિવિચારઃ ।

દાસે પૌષ્ણે ધ્રુવે રૌદ્રે હસ્તપંચાદિતિદ્વયે ॥

દિનેઽર્કે ભૌમવારે ચ રુદ્રારંભઃ પ્રશસ્યતે ॥ ૬૩ ॥

અશ્વિની, રેવતી, ધ્રુવસંજ્ઞાનાં નક્ષત્રો; આર્દ્રા, હુસ્ત ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા; પુનર્વસુ, પુષ્ય નક્ષત્રો; અને રવિ, મંગળવારને દિવસે રુદ્રપૂજન અને રુદ્રહોમનો આરંભ કરવો તે શુભ છે. ૬૩

### નિષ્કામયજ્ઞાનુષ્ઠાનકર્મવિચારઃ ।

યદૈવ જાયતે ચિત્તં ચિત્તં શ્રદ્ધાસમન્વિતમ્ ॥

તદૈવ પુણ્યકાલોઽસ્ય યતોઽનિયતજીવિતમ્ ॥

અતઃ સર્વેષુ કાલેષુ જપાદ્યારંભણં શુભમ્ ॥ ૬૪ ॥

પરશુરામ કારિકાના પ્રમાણથી વિચાર કરીયે તો જ્યારે આર્થિક સ્થિતિ સારી હોય અને મનમાં દૃઢ શ્રદ્ધા થાય ત્યારે પુણ્યકાલ સમજી જપાનુષ્ઠાન વગેરે ધર્મકાર્ય કરી લેવું. કારણ શરીર ક્ષણભંગુર છે, માટે જેમ અને તેમ કોઈપણ સમયે જપયજ્ઞ વગેરે ધર્મકાર્ય કરી લેવું તે શુભ છે. ૬૪

### વિષ્ણુયાગમુહૂર્તવિચારઃ ।

વૈશાખે શ્રાવણે માસિ આશ્વિને માર્ગશીર્ષકે

માઘફાલગુનયોર્વાપિ સિતે પક્ષે શુભેઽહ્નિ ॥ ૬૫ ॥

વિષ્ણુયાગસ્તુ કર્તવ્યઃ પુત્રપૌત્રાદિવૃદ્ધયે ॥

કાર્તિકેઽધિકમાસે સ કર્તવ્ય ઇતિ કેચન ॥ ૬૬ ॥

દ્વિતીયા પંચમી પૃષ્ઠી સપ્તમી નવમી તથા ॥

દ્વાદશ્યેકાદશી ગ્રાહ્યા વિષ્ણુયાગાસ્વ્યકર્મણિ ॥ ૬૭ ॥

આર્દ્રા જ્ઞતભિષા સ્વાતી રોહિણી શ્રવણં મૃગઃ

પૂર્વાષાઠોત્તરાષાઠા ઝ્યેષ્ઠાઽઽશ્લેષા ચ રેવતી ॥

ચિત્રા હસ્તો ધનિષ્ઠા સ્યાદનુરાધા ચ સિદ્ધિશ ॥ ૬૮ ॥



વૈશાખ, શ્રાવણ, આશ્વિન, માર્ગશીર્ષ, માઘ, ક્રાતુચિત્ર એ મહિનાઓમાં, શુકલપક્ષમાં, શુભ દિવસે વિષ્ણુયાગ કરવો જેથી પુત્રપૌત્રની વૃદ્ધિ થાય છે, અને કાર્તિક તથા અધિક માસમાં વિષ્ણુયાગ કરવો એમ પણ કેટલાક વિદ્વાનો કહે છે. દ્વિતીયા, પંચમી, ષષ્ઠી, સપ્તમી, નવમી, દ્વાદશી, એકાદશી એ તિથિઓ વિષ્ણુયાગનો પ્રારંભ કરવામાં શ્રેષ્ઠ છે. આર્દ્રા, શતતારકા, સ્વાતી, રોહિણી, શ્રવણ, મૃગશીર્ષ, પૂ. ધા., ઉ. ધા., જ્યેષ્ઠા, આશ્લેષા, રેવતી, ચિત્રા, હસ્ત, ધનિષ્ઠા, અને અનુરાધા એ નક્ષત્રો વિષ્ણુયાગમાં સિદ્ધિ આપનારાં છે. ૬૫-૬૮.

### દેવ્યારાધનમુહૂર્તવિચારઃ ॥

તત્રાદો માસવિચારઃ

વૈશાખઃ ફાલ્ગુનો માઘઃ શ્રાવણો માર્ગ એવ ચ ॥

આશ્વિનઃ કાર્તિકો માસાઃ પૂજાયાં તુ શુભાવઠાઃ ૬૯

નવમંડી, શતમંડી, સહસ્રમંડી જેવા જપાનુષ્ઠાન કાર્યમાં તથા પૂજામાં વૈશાખ, ક્રાતુચિત્ર, માઘ, શ્રાવણ, માર્ગશીર્ષ, આશ્વિન, તથા કાર્તિક એ સાત મહિનાઓ શ્રેષ્ઠ છે. ૬૯

તિથિવિચારઃ ।

તૃતીયા પંચમી પૂર્ણા સપ્તમી ચ ત્રયોદશી ।

દશમી દ્વાદશી પૃષ્ઠી ચતુર્થી નવમી તથા ॥

કૃષ્ણાષ્ટમીચતુર્દશ્યૌ તિથયઃ સર્વકામદાઃ ॥ ૭૦ ॥

શુકલપક્ષમાં ૩-૫-૧૫-૭-૧૩-૧૦-૧૨-૬-૪-૯, તેમ કૃષ્ણપક્ષમાં ૮-૧૪ એ તિથિઓ સર્વ મનોરથ પૂર્ણ કરનારી છે. ૭૦.

## વારવિચારઃ ॥

રવિવૃહસ્પતિઃ સોમો બુધશુક્રૌ શુભાવહાઃ ॥  
રવિ, ગુરૂ, સોમ, બુધ, શુક્ર એ વારે શુભ છે.

## નક્ષત્રવિચારઃ ॥

અશ્વિની રોહિણી સ્વાતી પૌષ્ણં જ્યેષ્ઠોત્તરાત્રયમ્ ॥

પુષ્યં પુનર્વસુર્ભાનિ શ્રેષ્ઠાનિ શક્તિપૂજને ॥ ૭૧ ॥

અશ્વિની, રોહિણી, સ્વાતી, રેવતી, જ્યેષ્ઠા, ઉ. ફા., ઉ. પા., ઉ. ભા., પુષ્ય, પુનર્વસુ આ દશ નક્ષત્રો દેવીપૂજન કરવામાં શ્રેષ્ઠ છે. ૭૧

## અથ હોમાહુતિવિચારઃ ।

સૂર્યમાત્રિત્રિમે ચાન્દ્રે સૂર્યવિચ્છુક્રપંગવઃ ॥

ચન્દ્રારેજ્યાગુણિવિનો નેષ્ટા હોમાહુતિઃ સ્વલે ॥ ૭૨ ॥

સૂર્ય મહાનક્ષત્રથી જે દિવસ આહુતિ જોવી હોય તે દિવસના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં ત્રણ ત્રણ નક્ષત્રના કરેલા નવ ભાગમાં અનુક્રમે સૂર્ય, બુધ, શુક્ર, શનિ, ચંદ્ર, મંગળ, ગુરૂ, રાહુ અને કેતુની આહુતિ જાણવી. શુભ ગ્રહની આહુતિ હોય તો શુભ અને અશુભ ગ્રહની આવે તો અશુભ જાણવી. ૭૨

## હોમાહુતિચક્રમ્ ।

સૂર્ય.	બુધ.	શુક્ર.	શનિ.	ચંદ્ર.	ભૌમ.	ગુરુ.	રાહુ.	કેતુ.
૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩
અશુભ.	શુભ.	શુભ.	અશુભ.	શુભ.	અશુભ.	શુભ.	અશુભ.	અશુભ.

## આહુતિદોષપરિહારઃ ।

વિવાહ્યાગવ્રતબંધદીક્ષાસીમંતચળ્ડીગૃહવાસ્તુશાંતૌ ॥

આદિત્યસૌરી કુજરાહુકેતવો ન દોષદા યજ્ઞવિધાયિનાં સ્વલુ ૭૩  
વિવાહ, જનોઈ, સીમંત, દેવી સંખંધી કાર્ય, વાસ્તુશાંતિ-  
એટલાં કાર્યોમાં પાપગ્રહના મુખમાં આહુતિ હોય તો પણ હામ,  
કાર્ય કરી શકાય છે. ૭૩

## ગ્રહાણામાહુતિફલમ્ ।

સૌખ્યાર્થનાશઃ સૂર્યે સ્યાદિન્દૌ જલમયી કૃપિઃ ॥

ભૌમેઽગ્નિદાહો રાષ્ટ્રે સ્યાદ્બુધે બુદ્ધિવિવર્ધનમ્ ॥ ૭૪ ॥

ગુરૌ લબ્ધિરભીષ્ટસ્ય રાજ્યં સૌભાગ્યનન્દિતમ્ ॥

માર્ગવે કાર્યસંપત્તિરૈહિકામુષ્મિકી ભવેત્ ॥ ૭૫ ॥

શનેર્મુખાહુતૌ જ્ઞેયો રાજ્યભંગો ધનક્ષયઃ ॥

રાહોર્મુખાહુતૌ હાનિઃ સર્વસ્ય પરિકીર્તિતા ॥ ૭૬ ॥

કેતોર્મુખાહુતૌ જ્ઞેયં દુર્ભિક્ષં દશવિપ્લવમ્ ॥

મરણં પ્રાણિનાં ચૈવ રાજ્યભંગં તથૈવ ચ ॥ ૭૭ ॥

તસ્માત્સર્વપ્રયત્નેન ગ્રહનક્ષત્રસંગમે ॥

દુષ્ટે ન કુર્યાદ્ધવનમિત્યાદુર્માર્ગવાદયઃ ॥ ૭૮ ॥

સૂર્યની આહુતિમાં સૌખ્ય અને અર્થનો નાશ, ચંદ્રમાં ખેતી,  
જલવોળી, મંગળમાં રાજ્યની અંદર અગ્નિદાહ, બુધમાં બુદ્ધિની વૃદ્ધિ,  
શુક્રમાં રાજ્યનું સૌભાગ્ય અને ઇષ્ટપ્રાપ્તિ, શુક્રમાં આ લોક અને  
પરલોક નિમિત્તના દરેક કાર્યની સંપત્તિ, શનિમાં રાજ્યનો ભંગ  
તથા ધનક્ષય, રાહુમાં સર્વની હાનિ અને કેતુમાં હુકાળ, રાજ્ય-  
ભંગ તથા પ્રાણિઓનું મરણ થાય. માટે દુષ્ટ ગ્રહની આહુતિમાં  
હવન કરવો નહિ એમ ભાગવ વિગેરે ઋષિઓ કહે છે. ૭૪-૭૮

## वह्निवासः ।

सैका तिथिर्वारयुता कृताप्ता शेषे गुणेऽध्रे भुवि वह्निवासः ॥  
सौख्याय होमे शशियुग्मशेषे प्राणार्थनाशौ दिवि भूतले च ॥७९॥

शुक्लपक्षनी प्रतिपदाथी आर'लीने आलती तिथिनी स'भ्यामां  
એક જોડીને રવિવારથી આર'લીને જે વાર હોય તેની સ'ખ્યા  
જોડવી અને તેને આરે ભાગવાથી જો શેષ ત્રણ અથવા 'પૂર્ણ' વધે  
તો પૃથ્વીમાં અગ્નિનો વાસ અને તેનું ક્ષણ સુખની પ્રાપ્તિ થાય,  
એક શેષ વધે તો સ્વર્ગમાં અગ્નિનો વાસ અને તેનું ક્ષણ પ્રાણનો  
નાશ, અને જે શેષ વધે તો પાતાળમાં અગ્નિનો વાસ અને તેનું  
ક્ષણ ધનનો નાશ થાય. ૭૯

## દોષપરિહારઃ ।

વિવાહયાત્રાત્રતગોચરેષુ ચૂડોપવીતે ગ્રહણે યુગારૌ ॥

દુર્ગાવિધાને ચ સુતમમૂતૌ ન વાઙ્મિચક્રં પરિચિન્તનીયમ્ ૮૦  
વિવાહ, યાત્રા, વ્રત, ગ્રહશાંતિ, ચૌલ, જનોઈ, ગ્રહણ, યુગાદિ,  
દુર્ગાવિધાન અને પુત્રપ્રસૂતિમાં વહ્નિવાસ જોવો નહિ. ૮૦

વ્રતબંધે વિવાહે ચ નવરાત્રે ચ નિત્યક્રે ॥

કુલદેવાર્ચને ધીમાન્નો કુર્યાદગ્નિચિન્તનમ્ ॥ ૮૧ ॥

વ્રતબંધ, વિવાહ, નવરાત્ર, નિત્યકર્મ અને કુલદેવતાના  
પૂજનમાં ધીમાન્ પુરૂષે અગ્નિચક્રનો વિચાર કરવો નહિ. ૮૧

ગ્રહણોદ્ગ્રહગણ્ડાન્તે તથા દુર્ગોત્સવેઽપિ ચ ॥

તદાઙ્મિચક્રં નાલોક્યં ગ્રહશાન્તૌ વિચાયેત ॥ ૮૨ ॥

અહણુ, વિવાહ, ગણડાત અને દુર્ગોત્સવના સમયે અગ્નિચક્રનો વિચાર કરવો નહિ પરન્તુ અહુશાંતિમાં અગ્નિચક્રનો અવશ્ય વિચાર કરવો. ૮૨

### પ્રકારાન્તરેન આગ્રચક્રવિચારઃ ।

તિથિર્વારશ્ચ નક્ષત્રં કલામિ( ૧૬ )શ્ચ સમન્વિતમ્ ॥

વેદસંખ્યૈર્હરેદ્વાગં વહ્નિચક્રં વિલોકયેત્ ॥ ૮૩ ॥

एकेन वसते स्वर्गे द्वाभ्यां पातालमेव च ॥

त्रिशून्ये ( ૩૧૦ ) વસતે ભૂમૌ ભૂમિલોકે સુસ્વાવહમ્ ૮૪

(રુદ્રયાગમાં શિવમુખાહુતિચક્રનો વિચાર પ્રકારાન્તરે કરવો—)  
તિથિ-વાર-નક્ષત્રનો યોગ કરી તેમાં ૧૬ કલા મેળવી ચારે ભાગ આપવો; જો શેષ એક રહે તો સ્વર્ગમાં, જો શેષ રહે તો પાતાલમાં અને ત્રણ અથવા શૂન્ય શેષ રહે તો ભૂમિ પર વહ્નિવાસ છે એમ જાણવું. ભૂમિ પર વહ્નિવાસ હોય તો શુભ છે. ૮૩-૮૪

### ( અથ દુર્ગાહોમે આહુતિચક્રવિચારઃ ॥ )

ब्राह्मी च कौमारी च वैष्णवी च वाराहिकैंद्री त्वथ चंडिका च  
मेघा च माहेश्वरी नारसिंही क्रमेण सूर्यादिनभं त्रिकं च ८५

શ્રીપુત્રદા શોકભયૌ ધનાત્તિર્હતસ્તથારાજપદાત્તિરોગૌ ॥

વિદ્યાસુસ્વાત્તિર્નૃપતેશ્ચ લાભઃ ફલાનિ દુર્ગાહવને ક્રમેણ ૮૬

ઉપર લખેલા શ્લોકનો અર્થ સ્પષ્ટ સમજવા માટે નીચે લખેલું અર્ક જોઈ તેના પરથી અર્થ સમજી લેવો.

વા.	કૌ.	વૈ.	વા.	એ.	ચં.	મે.	મા.	ના.
૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩
૩	૬	૯	૧૨	૧૫	૧૮	૨૧	૨૪	૨૭
શ્રે.	ને.	ને.	શ્રે.	શ્રે.	ને.	શ્રે.	શ્રે.	શ્રે.
લક્ષ્મી, પુત્ર	શોક	મય	ધનપ્રાપ્તિ	રાજ્યસુખ	રોગ	વિવા	મુલ	રાજસન્માન

### વિષ્ણુયાગે આદૃતિચક્રમ્ ॥

રોહિણ્યધિપનક્ષત્રં વારાસ્તિથિરનુક્રમાત્ ॥

ધૃતિભિ (૧૮) શ્વ યુતં કાર્યં યુગ ( ૪ ) સંખ્યૈર્હરેત્પુનઃ ॥

ત્રિવેદે (૨૧૪) વસતે ભૂમૌ ભૂમિલોકે સુલાવહમ્ ॥૮૭॥

વિષ્ણુના યજ્ઞમાં અગ્નિચક્રનો વિચાર કરવામાં દિવસની તિથિ-  
વાર-નક્ષત્રનો યોગ કરવો, તેમાં ૧૮ મેળવી ચારે ભાગ આપવો;  
જો શેષ ૩-૪ આવે તો ભૂમિ પર વહિવાસ છે અને તે મુખકારક  
છે એમ સમજવું. ૮૭

### નારાયણવલ્યાદિમુહૂર્તવિચારઃ ।

કાર્તિકાદિપુ માસેષુ તૂત્તરાયણગે ર્વા

શુક્રે પક્ષેજ્થવા કૃષ્ણે પાદસ્યાદૌ શુભે દિને ॥ ૮૮ ॥

કાર્તિક વિગેરે મહિનાઓમાં, ઉત્તરાયણના સૂર્યમાં, શુકલપક્ષમાં તથા કૃષ્ણપક્ષના પ્રથમ પાદમાં એટલે કૃષ્ણપક્ષની પાંચમ સુધીમાં શુભ દિવસે પંચાંગશુદ્ધિનો વિચાર કરીને નારાયણબલિ વિગેરે કરવાં. (એમાં ક્ષયમાસ, અધિકમાસ વન્ય છે.) ૮૮

અસ્તં ગતે ગુરૌ શુક્રે પૌષાપાઠાધિમાસકે ॥

પ્રેતકાર્યં ન કુર્વાત ગયાં ગોદાવરીં વિના ॥ ૮૯ ॥

મેઘાતિથ કહે છે કે, ગુરૂ-શુક્રનો અસ્ત થયો હોય ત્યારે તથા પૌષ, આષાઠ તથા અધિક માસમાં ગયા-ગોદાવરી શિવાયનાં પ્રેતકાર્ય કરવાં નહિ. એટલે ગયા ગોદાવરીમાં ગુરૂ-શુક્રના અસ્તમાં નારાયણબલિ કરવામાં બાધ નથી. ૮૯

નીલોદ્ગ્રાહસુહૃત્વિચારઃ ॥

ન સિંહગેઽસ્તે વ ગુરૌ સિતેઽસ્તગેઽધિકે ક્ષયે માસિ ચ હાયને તથા ॥  
નીલોક્ષકોત્સર્ગવિધિં વિદુર્ગયાં ગોદાવરીં ચ પ્રયમાદ્ધિકં વિના ૯૦ ॥

સિંહના ગુરૂમાં, ગુરૂ-શુક્રના અસ્તમાં, મલમાસમાં, ક્ષય માસમાં, તથા ક્ષયવર્ષમાં, ગયાશ્રાદ્ધ, ગોદાવરીની યાત્રા તથા પ્રથમ વર્ષની શ્રાદ્ધક્રિયા શિવાયનાં નીલોદ્ગ્રાહ વિધિ કરવો નહિ. ૯૦

નાસત્યપૈત્ર્યાનલવિશ્વકર્મભદ્વિદૈવતંતન્વિતમાસપૂર્ણિમાઃ ॥

પિતૃક્ષયાહાશ્ચ સુતીર્થસંગમાઃ પુણ્યા વૃષોત્સર્ગવિધાનતઃ સ્મૃતાઃ ૯૧

અશ્વિની, મઘા, કૃત્તિકા, ચિત્રા, વિશાખા એ નક્ષત્રોમાં તથા એ નક્ષત્રોવાળા માસની પૂર્ણિમા, એટલે અશ્વિન, માઘ, કાર્તિક, ચૈત્ર, વૈશાખ એ માસોની પૂર્ણિમા, માતાપિતાના ક્ષયદિવસ, અને તીર્થયાત્રાપ્રસંગ આ સઘળા નીલોદ્ગ્રાહ કાર્યની વિધિમાં શુભ છે. ૯૧

અથજલાશયસ્નનનમુહૂર્તઃ ।

અનુરાધામઘાહસ્તેરવતીપૂત્તરાત્રયે ।

રોહિણીયુગલે પુષ્યે ધનિષ્ઠાદ્વિતયે તથા ॥ ૧૨ ॥

પૂર્વાષાઢાભિધે મે ચ શુભે માસે શુભે દિને ॥

વાપીકૂપતઢાગાનામારંભઃ કથિતો બુધૈઃ ॥ ૧૩ ॥

રવિવારે જલં ન સ્યાત્સોમે પૂર્ણજલં ભવેત્ ॥

વાલુકા મૌમવારે તુ બુધે વહુ જલં ભવેત્ ॥ ૧૪ ॥

ગુરૌ ચ મધુરં તોયં શુક્રે ક્ષારં પ્રજાયતે ॥

શનૈશ્ચરે જલં ન સ્યાત્કીર્તિતં વારજં ફલમ્ ॥ ૧૫ ॥

અનુરાધા, મઘા, હસ્ત, દેવતી, ત્રણે ઉત્તરા, રોહિણી, મૃગશીર્ષ, યુધ્ય, ધનિષ્ઠા, શતલિષા અને પૂર્વાષાઢા એ નક્ષત્રોમાં શુભ માસમાં શુભ દિવસે જલાશયનો આરંભ કરવો પડિતોએ શુભ કહેલો છે. જલાશયનો આરંભ જો રવિવારે કરે તો જળ નીકળે નહિ, સોમવારે પૂર્ણજલ નીકળે, મંગળવારે રેતી નીકળે, બુધવારે બહુ જલ નીકળે, શુક્રવારે મીઠું જળ નીકળે, શુક્રવારે ખારું જળ નીકળે અને શનિવારે જળ નીકળે નહિ. આ પ્રમાણે વારોનું ક્ષણ બાણુવું. ૯૨-૯૫

વાપીસ્નનનમુહૂર્તઃ ।

સ્વાત્યાશ્વપુષ્યઢસ્તેપુ સર્વદા ચ પુનર્વસૌ ॥

રેવત્યાં વારુણે ચૈવ વાપીકર્મ પ્રશસ્યતે ॥ ૧૬ ॥

સ્વાતી, અશ્વિની, યુધ્ય, હસ્ત, પુનર્વસુ, દેવતી અને શતલિષા એ નક્ષત્રોમાં વાવ ઝોઢાવવી શુભ છે. ૯૬





૧૪) જાણવું, પણ જો (૧૪) હાથ છેટે હાડકાં હોય તો અને આશમાની માટી હોય તો ત્યાં પાણી નહિ પણ પાણા છે એમ સમજવું.

૩ નગોડના ઝાડથી ત્રણ હાથ છેટે દક્ષિણ દિશામાં રાફડો હોય તો તે ઠેકાણે પાણી છે એમ સમજવું.

૪ ભોરડીના ઝાડથી ઉગમણી દિશામાં રાફડો હોય તો ત્યાંથી આથમણી દિશાએ ૧૦૧૧ હાથ ઉંડે પાણી સમજવું.

૫ ખેહુડાના ઝાડ પાસે દક્ષિણ દિશાએ રાફડો હોય તો ત્યાંથી ઉગમણી દિશામાં ૬૧૧ હાથ ઊંડી જમીનમાં પાણીની સેર છે એમ સમજવું.

૬ દરેક જાતના ઝાડના મૂળમાં એક હાથ ઉપર જમીનમાં ઘણા દેડકા હોય તો જાણવું કે ત્યાં (૧૬) હાથ ઉંડે પાણીની સેર છે.

૭ મહુડાના ઝાડથી ઉત્તર દિશાએ સાપનો રાફડો હોય તો ત્યાં પાંચ હાથ ઉંડે પાણી છે એમ સમજવું.

૮ વીરણના છોડ અને ધરો જ્યાં લીલાં રહેતાં હોય તે જગ્યા જો પાણી વગરની મુકી જણાતી હોય તો પણ જાણવું કે ત્યાંથી ૩૧૧ હાથ ઉંડુ પાણી છે.

૯ જ્યાં માટી છિદ્રવાળી એટલે પોકલ અને તેડી રંગની હોય ત્યાં ખાત્રીપૂર્વક પાણી નીકળે છે.

૧૦ ઉનાળામાં જે જમીન ઉપર લીનાશ હોય અથવા લીકુ' ઘાસ અને નાનાં તુમડાં ઉગ્યાં હોય ત્યાં પાણી પાસેજ નીકળે છે.

૧૧ રેતાળ જમીનનું મેદાન હોય અને તેના ઉપર મેઘરવો અગર ઝાકળ પડ્યાં હોય ત્યાં તથા જે જગ્યા ઉપર ડાળી ચાંચવાળાં પક્ષીઓનાં ટોળાં ખેઠેલાં હોય ત્યાં પણ પાણી નીકળે છે.

૧૨ જ્યાં શમી અથવા ખીજડાના ઝાડનું એટલું હોય ત્યાં પાણી નીકળે છે.

૧૩ ડુંગરાઉ જમીનમાંથી પાણી જલદી આવે છે. વળી જ્યાં જમીનની સપાટી ઢળતી હોય ત્યાં પણ પાણી જલદી નીકળે છે.

**અથ જલોત્સર્ગમુહૂર્તવિચારઃ ॥**

શસ્તે તાપસ્તપસિ મધુકે માધવે માસયોગે

મૈત્ર્યં પૂષાઋવકસહિતં ચાર્કમં ચાદિતિશ્ચ ॥

નન્દાપૂર્ણાજયતિથિશુભાવાસરે ચન્દ્રજીવે

સૌમ્યે શુક્રે સુખકરજલોત્સર્ગકર્મ પ્રકુર્યાત્ ॥ ૯૮ ॥

માઘ, ફાગણ, ચૈત્ર અને વૈશાખ એ માસોમાં, અનુરાધા, રેવતી, ત્રણ ઉત્તરા-ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાશ્લેષુની અને ઉત્તરાભાદ્રપદા, રોહિણી, હસ્ત અને પુનર્વસુ એ નક્ષત્રોમાં પ્રતિપદા, છઠ, એકાદશી, પાંચમ, દશમ, પુનમ, ત્રીજ, આઠમ અને તેરસ એ તિથિઓમાં, તેમ સોમ, ગુરૂ, બુધ અને શુક્ર એ વારોમાં જલોત્સર્ગ કર્મ કરવું શુભ છે. ૯૮

**મંત્રદીક્ષામુહૂર્તવિચારઃ ॥**

રોહિણ્યાં ત્ર્યુત્તરે મૌજીવંધનોદિતમાદિપુ ॥

મંત્રદીક્ષા શુભે ચાક્ષિ ગ્રહણેઽપ્યાગમોદિતા ॥ ૯૯ ॥

રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા, ત્રતબંધનનાં નક્ષત્રો તથા ચૈત્ર, ન્યેષઠ, આષાઢ, ભાદ્રપદ, પૌષ એ માસ વચ્ચે કરી શુભદિવસે તેમ સૂર્ય-ચંદ્રના ગ્રહણ સમયે મંત્રની દીક્ષા લેવાનું શુભ છે. ૯૯

**અગ્ન્યાધાનમુહૂર્તવિચારઃ ।**

અગ્નેઃ પરિગ્રહં કુર્યાદ્વિશાસ્વાકૃત્તિકામૃગે ॥

રેવતીરોહિણીપુષ્યે જ્યેષ્ઠાયામુત્તરાત્રયે ॥ ૧૦૦ ॥

વિશાખા, ડૃત્તિદા, મૃગશીર્ષ, દેવતી, રેહિણી, પુષ્ય, જ્યેષ્ઠ અને ત્રણ ઉત્તરા એ નક્ષત્રોમાં અગ્નિહોત્ર લેવું શુભ છે. ૧૦૦

### સન્યસ્તદીક્ષાગ્રહણમુહૂર્તવિચારઃ ।

પુષ્યોત્તરાત્રીણિ ચ ચંદ્રઋક્ષે પાંષ્ણાનુરાધામૃગવાસવં ચ ॥  
તિથિસ્તુ પૂર્ણાઠ્ઠકજજીવવારે સંન્યાસધાર્યં નરપુંગવાનામ્ ૧૦૧

પુષ્ય, ત્રણે ઉત્તરા (ઉત્તરાપાદા, ઉત્તરા કાલ્દશુની, ઉત્તરાલાદ્રપ) મૃગશિર, દેવતી, અનુરાધા, મૃગશિર અને ધનિષ્ઠા એટલાં નક્ષત્રોમાં તથા ૫, ૧૦, ૧૫ એટલી તિથિઓમાં અને શનિ તથા શુક્રવારે સંન્યાસ (વા અન્ય) દીક્ષા ધારણ કરવી. ૧૦૧

### અથ વેદપુરાણાદિપારાયણમુહૂર્તવિચારઃ ।

પારાયણં વેદપુરાણપદ્ધતેરમંદવારેષુ વરં વિદારુણૈઃ  
વ્યુગ્રૈશ્ચ મૈર્ઘુક્તગલગ્રહૈર્ભવેદારાંભિતં સદ્વૃષથીનૃમોદયે ॥ ૧૦૨  
રિક્તાવિમુક્તાસુતિથિષ્વસૃગ્યમૈર્વારૈઃ પુરાણોત્થકથાશ્રુતિઃ શ્રિયે  
મૃદુધ્રુવક્ષિપ્ચલત્રિપૂર્વિકાકીર્ણેષુ સત્કેંદ્રચરોદયે ભવેત્ ॥ ૧૦૩

આરવેદ તથા અષ્ટાદશ પુરાણ સંહિતાનું પારાયણ શનિવારે શિવાય ખીન્ન વારોમાં તેમ દાહણ સંજ્ઞાનાં નક્ષત્રો શિવાયનામાં શુભ છે. તેમજ વેદ, પુરાણનો પ્રારંભ, ઉગ્ર સંજ્ઞાનાં નક્ષત્રો શિવાયનાં નક્ષત્રોમાં તથા લગ્નશુદ્ધિમાં, પંચમ, નવમ સ્થાનમાં મનુષ્યરાહિત હોય ત્યારે શુભ છે. વળી રિક્તા તિથિઓ વર્જિત કરી મંગળ શનિ રહિત વારોમાં, મૃદુ, સ્થિર, ક્ષિપ્ર અને ચલ સંજ્ઞાનાં નક્ષત્રો અંગે ત્રણ પૂર્વા એ નક્ષત્રોમાં, શુભ બ્રહ્મો કેંદ્રમાં હોય અને ચરરાશિના લગ્ન હોય ત્યારે પુરાણ, ઇતિહાસ, સંહિતા વગેરેનું પારાયણ તથા કથા શ્રવણ કરવી તે કલ્યાણકારક છે. ૧૦૨-૧૦૩

અથ સેવા ( નોકરી ) મુહૂર્તવિચારઃ ॥ મુ. ચિં. ॥

હસ્તદ્વયેન્નુરાધાયાં રેવતીયુગલે મૃગે ॥

પુષ્યે વૃષે ગુરૌ શુક્રે સત્તિથૌ રવિવાસરે ॥

યૌનિરાશિપયોર્મૈત્ર્યાં સ્વામી સેવ્યોન્નુજીવિભિઃ ૧૦૪

નોકરીને માટે હસ્ત, ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી, અશ્વિની, મૃગ-  
શીર્ષ, પુષ્ય એ નક્ષત્રોમાં તથા બુધ, ગુરૂ, શુક્ર, રવિવાર એ વારોમાં  
સેવા કરવાનું શુભ છે, બન્નેની યોગને અને રાશિના સ્વામિની મિત્રતા  
હોય તેવા નોકરે નોકરી કરવી શુભ છે. ૧૦૪

અથ શિલ્પવિદ્યામુહૂર્તવિચારઃ ॥

મૃદુધ્રુવક્ષિપ્રચરે જ્ઞે ગુરૌ વા સ્વલગ્ને ॥

વિધૌ જ્ઞજીવવર્ગસ્થે શીલ્પવિદ્યા પ્રશસ્યતે ॥ ૧૦૫ ॥

મૃદુ, ધ્રુવ, ક્ષિપ્ર, ચર આ સંજ્ઞાવાળાં નક્ષત્રોમાં, લગ્નમાં વા  
દશમા સ્થાનમાં બુધ અથવા ગુરૂ રહેલા હોય અને બુધ ગુરૂના  
ચડ વર્ગમાં ચંદ્રમા રહેલો હોય ત્યારે શિલ્પવિદ્યા, લાકડા ઉપર  
કારીગરી કરવાનું, પત્થરનું કામ કરવાનું, તથા ચિત્રકળા શિખવાનું  
શુભદાયક છે. ૧૦૫

ઈષ્ટિકાનિર્માણમુહૂર્તઃ ॥

ઉત્તરાશ્રવણે પુષ્યે જ્યેષ્ઠાન્ત્યે રોહિણીકરે ॥

સ્થિરેંગેડકે ગુરૌ મંદ ઇષ્ટિકારંભમાચરેત્ ॥ ૧૦૬ ॥

ત્રણ ઉત્તરા, શ્રવણ, પુષ્ય, જ્યેષ્ઠા, રેવતી, રોહિણી, હસ્ત એ  
નક્ષત્રોમાં, રવિ, ગુરૂ, શનિ એ વારોમાં, અને સ્થિર રાશિનું લગ્ન  
હોય ત્યારે ઇંટો બનાવવાનું શુભ છે. ૧૦૬

सूर्यभाद् इष्टिकानिर्माणचक्रम्  
 पञ्च त्रीणि त्रिकं पञ्च सप्त पञ्चावनेयभात् ॥  
 शुभाशुभं क्रमेणैव निर्माणे चेष्टिकाफलम् ॥ १०७ ॥

५	३	३	५	७	५	नक्षत्र
सौख्य	मृत्यु	सौख्य	मृत्यु	सौख्य	मृत्यु	फल

सूर्यभाद् इष्टिकाग्निदाहचक्रम् ॥  
 सप्तपञ्चाद्विवेदैश्च पञ्चभिश्च क्रमात्फलम्  
 शोकं लाभं रुजं भीतिं सौख्यं कुर्यात् क्रमेण वै ॥ १०८ ॥

७	५	७	४	५	नक्षत्र
शोक	लाभ	रोग	भय	सुख	फल

इष्टिकानिःसारणचक्रम् ॥  
 त्रिकं पञ्च त्रिकं चैव सप्त पञ्च च वेदकम् ॥  
 शुभाशुभफलं चैवमिष्टिनिःसारणे बुधेत् ॥ १०९ ॥

श्लोकार्थः स्पष्टः ।

३	५	३	७	५	४
सौ०	मृ०	सौ०	मृ०	सौ०	मृ०

## રવિવારકર્મ ।

રાજ્યાભિષેકોત્સવયાનસેવાગોવહ્નિમંત્રૌષધિશસ્ત્રકર્મ ।

સુવર્ણતામ્રૌર્ણિકર્મકાષ્ટસંગ્રામપણ્યાદિ રવૌ વિદધ્યાત્ ॥૧૧૦॥

રાજ્યાભિષેક, ઉત્સવ, યાત્રા, રાજસેવા, ગાય સંબંધી, યજ્ઞયા-  
ગાદિ, મંત્રોપદેશ, ઔષધ, શસ્ત્ર, સુવર્ણ, ત્રાંબુ, ઉન, ચામડું,  
કાષ્ઠ, યુદ્ધ અને વ્યાપારકર્મ એ રવિવારે કરવાં શ્રેષ્ઠ છે. ૧૧૦ .

## સોમવારકર્મ ।

શંખાબ્જમુક્તારજતેશ્વમોજ્યસ્ત્રીવૃક્ષકૃષ્યંભવિભૂષણાદ્યાઃ ।

ગાનં ઋતુક્ષીરવિકારશૃંગીપુષ્પામ્બરારંભણમિન્દુવારે ॥ ૧૧૧ ॥

શંખ, કમળ, મોતી, રૂપું, મિષ્ટલોચન, સ્ત્રીસંગ, વૃક્ષ, કૃષિ-  
કર્મ, જળકર્મ, આલૂષણ, ગાયન, યજ્ઞ, ગોરસ, ગોમહિષ્યાદિ,  
પુષ્પ અને વસ્ત્ર એ કર્મ સોમવારે કરવાં શ્રેષ્ઠ છે. ૧૧૧

## ભૌમવારકર્મ ।

ભેદાનૃતસ્તેયવિષાગ્નિશસ્ત્રવધાભિઘાતાહવશાઠ્યદંભાન્ ।

સેનાનિવેશાકરઘાતુહેમપ્રવાલરત્નાનિ કુજે વિદધ્યાત્ ॥ ૧૧૨ ॥

ભેદ, અસત્ય, ચોરી, વિષ, અગ્નિ, વધ, નાશ, સંગ્રામ કપટ,  
દંભ, સૈન્ય, રચના, ખાણ ખોદવી, તથા ધાતુ, સુવર્ણ, પ્રવાલ,  
રત્ન ઇત્યાદિ કર્મ મંગળવારે કરવાં શ્રેષ્ઠ છે. ૧૧૨

## બુધવારકર્મ ।

નૈપુણ્યપુણ્યાધ્યયનં કલાશ્ચ શિલ્પાદિસેવાલિપિલેખનાનિ ।

ધાતુક્રિયાકાન્ધનયુક્તિસંધિવ્યાયામવાદાશ્ચ બુધે વિધેયાઃ ॥૧૧૩

આતુર્ય, પુણ્ય, અધ્યયન, કલા, શિલ્પવિદ્યા, સેવા, કોઈપણ લિપિ લખવી, ધાતુક્રિયા, સોનાનું સંયોજન, મૈત્રી, કસરત અને વાદવિવાદ એ કર્મ બુધવારે કરવાં શ્રેષ્ઠ છે. ૧૧૩

### ગુરુવારકર્મ ।

ધર્મક્રિયાપૌષ્ટિકચક્ષુવિદ્યામાંગલ્યહેમાંવરવેશ્મયાત્રાઃ ।

રથાશ્વમૈપજ્યવિભૂષણાદિકાર્યં વિદધ્યાત્સુરમંત્રિવારે ॥ ૧૧૪ ॥

ધર્મક્રિયા, ગ્રહશાન્તિ, યજ્ઞ, વિદ્યાભ્યાસ, શુભ કર્મ, સુવર્ણ, વસ્ત્ર, ઘર, યાત્રા, રથ, અશ્વ, ઔષધ અને આભૂષણ ઇત્યાદિ કર્મ ગુરુવારે કરવાં શ્રેષ્ઠ છે. ૧૧૪

### શુક્રવારકર્મ ।

સ્ત્રીગીતશય્યામણિરત્નગન્ધવસ્ત્રોત્સવાલક્ષ્મણાદિકર્મ ।

ભૂષણ્યગોકોશકૃષિક્રિયાશ્ચ સિદ્ધચન્તિ શુક્રસ્ય દિને સમસ્તાઃ ૧૧૫

સ્ત્રીસંગ, ગીતવિદ્યા, શય્યા, મણિ, રત્ન, ચંદન, વસ્ત્ર, ઉત્સવ અલંકાર, પૃથ્વી, વેપાર, હુકાન, ગાય, લંકાર અને કૃષિકર્મ એ શુક્રવારે કરવાં શ્રેષ્ઠ છે. ૧૧૫

### શનિવારકર્મ ।

લોહાશ્મસીસત્રપુશસ્ત્રદાસપાપાનૃતસ્તેયવિપાર્કવિદ્યામ્ ।

ગૃહપ્રવેશદ્વિપવંધદીક્ષા સ્થિરં ચ કર્માર્કસુતેઽઙ્ગિ કુર્યાત્ ॥ ૧૧૬ ॥

લોહ, પથ્થર, સીસું, જસત, શસ્ત્ર, દાસ, યાપ, અસત્ય, ચોરી વિષ, અર્કવિદ્યા, ગૃહપ્રવેશ, હસ્તિબંધન, મંત્રદીક્ષા અને સ્થિર કર્મ એ શનિવારે કરવાં શ્રેષ્ઠ છે. ૧૧૬





पञ्चकरहितकाष्ठादिस्थापनचक्रम् ॥

अधः	शीर्षं	मध्य	पूर्व	दक्षिण	पश्चिम	उत्तर	स्थान
६	२	४	४	४	४	४	नक्षत्र
सरस	शवदाह	सर्पभय	मित्रसमागम	रोगभय	दवा वनावर्षाणां	सुख	फल
शु.	अशु.	अशु.	शु.	अशु.	अशु.	शु.	शुभा भ.

इति श्रीसिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटङ्कनर्मदाशंकरात्मजेन  
उमाशंकरशर्मणा लिखितया गुर्जरटीकया सहिते मुहूर्तविचार-  
रादि बालबोधज्योतिषसारसंग्रहे सप्तमं नानाविधमुहूर्तविचार-  
प्रकरणं समाप्तम् ॥ ७ ॥

अथ प्रश्नादिविचारमिश्रप्रकरणम् ॥ ८ ॥

अथ प्रश्नास्तत्रादौ रामादिप्रश्नमाह ॥

स्थाननाशश्च रामे स्यात्सीतायां दुःखमेव च ॥

लक्ष्मणे कार्यसिद्धिः स्यात्सर्वलाभो विभीषणे ॥ १ ॥

मरणं कुम्भकर्णे च रावणे च धनक्षयः ॥

अङ्गदे च ध्रुवं राज्यं सुग्रीवे बन्धुदर्शनम् ॥ २ ॥

कैकेय्यां कार्यहानिश्च भरते त्वभिषेचनम् ॥

कल्याणमिन्द्रतनये कार्यनाशश्च शूलिनि ॥ ३ ॥

हनुमान्सर्वकार्यश्च दीर्घमायुश्च जाम्बवान् ॥

नारदः कलहश्चैव गुहश्च प्रियदर्शनम् ॥ ४ ॥

रामचक्रमिदं शस्तं देवर्षिकथितं पुरा ॥

प्रश्नार्थं सर्वलोकानां शुभं सर्वार्थदायकम् ॥ ५ ॥

प्रश्न करनारे नीचे लजेला अङ्कना डोढाओना गमे ते डोढाभां  
आंगणी मुझी पछी शुलाशुल झणनेो विचार न्णुवो.

रामना डोढाभां अंगुली राणी डोय तो स्थानहानि थाय,  
सीताना डोढाभां अंगुली डोय तो दुःण डोय, लक्ष्मणुभां डाय-  
सिद्धि थाय, विभीषणुभां सर्व लाल थाय, कुलकरणुभां मरण  
थाय, रावणुभां धननेो नाश, अंगदभां नलदी रान्त्य भणे, सुग्री-  
वभां लार्थओनेो मेलाय, डैडेयीभां डायनी हानि थाय, लरतभां  
रान्त्यगादी भले, अल्लुनभां डस्थाणु थाय, महादेवभां डर्थनेो नाश  
थाय, हुतुमानभां सर्वकार्यनी सिद्धि भणे, न्णुवानभां दीर्घायुष्य,  
नारदभां डलेश थाय अने डतिडस्वाभीभां प्रिय दर्शननेो लाल  
थाय छे. प्रथम सर्वअर्थसिद्धिने आपवावाणुं शुल रामअङ्क-  
देवर्षिओे षधा लोडोना प्रश्नना डेतुने माटे समन्वयुं डतुं. ओ  
सर्वार्थसिद्धिहायड अने शुल छे. १-५

## अथ रामादिप्रश्नचक्रम् ॥

राम	सीता	लक्ष्मण	विभीषण
कुंभकर्ण	रावण	अङ्गद	सुग्रीव
कैकेयी	भरत	अर्जुन	महादेव
हनुमान्	जाम्बवान्	नारद	कार्तिकस्वामी

॥ अथपञ्चदशियन्त्रप्रश्नः ॥

नवैकपञ्च त्वरितं वदन्ति अष्टौ द्वितीये न च कार्यसिद्धिः ॥

रसश्च वेदो घटिकात्रयं च सप्तत्रयं वै कथितं च वार्ता ॥ ६ ॥

प्रश्न करनार छुथनी आंगणीथी नव, अेक, अने पांच अंकेने स्पर्श करे तो कार्यनी सिद्धि जलही मणे; आठ, अेने स्पर्श करे तो कार्यसिद्धि थाय नडि; छ, यारने स्पर्श करे तो जलही त्रणु घडी सुधीमां कार्य थाय अने सात, त्रणुने स्पर्श करे तो वात थाय, परंतु कार्यसिद्धि थाय नडि. ६

पञ्चदशियन्त्रचक्रम्

८	१	६
३	५	७
४	९	२

## અથ ગર્ભિણીપ્રશ્નઃ ।

સૂર્યભૌમગુરુસ્પર્શે પુત્રો ભવતિ નિશ્ચિતમ્ ॥

ચન્દ્રશુક્રવુધસ્પર્શે કન્યા તત્ર પ્રજાયતે ॥ ૭ ॥

શનિસ્પર્શે ગર્ભપાતો રાહુસ્પર્શે સુતામૃતૌ ॥

કેતુસ્પર્શે ભવેત્ક્રીવો વિચાર્યેત્યં વદેત્સુધીઃ ॥ ૮ ॥

પ્રશ્ન કરનારે ગર્ભપ્રશ્નના ચક્ર ઉપર અંગુલીથી સ્પર્શ કરીને તેના શુભાશુભ ફળનો વિચાર કરવો. સૂર્ય, મંગળ અને ગુરુને સ્પર્શ કરે તો નિશ્ચય પુત્ર થાય તથા ચંદ્ર, બુધ અને શુક્ર પર સ્પર્શ કરે તો કન્યા થાય, શનૈશ્ચરને સ્પર્શ કરે તો ગર્ભપાત થાય, રાહુને સ્પર્શ કરે તો પુત્ર તથા કન્યાનો લાલ થાય અને કેતુ પર સ્પર્શ કરે તો નપુંસક પ્રજા થાય. ૭-૮

## અથ ગર્ભપ્રશ્નચક્રમ્ ॥

વુધ	શુક્ર	ચંદ્ર
ગુરુ	સૂર્ય	મંગલ
રાહુ	શનિ	કેતુ

અથ પ્રકારાન્તરેણ ગર્ભિણીપ્રશ્નઃ ॥

નલ્લદ્વયં ગર્ભિણીનામધેયં તિથિપ્રયુક્તં રસસંયુતં ચ ।

એકેન હીનં નવભિર્વિભક્તં સમે કુમારી વિપમે કુમારઃ ॥૧૧॥

નખ (૨૦) ના યમણા (૪૦) માં જે ગર્ભિણી સ્ત્રી હોય તેના નામના જેટલા અક્ષરો હોય તેટલા અંક જોડી તેમાં તે દિવસે જે તિથિ હોય તેટલા અંક ઉમેરી જે કુલ સરવાળો થાય તેમાં છ (૬) જોડી એક ઓછો કરી નવે (૯) ભાગ લેતાં જે શેષ સમ (એકી) રહે તો છોકરી અને વિષમ ( એકી ) શેષ રહે તો છોકરો થશે એમ કહેવું. ૯

### કાર્યસિદ્ધિપ્રશ્નઃ ।

દિશા પ્રહરસંયુક્તા તારકા વારમિશ્રિતા ।

અષ્ટમિસ્તુ હરેદ્ભાગં શેષં પ્રશ્નસ્ય લક્ષણમ્ ॥ ૧૦ ॥

પશ્ચૈકે ત્વરિતા સિદ્ધિઃ પટુર્યે ચ દિનત્રયમ્ ।

ત્રિસપ્તકે વિલંબશ્ચ દ્વૌ ચાષ્ટૌ ન ચ સિદ્ધિદૌ ॥ ૧૧ ॥

પ્રશ્ન પૂછનારનું મુખ જે દિશામાં હોય તે દિશા, પ્રહર, નક્ષત્ર અને વારની સંખ્યાનો સરવાળો કરી આઠે ભાગ લેતાં પાંચ અને એક શેષ રહે તો તત્કાલ કાર્યસિદ્ધિ, છ અને ચાર શેષ રહે તો ત્રણ દિવસમાં કાર્યસિદ્ધિ, ત્રણ અને સાત શેષ રહે તો વિલંબથી કાર્યસિદ્ધિ તથા બે અને આઠ શેષ રહે તો કાર્યસિદ્ધિ થાય નહિ એમ બાણવું. ૧૦-૧૧

### કાર્યાકાર્યપ્રશ્નઃ ।

તિથિઃ પ્રહરસંયુક્તા તારકા વારમિશ્રિતા ।

અષ્ટમિસ્તુ હરેદ્ભાગં શેષં સત્ત્વં રજસ્તમઃ ॥ ૧૨ ॥

સિદ્ધિસ્તાત્કાલિકે સત્ત્વે રજસા તુ વિલંબિતા ।

તમસા નિષ્ફલં કાર્યં જ્ઞાતવ્યં પ્રશ્નકોવિદૈઃ ॥ ૧૩ ॥

तिथि, प्रहुर, नक्षत्र अने वारनी संख्या जेडी त्रिषु लाग देतां  
 अेक शेष रहे तो सत्त्व, जे शेष रहे तो रज्ज अने त्रिषु शेष रहे तो  
 तम ज्ञानुं. सत्त्व आवे तो तत्काल कार्यासिद्धि, रज्ज आवे तो  
 विक्षय तथा तम आवे तो निष्फल अेम पांडितोअे प्रश्न  
 परथी ज्ञानी लेवुं. १२-१३

### पशुप्रश्नः ।

चुमणिभान्नवभेषु वने पशुं तदनु पदसु च कर्णपथे स्थितम् ।  
 अचलभेषु गतं गृहमागतं द्वयगतं गतमेव मृतं त्रिषु ॥ १४ ॥

सूर्यना महानक्षत्रथी अंद्रना नक्षत्र सुधी गणुतां प्रथम नव  
 नक्षत्र सुधीमां पशु जेवाय तो वनमां, ज्जिनां छ नक्षत्रमां जेवाय  
 तो मार्गमां, त्रीनां सात नक्षत्रमां जेवाय तो घरमां आवेलुं,  
 ज्योथां जे नक्षत्रमां जेवाय तो आवशे नडि अने पांचमा त्रिषु  
 नक्षत्रमां जेवाय तो भरणु पाभेलुं छे अेम ज्ञानुं. १४

### पन्थाप्रश्नः ।

तिथिः प्रहरसंयुक्ता तारका वारमिश्रिता ।  
 वर्तमानं च नक्षत्रं गणयेत्कृत्तिकादितः ॥ १५ ॥  
 सप्तभिस्तु हरेद्भागं शेषं तु फलमादिशेत् ।  
 एकशेषं भवेत्स्थाने द्वितीये पथि वर्तते ॥ १६ ॥  
 तृतीये चार्धमार्गं तु चतुर्थे ग्रामसन्निधौ ।  
 पञ्चमे पुनरावृत्तिः पष्ठे व्याधियुतं वदेत् ॥  
 ज्ञेयं शून्यं सप्तमे वै चैतत्प्रश्नस्य लक्षणम् ॥ १७ ॥

તિથિ, પ્રહર, નક્ષત્ર અને વારની સંખ્યાનો સરવાળો કરી કૃત્તિકા નક્ષત્રથી ચંદ્રના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં જે અંક થાય તે તેમાં બેડી સાતે ભાગ લેતાં એક શેષ રહે તો સ્થાન ઉપર, બે શેષ રહે તો માર્ગમાં, ત્રણ રહે તો અર્ધ માર્ગમાં, ચાર રહે તો ગામની સમીપમાં, પાંચ રહે તો આવીને પાછો ગયેલો, છ રહે તો રાગવાળો અને સાત શેષ રહે તો શૂન્ય ક્ષણ સમજવું. ૧૫-૧૭

### નેત્રસ્ફુરણફલમ્ ।

નેત્રસ્યોર્ધ્વં હરતિ સકલં માનસં દુઃસ્વજાલં

નેત્રોપાન્તે દિશતિ ચ ધનં નાસિકાન્તે ચ મૃત્યુઃ ॥

નેત્રસ્યાધઃ સ્ફુરણમસકૃત્સંગરે મંગહેતુ-

ર્વામિ ચૈતત્ફલમિવ ફલં દક્ષિણે વૈપરીત્યમ્ ॥ ૧૮ ॥

નેત્રના ઉપર ભાગમાં ફરકે તો મનના સર્વ દુઃખનો નાશ, નેત્રના ખૂણામાં ફરકે તો ધનની પ્રાપ્તિ, નાકના અંતભાગ આગળ નેત્ર ફરકે તો મૃત્યુ અને નેત્રના નીચા ભાગમાં ફરકે તો સંઆમમાં વારંવાર પરાજય થાય. (સ્ત્રીઓના નેત્રનું ક્ષણ આથી ઉલટું) એટલે પુરુષનું જમણું નેત્ર અને સ્ત્રીનું ડાબું નેત્ર ફરકે તો ઉપર પ્રમાણે ક્ષણ સમજવું. પરંતુ એથી ઉલટું નેત્ર ફરકે તો ઉલટું ક્ષણ જાણવું. ૧૮

### નષ્ટવસ્તુપ્રશ્નવિચારઃ ॥

અન્ધાક્ષં ચૈવ મન્દાક્ષં કાળાક્ષં દિવ્યલોચનમ્ ॥

ગણયેદ્ રોહિણીપૂર્વે સપ્તવારમનુક્રમાત્ ॥ ૧૯ ॥

અન્ધે ચ લભતે શીઘ્રં મન્દે ચૈવ દિનત્રયમ્

કાળાક્ષે માસમેકં તુ સુનેત્રે નૈવ લભ્યતે ॥ ૨૦ ॥



જે દિવસે કોઈ પણ વસ્તુ ખોવાય અથવા ચોરાય તે દિવસનું નક્ષત્ર નીચેના ચક્રમાં જોતાં અંધમાં જાય તો જલદી હાથ આવે, ચિપિટાક્ષ (મંદ) માં જાય તો ત્રણ દિવસની અંદર મળે, કાણુમાં જાય તો એક મહિનામાં મળે અને સુલોચનમાં જાય તો કોઈ દિવસ પણ મળે નહિ. ૧૯-૨૦

### અન્ધાદિનક્ષત્રચક્રમ્ ।

અન્ધ.	રો.	પુ.	ઉ.	વિ.	પૂ.	ધ.	રે.
મન્દ.	મૃ.	આ.	હ.	અ.	ઉ.	શ.	અ.
કાણ.	આ.	મ.	ચિ.	જ્યે.	અ.	પૂ.	મ.
સુલોચન.	પુ.	પૂ.	સ્વા.	મૂ.	શ્ર	ઉ.	કૃ.

### અન્ધાદિદિશાફલવિચારઃ ॥

અન્ધકે પૂર્વતો વસ્તુ મન્દકે દક્ષિણે તથા ॥

પશ્ચિમે મધ્યનેત્રે ચ ઉત્તરે તુ સુલોચને ॥ ૨૧ ॥

અંધ નક્ષત્રમાં ગયેલી વસ્તુ પૂર્વ દિશામાં ગયેલી છે એમ જાણવું. મન્દ નક્ષત્રોમાં દક્ષિણ દિશામાં, કાણુ (મધ્ય) નક્ષત્રોમાં ગયેલી વસ્તુ પશ્ચિમ દિશામાં તથા સુલોચન નક્ષત્રોમાં ગયેલી વસ્તુ ઉત્તર દિશામાં ગયેલી છે એમ જાણવું. ૨૧

### નષ્ટવસ્તુદિશાજ્ઞાનવિચારઃ ॥

મઘાદિ ચાર્યમાન્તં ચ સમીપે વસ્તુ દૃશ્યતે ।

હસ્તાદિવસુપર્યન્તમન્યહસ્તે ચ દૃશ્યતે ॥ ૨૨ ॥

शतताराद्यमान्तं तु स्वगृहे वस्तु दृश्यते ।

अग्न्यादिसार्पपर्यन्तमदृष्टं दूरगं तथा ॥ २३ ॥

मघा नक्षत्रथी उत्तराक्षादगुनी नक्षत्र सुधीमां र्थीन् जोवाध  
छाय तो सभ्रीपमांज देणाय, हस्त नक्षत्रथी धनिष्ठा नक्षत्र सुधीमां  
जोवाध छाय तो गीज्जना छायमां देणाय, शतलिषा नक्षत्रथी  
सरणी नक्षत्र सुधीमां जोवाध छाय तो गेेतानाज धरमां देणाय  
अने कृत्तिका नक्षत्रथी आश्लेषा नक्षत्र सुधीमां जोवाध छाय तो  
दूर गयेदी जोवाथी देणायज नडि तेमज जडे पणु नडि. २२-२३

तिथिं वारं च नक्षत्रं प्रहरेण समन्वितम् ।

दिवसंख्यया हतं चैव सप्तभिर्विभजेत्पुनः ॥ २४ ॥

एकेन भूतले द्रव्यं द्वयं चेद्भाण्डसंस्थितम् ।

तृतीये जलमध्यस्थमन्तरिक्षे चतुर्थके ॥ २५ ॥

पञ्चमे तु तुपस्थं स्यात्षष्ठे गोमयमध्यगम् ।

सप्तमे भस्ममध्यस्थमित्येतत्प्रश्नलक्षणम् ॥ २६ ॥

तिथि, वार, नक्षत्र अने प्रहुरनी संख्याना सरवाणो करी.  
दशथी गुणी साते लाग लेतां अेक शेष रहे तो पृथ्वीमां, जे रहे  
तो पात्रमां, त्रणु रहे तो ज्जमां, आर रहे तो अंतरिक्षमां,  
पांच रहे तो छालांमां, छ रहे तो छालुमां अने सात रहे तो  
राजमां ते वस्तु छे अेम जाणुवुं. २४-२६

## અનર્થસમર્થમહર્થવિચારઃ ॥

સંક્રાન્તિક્ષ્ણં તિથિવારમિશ્રં સપ્તાહતં પાવકમક્તશેષમ્ ।

સમે સમર્થ વિષમેડ્યનર્થ શૂન્યે મહર્થ મુનયો વદન્તિ ॥ ૨૭ ॥

સંક્રાંતિ, નક્ષત્ર, તિથિ અને વારની સંખ્યાનો સરવાળો કરી સાતથી ગુણી ત્રણે ભાગ લેતાં બે સમ શેષ રહે તો સોંધુ, વિષમ શેષ રહે તો ધણુજ મોઘુ અને શૂન્ય શેષ રહે તો મોઘુ થાય એમ મુનિઓ કહે છે. ૨૭

### તૈલાભ્યજ્ઞફલમ્ ।

રવિસ્તાપં કાન્તિં વિતરતિ શશિર્ભૂમિતનયો

મૃતિં લક્ષ્મીં સૌમ્યઃ સુરપતિગુરુવિત્તહરણમ્ ॥

વિપત્તિં દૈત્યાનાં ગુરુરશ્વિલભોગાનુગમનો

નૃણાં તૈલાભ્યજ્ઞાત્સપદિ કુરુતે મૂર્યતનયઃ ॥ ૨૮ ॥

રવિવારે તૈલાભ્યંગ સ્નાન તાપપ્રદ, સોમવારે કાન્તિપ્રદ, મંગળવારે મૃત્યુપ્રદ, બુધવારે લક્ષ્મીપ્રદ, ગુરુવારે વિત્તવિનાશક, શુક્રવારે વિપત્તિપ્રદ અને શનિવારે સંપત્તિદાયક છે. ૨૮

### અજ્ઞસ્ફુરણફલમ્ ।

અજ્ઞસ્ય દક્ષિણે ભાગે પ્રશસ્તં સ્ફુરણં ભવેત્ ।

અપ્રશસ્તં તથા વામે પૃષ્ઠસ્ય હૃદયસ્ય ચ ॥ ૨૯ ॥

પુરુષના અંગનો જમણે ભાગ ફરકે તો શ્રેષ્ઠ અને ડાબે ભાગ, પીઠ તથા હૃદય ફરકે તો નષ્ટ જાણવું. આથી ઉલટું જણ સ્ત્રીઓનું જાણી લેવું. ૨૯

अथाङ्गस्फुरणफलानि ।

स्थानानि	फलानि	स्थानानि	फलानि	स्थानानि	फलानि
मस्तकस्फुरणे	पृथ्वीलाभः	वक्षःस्फुरणे	विजयध्रुवम्	कण्ठस्फुरणे	फलानि
ललाटस्फुरणे	स्थानलाभः	हृदयस्फुरणे	वाञ्छितसिद्धिः	श्रीवायांस्फुर.	ऐश्वर्यलाभः
स्कन्धस्फुरणे	भोगसमृद्धिः	कट्यांस्फुरणे	प्रमोदोवलञ्च	पृष्ठस्फुरणे	रिपुभयम्
श्रवोर्मध्ये	सुखप्राप्तिः	कट्यां पाश्र्वे	प्रीतिरनुत्तमा	कपोलस्फुरणे	युद्धे पराजयः
श्रवोर्युग्मे	महत्सौख्यम्	नाभिस्फुरणे	स्त्रीनाशः	मुखस्फुरणे	वराङ्गनाप्राप्ति
कपालस्फुरणे	शुभावाप्तिः	आंत्रकस्फुरणे	कोशवृद्धिः	बाहुस्फुरणे	भिन्नप्राप्तिः
नेत्र २ स्फुरणे	धनाप्तिः	भगस्फुरणे	पतिप्राप्तिः	बाहुमध्ये	मधुरभोजनम्
नेत्रकोणयोः	लक्ष्मीलाभः	कुक्षिस्फुरणे	सुप्रीतिलाभः	वस्तिदेशस्फुर.	धनागमः
नेत्रसमीपे	प्रियसमागमः	उदरस्फुरणे	कोशप्राप्तिः	उरोस्फुरणे	अभ्युदयः
नेत्रपक्षस्फुरणे	राजलाभः	लिङ्गस्फुरणे	स्त्रीलाभः	जानुस्फुरणे	वस्त्रलाभः
नेत्रपक्ष २ स्फुर.	संग्रामेजयः	गुदस्फुरणे	वाहनप्राप्तिः	जंघस्फुरणे	शत्रुवृद्धिः
नेत्रकोणागदेशे २	कलत्रलाभः	शृणुस्फुरणे	पुत्रलाभः	पादोपरि	स्वाभीप्तिः
नाशिका २ यां	प्रीतिः सुखम्	ओष्ठस्फुरणे	प्रियवस्तुलाभः	पादतले	स्थानलाभः
हस्तस्फुरणे	सद्व्यवहारः	हनुदेशे स्फुर.	अभयमहत	पदभ्यांस्फुर.	नृपत्वम्
					अलाभः

अथाङ्गस्य विभागेन पल्लीपतने फलविवारः

स्थानानि	फलानि	स्थानानि	फलानि	स्थानानि	फलानि	स्थानानि	फलानि
शिरसि	ललाटे	वंधुदर्शनं	राज्यसंबंधः	उत्तरोष्ठे	धननाशः	अधरोष्ठे	स्थानानि
नासाग्रे	दक्षिणकर्णे	आयुर्द्विः	शुचोर्मध्ये	नेत्रयोः २	धनासिः	द. भुजे	ऐश्वर्यप्राप्तिः
वामभुजे	कण्ठे	शत्रुनाशः	वामकर्णे	उदरे	भू. लामः	पृष्ठदेशे	नृपतुल्यता
जातुद्वये	जघयोः २	शुभावहं	स्तनद्वये	स्कन्धयोः	विजयः	नासिकयो	बुद्धिनाशः
कटिभागे	दक्षिणम-	मनस्तापं	हस्तद्वये	हृदये	धनलामः	मुखे	मिष्टान्नमो.
गुल्फयोः	णिवन्धे	धननाशः	वन्दे	वामपादे	नाशः	पादान्ते	मरणं भवेत्
	केंद्रान्ते	मरणं ध्रुवं	दक्षिणपादे				

अथविशेषपल्लीपतनफलम् । पादयोर्जघने जान्वोर्गुदैशुखे च मृद्युदा । अन्यत्रशुभदाश्रोक्तासैतलं ह्यानमामरेत् ॥  
 फलास्तुपतनेचैवसरदस्याधिरोगे । यत्रोक्तं हिमनुष्यस्यशुभं वायुशुभं फलम् । स्त्रीणां तद्विपरीत्येन बोध्यं बुद्धिमतासदा ॥

पल्लीपतनस्थानिप्रफलवारणायान्न-

दानजपः ।

तिलमापादिदानानि स्नात्वादेया हूजन्मने । पिनाकिनं  
 नमस्तुस्यजपेनान्नं षडक्षरम् ॥ १ ॥ शतं सहस्रमथवा  
 सर्वदोषनिवर्हणम् ॥ शिवालये प्रदद्याद्दि दीपदोषोपशा-  
 न्तये ॥ २ ॥ अशुभम्भस्तये मृद्युशयजपः स्वर्णोदानम्  
 कार्यमिति शुभम् ॥

पल्लीपतनंशस्तवारतिथ्यक्षरणि ।

सद्वाराः	च	वु	गु	शु
तिथयः	१	२	३	५
शुभ	६	१०	११	१२
मानि	पुष्य.	अश्वि.	रो.	मृ.
	स्वा.	२३.	उ. फा.	पुन.
	२४.	ध.	रे.	श.
	२५.	एषु	शुभम्	

दक्षिणांगेऽखिलेषु सावामांगितु मृगिहृशाम्—  
 शुभम् ॥ जन्मक्षेमस्युयोगेऽद्विदग्धविष्याद्विद्वृषिते ॥  
 लोभापयुते चन्द्रोऽष्टमे रिष्टं प्रजायते ॥ इति ॥

## अवतारजयन्तितथयः

अवतार	तिथि	काण मासकुभ
१ मत्स्य	त्रैत्र सुद ३	अपराह १
२ कूर्म	वै. सुद १५	सायंकाण ५
३ वराह	भा. सुद ३	अपराह ८
४ नृसिंह	वै. सुद १४	सायंकाण ४
५ वामन	भा. सुद १२	मध्याह्न ६
६ परशुराम	वै. सुद ३	" ३
७ रामचंद्र	त्रैत्र सुद ६	" २
८ श्रीकृष्णचंद्र	श्रा. वद ८	मधरात ७
९ भुव	आ. सुद १०	सायंकाण १०
१० कल्कि	श्रा. सुद ६	" ६

## युगादितथयः

१ कृतयुग	कार्तिक सुद ६	६
२ त्रेतायुग	वैशाख सुद ३	३
३ द्वापरयुग	भाघ वद ३०	३०
४ कलियुग	भाहरवा वदि १३.	१३.

## मन्वादितथयः

१ त्रैत्र सुद ३	२ त्रैत्र सुद १५	३ ऋषेष्ठ सुद १५.
४ भाहरवा सुद १०	५ भाहरवा सुद १५	६ श्रावण वद ८
७ भाहरवा सुद ३	८ आसो सुद ६	९ कार्तिक सुद १२
१० कार्तिक सुद १५	११ पौष सुद ११	१२ भाघ सुद ७
१३ श्रागण सुद १५		१४ श्रागण वद ३०

## कल्पादितथयः

१ त्रैत्र सुद १	२ वैशाख सुद ३	३ श्रागण वद ३
४ त्रैत्र सुद ५	५ भाघ सुद १३	६ कार्तिक सुद ७
	७ भार्गशीर्ष सुद ६	

## अथ सर्वघातचक्रम् ॥

राशि	मास	तिथि	वार	नक्षत्र.	योग.	करण.	प्र.	लग्न चंद्र	मं. बु.	गु. शु.	श.	रा. सू.	हो.
मेप	कार्तिक	नंदा १। ६।१५	रवि.	मघा	विष्टि. वव		१	१ १	५	६	७	८	१
वृषभ	मार्ग.	पूर्णा ५।१०।१५	शनि.	हस्त	शुक्र. शकुनी		४	२ ५	९	१०	७	८	८
मिथुन	आषाढ	भद्रा २। ७।१२	चंद्र.	स्वाती	परिषकौलव		३	४ ९	१०	२	३	४	७
कर्क	चौप	भद्रा. २। ७।१२	बुध.	अनुरा.	व्या. नाग		१	७ २	६	७	८	९	९
सिंह	ज्येष्ठ	जया. ३। ८।१३	शुक्र.	मूल	श्रुति. वव.		१	१० ६	१०	७	८	९	४
कन्या	भाद्रपद	पूर्णा ५।१०।१५	शनि.	श्रवण	शुक्र. कौलव		१	१२ १०	२	३	४	५	३
तुला	माघ	रिक्ता ४। ९।१४	गुरु.	शतता.	शुक्र. तैतिल		४	६ ३	७	८	९	१०	६
वृश्चिक	आश्विन	नंदा १। ६।१५	शुक्र.	रेवती	व्यति गंर		१	८ ७	११	९	१०	१०	३
धन	श्रावण	जया. ३। ८।१३	शुक्र.	भरणी	वज्र. तैतिल		१	९ ४	८	५	६	७	१०
मकर	वैशाख	रिक्ता ४। ९।१४	मंगळ.	रोहिणी	वैध. शकुनी		४	११ ८	१२	९	१०	११	११
कुंभ	चैत्र	जया. ३। ८।१३	गुरु.	आर्द्रा.	गंड. किस्तुघ्न		३	३ ११	३	४	५	६	५
मीन	फाल्गुन	पूर्णा. ५।१०।१५	शुक्र.	अश्वि.	वज्र. चतु.		४	५ १२	४	५	६	७	३ १२

अथ अकडमचक्रम् ॥

आ ख ढ य साध्य	अः ठ भ ङ अरि
इ ग ण र सुसिद्धि	अ क ड म सिद्धि
ई घ त ल अरि	औ ज फ ल साध्य
उ ङ थ व सिद्धि	ए छ ध प सुसिद्धि
साध्य	ऐ ज न स अरि
ऊ च द श	

सिद्धिसाध्यस्तु कालेन साध्यस्तु जपहोमतः ॥

सुसिद्धिस्तत्क्षणादेव अरिर्मूलनिकंदनम् ॥ ३० ॥

साधके षष्ठी नक्षत्राक्षर पर्यंत पोताना नामाक्षर सुधी जेतुं, तेमां प्रथम सिद्धि, षष्ठी साध्य, ते षष्ठी सुसिद्धि अने अरि, अथैवी रीते शुभाशुल इण जेठ मंत्रनी साधना के देवनां प्रता-  
द्विड करवानुं शुल इणमां श्रेष्ठ छे. ३०

अथ सामान्यतिथिनिर्णयविचारः ॥

एकादश्यष्टमी षष्ठी पूर्णमासी चतुर्दशी ॥

अमावास्या तृतीया च ता उपोष्याः परान्विताः ॥३१॥



જન્માષ્ટમી જયન્તી ચ શિવરાત્રિશ્ચતુર્દશી ॥

પૂર્વવિદ્યા તુ કર્તવ્યા તિથ્યન્તે ચૈવ પારણમ્ ॥ ૩૨ ॥

તૃતીયા પશ્ચમી દુર્ગા એકાદશ્યષ્ટમી તથા ॥

કર્તવ્યા ચ પરાયુક્તા શેષા પૂર્વે તુ સંયુતા ॥ ૩૩ ॥

૧૧-૮-૬-૧૫-૧૪-૩૦-૩ આ તિથિઓનાં વ્રતો સૂર્યોદય વ્યાપિનાં કરવાં; જન્માષ્ટમી, જયન્તી તથા શિવરાત્રિ, એ અર્ધરાત્રિ સમયે જે હોય તે તે વ્રતો કરવાં અને તિથિના અંતમાં પારણા-કરવાં ૩-૫, દુર્ગાવ્રત, ૧૧-૮ પરયુતા. બીજા દિવસે સૂર્યોદય સમયે જે તિથિ હોય તે કરવી અને જે શેષ તિથિઓ રહી તે વ્રતોમાં પૂર્વયુક્તા ગ્રહણ કરવી તે શ્રેષ્ઠ છે. ૩૧-૩૩

### વિશેષતિથિનિર્ણયચક્રમ્

વટસાવિત્રી	પ્રદોષ:	સંકષ્ટી (ગણેશવ્રતમ્)	યમદ્વિતીયા	વ્યાસપૂજા	વ્રતમ્
પૂજનમાત્ર- પરયુતા	સાયંકા- લિક:	ચન્દ્રોદયા	પરયુતા	પરયુતા	સમય- નિર્ણય:
વસંતપંચમી	રામનવમી	શ્રાદ્ધતિથિ:	હરિતાલિકા	નાગપંચમી	વ્રતમ્
પરયુતા	પરયુતા	મધ્યાહ- વ્યાપિની	પરયુતા	મધ્યાહ વ્યાપિની	સમય- નિર્ણય:
કૃષ્ણાષ્ટમી	કૃષિપંચમી	સ્માર્ત-૧૧	ભાગવત-૧૧	શિવરાત્રિ	વ્રતમ્
અર્ધરાત્ર- વ્યાપિની	મધ્યાહ- વ્યાપિની	પૂર્વવિદ્યા	પરયુતા	અર્ધરાત્ર- વ્યાપિની	સમ- યનિ.

## પ્રથમ માર્ગ સૂચક શકુન વિચાર : ॥

પૂછવાવાળાને મારગના શુકન કહેવા વિષે.

એમ લગ્નમાં પૂછવા આવેલા હોય તો કહેવું જે પ્રથમ ક્ષત્રી વણુનો પુરૂષ મળ્યો, અને અજ જાતનું જાનવર મળ્યું, અને એક ઠેકાણે ઊભો છે એમ કહેવું. ॥ ૧ ॥ વૃષભ લગ્નમાં આવેલ હોય તો જાનવર ખેલ અથવા ગાય સામી મળી, અને જે ઠેકાણે ઊભો, એમ કહેવું. ॥ ૨ ॥ મિથુન લગ્નમાં સારાં આભૂષણયુક્ત સ્ત્રી અને પુરૂષો મળ્યાં, પહેલાં બાળકો મળ્યા અને ત્રણ ઠામે ઊભો રહીને આવેલો છે એમ કહેવું. ॥ ૩ ॥ કર્ક લગ્નમાં આવે તો એક ઠામે ઊભો અને પહેલાં સ્ત્રી મળી એમ કહેવું. ॥ ૪ ॥ સિંહ લગ્નમાં આવે તો જે વિશ્રામ, પહેલાં કુકડો, પુરૂષ અને મંજર મળ્યાં છે એમ કહેવું. ॥ ૫ ॥ કન્યા લગ્નમાં આવેલો હોય તો સ્ત્રી મળી છે અને જે ઠેકાણે ઊભો છે એમ કહેવું. ॥ ૬ ॥ તુલા લગ્ન હોય તો એક વિશ્રામ, ધોળાં વસ્ત્ર પહેરેલી સ્ત્રી અને પુરૂષ મળ્યો એમ કહેવું. ॥ ૭ ॥ વૃશ્ચિક લગ્ન હોય તો પહેલી કપિલા ગાય મળી છે અને પછી પુરૂષ મળ્યો અને જે વિશ્રામ કર્યાં. ॥ ૮ ॥ ધન લગ્ન હોય તો ત્રણ વિશ્રામ અને ઘણો સુંદર પુરૂષ મળ્યો એમ કહેવું. ॥ ૯ ॥ મકર લગ્ન હોય તો પહેલા સ્ત્રી, પછી બાળક તે પછી વિધવા સ્ત્રી મળી અને એક વિશ્રામ. ॥ ૧૦ ॥ કુંભ લગ્ન હોય તો પાણીનું પાત્ર હાથમાં એવી સ્ત્રી અથવા પુરૂષ મળ્યો. ॥ ૧૧ ॥ મીન લગ્ન હોય તો જે પુરૂષ મળ્યા અને ત્રણ વિશ્રામ એ પ્રમાણે કહેવું. ॥ ૧૨ ॥ ઈતિ શકુનવિચાર : ॥

## અજ્ઞસ્પર્શશુભાશુભવિચારઃ ।

### અંગસ્પર્શથી શુભાશુભ.

પ્રશ્નકર્તા મસ્તક, મુખ, નેત્ર અને કાન એમાંથી કોઈને સ્પર્શ કરી પૂછે તો ધાન્ય, વસ્ત્ર, સુવર્ણાદિનો લાભ થાય. કંઠ અને ઝેળાનો સ્પર્શ કરે તો કષ્ટથી કામ થાય. નાભિ અને કુખનો સ્પર્શ કરે તો દ્રવ્યલાભ થાય. પગ અને ગોંઠણનો સ્પર્શ કરે તો દુઃખ થાય. કમ્બર, લિંગ, અને વૃષણનો સ્પર્શ કરે તો સ્ત્રી લાભ અથવા મેળાપ થાય. કેશનો સ્પર્શ કરે તો કાર્યનો નાશ થાય અને દુઃખ પેદા થાય. ઙ્ગ, પુષ્પાદિના સ્પર્શથી સુખ થાય. ઘાસ અને બળેલાં લાકડાંનો સ્પર્શ કરે તો કાર્ય સિદ્ધ ન થાય, તેમ ચિંતા અને દુઃખ વધારે થાય. ઇતિ ચિંતાલેહ.

### કાર્યસિદ્ધિપ્રશ્નવિચારઃ ।

#### હવે કામ ક્યારે થશે તે વિષે ?

નીચેના અંકમાં રવિવાર આવે તો ૧ માસે, સોમવાર આવે તો ૨૦ દહાડામાં, બોમવાર આવે તો ૩ અથવા ચાર દહાડામાં, બુધ આવે તો ૭ દહાડામાં, અને ગુરૂ, શુક્ર, શનિ અને રાહુ આવે તો વર્ષની અવધિએ સિદ્ધ થાય.

### કાર્યાકાર્યવિચારઃ ।

#### કામ સિદ્ધ થવા ન થવા વિષે

પૂછનારના મોઢામાંથી નીકળેલા અક્ષરને છએ ગણવા, તેમાં આઠ ઉમેરવા પછી નવે ભાગવા, તેમાંથી બાકી રહે તે ૧ રવિ, ૨ અંદ્ર, ૩ ભોમ એમ કેતુ સુધી ગણવા. જે આવે તેનું ઙ્ગ-આદિત્ય

૧ આવે તો કામ ન થાય. ૨ બે આવે તો થાય. ૩ ત્રણ આવે તો મરણબેલું વિદ્ય થાય. ૪ આવેથી સુખ અને આનંદથી કામ થાય. તેમ ગુરૂ, શુક્ર ૫ વા ૬ બચે તો ૫ણ કામ થાય. ૭ સાત, ૮ વા ૯ નવ બચે તો કામ ન થાય એમ સમજવું.

### કાર્યસિદ્ધિ-અસિદ્ધિચક્રમ્ ।

સૂ.	ચં.	મં.	વુ.	ગુ.	શુ.	શ.	રા.	કે.	ગ્રહા:
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	શૈવાઙ્ક:
૧	૨૦	૪	૭	૧	૧	૧	૧	૧	અવધિ:
માસ	દિવ.	દિવ.	દિવ.	વર્ષ	વ.	વ.	વ.	વ.	
અસિ.	સિ.	અસિ.	સિ.	સિ.	સિ.	અસિ.	અસિ.	અસિ.	કાર્ય સિ.અ.

### રોગિપ્રશ્નવિચાર: ।

રોગી બચશે વા નહીં બચે તે વિષે.

તિથિ અને તિથિની ઘડીને બમણા કસી ચાર ઊમેરવા, પછી ત્રણે ભાગ લેવો. ૧ બચે તો તરતમાં સાફ થશે અને શૂન્ય બચે તો તરત મરશે એમ સમજવું.

### સન્તાનપ્રશ્નવિચાર: ।

સંતાન થશે વા નહીં તે વિષે.

પૂછવા આવે તે દહાડાની તિથિની સંખ્યાને ચોગણી કરવી, પછી ચાર અને ચોગના અંક ઊમેરવા, તેના સરવાળાને બેથી ભાગ લેવો. જે બચે તેને ત્રણે ગુણવા, અને તેમાંથી ૪ બાદ કરવા, બાકી ૧ બચે તો વિલંબથી થશે ૨ રહે તો નહીં થાય, ૩ વા ૪ બચે તો તરત થશે.

## વારફલવિચારઃ ।

### એક માસમાં પાંચ વારનું ક્ષણ

રવિ પાંચ હોય તો બહુ રોગ પેદા કરે, મંગળ ૫ હોય તો અગ્નિનો ભય અને ગરમી બહુ કરે, શનિ ૫ હોય તો રક્ષાદિકો મોંઘાં કરે, બાકીના ૫ વાર સઘળા શુભ સમજવા. ઈતિ માસ પાંચ વારક્ષણ.

### કાર્તિકાદિવર્ષાગર્ભલક્ષણવિચારઃ ।

#### બાર માસનાં કાર્તિકાદિ ગર્ભ લક્ષણ

કાર્તિક સુદિ ૧ વા ૨ રવિવારે આવે તો આવતું વર્ષ ઠંડુ થાય. કાર્તિક સુદિ ૭ થી ૮ દહાડા સુધી સૂર્યને વાડ હોય તો પુંછડીઓ તારો ઉગે, તેથી ધાન્યાદિકોનો નાશ થાય. સુદ ૧ વા ૨ ને દહાડે ચંદ્રમા રાતારંગનો હોય તો અને રાતા રંગનાં વાદળાંથી યુક્ત હોય તો આવતે વર્ષે દુકાળ થાય. ચંદ્રને દહાડે સોમવાર હોય તો, અને આકાશ સ્વચ્છ હોય તો આવતું વર્ષ સુકાળ થાય. વદ ૧ થી ૭ દહાડા સુધી આકાશ સ્વચ્છ હોય, અને વદ ૮ થી વદ ૩૦ સુધી છાયા હોય તો આવતા આપાઠના પહેલા ૩ દહાડા વર્ષાદ વરસે. ઈતિ કાર્તિક.

#### માર્ગશીર્ષ

માર્ગશીર્ષ શુદ્ધ ૫ થી ૧૨ સુધી ઉત્તરનો વાયુ હોય તો આવતો આપાઠ વર્ષાદ વગરનો જાય. શુદ્ધ ૧૩ થી વદ ૬ સુધી પશ્ચિમનો વાયુ હોય તો ભાદરવામાં પહેલાં ૮ દહાડા વર્ષાદની ઝડી થાય. વદ ૭ થી ૧૦ સુધી પૂર્વનો વાયુ હોય તો આવતે વર્ષે દુકાળ થાય તેમાં સંશય નહીં. વદ ૧૧ થી તે વદ ૩૦ સુધી હિમ પડે તો આવતા જ્યેષ્ઠ શુદ્ધ ૧૪ થી વદ ૧૪ સુધી વર્ષાદ પડે. ઈતિ માર્ગશીર્ષ.

## પૌષ

પૌષ શુદ્ધ ૧ થી ૬ સુધી આકાશમાં ગર્જના થાય, વીજળીના અમકારા થાય, વાદળાંને ધોળ હોય તો આવતા ભાદરવાના ૨૭ દિવસ લગી વર્ષાદ ન થાય. શુદ્ધ ૭ થી ૧૫ સુધી હિમ પડે, પશ્ચિમનો વાયુ હોય તો જ્યેષ્ઠ શુદ્ધ ૭ થી ૭ દહાડા સુધી વર્ષાદ વરસે. પૌષ વદ ૧ વા ૭ વા ૧૨ એ દહાડામાં હિમ ન પડે અને વીજળી થાય, ગર્જના થાય તો વર્ષાઋતુમાં અતિશય વર્ષાદ થાય. ઇતિ પૌષ.

## માઘ માસ

માઘ શુદ્ધ ૫ ને દહાડે રવિને વાડ હોય તથા વાદળાં વીજ ગગનમાં હોય તો આવતા જેઠ વદ ૧૧ થી ૧૧ દહાડા વર્ષાદની ઝડી થાય. શુદ્ધ ૭ થી ૧૨ સુધી દક્ષિણનો વાયુ હોય તો અષાઢ આખો વર્ષે નહીં. વદ ૫ ને દહાડે વાદળાં હોય અને છાંટા પડે તો અષાઢ આખો વર્ષે. વદ ૭ થી ૩૦ સુધી ગાજવીજ થાય અને વાદળાં હોય અથવા હિમ પડે તો આવતું વર્ષ સુગાળ થાય. માઘ માસમાં હિમ બહુ પડે તો આવતું વર્ષ સાંઝું થાય. ઇતિ માઘ.

## ફાલ્ગુન

ફાલ્ગુન શુદ્ધ ૧૫ ને દહાડે રાત્ર અને દિવસ વાદળાં ન હોય તો સાંઝું. તે દહાડે ઝાકળ પડે તો બહુ સારો. હોળી પ્રગટયા સમે વાયુ જોવો. પૂર્વ અને ઇશાનનો વાયુ જોવો અથવા જુદો હોય તો આવતું વર્ષ સાંઝું થાય. વાયવ્ય કોણ અથવા પશ્ચિમનો વાયુ હોય તો આવતા વર્ષમાં વર્ષાદ બહુ થાય, પણ વર્ષ સાધારણ થાય. નૈઋત્ય અથવા દક્ષિણનો વાયુ હોય તો આવતા વર્ષમાં દુકાળ પડે. તે વખતે ચારે દિશાથી વાયુ હોય તો આવતા વર્ષમાં પ્રલય જેવા ઉપદ્રવ કરે તેવીજ રીતે અગ્નિકોણ પણ તેમજ કરે. ઇતિ ફાલ્ગુન.

## ચૈત્ર માસ

ચૈત્ર વદ ૩૦ રવિ, ભૌમ અને શનિવારે આવે તો આગળના સારા યોગ વણુસી ગયા અથવા ખગડી ગયા એમ સમજવું. ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૫ ને દહાડે ગ્રહણ થાય તો સાફ નહીં, તે દહાડે છાંટા પડે તો છત્રલંગ થાય. કચ્છ સૌરાષ્ટ્રમાં વર્ષાદ થોડો થાય. વદ ૮ વા ૧૪ નો દક્ષિણ વાયુ જેટલો હોય તેટલોજ વર્ષાઋતુમાં વરસાદ થાય. ઇતિ ચૈત્ર.

## વૈશાખ

વૈશાખ શુદ્ધ ૧૫ વાદળાં વગરની સારી. તે દહાડે રવિ અને અંદ્રને વાડ હોય અને ગ્રહણ હોય તો ધાન્યાદિનો ખમણો ભાવ કરે. વદ ૮ વા ૧૪ નો આકાશમાં વાદળાંનો ઘોળ હોય તે જોવો. ઘોળ વધારે હોય તો વર્ષાદ વધારે થાય. સ્વચ્છ હોય તો ન થાય. થોડાં વાદળાં હોય તો થોડો થાય. ઇતિ વૈશાખ.

## જ્યેષ્ઠ

જ્યેષ્ઠ વદ ૧ રવિવારે હોય તો આખું વર્ષ વાયુ લાગે. વદ ૩૦ રવિ, ભૌમ અને શનિવારે હોય તો તે વર્ષમાં યુદ્ધાદિકો ખડું થાય. પ્રભામાં મૃત્યુ ફેલાય. જ્યેષ્ઠ શુદ્ધ ૧૫ નું મૂળ નક્ષત્ર હોય અને તે દહાડે થોડા છાંટા પડે તો ખડું સાફ. એ ખેડ યોગમાંનો એક પણ ન હોય તો વર્ષાદની તાણુ સમજવી. માઘ માસમાં ટાઠ ન હોય અને જ્યેષ્ઠમાં ઉભળતા ન હોય, આર્દ્રા નક્ષત્રમાં વર્ષાદ ન પડે તો અવશ્ય ડુકાળ સમજવો. ઇતિ જ્યેષ્ઠ માસ.

## અષાઠ

અષાઠ શુદ્ધ ૧૫ ને દહાડે આકાશ ચોખ્ખું હોય તો સાંઝે નહીં. વાયવ્ય કોણનો વાયુ સારો નહીં તેમ પશ્ચિમનો પણ નહીં. તે દહાડે ઈંદ્રધનુષ્ય દેખાય તો દુકાળ પડે. શુદ્ધ ૧૫ નો અથવા અધારી ૩૦ નો પૂર્વનો વાયુ સારો. અગ્નિનો હોય તો તે વર્ષમાં ટીક આવે. દક્ષિણ વાયુ હોય તો દુકાળ થાય. પશ્ચિમને વાયુ મધ્યમ ફળ કરે. નૈઋત્યનો વાયુ હોય તો પાકના મૂળમાં ક્રીટાદિકનો ઉપદ્રવ કરે. વાયવ્ય કોણ અથવા ઉત્તરનો વાયુ લાગે તો સાંઝે ચારે દિશાનો વાયુ હોય તો અતિ સારો. શુદ્ધ ૮ ને દહાડે ચંદ્ર વાદળામાં દેખાય અને રવિના અસ્ત સમયમાં છાંટા પડે તો વર્ષાદ ઘણો પડે. વર્ષ સાંઝે થાય. શુદ્ધ ૯ ને દહાડે સૂર્ય ચોખ્ખો અને વાદળારહિત દેખાય તો શુદ્ધ ૧૧ થી વદ ૨ સુધી દરરોજ સાંજને વર્ષાદ પડે. ઇતિ અષાઠ.

## શ્રાવણ

શ્રાવણ શુદ્ધ ૫ ને દહાડે ગાજવીજ થાય અને વરસાદ વરસે તો સાંઝે નહીં. ઇતિ શ્રાવણ.

## ભાદ્રપદ

ભાદ્રપદની ૧૫ દહાડે વાદળાં હોય તો પાછળ ધાન્યાદિકની તેજની આશા રાખવી નહીં. ઇતિ ભાદ્રપદ.

## આશ્વિનમાસ

આશ્વિન શુદ્ધ ૧૫ ચોખ્ખી હોય તો સારી. ધોળ અને વાદળાં હોય તો સાંઝે નહીં. વદ ૩૦ રવિ, સોમ અને શનિવારે હોય તો રોગાદિકનો ઉપદ્રવ કરે. ઇતિ આશ્વિન ઇતિ ખારે માસનાં વર્ષાં ગર્ભલક્ષણ.



## મેઘવિચાર:

વર્ષાઋતુમાં જે દહાડે દિવસ ઉગતાં ગરમી કરે અને સાંજે વાયુ ખુલ્લો થાય તો વર્ષાદ પડે નહીં. આખો દહાડો વાયુ હોય અને સાંજે એક પોહાર વાયુ અંધ રહે તો તે વખતે વર્ષાદ થાય. વર્ષાદના દહાડામાં વર્ષાદ જેવી જાય તે વખતે કોઈપણ દહાડે ગુરુવારે સાંજે ઝાડ ઉપર ખેડેલી કોયલ બોલતી દેખાય તો દિવસ ઉગ્યા પહેલાં વર્ષાદ થાય. રવિવારને દહાડે ગરમી લાગે અને પશ્ચિમમાં મંદમંદ વાયુ વાય તો અપોરના વખતે પશ્ચિમ દિશાથી તેતર પક્ષિના રંગ જેવી વાદળી નીકળે તે મધ્યાહ્નની અંદર માસ ૨ નું પાણી આપે. સોમવારે સવારે ઉત્તરનો વાયુ લાગે તો ઘડી બેમાં વર્ષાદ થાય. તે દહાડે સાંજે ઈશાનમાં વીજ થાય અને ઉત્તરનો વાયુ લાગે તો મનુષ્યો બેતાં હોય તેટલામાં પાણી વહી નીકળે. સોમવારે બહુ તપે, અપોરે દક્ષિણ અને અગ્નિકોણનો વાયુ હોય તો દિવસ અસ્તસમયમાં વર્ષાદ પડે. બુધવારની સવારે પશ્ચિમનો વાયુ હોય અને ગઈ રાત્રે તારા દેખાયા હોય તો સાંજના વખતે ઉત્તર દિશામાં વાયુ નીકળી ધૂવાડાના જેવો ફેલાવ કરી એક નાની વાદળીથી ચાર માસનું પાણી પડે. ગુરુવારે સાંજ સુધી એક દિશાનો વાયુ હોય તો મધ્યરાત્રે વર્ષે. શુક્રવારે સૂર્ય જોસથી પ્રકાશે અને પવન અંધ થાય, સવારે દક્ષિણમાં ઘોળ હોય તો મધ્યાહ્નસમયે વર્ષે. શનિવારે ચારે દિશાનો વાયુ નીકળે, ઘળ ઉડ્યા કરે અને સાંજનો ઉત્તરનો વાયુ નીકળે તો મધ્યરાત્રિ પહેલાં વર્ષાદ થાય. ઇતિ મેઘવિચાર.

## તાંત્રોક્તશકુનવિચાર: ।

હવે તાંત્રોક્ત શુકન કહેવામાં આવે છે.

રવિવારને દહાડે રત્રિના પાછલા પહોરે દિવસ ઉદય થયા પહેલાં અંડાળના ઘર પછવાડે જઈ ઉભા રહીને સાંસળવું. તે જે વાણી બોલે તે પ્રમાણે સત્ય થાય.

## ઉદાહરણ

એક પુરૂષે ધાર્યું કે મારી બે સ્ત્રી છે, તે બે બીમાર છે, તે મરશે વા બચશે તેની ખાત્રી કરવા રાત્રિના પાછલે પોહોરે ચંડાલને ઘેર ગયો, પછવાડે ઉભો એટલામાં તેની છોકરી ઝોલી કે બાપા આપણી બકરીનાં બે બચ્ચાં છે તે કાલથી ધાવતાં નથી. તેમાં એક તો સાંજ અથવા સવારે મરી જશે એમ લાગે છે અને એક બચ્ચો, એવું સાંભળી પેલો પુરૂષ ઘેર ચાલી આવ્યો. તેજ સાંજે એક સ્ત્રી મરી ગઈ. ઇતિ ઉદાહરણ.

સોમવારે પહેલી રાતે હુબમને ઘેર જવું, સોમવારે ધોળીને ઘેર, બુધવારે જૈન મંદિર પછવાડે, ગુરૂવારે પ્રાહ્મણને ઘેર, શુક્રવારે વેશ્યાને ઘેર, અને શનિવારના દહાડે દાસીના ઘેર જવું. ઇતિ તાંત્રિકૃત શકુન.

## સત્યરૂપશકુનાવલિ ( સત્યરૂપ શુકનાવાલ )

ઑ	શ્રી	હ્રી	અં	આં	ઈ	ૈ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
હં	ચં	છં	જં	ઝં	ઞં	ટં
૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦
ઘં	પં	ફં	બ્રં	મં	ટં	કં
૨૩	૪૦	૪૧	૪૨ બ્રં	૪૪	૩૦	૯
ગં	નં	પ્રં	લં	વં	શં	સં
૨૨	૩૯	૫૧ સં	૫૩ લં	૪૫ વં	૪૬ શં	૪૭ સં
ઘં	ધં	પં	શં	લં	હં	ઞં
૨૧	૩૮	૫૦	૪૨ શં	૪૭	૩૨	૧૧
કં	દં	થં	તં	ળં	લં	લં
૨૦	૩૭	૩૬	૩૫	૩૩	૩૩	૧૨
અઃ	અં.	ઑ	ઑ	ૈ	ૈ	ૈ
૧૯	૧૮	૧૭	૧૬	૧૫	૧૪	૧૩

आ शुक्रनावलि जेवानी रीत ये छे के पवित्र थर्ष देवधर्म  
संलाणी कार्य धारी लजेला अक्षरमांथी अेक अक्षरनुं त्रिंवन  
करवुं. तेनुं इण शुल वा अशुल आवशे ते सत्य समजवुं.

ओं शुल १, श्रीं कार्यसिद्धि २, ह्रीं शुल ३, अं विजय ४, आं  
अशुल ५, इं अैश्वर्य ६, ईं शुल ७, उं अशुल ८, ऊं स्थानलाल  
९, ङं द्रव्यलाल १०, ञं पीडा ११, लं शुल १२, लं व्याधि १३,  
एं सिद्धि १४, ऐं अशुल १५, औं अर्थलाल १६, औं अर्थहानि  
१७, अं षडु पीडा १८, अः सुख १९, कं लाल २०, खं अशुल  
२१, गं शुल २२, ङं सिद्धि २३, ङं संताप २४, चं विजय  
२५, छं अर्थलाल २६, जं हानि २७, झं लाल २८, जं अशुल  
२९, टं लाल ३०, ठं सुख ३१, डं लाल ३२, ढं त्रिंता ३३, णं  
शुल ३४, तं शुल ३५, थं सिद्धि ३६, दं अशुल ३७, धं शुल ३८,  
नं कल्याण ३९, पं नाश ४०, फं लाल ४१, वं शोक ४२, भं लाल  
४३, मं शुल ४४, यं यश ४५, रं लय ४६, लं शुल ४७, वं नाश  
४८, शं सिद्धि ४९, षं संपत्ति ५०, सं निष्कण ५१, हं शुल ५२,  
ळं मध्यम ५३, झं आरोग्यसुख ५४. धृति सत्यइपशुक्रनावलि.

इति श्री सिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटङ्गनर्मदाशंकरात्मजेन  
उमाशंकरशर्मणा लिखितया गुर्जरटीकया सहिते मुहूर्तविचा-  
रादिवालवोधज्योतिषसारसंग्रहे अष्टमं प्रश्नादिविचारप्रकरणं  
समाप्तम् ॥ ८ ॥

अथ जातकताजकप्रकरणम् ॥ ९ ॥

जन्मकालविचारः ॥

उत्तमं च जलसावे मध्यमं शीर्षदर्शने ।

पतने तु कनिष्ठं स्यात्त्रिविधं जन्मलक्षणम् ॥ १ ॥

स्त्रीशोभने आलक जन्मे त्यारे प्रथम-यास्त्रीनुं वडेवुं थाय छे ते वभते जन्मवभत मानवाभां आवे तो ते उत्तमं मत छे, कारणु के प्रथम द्वार भुद्वुं यध आलकने हुवा दागे छे. त्यार पाह माथुं हेभाय छे ते वभते जन्मवभत मानवाभां आवे तो ते मध्यम मत छे अने छेक आलक अहुर पउया पछी छेकरे छे के छेकरी ते नङ्गी करीने जन्मवभत मानवाभां आवे तो ते कनिष्ठ मत छे अेम न्णवुं. १

अङ्गुलशङ्कोरुपरि इष्टघट्यानयनम् ।

रामाङ्गुलिकृता छाया छाया रामेण संयुता ।

चतुःषष्ठ्या हरेद्भागं लब्धं घट्यादिकं भवेत् ॥ २ ॥

त्रणु आंगण मापनी सणीथी छाया भांपतां छाया नेटला आंगण थाय तेभां त्रणु नेडी योसठथी लागं देतां ने लागमां आवे ते घटी अने शेष रडे ते पल अेम न्णवुं. अने ते घटी पल सवारथी मध्याह्न सुधी छाय तो गत अने ते उपरांत छाय तो शेष रडी अेम न्णवुं. २

कलाकोपरि इष्टघट्यानयनम् ।

दिनार्धात्प्राग्यदा जन्म तदाऽर्कात्तद्विशोधयेत् ।

सार्धद्विगुणिता घट्यस्ता दिनार्धोन्नितास्तथा ॥ ३ ॥

જો ખાર વાગ્યાની અંદર જન્મ હોય તો ખાર કલાકમાંથી જન્મના કલાક ને મિનીટ કાઢી નાખતાં જે કલાક મિનીટ રહે તેને અઢીએ ગુણાકાર કરીને દિનાર્ધમાંથી ખાદ કરતાં જે આવે તે ઈષ્ટ ઘટી થાય. ૩

રાત્ર્યર્ધાત્પ્રાગ્યદા જન્મ દિનાર્ધનિન્તરં તથા

સાર્ધદ્વિગુણિતા ઘટ્યસ્તા દિનાર્ધયુતાસ્તદા ॥ ૪ ॥

ખપોરના ખાર વાગ્યા પછીથી તે રાત્રિના ખાર વાગ્યાની અંદર જન્મ હોય તો જેટલા કલાક ખાર વાગ્યા ઉપર વધારે હોય તેને અઢીએ ગુણીને તેને દિનાર્ધમાં ઉમેરવાથી જે આવે તે ઈષ્ટ ઘટી થાય. ૪

રાત્ર્યર્ધાનિન્તરં જન્મ સાર્ધદ્વિગુણિતાશ્ચ તાઃ ।

ત્રિંશદ્યુતે દિનાર્ધે તુ યુતાઃ સ્યુર્ઘટિકાસ્તદા ॥ ૫ ॥

રાત્રિના ખારથી સવાર સુધીમાં જન્મ હોય તો રાત્રિના ખાર વાગ્યા ઉપર જેટલા કલાક વધારે હોય તેને અઢીએ ગુણીને તેને દિનાર્ધમાં ૩૦ ત્રીશ જોડીને તેમાં ઉમેરવાથી જે આવે તે ઈષ્ટ ઘટી થાય. ૫

આત્મછાયોપરિ ઇષ્ટઘટ્યાનયનમ્ ।

છાયાપાદૈ રસોપૈતૈરૈકવિંશચ્છતં ભજેત્ ।

લઘ્વાંકે ઘટિકા જ્ઞેયાઃ શેષાંકે ચ પલાઃ સ્મૃતાઃ ૬

પોતાના શરીરની છાયા પોતાનાં પૂગલાંથી માપવી જેટલાં પગલાં થાય તેમાં છ ( ૬ ) જોડી ૧૨૧ માં ભાગ લેવો. જે ભાગમાં આવે તે ઘટી અને શેષ રહે તે પળ બાણવી. ૬

रात्रौ इष्टघट्यानयनम् ।

सूर्यभाद्रभ्रमध्यस्थं सप्तोनं खाश्विभिर्हतम् ।

नवभिस्तु हरेद्भागं रात्रेः स्युर्गतनाडिकाः ॥ ७ ॥

रात्रिमे ने वषतनी छष्टघटी करवी होय ते वषते आकाशना  
मध्यमां माथा उपर ने नक्षत्र आ०युं होय तेनी सूर्यना महु-  
नक्षत्रथी गणुतां नेटलाभी स०य्या थाय तेस०य्यामांथी सात नक्षत्र  
भाह करी ने रडे तेने २० थी गुण्णी ६ नवे लागतां ने आवे ते  
सूर्यास्तथी छष्टघटी जाणुवी. तेमां दिनमान उमेरवाथी सूर्योदयात्  
छष्टघटी थाय छे. ७

लग्नघटीप्रमाणम् ।

मीने मेपे त्र्यष्टपञ्च लग्ननाड्यः पलानि च ।

वृषे कुंभेऽब्धिसप्तद्वि पञ्चदिङ् मिथुने मृगे ॥ ८ ॥

धनुः कर्के शराः पट्टत्रिः सिंहाल्योः शरभूत्रयम् ।

तुलकन्ययोर्वाणाष्टदश नाड्यः पलानि च ॥ ९ ॥

नीचेना थड प्रमाणे समजवुं. ८-९

लग्नघटीप्रमाणचक्रम् ।

लग्न	मेप	वृषम.	मिथुन	कर्क	सिंह	क.	तु.	वृ.	धन	म.	कुंभ	मीन
घटी	३	४	५	५	५	५	५	५	५	५	४	३
पल	५८	२७	१०	३६	३१	१८	१८	३१	३६	१०	२७	५८

लग्नानयनम् ।

यत्सूर्यराश्यंशसमानकोष्ठे घट्यादिकं स्वष्टघटीयुतं च ।

तत्तुल्यघट्यादि भवेद्धि यत्र तत्तिर्यगूर्ध्वाकमितं हि लग्नम् १०

लक्षपत्रमां सूयन्ती राशि अने तेना अंशना समान डोढाना  
अंशेमां धृष्टिती तथा पण जेडतां जे आवे तेने लक्षपत्रमां जेतां  
जे राशि जे अंशना डोढां आवे ते राशिनुं तेदले अंशे  
लक्ष जालुवुं. १०

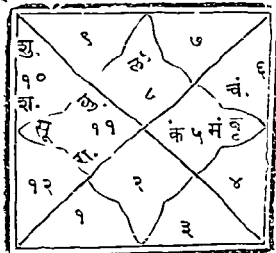
॥ अथ जन्मपत्रलेखनप्रकारः ॥

स्वस्ति श्रीर्जयो मंगलमभ्युदयश्चास्तु ॥

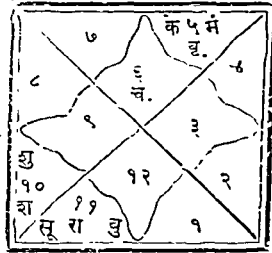
श्रीगणेशाय नमः ॥ स जयति सिंधुरवदनो देवो यत्पादपं-  
कजस्मरणम् ॥ वासरमणिरिव तमसां राशिं नाशयति विघ्नानाम् ॥  
ललाटपट्टे लिखितं विधात्रा षष्ठे दिने चाऽक्षरमालिकायाम् ॥  
तज्जन्मपत्री प्रकटं विधत्ते दीपो यथा वस्तु गृहान्धकारे ॥ २॥  
तारीख १३ फेब्रुवारी १९३३ स्वस्तिश्रीमन्नृपविक्रमार्कसमया-  
तीतसंवत् १९८९ तथा च श्रीमद्भूपतिशालिवाहनराज्यकृते  
शके १८५४ प्रवर्तमाने अंगिरासंवत्सर उत्तरायनगते श्रीसूर्ये  
शिशिरऋतौ सन्महामांगल्यप्रदे मासोत्तममासे श्रीशुभकारिणि  
माघमासे कृष्णे पक्षे ३ घट्यः २३ पलानि ४० परं चतुर्थी  
जन्मतिथौ चंद्रवासरे उत्त. फा. (१२) घट्यः ३४ पलानि ४०  
परं हस्तजन्मर्क्षे सुकर्मा घट्यः १ पलानि ० परं धृतिजन्मयोगे  
तात्कालिके व्यवकरणे कन्याराशिस्थिते चंद्रे महिषयोनी देवगणे  
वैश्यवर्णे मूपकवर्गे मध्य-भागशुंजायां भूमीहंसके आघनाडी-  
स्थिते फणिचके एवमादिपंचांगशुद्धावत्रदिने कुंभसङ्क्रान्तेर्ग  
तांशाः १ कलाः विकला समये श्रीसूर्याद्यात् गतघट्यः ४१

पलानि २८ समये वृश्चिकलग्नवहमानायामस्यां शुभग्रहावलोकितपुण्योदयवेलायां स्वयंमपरायणश्रेष्ठिनः धर्मगुरुरविशंकरात्मजजदुरामस्य गृहे अ. सौभाग्यवतीतारागौरीकुक्षौ पुत्रपूर्णानंदरत्नं प्राप्तम् ॥ अस्याभिधानमवकंहडाचक्रानुसारेण पुकाराक्षरोपरि राश्या च कन्यया पुरुषोत्तमभाई, प्रभाशंकर, प्रह्लाद इति जन्मनामानि परं च मातापित्रोर्यथारुचिकरं पूर्णानंदनाम प्रतिष्ठितम् ॥

अथ जन्मकुण्डलिका ॥



अथ राशिकुण्डलिका ॥



वंशो विस्तरतां यातु कीर्तिर्यातु दिगंतरम् ॥ आयुर्विपुलतां यातु यस्यैषा जन्मपात्रिका ॥ श्रीशुभं भवतु ॥

उच्चनीचग्रहाः ।

अजवृषभमृगाङ्गनाकुलीरा झपवणिजौ च दिवाकरादितुंगाः ।  
दशशिखिमनुयुक्तिथीन्द्रियांशैस्त्रिनवकविंशतिभिश्च तेऽस्तनीचाः  
नीचेना अङ्क प्रमाणे द्वरेक ग्रहो तेऽस्ता अंशे उच्य नीचलक्षणम् ११



### उच्चनीचग्रहचक्रम् ।

ग्रहाः	सू.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.
उच्च	१	२	१०	६	४	१२	७
अंश	१०	३	२८	१५	५	२७	२०
नीच	७	८	४	१२	१०	६	१
अंश	१०	३	२८	१५	५	२७	२०

### દ્વાદશભાવનામાનિ ।

તનુર્ધનં સોદરમિત્રપુત્રશત્રુપ્રિયામૃત્યુશુભાઃ ક્રમેણ ।

કર્માયસંજ્ઞૌ વ્યયનામધેયો લગ્નાદિભાવા વિવુધૈરિહોક્તાઃ । ૧૨ ।

તતુ (૧) ધન (૨) ભ્રાતૃ (૩) મિત્ર (૪) પુત્ર (૫) શત્રુ (૬) સ્ત્રી (૭) મૃત્યુ (૮) ધર્મ (૯) કર્મ (૧૦) લાભ (૧૧) અને વ્યય (૧૨) આ પ્રમાણે પંડિતોએ આ ૧૨ ભાવોનાં નામ કહ્યાં છે. ૧૨

### દૃષ્ટિવિચારઃ ।

પાદૈકદૃષ્ટિર્દશમે તૃતીયે દ્વિપાદદૃષ્ટિર્નવમશ્વમે ચ ।

ત્રિપાદદૃષ્ટિશ્ચતુરષ્ટકે વા સંપૂર્ણદૃષ્ટિઃ કિલ સપ્તમે ચ ॥ ૧૩ ॥

તૃતીયે દશમે મન્દો નવમે પચ્ચમે ગુરુઃ ।

વિંશતિર્વીક્ષતે વિશ્વાંશ્ચતુર્થે ચાષ્ટમે કુજઃ ॥ ૧૪ ॥

સૂર્ય, ચંદ્ર, બુધ અને શુક્ર દશમા તથા ત્રીજા સ્થાનને એકપાદ દૃષ્ટિથી, નવમા તથા પાંચમા સ્થાનને દ્વિપાદ દૃષ્ટિથી, ગ્રાહ તથા આઠમા સ્થાનને ત્રિપાદ દૃષ્ટિથી અને સાતમા સ્થાનને સંપૂર્ણ દૃષ્ટિથી જુએ છે. શનૈશ્ચર ત્રીજા તથા દશમા સ્થાનને, બૃહસ્પતિ

નવમા તથા પાંચમા સ્થાનને અને મંગળ ચોથા તથા આઠમા સ્થાનને સંપૂર્ણ દૃષ્ટિથી જુઓ છે. એ સિવાયનાં સ્થાનોને એ ત્રણ ગ્રહો પૂર્વદૃષ્ટિથી જુઓ છે. ૧૩-૧૪

### ભાવવિચાર: ।

યો યા ભાવઃ સ્વામિદૃષ્ટો યુતો વા

સૌમ્યૈર્વા સ્યાત્તસ્ય તસ્યાભિવૃદ્ધિઃ ।

પાપૈરેવં તસ્ય ભાવસ્ય હાનિર્નિર્દિષ્ટવ્યા પ્રશ્નતો જન્મતો વા ॥૧૫॥

પ્રશ્નમાં કે જન્મમાં જે જે ભાવ પોતાના સ્વામીથી યુક્ત હોય અથવા દૃષ્ટ હોય તથા શુભ ગ્રહોથી યુક્ત કે દૃષ્ટ હોય તે તે ભાવની વૃદ્ધિ જાણવી. તેમજ પાપગ્રહોથી યુક્ત કે દૃષ્ટ જે જે ભાવ હોય તે તે ભાવની હાનિ જાણવી. ૧૫

મૂર્તૌ શુક્રવુધૌ યસ્ય યસ્ય કેન્દ્રે વૃહસ્પતિઃ ।

દશમેઽઙ્ગારકો યસ્ય સ જ્ઞેયઃ કુલદીપકઃ ॥ ૧૬ ॥

જેને પહેલા લગ્નભાવમાં શુક્ર અને બુધ હોય, કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) ભાવમાં શુક્ર હોય અને દશમા ભાવમાં મંગળ હોય તો તે કુળમાં દીપકરૂપ પરાક્રમી થાય છે. ૧૬

લગ્ને શુક્રવુધૌ ન સ્તઃ કેન્દ્રે નાસ્તિ વૃહસ્પતિઃ ।

દશમેઽઙ્ગારકો નાસ્તિ સ જાતઃ કિં કરિષ્યતિ ॥ ૧૭ ॥

જેને પહેલા લગ્નભાવમાં શુક્ર અને બુધ ન હોય, કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) ભાવમાં શુક્ર ન હોય તથા દશમા ભાવમાં મંગળ ન હોય તો તે જન્મ લઈને કંઈ પણ પરાક્રમ કરી શકશે નહિ. ૧૭

રિપુસ્થાને યદા ચન્દ્રો લગ્નસ્થાને શનૈશ્ચરઃ ।

કુજશ્ચ સપ્તમસ્થાને પિતા તસ્ય ન જીવતિ ॥ ૧૮ ॥

જેને છઠ્ઠા ભાવમાં ચંદ્ર, પહેલા લગ્નભાવમાં શનિ અને સાતમા ભાવમાં મંગળ હોય તો તે બાલકનો પિતા જીવે નહિ. ૧૮

લગ્નસ્થાને યદા જીવો ધનસ્થાને શનૈશ્ચરઃ ।

રાહુશ્ચ સહજસ્થાને માતા તસ્ય ન જીવતિ ॥ ૧૯ ॥

જેને પહેલા લગ્નભાવમાં શુક્ર, બીજા ધનભાવમાં શનિ અને ત્રીજા સહજભાવમાં રાહુ હોય તો તે બાલકની માતા જીવે નહિ. ૧૯

પૃષ્ઠે ચ ભવને ભૌમો રાહુઃ સપ્તમસંભવઃ ।

અષ્ટમે ચ યદા સૌરિસ્તસ્ય માર્યા ન જીવતિ ॥ ૨૦ ॥

જેને છઠ્ઠા ભાવમાં મંગળ, સાતમા ભાવમાં રાહુ અને આઠમા ભાવમાં શનિ હોય તેની સ્ત્રી જીવે નહિ. ૨૦

ચતુર્થે ચ યદા રાહુઃ પૃષ્ઠે ચન્દ્રોઽષ્ટમેઽપિ વા ।

સદ્ય એવ ભવેન્મૃત્યુઃ શઙ્કરો યદિ રક્ષતિ ॥ ૨૧ ॥

જેને ચોથા ભાવમાં રાહુ તથા છઠ્ઠા અને આઠમા ભાવમાં ચંદ્ર હોય તો તે બાલકનું સાક્ષાત્ શંકર રક્ષણ કરે તો પણ તુરતજ મરણ થાય. ૨૧

અષ્ટમસ્થો નિશાનાથઃ કેન્દ્રે પાપેન સંયુતઃ ।

ચતુર્થે ચ યદા રાહુર્વર્ષમેકં સ જીવતિ ॥ ૨૨ ॥

જેને આઠમા ભાવમાં ચંદ્ર, કેન્દ્ર (૧, ૪, ૭, ૧૦) ભાવમાં પાપગ્રહ સાથે હોય અને ચોથા ભાવમાં રાહુ હોય તો તે બાલકને એકજ વર્ષ જીવે. ૨૨

पष्टेऽष्टमे तथा सूर्तो जन्मकाले यदा बुधः ।

तुर्ये वर्षे भवेन्मृत्युर्यदि रक्षति शङ्करः ॥ २३ ॥

जन्मवधते छ्ठा, आठमा अने पडेल्ला भावमां बुध डोय तो ते आलकनुं साक्षात् श'कर रक्षणु करे तो पणु योथा वर्षमां भरणु थाय. २३

शनिक्षेत्रे यदा सूर्यो भानुक्षेत्रे यदा शनिः ।

वर्षे हि द्वादशे मृत्युर्देवो वै रक्षिता यदि ॥ २४ ॥

जन्मवधते शनिना घरमां सूर्य अथवा सूर्यना घरमां शनि डोय तो ते आलकनुं देव रक्षणु करे तो पणु आरमा वर्षे भरणु थाय. २४

दशमेऽपि यदा राहुर्जन्मकाले यदा भवेत् ।

वर्षे तु षाडशे ज्ञेयो बुधैर्मृत्युर्न संशयः ॥ २५ ॥

जन्मवधते जेने दशमा भावमां राहु डोय तो ते आणकनुं सोणमा वर्षे निःसंशय भरणु थाय. २५

भौमभास्करमन्दाश्च शत्रुक्षेत्रेऽष्टमे यदा ।

यमेन रक्षितोऽप्येवं वर्षमात्रं न जीवति ॥ २६ ॥

जन्मवधते जेने छ्ठा अथवा आठमा भावमां भ'गण, सूर्य तथा शनि डोय तो ते आलकनुं यभराण रक्षणु करे तो पणु ते अंक वर्षमात्र पणु अवे नडि. २६

चतुर्थे च यदा राहुः केन्द्रे भवति चन्द्रमाः ।

विंशेऽब्दे हि भवेन्मृत्युर्जातकस्य न संशयः ॥ २७ ॥

जन्मवधते जेने योथा भावमां राहु अने केन्द्र (१-४-७-१०)

ભાવમાં અંદ્ર હોય તો તે બાળક વિશ વર્ષની ઉંમર થાય ત્યારે  
નિઃસંશય મરણ પામે. ૨૭

મૃગુપતિસુરપૂજ્યૌ ચન્દ્રમા કેન્દ્રવર્તી

વહુસુખધનવૃદ્ધિઃ કર્મસાધ્યં નરાણામ્ ।

રવિસુતશશિલગ્ને માનુજીવૌ ત્રિકોણે

ક્ષિતિસુતદશમસ્થે રાજયોગં વદન્તિ ॥ ૨૮ ॥

જે માણસના જન્મવખતે કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) ભાવમાં શુક્ર,  
ગુરૂ અને અંદ્ર હોય અથવા શનિ અને અંદ્ર પહેલા લગ્નભાવમાં  
હોય અથવા સૂર્ય અને ગુરૂ ત્રિકોણ (૬-૫) ભાવમાં હોય અથવા  
મંગળ દશમા ભાવમાં હોય તો તે રાજયોગ કહેવાય છે. ૨૮

૧ તનુભાવફલમ્ ।

લગ્નસ્થિતો દિનકરઃ કુરુતેઽઙ્ગપીડાં

પૃથ્વીસુતો વિતનુતે સ્થિરપ્રકોપમ્ ।

છાયાસુતઃ પ્રકુરુતે વહુદુઃસ્વમાજં

જીવેન્દુભાર્ગવત્રુધાઃ સુસ્વકાન્તિદાઃ સ્યુઃ ॥ ૨૯ ॥

જન્મલગ્નમાં ( પહેલા ભાવમાં ) જે સૂર્ય હોય તો અંગપીડા,  
મંગળ હોય તો રક્તવિકાર, શનિ હોય તો બહુ દુઃખ અને ગુરૂ,  
અંદ્ર, શુક્ર તથા બુધ હોય તો સુખ તેમજ કાન્તિ આપે. ૨૯

૨ ધનભાવફલમ્ ।

દુઃસ્વાવહા ધનવિનાશકરાઃ પ્રદિષ્ટા

વિત્તે સ્થિતા રવિશનૈશ્વરભૂમિપુત્રાઃ ।

ચન્દ્રો વુધઃ સુરગુરુર્મૃગુનન્દનો વા

નાનાવિધં ધનચયં કુરુતે ધનસ્થઃ ॥ ૩૦ ॥

ખીજા ધનભાવમાં સૂર્ય, શનિ અને મંગળ હોય તો દુઃખનો વધારો તથા ધનનો નાશ થાય, પરંતુ ચંદ્ર, બુધ, ગુરુ અને શુક્ર હોય તો નાના પ્રકારની ધનની વૃદ્ધિ કરે છે. ૩૦

૩ સહજભાવફલમ્ ।

માનુઃ કરોતિ વિરુજં રજનીકરોઽપિ

કીર્ત્યા યુતં ક્ષિતિમુતઃ પ્રચુરપ્રકોપમ્ ।

ઋદ્ધિં વુધઃ સુધિપણં સુવિનીતવેપં

સ્ત્રીણાં પ્રિયં ગુરુકવી રવિજસ્ટૃતીયે ॥ ૩૧ ॥

ત્રીજા સહજભાવમાં સૂર્ય હોય તો નિરોગી કરે, ચંદ્રમા હોય તો કીર્તિમાન, મંગળ હોય તો અત્યંત ક્રોધી, બુધ હોય તો સવ કાર્યની સિદ્ધિ કરે તેમ ગુરુ, શુક્ર અને શનિ હોય તો માણસ બુદ્ધિમાન, પરમ ચતુર અને સ્વરૂપવાન હોય તેમજ સ્ત્રીઓને પ્રિય થાય. ૩૧

૪ સુહૃદ્ભાવફલમ્ ।

આદિત્યભૌમશનયઃ સુખવર્જિતાઙ્ગં

કુર્વન્તિ જન્મનિ નરં સુચિરં ચતુર્થે ।

સોમો વુધઃ સુરગુરુર્મૃગુનન્દનો વા

સૌહ્યોન્વિતં ચ નૃપકર્પરતપ્રધાનમ્ ॥ ૩૨ ॥

योथा सुहृद्भावमां सूर्य, भंगण अने शनि होय तो हुमेशां  
 भाषुस सुभविनानो होय, परंतु अंद्र, बुध, शुक्र अने शुक्र होय तो  
 ते सुभवाणो, राज्याकारभारमां प्रीतिवाणो अंगर प्रधान थाय. ३२

### ५ सुतभावफलम् ।

पुत्रे रविः प्रचुरकोपयुतं बुधश्च

स्वल्पात्मजं शनिधरातनुजावपुत्रम् ।

शुक्रेन्दुदेवगुरवः सुतधामसंस्थाः

कुर्वन्ति पुत्रबहुलं सुखिनं सुरूपम् ॥ ३३ ॥

पांचमा सुतभावमां सूर्य होय तो भाषुस णहुञ्ज कोधी, बुध  
 होय तो योडां सतानवाणो, शनि अने भंगण होय तो सतान  
 विनानो अने शुक्र, अंद्र अने शुक्र होय तो णहुञ्ज सततिवाणो  
 तथा सुभी तेमन् स्वरूपवान् थाय. ३३

### ६ रिपुभावफलम् ।

मार्तंडभूमितनयौ हरिपक्षनाशं

मन्दः करोति पुरुषं वहुराज्यमानम् ।

शुक्रो बुधो हि कुमतिं सरुजं च जीव-

श्चन्द्रः करोति विकलं विफलप्रयत्नम् ॥ ३४ ॥

छ्का रिपुभावमां सूर्य अने भंगण होय तो शत्रुपक्षनो नाश  
 थाय, शनि होय तो राज्या तरेक्षी मनुष्यने सन्मान भणे, शुक्र  
 अने बुध होय तो कुमति करे, शुक्र होय तो शत्रु करे अने अंद्र  
 होय तो विकणता तथा दरेक प्रयत्नो तेमन् उपायो निष्ण  
 थाय. ३४

### ૭ જાયાભાવફલમ્ ।

તિગ્માંશુભૌમરવિજાઃ કિલ સપ્તમસ્થા

જાયાં કુકર્મનિરતાં તનુસંતતિં ચ ।

જીવેન્દુભાર્ગવબુધા વહુપુત્રયુક્તાં

રૂપાન્વિતાં જનમનોહરરૂપશીલામ્ ॥ ૩૫ ॥

સાતમા જાયાભાવમાં સૂર્ય, મંગળ અને શનિ હોય તો એ માણસની સ્ત્રી કુકર્મી તથા થોડાં સંતાનવાળી હોય અને ગુરુ, ચંદ્ર, શુક્ર અને બુધ હોય તો એ માણસની સ્ત્રી મનુષ્યોનાં મનને હરણ કરે તેવા રૂપવાળી તથા આચરણવાળી તેમજ બહુ પુત્રસંતાનવાળી હોય. ૩૫

### ૮ મૃત્યુભાવફલમ્ ।

સર્વે ગ્રહા દિનકરપ્રમુખા નિતાન્તં

મૃત્યુસ્થિતા વિદ્યતે કિલ દુષ્ટબુદ્ધિમ્ ।

શસ્ત્રાભિઘાતપરિપીડિતગાત્રભાગં

સૌખ્યૈર્વિહીનમતિરોગગણૈરુપેતમ્ ॥ ૩૬ ॥

આઠમા મૃત્યુભાવમાં સૂર્ય વિગેરે ગ્રહોમાંથી કોઈ પણ ગ્રહ રહ્યો હોય તો તે માણસની બુદ્ધિ બ્રષ્ટ થાય, કોઈ પણ શરીરના ભાગમાં શસ્ત્ર લાગવાથી તે પીડાવાળો થાય તથા સુખવિનાનો તેમજ બહુ રોગવાળો થાય છે. ૩૬

### ૯ ધર્મભાવફલમ્ ।

ધર્મસ્થિતા રવિશનૈશ્વરભૂમિપુત્રાઃ

કુર્વન્તિ ધર્મરહિતં વિમતિં કુશીલમ્ ।



ચન્દ્રો વુધો ભૃગુસુતશ્ચ સુરેન્દ્રમન્ત્રી

ધર્મક્રિયાસુ નિરતં કુરુતે મનુષ્યમ્ ॥ ૩૭ ॥

નવમા ધર્મલાવમાં સૂર્ય, શનિ અને મંગળ હોય તો તે મનુષ્ય ધર્મરહિત, મતિહીન તથા નહારા આચરણવાળો થાય છે, પણ ચંદ્ર, બુધ, શુક્ર અને ગુરૂ હોય તો તે માણસ ધર્મક્રિયામાં પ્રીતિવાળો થાય છે. ૩૭

૧૦ કર્મભાવફલમ્ ।

આદિત્યભૌમશનયઃ કિલ ધર્મસંસ્થાઃ

કુર્યુર્નરં વહુકુકર્મરતં કુપુત્રમ્ ।

ચન્દ્રઃ સુકીર્તિમુશના વહુવિત્તયુક્તં

રૂપાન્વિતં વુધગુરૂ શુભકર્મભાજમ્ ॥ ૩૮ ॥

દશમા ધર્મલાવમાં સૂર્ય, મંગળ અને શનિ હોય તો તે મનુષ્ય કુટુંબી તથા કુપુત્રવાળો થાય છે; ચંદ્ર હોય તો પ્રીતિવાળો, શુક્ર હોય તો ધનવાન તથા સ્વરૂપવાન તેમ બુધ અને ગુરૂ હોય તો તે શુભ કર્મ કરવામાં પ્રીતિવાળો થાય છે. ૩૮

૧૧ લાભભાવફલમ્ ।

લાભસ્થિતો દિનકરો નૃપલાભકારી

તારાપતિર્વહુધનં ક્ષિતિજશ્ચ નારીમ્ ।

સૌમ્યો વિવેકસહિતં સુભગં ચ જીવઃ

શુક્રઃ કરોતિ ધનિનં રવિજઃ સુકીર્તિમ્ ॥ ૩૯ ॥

અગીઆરમા લાભલાવમાં સૂર્ય હોય તો રાજાથી લાભ કરાવે, ચંદ્ર હોય તો બહુ ધનવાન, મંગળ હોય તો સ્ત્રીસુખ મળે, બુધ

હોય તો માણસ હુ'મેશાં વિવેકી અને જ્ઞાની રહે, ગુરૂ હોય તો  
ઐશ્વર્યવાળો, શુક્ર હોય તો ધનવાન અને શનિ હોય તો સારી  
કીર્તિવાળો થાય. ૩૯

૧૨ વ્યયભાવફલમ્ ।

સૂર્યઃ કરોતિ પુરુષં વ્યયગો વિશીલં

કાળં શશી ક્ષિતિસુતો વહુપાપભાજમ્ ।

ચન્દ્રાત્મજો ગતધનં ધિપણઃ કૃશાંગં

શુક્રો વહુવ્યયકરં રવિજઃ સુતીત્રમ્ ॥ ૪૦ ॥

આરમા વ્યયભાવમાં સૂર્ય હોય તો માણસ દુષ્ટ સ્વભાવવાળો, ચંદ્ર  
હોય તો કાણો, મંગળ હોય તો પાપ કર્મ કરવાવાળો, બુધ હોય તો  
ધન વિનાનો, ગુરૂ હોય તો દુબળા અંગવાળો, શુક્ર હોય તો ઘણું  
અર્થ કરવાવાળો અને શનિ હોય તો તીક્ષ્ણ પ્રકૃતિવાળો થાય છે. ૪૦

અથ અષ્ટોત્તરીમહાદશાચક્રમ્ ॥

સૂર્ય	ચંદ્ર	મંગલ	બુધ	શનિ	ગુરુ	રાહુ	શુક્ર	દશા
૬	૧૫	૮	૧૭	૧૦	૧૯	૧૨	૨૧	વર્ષ
આર્દ્રા.	મઘા	હ.	અનુ.	પૂ. પા.	ઘ૦	ઉ. મા.	કૃ૦	નક્ષત્ર
પુન૦	પૂ. પા.	ચિ.	જ્યે.	ઉ. પા.	શ૦	ર૦	રો૦	
પુષ્ય	ઉ. પા.	સ્વા.	મૂ.	અભિ.	પૂ. મા.	અ૦	મૃ૦	
આશ્લે૦		વિ.		શ્રવણ		મ.		
૧૧ વર્ષ	૫	૨	૫૧૮ વ. મા.	૨૧૧	૬૧૪ વ. મા.	૩	૭	દશાના નક્ષત્ર નાં વર્ષ
૯	૩૦	૧૨	૩૪	૧૫	૩૮	૧૮	૪૨	૧ ઘડીના દિવસ

નોટ—વિંશોત્તરી મહાદશા ચક્ર પૃષ્ઠ ૨૮૭ તમે પૃષ્ઠે દૃશ્યમ્

# अथसप्तविंशतिनक्षत्राणां योन्यादिसंज्ञाचक्रम् ।

	नक्षत्र	योनि	गण	युंजा	नाडी	पुरुषा	स्त्रिया.	अवकहड
१	अश्विनी	अश्व	देव	पूर्व	आद्य	मूर्ध्नि	मस्तक	चूचचोला
२	भरणी	गज	मनुष्य	पूर्व	मध्य	मूर्ध्नि	मस्तक	लीलुलेलो
३	कृत्तिका	मेघ	राक्षस	पूर्व	अंत्य	मूर्ध्नि	मुख	आइउए
४	रोहिणी	सर्प	मनुष्य	पूर्व	अंत्य	मुख	मुख	ओवाविबु
५	मृगशीर्ष	सर्प	देव	पूर्व	मध्य	मुख	मुख	वेवोकाकी
६	आर्द्रा	श्वान	मनुष्य	मध्य	आद्य	मुख	मुख	कूघडउ
७	पुनर्वसु	मार्जार	देव	मध्य	आद्य	स्कंध	मुख	केकोहाही
८	पुष्य	मेघ	देव	मध्य	मध्य	स्कंध	मुख	हूहेहोडा
९	आश्लेषा	मार्जार	राक्षस	मध्य	अंत्य	भुज	मुख	डीडूडेडो
१०	मघा	मूपक	राक्षस	मध्य	अंत्य	भुज	मुख	मामीमूमे
११	पू. फा.	मूपक	मनुष्य	मध्य	मध्य	हस्त	स्तन	मोटाटीद्र
१२	उ. फा.	गो	मनुष्य	मध्य	आद्य	हस्त	स्तन	टेटोपापी
१३	हस्त	महिषी	देव	मध्य	आद्य	हृदि	स्तन	पूपणठ
१४	चित्रा	व्याघ्र	राक्षस	मध्य	मध्य	हृदि	स्तन	पेपोरारी
१५	स्वाति	महिषी	देव	मध्य	अंत्य	हृदि	स्तन	रुरोता
१६	विशाखा	व्याघ्र	राक्षस	मध्य	अंत्य	हृदि	स्तन	तीतूनेतो
१७	अनुराधा	मृग	देव	मध्य	मध्य	हृदि	स्तन	नानीनूने
१८	ज्येष्ठा	मृग	राक्षस	अंत्य	आद्य	नाभि	स्तन	नोयायीयू
१९	मूळ	श्वान	राक्षस	अंत्य	आद्य	गुद	हृदि	येयोभाभी
२०	पू. पा.	कपि	मनुष्य	अंत्य	मध्य	जानु	हृद	भूधाफाढा
२१	उ. पा.	वज्रु	मनुष्य	अंत्य	अंत्य	जानु	हृदि	भेभोजाजी
	आभि.	वज्रु	देव	अंत्य	अंत्य	चरण	नाभि	जूजे जोखा
२२	श्रवण	कपि	देव	अंत्य	अंत्य	चरण	नाभि	खीखूखेखो
२३	धनिष्ठा	सिंह	राक्षस	अंत्य	मध्य	चरण	नाभि	गागीगूगे
२४	शतता.	अश्व	राक्षस	अंत्य	आद्य	चरण	नाभि	गोसासीसू
२५	पू. भा.	सिंह	मनुष्य	अंत्य	आद्य	चरण	गुद	सेसोदादी
२६	उ. भा.	गो	मनुष्य	अंत्य	मध्य	चरण	गुद	दूनज्ञाथा
२७	रेवती	गज	देव	पूर्व	अंत्य	चरण	गुद	देभेचाची

# अथ ग्रहाणां दशा ३ तथा दृष्टिः तथा वर्षसंख्या तथा उपायरत्नादिकोष्टकम् ।

रवि	चंद्र	मंगल	बुध	गुरु	शुक्र	शनि	राहु	केतु	नवग्रहाः
क.उ.फा. रो. ह. उ.पा. ६ श्र. १०	मृ. चि. ध. ७	आ. ज्ये. पु. रे. १७	वि. पू. मा. १६	म. पू. फा. पू. २०	पु. अशु. उ. मा. १९	आ. स्वा. श. १८	म. मू. अ. ७	विशोत्तरीद. १२०	
६	१५	८	१७	१९	२१	१०	१८	०	अष्टोत्तरीद. १०८
मं. १	पिं. २	घा. ३	आ. ४	म. ५	उ. ६	सि. ७	सं ८	०	योगिनादिशा ३६
३११०	३११०	३११०	३११०	३११०	३११०	०	३११०	३११०	ग्रहणामेकपाददृष्टिः
५१९	५१९	५१९	५१९	०	५१९	५१९	५१९	५१९	द्विपाददृष्टिः
४१८	४१८	४१८	४१८	४१८	४१८	४१८	४१८	४१८	त्रिपाददृष्टिः
७	७	४१८७	७	५१९३	७	३११०७	७	७	संपूर्णदृष्टिः
२२	२४	२८	३२	१६	२५	३६	४२	४२	ग्रहाणां वर्षाणि
हरिवंश श्रवण	रुद्रा. चैन	हृद्रज.	कांस्य दान	अमावा स्याव्रत	गोप्रति पालन	मृत्यु. जयजप	भुजंग दान	ध्वजा दान	नेष्टग्रहस्य वर्षे दानोपायसाधनम्
मास १	दिन २१	मा. १॥	मास १	मा. १३	मास १	मा. ३०	मा. १८	मा. १८	ग्रह. एकरा. मुक्तप्र.
माणक	मौती	प्रवाल	पद्मा	पुष्परा.	हीरा	नीलम	पिरोजा	लसण.	ग्रहाणां रत्नानि.



## ॥ स्त्रीजन्मकुंडलीभावफलम् ॥

सूर्य	चंद्र	मंगल	बुध	गुरु	शुक्र	शनि	रा. के.
तन	विधवा सशोभी हरिद्रा, सुभी	विधवा इःभी	शोभाग्रघृद्धि	सती सुभगा	सुभी प्रतिव्रता	वंध्या हरिद्रा	पुत्रहानि इःभार्ता
धन	हरिद्रा इःभी	वंध्या शोभी	धनाढ्या सति	वित्तशोभा- ग्रथिता	सधना मीढ- न्विता	निर्धना इःभ युता	हरिद्रा इभाता
साध	सुतधनवती	सहज विरही	धनपुत्रयुता	सहजान्विता	धनाढ्या पर	सुभगा सुधक्षा	विनाशोगाढ्या
सुभ	हरिद्रा सपीडा	इःभार्ता विध	सुभशुभान्विता	शोभाग्रध	सस्त्रिभङ्गनी	दृश्य शोभी	शोभाता
पुत्र	नष्टप्रभ	अपुत्रा इःसं	धीक्रान्ति युता	साध्वीसुगुला	क्रान्तियुता	वन्ध्या	भापुहानि
रात्र	सुभी धनवान्	शोभी विधवा	गतयुवा	अहं व्यापत	सुभसुतान्विता	विपुत्रा विस्र	सुतार्थ रक्षिता
--	सर्व सुभपति	विधवा कृदरा	सशोभा	सत्यहं नी	विपुत्रा हरिद्रा	सुगुला	निशोभार्थ
मृत्यु	विधवा इःभी	विधवा इःभी	विदग्धा	शोभाग्र	पतिप्रिया	विधवा	इता
धर्म	धनधर्मवती	विधमा	कृतप्रलीतियुता	क्रीतियुता	शास्त्ररता	सशोभा	सुदःप्रिता
धर्म	सुदःप्रिता	सुदःप्रिता	सुभोगा सुधर्मा	इतक्षा	विपुत्राप्रभाता	विधवा इःभी	कलेशातिविधवा
शाल	सुदःप्रिता	इकर्मरता	सहजं बुद्धि	पुत्राढ्या	धर्मपरायणो	वन्ध्या	वंध्या
शाल	सलाभा अहं	नृपाह्वयं लाभा	सुलाभा पति- युता	साध्वीसुभगा	सुभगा	शोभाता	शोभाता
व्यथ	शोभी विधवा	दीनांगी व्यापा	नृता	सुपुत्रिणी	सुधर्मायुता	पापरता	इकर्मरता
	शोभी विधवा	दीनांगी व्यापा	इशोभी सुपुत्रा	सुदःप्रिया	पुत्रार्थलाभ- युता	सधना	निशोभा
						सलाभा	सुभगा
						विपुत्रा	जला सशोभा
						शोभाता भूदा	

## અથ વર્ષપ્રવેશવિચારઃ ।

સપાદમર્ધં સાર્ધં ચ ત્રિસ્થાનસ્થં ગતાબ્દકમ્ ।

વારનાહીપલેભ્યશ્ચ જન્મવારાદિસંયુતમ્ ॥ ૪૧ ॥

જે શકમાં વર્ષ ખેસાડવું હોય તે શકમાંથી જન્મનો શક બાદ કરતાં જે શેષ વધે તે ગતાબ્દ ( ગયેલાં વર્ષ ) બાણવાં ને તે પછીના આવતા વર્ષનો પ્રવેશ બાણવો. ગતાબ્દ ( ગયેલા વર્ષ )ના અંકને ત્રણ જગાએ સ્થાપન કરી પહેલા અંકને સવાયા કરવા તે વાર આવે. બીજા અંકને અર્ધા કરવા તે ઘટી આવે અને ત્રીજા અંકને દોઢા કરવા તે પળ આવે. જો પળ ૬૦ થી વધારે હોય તો તેને ૬૦ થી ભાગી લખિધ ઘટીમાં ઉમેરવી. ઘટી ૬૦ થી વધારે હોય તો તેને ૬૦ થી ભાગી લખિધ વારમાં ઉમેરવી અને વાર જો ૭ થી વધારે હોય તો તેને ૭ થી ભાગતાં જે શેષ રહે તેને વાર બાણવો. એ પ્રમાણે આવેલાં વાર, ઘટી તથા પળમાં જન્મનો વાર, ઘટી તથા પળ ઉમેરવાથી વર્ષ પ્રવેશનો વાર, ઘટી અને પળ આવે છે. \* ૪૧

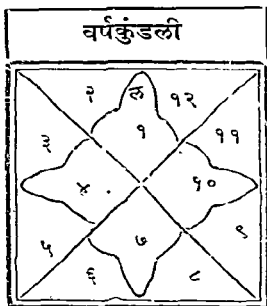
\* વર્ષપ્રવેશની બીજી રીતઃ—ગતાબ્દને ચાર ઠેકાણે સ્થાપન કરી અનુક્રમે ૧-૧૫-૩૧-૩૦ થી ગુણતાં ઉપલા ફળથી વાર, ઘટી, પળ અને વિપળ થાય છે. ઘટી, પળ અને વિપળ ૬૦ થી વધારે હોય તો ૬૦ થી ભાગી શેષ રાખી લખિધ ઉમેરવું. વાર ૭ થી વધારે હોય તો ૭ થી ભાગ લેતાં શેષ વધે તે વાર સમજવો. તેમાં જન્મનો વાર, ઘટી અને પળ જોડવાથી વર્ષ પ્રવેશ આવે.





अथवर्षपत्रलेखनप्रकारः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ सजयति० ॥ स्वस्तिश्री संवत् शके  
 प्रवर्तमाने शुभकारिक मासे पक्षे तिथौ वासरे श्रीमन्मार्तण्ड-  
 मण्डलोदयात् इष्टघटिका पलानि समये वर्षप्रवेशः गताब्दः ॥



वर्षक्षणना सूर्योदयात् स्यष्ट थडो, तेना गणितनुं प्रमाण तथा  
 लक्ष द्वादशलाव, यद्वित अने नवभांश वगेरेनुं प्रमाण उदाहरण  
 साथे ताळकसारभां आपेवुं छे माटे आ ग'थभां आयुं नथी.

## ॥ कुमारस्य मासनामचक्रम् ॥

मास	चैत्र	वैशाख	उषेष्ठ	आषाढ	श्रावण	भाद्रपद	आश्विन	कार्तिक	मार्गशीर्ष	पौष	माघ	फाल्गुन
-----	-------	-------	--------	------	--------	---------	--------	---------	------------	-----	-----	---------

### स्मार्तभागवतानाम्

दीप्य	वैकुण्ठ	जनार्दन	उपेंद्र	यज्ञपुरुष	वासु.	त्रिवि.	योगेश	पुंडरिका.	कृष्ण	अनंत	अच्युत	चक्र.
-------	---------	---------	---------	-----------	-------	---------	-------	-----------	-------	------	--------	-------

### केवलशैवमतानाम्

शैव	महेश्वर	व्योमकेश	विरूपाक्ष	पिनाकी	त्रिपु.	शंभु	शुली	महादेव	शिव	रुद्र	पशुप.	नील.
-----	---------	----------	-----------	--------	---------	------	------	--------	-----	-------	-------	------

## ॥ कन्यकाया मासनामचक्रम् ॥

### स्मार्तभागवतानाम्

वैष्णवी	सावित्री	भू	कल्या.	सत्यभामा	पुण्य.	हृष.	चंद्रावती	लक्ष्मी	वाग्देवी	पद्मा.	श्री	देवी
---------	----------	----	--------	----------	--------	------	-----------	---------	----------	--------	------	------

### केवलशैवमतानाम्

शैवा	श्रीगौरी	स्वराणी	पार्वती	त्रमरा	जगन्मा.	काली	गुडनी	सर्वभं.	उमा	दाक्षा.	गिरिजा	शांकरी
------	----------	---------	---------	--------	---------	------	-------	---------	-----	---------	--------	--------

इति श्रीसिद्धक्षेत्रनिवासीना शुक्लावटङ्कनर्मदाशंकरात्मजेन उमा-  
शंकरशर्मणालिखितया गुर्जरटीकयासहिते मुहूर्तविचारादि बाल-  
बोधज्योतिषसारसंग्रहे नवमं जातकताजकप्रकरणं समाप्तम् ॥९॥

## अथ गोचरग्रहफलप्रकरणम् ॥ १० ॥

ग्रहगोचरज्योतिषफलविचारः ।

शुभाशुभगोचरग्रहफलचक्रम्

હરકોઈ માણસની રાશિથી ગણતાં સૂર્યાદિક ગ્રહો નીચે મુજબના આવે તો સાફે ક્ષણ આવે છે.	હરકોઈ માણસની રાશિથી ગણતાં સૂર્યાદિક ગ્રહો નીચે મુજબના આવે તો ખરાબ ક્ષણ આવે છે.
સૂ.   ૩-૬-૧૦-૧૧	સૂ.   ૧-૨-૪-૫-૭-૮-૯-૧૨
ચં.   ૧-૨-૩-૬-૭-૧૦-૧૧	ચં.   ૪-૫-૮-૯-૧૨
મં.   ૩-૬-૧૧	મં.   ૧-૨-૪-૫-૭-૮-૯-૧૦-૧૨
બુ.   ૨-૪-૬-૮-૧૦-૧૧	બુ.   ૧-૩-૫-૭-૯-૧૨
ગુ.   ૨-૫-૭-૯-૧૧	ગુ.   ૧-૩-૪-૬-૮-૧૦-૧૨
શુ.   ૧-૨-૩-૪-૫-૮-૯-૧૧-૧૨	શુ.   ૬-૭-૧૦
શ.   ૩-૬-૧૧	શ.   ૧-૨-૪-૫-૭-૮-૯-૧૦-૧૨
રા.   ૧-૩-૬-૯-૧૦-૧૧	રા.   ૨-૪-૫-૭-૮-૧૨

જે ગ્રહનું ક્ષણ જોવું હોય તે ગ્રહ પંચાગમાં કઈ રાશિનો છે તે નિશ્ચય કરવું પછી તેના ક્ષણનું અવલોકન કરવું હોય તો તેની જન્મરાશિથી તે ગ્રહ કેટલામી રાશિનો થાય છે તે જોઈ વિચાર કરી નીચે લખવા પ્રમાણેનું શુભાશુભ ક્ષણ કહેવું.

અથ સૂર્યસ્ય શુભાશુભફલમ્ ॥

સહજ (૩) દશમ (૧૦) પષ્ટે (૬) લાભગે (૧૧) યાતિ  
સૂર્યે ધનયશનૃપમાન્યં સર્વકાર્યેષુ સિદ્ધિઃ । શુભમતિમશ્ચિલાર્થ  
વંધુવર્ગોપસૌખ્યં સુતસુખધનલાભં પુણ્યવૃદ્ધિં કરોતિ ॥ ૧ ॥

જન્માંત્ય (૧, ૧૨) સપ્તાશ્વિ (૭, ૨) ચતુર્થ (૪) સંસ્થઃ  
પંચાષ્ટકે (૫, ૮) વૈ નવમે (૯) ઽપિ ભાનુઃ । રોગં ચ શોકં  
ભયમગ્નિપીડાં વ્યાધિપ્રવાસૌ કુરુતેઽર્થહાનિમ્ ॥ ૨ ॥

અથ સૂર્યસ્ય શુભફલમ્ ॥

જન્મરાશિથી વા નામરાશિથી ૩-૧૦-૬-૧૧ મો સૂર્ય હોય  
તો તે ધન તથા યશ, રાજ્ય તરફથી માન્ય અને સર્વ કાર્યોમાં  
સિદ્ધિ, સારી ખુદ્ધિ, બંધુવર્ગમાં સુખ, પુત્રનું સુખ, ધનનો  
લાભ અને પુણ્યની વૃદ્ધિ કરે છે. ૧

સૂર્યસ્યાશુભફલમ્ ॥

જ્યારે ૧, ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૯, ૧૨ મો સૂર્ય હોય તો તે શરીરે  
કંઈકે પીડા, ચિંતા, ધારેલા કામમાં ખીગાડ, ભય, આગનો ભય,  
પરદેશગમન અને દ્રવ્યનો નાશ કરે છે. ૨

ચન્દ્રસ્ય શુભાશુભફલમ્ ॥

જન્મ (૧) ત્રિ (૩) સપ્તાશ્વિ (૭, ૨) દશાય (૧૦, ૧૧)  
સંસ્થઃ પષ્ટો (૬) વિદ્યુશ્ચાપિ કરોતિ લાભમ્ । દ્રવ્યાગમં મિત્ર-  
સમાગમં ચ સદ્વુદ્ધિવૃદ્ધિં દ્વિજદેવભક્તિમ્ ॥ ૩ ॥

ધર્માન્ધિ (૯,૪) ગશ્ચ સુત (૫) રંધ્ર (૮) ગતો વ્યયસ્થો  
(૧૨) દ્રવ્યાર્થહાનિમસ્ખિલાં કુરુતેઽપિ ચંદ્રઃ । ચૌરાગ્નિભીતિવધ-  
વંધયુતં કરોતિ હાનિં વિયોગભયદુઃસ્વયુતં કરોતિ ॥ ૪ ॥

### ચંદ્રસ્યશુભફલમ્ ॥

ચંદ્ર જ્યારે ૧, ૨, ૩, ૬, ૭, ૧૦, ૧૧ મો હોય તો તે ધારેલી વસ્તુ  
ઓનો લાભ, મિત્ર તથા અંધુ વર્ગનું સુખ અથવા મિત્રોની સાથે  
સમાગમ, બુદ્ધિની વૃદ્ધિ, તેમ વિત્ર તથા દેવોની લક્ષિત કરાવે છે. ૩

### ચંદ્રસ્યાશુભફલમ્ ॥

ચંદ્ર જ્યારે ૪, ૫, ૮, ૯, ૧૨ મો હોય તો તે દ્રવ્યની હાનિ,  
ચોર તથા અગ્નિનો ભય, કોઈ રીતે અંધાવાનો ભય, કલેશ, શસ્ત્રની  
ખીડા, હાનિ, વિયોગનો ભય તથા દુઃખની પ્રાપ્તિ કરે છે. (શુકલ  
પક્ષમાં ૨, ૫, ૯ મો ચંદ્ર હોય અને કૃષ્ણપક્ષમાં ૪, ૮, ૧૨ મો  
હોય તો જેમ માતા પોતાના બાળકનું રક્ષણ કરે છે તેમ ચંદ્ર પણ  
તે માણસનું રક્ષણ કરે છે.) ૪

### ભૌમસ્ય શુભાશુભફલમ્ ॥

ત્રિ (૩) પૃષ્ઠ (૬) લાભે (૧૧) ધરણીસુતઃ સ્યાદ્  
ગોભૂહિરણ્યાંવરલાભકારી । શત્રુક્ષયં રાજકૃપાં વિધત્તે હ્યારોગ્ય-  
સૌખ્યં વિવિધં કરોતિ ॥ ૫ ॥

જન્મનિ (૧) ચતુર્થ (૪) પંચમ (૫) દ્વાદશ (૧૨)  
સપ્તાષ્ટ (૭,૮) નવ (૯) દ્વિ (૨) દશ (૧૦) મેષુ । વ્યાધિ-  
વિદેશગમનં મિત્રાવિરોધં કુજઃ કુરુતે ॥ ૬ ॥

## ભૌમસ્ય શુભફલમ્ ॥

મંગળ ૩, ૬, ૧૧ મો હોય તો તે દ્રવ્ય, જમીન, સોનું, વસ્ત્ર વિગેરેનો લાભ, શત્રુઓનો નાશ, રાજાની કૃપા, શરીરે આરોગ્ય તથા નાના પ્રકારના સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. ૫

## ભૌમસ્યાનિષ્ટફલમ્ ॥

મંગળ ૧, ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૨ મો હોય તો તે શરીરે ગડગુમડ, ખસ વિગેરે રક્તવિકારની વ્યાધિ, શત્રુઓનો ભય, પરદેશગમન તથા મિત્રોની સાથે વિરોધ કરાવે છે. ૬

## બુધસ્ય શુભાશુભફલમ્ ॥

લાભે (૧૧) દ્વિ (૨) ષષ્ટે (૬) દશમે (૧૦) ચતુર્થે (૪) રંધ્રે (૮) બુધશ્ચાપિ કરોતિ લાભમ્ । સૌભાગ્યસૌખ્યં મનસોઽપિ હર્ષં ચાર્થાગમં વર્ધનમાશુ સમ્પદામ્ ॥ ૭ ॥

જન્મદ્વાદશ (૧, ૧૨) પંચમે (૫) ઽપિ નવમે (૯) ચૂને (૭) તૃતીયે (૩) ઽપિ વા સૌખ્યસ્યાપિ વિનાશનં પ્રકુરુતે દ્રવ્યાર્થહાનિં બુધઃ । ભ્રાતુશ્ચાપિ વિરોધશોકકુમ્ભયં ચાંગેઽપિ કષ્ટં મહન્નાનાશત્રુમ્ભયં સદૈવમસુખં વ્યાધિં વિયોગં તથા ॥૮॥

## બુધસ્ય શુભફલમ્ ॥

બુધ જ્યારે ૨, ૪, ૬, ૮, ૧૦, ૧૧ મો હોય તો તે શ્રેષ્ઠ રૂપ આપે છે. જેમકે લાભ, લાગ્યનો ઉદય, મનનો આનંદ, દ્રવ્યનો લાભ, ઉત્તમ સુખ, અને સંપત્તિનો વધારો કરે છે. ૭

## બુધસ્ય નેષ્ટફલમ્ ॥

બુધ જ્યારે ૧, ૩, ૫, ૭, ૯, ૧૨ મો હોય તો તે સુખનો નાશ, દ્રવ્યની હાનિ, બન્ધુઓની સાથે વિરોધ કરાવે, શોક, શરીરે મહા પીડા, અનેક રીતે શત્રુભય, હુમ્મલાં દુઃખ, વ્યાધિ, તથા વિયોગની પ્રાપ્તિ કરે છે. ૮

## ગુરોઃ શુભાશુભફલમ્ ॥

દ્વિ (૨) ધર્મે (૯) ચ લાભે (૧૧) સુતે (૫) સપ્તમે (૭) સ્યાદ્ ગુરુર્લાભકારી ક્રયે વિક્રયેઽપિ । પ્રતિષ્ઠાવિવૃદ્ધિં તથા  
 ચુદ્ધિવૃદ્ધિં કરોત્યર્થલાભં સુખં સંપદશ્ચ ॥ ૯ ॥

દ્વાદશ (૧૨) દશમ (૧૦) ચતુર્થે (૪) જન્મનિ (૧) ષષ્ઠાષ્ટમે (૬, ૮) તૃતીયે (૩) ચ । વ્યાધિં વિદેશગમનં મિત્ર-  
 વિરોધં ગુરુઃ કુરુતે ॥ ૧૦ ॥

## ગુરોઃ શુભફલમ્ ॥

ગુરુ જ્યારે ૨, ૫, ૭, ૯, ૧૧ મો હોય તો ક્રયવિક્રયમાં લાભ થાય, આખરૂ વધે તેમતે બુદ્ધિનો વધારો, દ્રવ્યનો લાભ સુખ તથા સંપત્તિનો વધારો કરે છે. ૯

## ગુરોઃ નેષ્ટફલમ્ ॥

ગુરુ ૧, ૩, ૪, ૬, ૮, ૧૦, ૧૨ મો હોય તો તે શરીરે વ્યાધિ, પરદેશગમન, તથા મિત્રોની સાથે કલેશ કરાવે છે. ૧૦

## शुक्रस्य शुभाशुभफलम् ॥

द्वि (२) धर्मलाभाष्टमगे (९, ११, ८) सुते (५) स्याच्च-  
याख्य (१२) वह्नि (३) प्रथमे (१) ऽपि शुक्रः । चतुर्थ-  
(४) गश्चापि समागमं च सत्पुत्रवर्गादिसुखं करोति ॥ ११ ॥

कर्म (१०) सप्त (७) रिपुगो (६) ऽशुभः स्मृतो रोग-  
शोकमपि दत्तवान्भृगुः । कार्यनाशनमथो महापदं स्त्रीविरोधमपि  
कष्टदः सदा ॥ १२ ॥

## शुक्रस्य शुभफलम् ॥

जन्मराशिथी गणुतां शुक्र, १, २, ३, ४, ५, ८, ९, ११, १२ भेद-  
डोय तो ते मोटा भाणुसो साथे समागम, तेम अन्धुवर्ग तथा  
युत्रादिकनुं सुभ आपे छे. ११

## शुक्रस्य नेष्टफलम् ॥

शुक्र १०, ७, ६ कृ डोय तो रोगनो लय, शोक उत्पन्न करावे,  
धारैला कार्यना नाश, महुाविपत्ति, स्त्रीनी साथे विरोध, दुभेशां  
उष्टपणुं प्राप्त करावे छे. १२

## मन्दस्य शुभाशुभफलम् ॥

त्रि (३) षष्ठे (६) च लाभे (११) शनिश्चापि सौख्यं  
ततो लाभकारी हिरण्यांवराणि । नृपान्मित्रपक्षाञ्जयं चार्थलाभं  
करोत्यर्थलाभं सुखं संपदं च ॥ १३ ॥



જન્મનિ (૧) ચતુર્થ (૪) પંચમ (૫) દ્વાદશ (૧૨)  
સપ્તાષ્ટ (૭,૮) નવ (૯) દ્વિ (૨) દશમે (૧૦) પુ।  
સ્વજનેનાપિ ચ કલહં દ્રવ્યાર્થહાનિમર્કજઃ કુરુતે ॥ ૧૪ ॥

### મન્દસ્ય શુભફલમ્ ॥

શનિ જ્યારે, ૩, ૬, ૧૧, મો હોય ત્યારે સુવર્ણનો લાલ, વસ્ત્રોનો  
લાલ, રાજદરબારથી સ્નેહનો વધારો, મિત્રપક્ષથી જય, ધનનો  
લાલ, તેમ ઈચ્છા સુજળ સુખ સંપત્તિનો વધારો કરે છે. ૧૩

### મન્દસ્ય નેષ્ટફલમ્ ॥

શનિ જ્યારે ૧, ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૨, મો હોય ત્યારે  
પોતાના બંધુઓ સાથે વિરોધ, ધનની હાનિ તેમ દરેક પ્રકારથી  
કાર્યની હાનિ કરે છે. ૧૪

### અથ રાહોઃ શુભાશુભફલમ્ ॥

ઉપચયે (૩, ૬, ૧૦, ૧૧) પ્રથમે (૧) નવમે (૯) તમો  
દિશતિ પુત્રકલત્રધનાગમમ્ । દ્વિતીય (૨) પંચમ (૫) ર્દ્ર  
(૮) મુનિ (૭) સ્થિતો હિવુક (૪) રિઃફ (૧૨) ગતો  
મરણં ધ્રુવમ્ ॥ ૧૫ ॥

### રાહોઃ શુભાશુભફલમ્

રાહુ જ્યારે ૧, ૩, ૬, ૯, ૧૦, ૧૧ મો હોય તો પુત્રસુખ,  
તેમ સ્ત્રી તથા દ્રવ્યનો લાલ આપે છે અને ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૧૨  
મો હોય તો મરણતુલ્ય પીડા કરે છે, અને દરેક પ્રકારથી હાનિ  
કરે છે. ૧૫

## મૃત્યુશબ્દાર્થવિચારઃ ॥

વ્યથા દુઃખં ભયં લજ્જા રોગઃ શોકસ્તથૈવ ચ ॥

મરણં ચાપમાનં ચ મૃત્યુરષ્ટવિધઃ સ્મૃતઃ ॥ ૧૬ ॥

ઉપરના રાહુક્રમ વિચારના પ્રલોકના અન્તમાં મરણં ધ્રુવમ્ એમ બતાવેલું છે તેના માટે મૃત્યુ શબ્દના કેટલા અર્થ થાય છે એ જાણવાના હેતુથી આ પ્રલોકને દાખલ કર્યો છે, તેનો અર્થ સ્પષ્ટ છે. મૃત્યુ શબ્દના આઠ અર્થ કહ્યા છે; વ્યથા, દુઃખ, ભય, લજ્જા, રોગ, શોક, મરણ... માન. રાહુ ખરાબ હોય તો તેનું એ પ્રમાણે ક્રમ મળે છે. ૧૬

અથ સર્વગ્રહાણાં રાશિફલનિયમઃ ।

રાશ્યાદિગૌ રવિકુજૌ ફલદૌ સિતેજ્યૌ

મધ્યે સદા શશિસુતશ્ચરમેઽબ્જમંદૌ ।

અધ્વાન્નવહ્નિભયસન્મતિવસ્ત્રસૌખ્ય-

દુઃખાનિ માસિ જનિમે રવિવાસરાદૌ ॥ ૧૭ ॥

સૂર્ય અને મંગલ રાશિની આદમાં, શુક્ર અને ગુરૂ મધ્યમાં તથા બુધ, ચંદ્ર અને શનિ હુમેશાં ઉતરતાં ફલ આપે છે; જન્મમાસ, જન્મનક્ષત્ર જે રવિવારે જેસે તો પંથ કરાવે; સોમવારે જેસે તો અન્નલાલ કરાવે, મંગલવારે જેસે તો અગ્નિથી ભય થાય, બુધવારે જેસે તો સારી બુદ્ધિ થાય, ગુરૂવારે જેસે તો વસ્ત્રલાલ થાય, શુક્રવારે જેસે તો સુખ પ્રાપ્ત થાય અને શનિવારે જેસે તો દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે ૧૭.

અથ ગ્રહાણાં રાશિભુક્તસંખ્યાવિચારઃ ।

માસં શુક્રબુધાદિત્યાઃ સાર્ધમાસં તુ મંગલઃ ।

ત્રયોદશ ગુરુશ્ચૈવ સપાદદ્વિદિનં શશી ॥ ૧૮ ॥

રાહુરષ્ટાદશાન્માસાંત્વિંશન્માસાન્નૈશ્વરઃ ।

યથા રાહુસ્તથા કેતૂ રાશિભુક્તાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥૧૯॥

શુક્ર, બુધ તથા સૂર્ય પ્રત્યેક રાશિમાં એક માસ રહે છે, મંગલ દોઢ માસ, ગુરુ તેર માસ, અંદ્રમા સવા ઝે દિવસ, રાહુ અઠાર માસ, શનિ ત્રીસ મહિના (અઠી વરસ) અને કેતુ અઠાર માસ (દોઢ વરસ) પ્રત્યેક રાશિ ભોગવે છે. ૧૮-૧૯

અથ હ્રસ્વ ( ૨ ॥ વરસની પનોતિ ) શનિફલમ્ ॥

કલ્યાણી પ્રદદાતિ વૈ રવિસુતો રાશેશ્વતુર્થાષ્ટમે

વ્યાધિં વંધુવિરોધદેશગમનં ક્લેશં ચ ચિંતાધિકમ્ ॥

મૃત્યું ચૈવ કરોતિ ચાપિ મનુજં દુઃખાદિવહેર્ભયં

લોહં શસ્ત્રભયં સદૈવમસુખં કુર્યાદસૌ સર્વદા ॥ ૨૦ ॥

શનિ ૪, ૮ મો આવે તો તેને દુઃખ આપનારી શનિની નાની પનોતિ અઠી વરસની બાણવી. તે શરીરને વિષે વ્યાધિ, બન્ધુઓની સાથે વિરોધ, પરદેશગમન, ક્લેશ, અને અત્યંત ચિંતા ઉપન્ન કરે છે. તેમજ મનુષ્યને નાના પ્રકારનાં દુઃખો, અશિલય, મૃત્યુતુલ્ય પીડા કરે છે તથા શસ્ત્રનો ભય અને હુમેશો દુઃખ પ્રાપ્ત કરે છે. ૨૦

અથ દીર્ઘ ( સોટી પનોતિ- ૭ ॥ વરસની ) શનિફલમ્

રાશૌ દ્વાદશ ૧૨ મૂર્ધ્નિ જન્મ ૧ હૃદયે પાદૌ દ્વિતીયે ૨ શનિ-  
નાનાક્રેશકરોઽતિદુર્જનભયં પુત્રાન્પશૂન્પીડયેત્ ।

હાનિઃ સ્યાન્મરણં વિદેશગમનં સૌખ્યં ચ સાધારણં.

રામાઙ્ક્રુદ્ધિવિનાશનં પ્રકુરુતે તુર્યાષ્ટમે વાથવા ॥ ૨૧ ॥

રાશિથી ગણુતાં શનિ ૧૨ મો આવે તો માથાને વિષે પનોતિ  
બાણુવી, પહેલો શનિ આવે તો છાતીએ પનોતિ બાણુવી, અને  
બીજો શનિ આવે તો પગને વિષે પનોતિ બાણુવી. આ પ્રમાણે  
પનોતિ સાડાસાત વરસની બાણુવી. તેનું ક્ષણ વિવિધ પ્રકારના કલેશ,  
અરાબ માણુસોથી લય, પુત્ર તથા પશુ આદિકને પીડા કરે છે.  
તેમ હાનિ, મરણુ, વિદેશમાં ગમન સાધારણુ સુખ, સ્ત્રી તથા  
સમૃદ્ધિનો નાશ કરે છે. ચોથો અથવા આઠમો શનિ આવે તો  
અઠી વરસની નાની પનોતિ બાણુવી, તેનું ક્ષણ પણ પૂર્વમાં  
લખ્યા મુજબ છે. ૨૧

અથ પાદવિચારઃ ।

તનૌ (૧૨) રસે (૬) રુદ્ર (૧૧) સુવર્ણપાદે દ્વિ (૨) પંચ  
નંદા રજતં શુભં ચ ॥ ત્રિ (૩) સપ્ત (૭) દિક્ (૧૦) તામ્રપદં  
વદન્તિ તુર્યાષ્ટમાર્કે (૪) (૮) (૧૨) સ્વલુ લોહકષ્ટમ્ ॥૨૨॥

જે દિવસે પનોતિ જેસતી હોય તે દિવસના અંદ્રમા પંચાંગમાં  
જોવા. જો જન્મથી ૧, ૬ અને ૧૧ મો અંદ્રમા હોય તો સોનાને  
પાયે પનોતિ જેસે; ૨, ૫ અને ૯ મો હોય તો રૂપાને પાયે બાણુવી;  
૩ ૭ અને ૧૦ મો હોય તો ત્રાંગાને પાયે બાણુવી; તેમજ ૪, ૮

અને ૧૨ મો ચંદ્રમા હોય તો લોખંડને પાથે પનોતિ જાણવી અને તે કષ્ટ આપનાર જાણવી. ૨૨

### અથ સુવર્ણપાદફલમ્ ।

કુટુંબરોધં વહુરોગયુક્તં ક્લેશોદયં ચૈવ કરોતિ નિત્યમ્ ॥  
 દ્રવ્યાર્થનાશં વહુલં કરોતિ સુવર્ણપાદે સ્વજને વિરોધમ્ ૨૩  
 સોનાને પાથે પનોતિ ઝેડી હોય તો કુટુંબમાં વિરોધ, નાના પ્રકારના રોગ અને નિત્ય ક્લેશ ઉત્પન્ન કરે છે, અને ધનનો ઘણો નાશ તથા બંધુજનોમાં વિરોધ કરાવે છે. ૨૩

### અથ રજતપાદફલમ્ ।

વ્યાપારમુગ્ધં ધનધાન્યસંપન્નમહત્પ્રતાપઃ સ્વલુ રાજમાન્યમ્ ।  
 તદ્વર્ષમધ્યે સુસ્વસંપદાપ્તિઃ સ્યાન્નમંગલં વૈ યદિ સૌખ્યપાદે ૨૪  
 રૂપાને પાથે પનોતિ ઝેડી હોય તો ઉત્તમ વ્યાપાર, ધન, ધાન્ય, સંપત્તિ, મોટો પ્રતાપ અને રાજ તરફથી માન મળે તેમજ તે વરસમાં સુખસંપત્તિ અને મંગળ કાર્યો થાય. ૨૪

### અથ તામ્રપાદફલમ્ ।

અનંતલક્ષ્મીં પ્રકરોતિ લાભં કલત્રપુત્રૈઃ સુસ્વસંપદાપ્તિમ્ ।  
 લાભોદયં ચૈવ કરોતિ સૌખ્યં શરીરસૌખ્યં સ્વલુ તામ્રપાદે ૨૫  
 ત્રાંબાને પાથે પનોતિ ઝેડી હોય તો અનંત લક્ષ્મી, લાભ, સ્ત્રી-પુત્રનું સુખ, સંપત્તિની પ્રાપ્તિ, લાભનો ઉદય, સુખ અને શરીર સંબંધી સુખ પણ કરે છે. ૨૫

### અથ લોહપાદફલમ્ ।

શરીરપીડાં રુધિરપ્રકોપં કલત્રપીડાં પશુપુત્રપીડામ્ ।  
 વ્યાપારનાશં નૃપતેર્ભયં ચ લોહસ્ય પાદે સ્વલુ નિર્ધનત્વમ્ ૨૬

લોખંડને પાયે પનોતિ ઝેઠી હોય તો શરીરે પીડા, લોહીને પ્રકોપ, સ્ત્રી, પુત્ર અને પશુને પીડા, વ્યાપારનો નાશ, રાગથી ભય અને નિર્ધનપણું પ્રાપ્ત કરે છે. ૨૬

અથ દશાયા દિનસંખ્યાવિચારઃ ।

રવિનક્ષ (૨૦) દિનસંખ્યા ચંદ્રમા વ્યોમવાણૈઃ (૫૦) ક્ષિતિતનયગજાશ્વી (૨૮) ચંદ્રજઃ ષટ્શરાણિ (૫૬) । શનિ-  
રસગુણ (૩૬) સંખ્યા વાકપતિર્નાગવાણૈ (૫૮) શ્ચ નયનયુગ  
(૪૨) રાહુઃ સપ્તતિઃ (૭૦) શુક્રસંખ્યા ॥ ૨૭ ॥

સૂર્યની દશા ૨૦ દિવસની, ચંદ્રની દશા ૫૦ દિવસની, મંગલની દશા ૨૮ દિવસની, બુધની દશા ૫૬ દિવસની, શનિની દશા ૩૬ દિવસની, ગુરૂની દશા ૫૮ દિવસની, રાહુની દશા ૪૨ દિવસની તથા શુક્રની દશા ૭૦ દિવસની જાણવી. ૨૭

॥ અથ દશાપ્રવૃત્તિવિચારઃ ॥

જન્મના વિંશતિઃ સૂર્યે તૃતીયે દશ ચંદ્રમાઃ ॥

ચતુર્થે ચાષ્ટ વૈ ભૌમો પષ્ટે વેદ બુધસ્તથા ॥૨૮ ॥

સપ્તમે દશ મંદસ્ય નવમેષ્ટ બૃહસ્પતેઃ ॥

દશમે વિંશતી રાહોઃ શેષા મૃગુદશા ભવેત્ ॥ ૨૯ ॥

હરકોઈ માણસને જન્મને સૂર્ય થાય ત્યારથી ૨૦ દિવસ સુધી સૂર્યની દશા જાણવી, તે સૂર્યની દશા ઉતર્યા બાદ ત્રીજા સૂર્યના દશ દિવસ સુધી એટલે એકંદર ૫૦ દિવસની ચંદ્રની દશા જાણવી, ત્યાર પછી તરત મંગલની દશા શરૂ થાય, તે થોડા સૂર્યના આઠ દિવસ સુધી એટલે એકંદર ૨૮ દિવસ સુધી રહે, ત્યાર પછી છઠ્ઠા

સૂર્યના ચાર દિવસ સુધી એટલે એકંદર ૫૬ દિવસની ખુધની દશા રહે, ત્યાર પછી શનિની દશા સાતમા સૂર્યના દશદિવસ સુધી એટલે એકંદર ૩૬ દિવસ સુધી રહે, ત્યાર પછી ગુરૂની દશા નવમા સૂર્યના આઠ દિવસ સુધી એટલે એકંદર ૫૮ દિવસની રહે, ત્યાર પછી રાહુની દશા બેસે તે દશમા સૂર્યના વિશ દિવસ સુધી એટલે એકંદર ૪૨ દિવસ રહે, અને ત્યાર પછી શુક્રની દશા બેસે તે બારમા સૂર્ય પુરો થાય ત્યાં સુધી એટલે એકંદર ૭૦ દિવસની બાણવી. ૨૮-૨૯

સૂર્યો વિક્તવિનાશનં પ્રકુરુતે ધર્માર્થલાભં શશી  
 ભૌમઃ શસ્ત્રવિઘાતરોગમરણં ચંદ્રાત્મજઃ સંપદમ્ ।  
 મંદો મંદગતિં ગુરુશ્ચ વિભવં રાહુસ્તથા વંધનં  
 શુક્રઃ સર્વસુખં કરોતિ પુરુષં તુષ્ટો યથા પાર્થિવઃ ॥૩૦॥

સૂર્યની દશામાં ધનનો નાશ થાય; ચંદ્રની દશામાં ધર્મ અને દ્રવ્યનો લાભ થાય; મંગલની દશામાં શસ્ત્રથી પીડા, રોગ અને મરણ તુલ્યપીડા; ખુધની દશામાં સંપત્તિ; શનિની દશામાં મંદગતિ; ગુરૂની દશામાં વૈભવ; રાહુની દશામાં અધન કરાવે અને શુક્રની દશામાં જેમ રાજા પ્રસન્ન થઈ લાભ કરે તેમ મનુષ્યને સર્વ પ્રકારનાં સુખો મલે. ૩૦

અથ સૂર્યદાનવિચારઃ ॥

માણિક્યગોધૂમસવત્સધેનું કૌસુંભવસ્ત્વં ગુહહેમતામ્રમ્ ।

આરક્તકં ચંદનપંકજં ચ વદંતિ દાનં હિ પ્રદીપ્તધામ્નઃ ૩૧

માણેક, ઘડું, વાછરડાસહિત ગાય, કુસુમી રંગતુ વસ્ત્ર,

ગોળ, સોનું, ત્રાંબુ, લાલ ચંદન અને લાલ કમળ ઇત્યાદિ વસ્તુઓ સૂર્યના દાનમાં આપવાની કહેલી છે. ૩૧

### અથ ચંદ્રદાનમ્ ।

સદ્વંશપાત્રસ્થિતતંદુલાંશ્ચ કર્પૂરમુક્તાફલશુભ્રવસ્ત્રમ્ ।

ગવોપયુક્તં વૃષભં ચ રૌપ્યં ચંદ્રાય દદ્યાદ્ ઘૃતપૂર્ણકુંભમ્ ॥૩૨॥

વાંસના પાત્રમાં ભરીને ચોખા, કપૂર, મોતી, સફેદ વસ્ત્ર, ગાય-સહિત વૃષભ, રૂપું અને ધીનો ભરેલો કુંભ એ વસ્તુઓનું દાન ચંદ્રને માટે કરવું. ૩૨

### અથ ભૌમદાનમ્ ।

પ્રવાલગોધૂમમસૂરિકાશ્ચ વૃષારુણં ચાપિ ગુડં સુવર્ણમ્ ।

આરક્તવસ્ત્રં કરવીરપુષ્પં તામ્રં હિ ભૌમાય વદંતિ દાનમ્ ૩૩

પરવાલાં, ઘહું, મસુરની દાલ, લાલ બળદ, ગોળ, સુવર્ણ, લાલ વસ્ત્ર, અને લાલ કરણ એ સર્વાનું દાન મંગલને માટે આપવા કહેલું છે. ૩૩

### અથ બુધદાનમ્ ।

ચૈલં ચ નીલં કલઘૌતકાંસ્યં મુદ્ધાગમ્યોરુત્તમતસ્યપુષ્પમ્ ।

દાસી ચ હસ્તી ચ સદા પ્રદેયં વદંતિ દાનં વિધુનંદનાય ॥૩૪॥

નીલવસ્ત્ર, ૨૫૨૭ કાંસુ, મગ, ગોરૂચંદન, પુષ્પ, દાસી અને હાથી તેટલાનું બુધનું દાન કરવું. ૩૪

### અથ ગુરુદાનમ્ ।

શર્કરા ચ રજની તુરંગમઃ પીતધાન્યમપિ પીતમંવરમ્ ।

પીતપુષ્પલવણં ચ કાંચનં પ્રીતયે સુરશુરોઃ પ્રદીયતામ્ ૩૫



સાકર, હલદર, ઘોડો, પીળું અનાજ, પીળું વસ્ત્ર, પીળું ફૂલ  
મીઠું અને સોનું એ વસ્તુઓનું ગુરૂની પ્રીતિ માટે દાન આપવું. ૩૫.

### અથ શુક્રદાનમ્ ।

ચિત્રાંવરં શુભ્રતરસ્તુરંગો ધેનુઃ સવત્સા રજતં સુવર્ણમ્ ।

સુતંદુલં ચૈવ સુગંધયુક્તં વદંતિ દાનં મૃગુનંદનાય ॥ ૩૬ ॥

ચિત્ર વસ્ત્ર, ઘોળો ઘોડો, વાછરડા સહિત ગાય, ચાંદી, ચોખા  
અને સુગંધી વસ્તુનું દાન શુક્ર માટે આપવા કહ્યું છે. ૩૬

### અથ શનૈશ્ચરદાનમ્ ।

માપાશ્ચ તૈલં વિમલેંદ્રનીલં નીલાંવરં સ્યાન્મહિષી ચ લોહમ્ ।

સદક્ષિણં ચેતિ વદંતિ નૂનં દુષ્ટાય દાનં રવિનંદનાય ॥૩૭॥

અડદ, તેલ, ચોખ્ખો ઈંદ્રિનીલ, કાળું વસ્ત્ર, લેંસ અને લોહું એ  
સર્વ વસ્તુનું દાન દક્ષિણાસહિત શનિના પ્રીત્યર્થે આપવું. ૩૭

### અથ રાહોર્દાનમ્ ।

ગોમેદરત્નં ચ તુરંગમશ્ચ સુનીલચૈલં નીલકંવલં ચ ।

વૈતિલાશ્ચ તૈલં સ્વલુ લોહમિશ્રં સ્વર્માનવે દાનમિદં વદન્તિ ॥૩૮॥

ગોમેદ, રત્ન, કાળો અશ્વ, નીલ વસ્ત્ર, કાળો કામલો, તેલ, તેલ  
અને લોખંડ એટલી વસ્તુનું દાન રાહુની પ્રીતિ માટે આપવું. ૩૮

### અથ કેતોર્દાનમ્ ।

વૈદ્યૈરત્નં સતિલં ચ તૈલં સુકંવલં ચાસિતપુષ્પકં ચ ।

વહ્નં ચ કેતોઃ પરિતોપહેતોરુદીરિતં દાનમિદં મુનીંદ્રૈઃ ૩૯

વૈદ્ય મણિ, રત્ન, તલ, તેલ, સારો કામળો, કાળું પુષ્પ, કાળું વસ્ત્ર, એટલી ચીજોનું દાન કેતુની પ્રીતિ માટે મુનિઓએ આપવા કહેલું છે. ૩૯

અથ પ્રશ્નેપિત્રાદિદોષવિચારઃ ॥

પિતૃજનકૃતદોષો દાહતૃષ્ણાઽપિ ચિંતા જ્વરવમનશિરોઽર્તિર્મે-  
પલગ્નેઽઙ્ગપીઢા ॥ દ્વિજ્વરકૃતભોજ્યં તર્પણં પિંડદાનં જલઘટદિનપંચ  
પિપ્પલઃ પૂજનીયઃ ॥ ૪૦ ॥

પ્રશ્ન કુંડલીમાં મેષ લગ્ન આવે તો પિતૃઓ સંબંધી દોષ જાણવો, તેથી શરીરને વિષે દાહ, તૃષ્ણા, ચિંતા, જ્વર, ઉલટી અને મસ્તકની પીડા થાય; તેની શાંતિ માટે બ્રાહ્મણુલોજન, તર્પણ, પિંડદાન અને પાંચ દિવસ સુધી એક એક ઘડો જલ પીપળામાં રેડવું અને તેની પૂજા કરવાથી પિતૃઓના દોષની શાંતિ થાય છે. ૪૦

વૃષે ગોત્રદોષો જ્વરં તાપતૃષ્ણા વલં નિર્વલં કર્ણનેત્રે વિકારઃ ॥  
કૃતે શક્તિપાઠે ચ નૈવેદ્યદાને કૃતે ક્ષીરહોમાદિક્રે રોગનાશઃ ૪૧

વૃષલ લગ્ન આવે તો ગોત્રનો દોષ જાણવો અને તેથી જ્વર, તાપ, તૃષ્ણા, બલનો નાશ, તથા કાન અને નેત્રને વિષે વિકાર થાય; તેની શાંતિને માટે ચંડીપાઠ, નૈવેદ્ય, અને દેવીને નિમિત્તે ક્ષીર વિગેરેનો હોમ કરવાથી રોગનો નાશ થાય છે. ૪૧

સદા દેવદોષો યદા યુગ્મલગ્ને વ્યથા હસ્તયોરંગમંગો  
ભ્રમશ્ચ ॥ પિઠસ્થાપનં પૂજનં પિંડદાનં શતાષ્ટાહુતીર્ગુગુલસ્યાપિ  
કુર્યાત્ ॥ ૪૨ ॥



વૈદ્ય મણિ, રત્ન, તલ, તેલ, સારો કામળો, કાળું પુષ્પ, કાળું વસ્ત્ર, એટલી ચીજોનું દાન કેતુની પ્રીતિ માટે મુનિઓએ આપવા કહેલું છે. ૩૬

અથ પ્રશ્નેપિત્ત્રાદિદોષવિચારઃ ॥

પિતૃજનકૃતદોષો દાહતૃષ્ણાઽપિ ચિંતા જ્વરવમનશિરોઽર્તિર્મે-  
ષલગ્નેઽઙ્ગપીડા ॥ દ્વિજ્વરકૃતભોજ્યં તર્પણં પિંડદાનં જલઘટદિનપંચ  
પિપ્પલઃ પૂજનીયઃ ॥ ૪૦ ॥

પ્રશ્ન કુંડલીમાં મેષ લગ્ન આવે તો પિતૃઓ સંબંધી દોષ જાણવો, તેથી શરીરને વિષે દાહ, તૃષ્ણા, ચિંતા, જ્વર, ઉલટી અને મસ્તકની પીડા થાય; તેની શાંતિ માટે બ્રાહ્મણુલોચન, તર્પણુ, પિંડદાન અને પાંચ દિવસ સુધી એક એક ઘડો જલ પીપળામાં રેડવું અને તેની પૂજા કરવાથી પિતૃઓના દોષની શાંતિ થાય છે. ૪૦

વૃષે ગોત્રદોષો જ્વરં તાપતૃષ્ણા વલં નિર્વલં કર્ણનેત્રે વિકારઃ ॥  
કૃતે શક્તિપાઠે ચ નૈવેદ્યદાને કૃતે ક્ષીરહોમાદિકે રોગનાશઃ ૪૧

વૃષલ લગ્ન આવે તો ગોત્રનો દોષ જાણવો અને તેથી જ્વર, તાપ, તૃષ્ણા, બલનો નાશ, તથા કાન અને નેત્રને વિષે વિકાર થાય; તેની શાંતિને માટે ચંડીપાઠ, નૈવેદ્ય, અને દેવીને નિમિત્તે ક્ષીર વિગેરેનો હોમ કરવાથી રોગનો નાશ થાય છે. ૪૧

સદા દેવદોષો યદા યુગ્મલગ્ને વ્યથા હસ્તયોરંગમંગો  
મ્રમશ્ચ ॥ પિઠસ્થાપનં પૂજનં પિંડદાનં શતાષ્ટાહુતીર્ગુગુલસ્યાપિ  
કુર્યાત્ ॥ ૪૨ ॥

મિથુન લગ્ન આવે તો દેવીનો દોષ સમજવો તેથી કમરમાં પીડા, શરીરનું લાગી જવું અને ભ્રમ થાય છે; તેની શાન્તિ માટે દેવીનું પીઠ સ્થાપન કરી પૂજન કરવું, તેમ પિંડદાન અને શુગળની એકસોને આઠ આહુતિ અગ્નિમાં આપવાથી દોષની શાન્તિ થાય છે. ૪૨

કર્કોદયે શાકિનીદોષ ઉગ્રો હ્યજીર્ણવાતા મુખશીર્ષપીડા ॥  
 નૈવેદ્યદાનં પયસાપિ માપૈર્ઘૃતપ્રદીપકૃતદોષનાશઃ ॥ ૪૩ ॥

કર્ક લગ્ન આવે તો ભયંકર શાકિનીદોષ જાણવો તેથી અજીર્ણ, વાયુ તથા મુખ, અને મસ્તકની પીડા થાય; તેની શાન્તિ માટે દૂધ અને અડદનું નૈવેદ્ય કરવું અને ઘીનો દીવો કરવો તેથી દોષનો નાશ થઈ જાય છે. ૪૩

સિંહોદયે પ્રેતમલીનદોષો હ્યગ્નિપ્રકોપં વમનાતિસારમ્ ॥

દર્ભેઃ કૃતં પુત્તલિકાવિધાનં ભોજ્યં ચ પિંડાસ્તિલતર્પણં ચ ॥૪૪॥

સિંહુ લગ્ન આવે તો મલીન એવા પ્રેતનો દોષ જાણવો, તેથી અગ્નિનો પ્રકોપ, ઉલટી અને અતિસાર થાય; તેની શાન્તિ માટે દર્ભથી પુત્તલવિધાન કરી ગ્રાહ્યણ લોજન, પિંડદાન અને તિલવડે તર્પણ કરવાથી દોષની શાન્તિ થાય છે. ૪૪

કન્યાવિલગ્ને કૃતકર્મદોષઃ પ્રલાપમૂર્છાભ્રમદાહતાપાઃ ॥

પઙ્ગાગજાપ્યે દશમાંશહોમે કૃતેઽભિપેકે સ્વલુ દોષનાશઃ ॥૪૫॥

કન્યા લગ્ન આવે તો પૂર્વે કરેલા કર્મનો દોષ જાણવો, તેથી પ્રલાપ (બહુ બકવાદ), મૂર્છા, ભ્રમ, તાપ અને દાહ ઉત્પન્ન થાય છે; તેની શાન્તિ માટે શિવપંચાક્ષર મંત્રનો જપ તથા તેનો

દશાંશ હોમ અને અભિષેક કરાવવો તેથી નિશ્ચય દોષનો નાશ થઈ જાય છે. ૪૫

તુલે ક્ષેત્રપાલકૃતો દોષદુષ્ટો જ્વરશ્ચાંગપીડા તથા નેત્રરક્તમ્ ॥

ઘૃતૈ રક્તપુષ્પૈશ્ચ સિંદૂરયુક્તં દ્વિજેંદ્રાય દાનં તિલામાપલોહમ્ ૪૬

તુલા લગ્ન આવે તો ક્ષેત્રપાલ સંબંધી દોષ જાણવો, તેથી તાવ, અંગપીડા અને નેત્રમાં રક્તપણું પેદા થાય; તેની શાંતિ માટે ઘી, લાલ પુષ્પ, સિંદૂર, તિલ, અડદ અને લોહાનું પ્રાહ્ણણને દાન આપવું જેથી દોષની શાંતિ થાય છે. ૪૬

વૈતાલદોષોઽલિલગ્ને પ્રકુર્યાત્ જ્વરપ્રલાપં ભ્રમનેત્રપીડામ્ ॥

તસ્ય પ્રશાંત્યૈ કરવીરપુષ્પં શતાષ્ટાહુતીર્ગુગુલસ્ય પ્રકુર્યાત્ ૪૭

વૃશ્ચિક લગ્ન આવે તો વૈતાલનો દોષ જાણવો, તેનાથી જ્વર, બકવાદ, ભ્રમ અને નેત્રની પીડા થાય; તેની શાંતિ માટે કણ્ઠેરનાં ફૂલ અને ગુગલસહિત ઘીની એકસો ને આઠ આહુતિ આપવાથી દોષનો નાશ થાય છે. ૪૭

મહામારિદોષો ધને ચૈવ લગ્ને શીર્ષે ચ પીડા જ્વરો ગાત્રભંગઃ ॥

તસ્માત્ કૃત્વા પુત્તલં ક્ષેત્રપાલં ચંડીવિધાને કૃતે દોષનાશઃ ૪૮

ધન લગ્ન આવે તો મહામારીનો દોષ જાણવો, તેથી મસ્તકમાં પીડા, જ્વર અને ગાત્રનો ભંગ થાય; તેની શાંતિ માટે પુત્તલ-વિધાન કરી ક્ષેત્રપાલ પૂજન અને ચંડીવિધાન કરવું તેથી દોષની શાંતિ થઈ જાય છે. ૪૮

મૃગે માર્ગિણીક્ષેત્રપાલસ્ય દોષો સદા નેત્રભંગો જ્વરો દેહભંગઃ ॥

કૃતં પુત્તલં રક્તપુષ્પૈર્યુતં ચ કૃતસ્નાનરુદ્રીકૃતે દોષનાશઃ ૪૯

પ્રશ્ન વળતે મકર લક્ષ આવે તો માર્ગિણી અને ક્ષેત્રપાલનો દોષ બાણવો, તેથી નેત્રમાં પીડા, તાવ અને શરીરનો ભંગ થાય; તેની શાન્તિ માટે આન કરી દર્ભથી કરેલા પૂતલાની રાતા પુષ્પથી પૂજા કરી રૂદ્રાભિષેક કરવાથી દોષનો નાશ થઈ બચ છે. ૪૯

ઘટે પૂર્વજો ગોત્રદેવ્યાદિદોષો જ્વરોદ્વેગશોકાતિસારસ્તથૈવ ॥  
જલં પિપ્પલં દીયતે પિંડદાનં તિલસ્તર્પણં બ્રહ્મભોજ્યાદિકં  
ચ ॥ ૫૦ ॥

કુલ લક્ષ આવે તો પૂર્વજનો અને ગોત્રદેવી વિગેરેનો દોષ બાણવો, તેથી તાવ, ઉદ્વેગ, શોક, અતિસાર વિગેરે થાય; તેની શાન્તિ માટે પીપલે પાણી રેડવું, પિંડદાન કરવું, તેમ તિલતર્પણ અને બ્રાહ્મણસોજન ઇત્યાદિ કરવાથી શાન્તિ થાય છે. ૫૦

મીને શાકિનીકર્કશાદોષ ઝગ્રો હૃદિ જાઠરે દાહપીડા  
જ્વરશ્ચ ॥ કૃતે પારણં બ્રહ્મભોજ્યાદિકં ચ શતાષ્ટાહુતીર્ગુગુલસ્ય  
પ્રકુર્યાત્ ॥ ૫૧ ॥

મીન લક્ષ આવે તો કક્રંશા એવી શાકિનીનો દોષ બાણવો, તેથી હૃદયમાં અને પેટને વિષે પીડા, દાહ તથા જ્વર ઉત્પન્ન થાય; તેની શાન્તિ માટે બ્રાહ્મણને પારણું કરાવવું, બ્રહ્મસોજન કરાવવું અને ગુગુલની એકસો ને આઠ આહુતિ આપવાથી સુખ શાન્તિ થાય છે. ૫૧

નષ્ટવસ્તુ પ્રશ્નભાવચિચારઃ ॥

મૃગે વૃષે દિશેત્પૂર્વે આગ્નેઝ્યાં મિથુને તથા ॥

દક્ષિણે કર્કટે જ્ઞયો નૈર્કૃત્યાં સિંહે ર્કૃતે ॥ ૫૨ ॥

મેષ તથા વૃષભ લગ્નમાં વસ્તુ ગઈ હોય તો તે વસ્તુ પૂર્વ દિશામાં ગઈ છે એમ કહેવું. મિથુન લગ્નમાં ગઈ હોય તો અગ્નિ કોણમાં, કર્ક લગ્નમાં ગઈ હોય તો દક્ષિણમાં અને સિંહમાં ગઈ હોય તો નૈર્ઋત્ય કોણમાં જાણવું. ૫૨

કન્યાયાં ઉત્તરે જ્ઞેયઃ પ્રતીચ્યાં તુલવૃથિકે ॥

ધને ચૈવ તુ ત્રાયવ્યામુત્તરે મકરે ઘટે ॥

મીન ईशानतो ज्ञेयस्तस्करो दिशि लक्षणम् ॥ ૫૩ ॥

કન્યા લગ્નમાં ગઈ હોય તો ઉત્તરમાં, તુલા અથવા વૃથિક લગ્નમાં ગઈ હોય તો પશ્ચિમમાં, ધનમાં ગઈ હોય તો વાશુકોણમાં, મકર તથા કુંભ લગ્નમાં ગઈ હોય તો ઉત્તર દિશામાં અને મીન લગ્નમાં ગઈ હોય તો ઇશાન કોણમાં વસ્તુ ગયેલી છે એમ જાણવું. તેમજ તે તે લગ્નમાં તે તે દિશામાં ચાર છે એમ સમજવું. ૫૩

મેષે च ब्राह्मणश्चोरो वृषभे क्षत्रियो भवेत् ॥

મિથુને वैश्यश्चौरः स्यात्कर्कटे शूद्र एव च ॥ ૫૪ ॥

सिंहे स्वजनश्चोरश्च कन्यायां च कुलांगना ॥

પુત્રો वा यदि वा भ्राता तुलया तस्करो भवेत् ॥ ૫૫ ॥

મેષ લગ્નમાં વસ્તુ ગઈ હોય તો બ્રાહ્મણ ચોર, વરખમાં ગઈ હોય તો ક્ષત્રિય, મિથુનમાં વૈશ્ય, કર્કમાં શૂદ્ર, સિંહમાં સ્વજન, કન્યાલગ્નમાં ગઈ હોય તો કુલીન સ્ત્રી અને તુલામાં ગઈ હોય તો પુત્ર અથવા ભાઈ ચોર જાણવો એમ કહેવું. ૫૪-૫૫

वृथिके म्लेच्छश्चोरः स्याद्भार्या ज्ञेया धनेन च ॥

મકરે वैश्यश्चौरः स्यात्कुंभे च मूपकस्तथा ॥

મીને भूमिगतं प्रोक्तं नान्यथा तस्करो भवेत् ॥ ૫૬ ॥



વૃશ્ચિક લગ્નમાં ગર્ભ હોય તો મ્લેચ્છ, ધનમાં ગર્ભ હોય તો સ્ત્રી, મકરમાં વૈશ્ય, કુંભમાં ઉદર અને મીનમાં ગર્ભ હોય તો પૃથ્વીમાં વસ્તુ છે એમ સમજવું. એ સિવાય બીજા ચાર હોતો નથી. ૫૬

## બાલકનો જન્મ ધરના કયા ભાગમાં થયો વિગેરે સર્વ જ્ઞેવાની રીત.

જન્મકુંડલીમાં મેષ અને વૃષભ લગ્ન હોય તો ચોરડાના પૂર્વ ભાગમાં, મિથુન હોય તો અગ્નિકોણમાં, કર્ક અને સિંહ હોય તો દક્ષિણ દિશામાં, કન્યા હોય તો નૈર્ઋત્ય કોણમાં, તુલા અને વૃશ્ચિક હોય તો પશ્ચિમમાં, ધન હોય તો વાયુકોણમાં, મકર અને કુંભ હોય તો ઉત્તરમાં અને મીન લગ્ન હોય તો ઈશાન કોણમાં સૂતિકાસ્થાન જાણવું. સિંહ, કન્યા, ધન, મીન, કર્ક, મેષ અને તુલા લગ્નોમાં બાલકનો જન્મ પથારી પર કહેવો. વૃષભ, મિથુન, વૃશ્ચિક, મકર અને કુંભ લગ્નોમાં બાલકનો જન્મ જમીન પર થયો છે એમ કહેવું. લગ્નથી ત્રીજા ભાવ તે ખાટલાનો ઓશીકાની બાજુનો જમણો પાયો, બારમો ભાવ તે ઓશીકા તરફનો ડાબો પાયો, લગ્ન અને બીજા ભાવ તે ઓશીકું, ચોથો અને પાંચમો ભાવ તે ખાટલાની જમણી ઈસ, સાતમો અને આઠમો ભાવ તે ખાટલાની પાંગત, દશમો અને અગીયારમો ભાવ તે ખાટલાની ડાબી ઈસ જાણવી.

જે દિશામાં રાહુ હોય તે દિશામાં ઓશીકું કહેવું, જે દિશામાં મંગળ હોય તે દિશા તરફનો ખાટલાનો ભાગ નુકસાનવાળો કહેવો, જ્યાં સૂર્ય હોય તે દિશામાં દીવો કહેવો અને જ્યાં શનિ હોય ત્યાં છરી કે ચપ્પુ વિગેરે લોખંડ મુકેલું હતું એમ કહેવું.

જન્મ વખતે ઉપસૂતિકાઓ જોવાની રીત:—મીન અને મેષ લગ્ન હોય તો બે સ્ત્રીઓ, વૃષભ અને કુંભ હોય તો ચાર, મકર, મિથુન, ધન અને કર્ક હોય તો પાંચ તથા સિંહ, કન્યા, તુલા અને વૃશ્ચિક લગ્નમાં જન્મ હોય તો ત્રણ સ્ત્રીઓ સુવાવડી પાસે હુતી એમ કહેવું. જેટલા પાપગ્રહ હોય એટલી વિધવાઓ, જેટલા કૂર ગ્રહ હોય તેટલી કુંવારીઓ અને જેટલા શુભ ગ્રહ હોય તેટલી સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રીઓ કહેવી.

જન્મ વખતે દીવો, બત્તી, તેલ વિગેરે જોવાની રીત:—જન્મ-કુંડલીમાં જ્યાં સૂર્ય હોય તે દિશામાં દીવો કહેવો. ચંદ્રથી દીવામાં તેલ કહેવું. એટલે ચંદ્ર રાશિમાં દાખલ થતાં જન્મ હોય તો દીવો તેલથી સંપૂર્ણ ભરેલો, ચંદ્ર રાશિના મધ્યમાં હોય તો દીવામાં અરધું તેલ અને ચંદ્ર રાશિના ઉતરતા ભાગમાં હોતાં જન્મ હોય તો દીવામાં તેલ થઈ રહેલું ઓછું હુતું એમ કહેવું. તે પ્રમાણે લગ્ન ઉપરથી બત્તી કહેવી. લગ્ન રાશિના આરંભમાં હોય તો બત્તી આખી, મધ્યમાં હોય તો અરધી બળેલી અને લગ્ન ઉતરતા ભાગમાં હોય તો બત્તી બધી બળી ગયેલી હુતી એમ કહેવું. સૂર્ય જે ચર રાશિનો હોય તો દીવો ફેરવેલો, સ્થિર રાશિનો હોય તો દીવો એકજ જગ્યાએ કાયમ, અને દ્વિઃસ્વભાવ રાશિનો હોય તો દીવો એક વખત ફેરવીને મૂકી દીધેલો એમ કહેવું.

ચરણવશેન મૂલજાતફલમ્ ॥

મૂલાઘંશે પિતુર્નાશો દ્વિતીયે માતુરેન્ન ચ ॥

તૃતીયે ધનધાન્યાનાં નાશસ્તુર્યે ધનાગમઃ ॥ ૫૭ ॥

મૂલ નક્ષત્રના પ્રથમ ચરણમાં પુત્ર અને કન્યાનો જન્મ થાય તો પિતાનો નાશ થાય, મૂલના ખીન્ન ચરણમાં બાળકનો જન્મ

થાય તો માતાનો નાશ થાય, મૂલના ત્રીજા ચરણમાં બાળક જન્મે તો ધનધાન્યનો નાશ થાય તથા ચોથા ચરણમાં બાળક જન્મે તો શુભ ફળ આપનાર છે. ૫૭

**મૂલફલવિચારે ચરણવશેન ફલવિચારઃ ॥**

**આશ્લેષાપ્રથમઃ પાદઃ પાદો મૂલાન્તિમસ્તથા ॥**

**વિશાખાજ્યેષ્ઠયોરાચાસ્રયઃ પાદાઃ શુભાવહાઃ ॥ ૫૮ ॥**

આશ્લેષા નક્ષત્રનો પ્રથમ ચરણ, મૂલનક્ષત્રનો અન્તિમ ચરણ અને વિશાખા તથા જ્યેષ્ઠાના આદિથી ત્રણ ચરણ શુભ ફળ આપનાર છે. ૫૮

**જ્યેષ્ઠાનક્ષત્રજાતફલમ્ ॥**

જ્યેષ્ઠાદૌ જનનીમાતા દ્વિતીયે જનનીપિતા ॥

તૃતીયે જનનીભ્રાતા સ્વયંમાતા ચતુર્થકે ॥ ૫૯ ॥

આત્માનં પન્નમે હન્તિ પંચ ગોત્રક્ષયો ભવત્ ॥

સપ્તમે ચોંભયકુલ જ્યેષ્ઠભ્રાતરમષ્ટમે ॥

નવમે શ્વશુરં હન્તિ સર્વે હન્તિ દશાંશકે ॥ ૬૦ ॥

જ્યેષ્ઠાની પહેલી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો માતાની માતા મરે, બીજી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો માતાનો બાપ મરે, ત્રીજી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો મામો મરે, ચોથી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો માતા મરે, પાંચમી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો પોતે મરે, છઠ્ઠી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો ગોત્રનો ક્ષય થાય, સાતમી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો બન્ને કુલનો નાશ થાય, આઠમી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો મોટો ભાઈ મરે, નવમી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો સસરો

મરે અને દશમી છ ઘડીમાં જન્મ થાય તો એ સઘળાનો વિનાશ થાય. ૫૯-૬૦

**મૂલનક્ષત્રાદિદોષવિચારઃ ॥**

નવમાસં સાર્પદોષો મૂલદોષોઽષ્ટવર્ષકમ્ ॥

જ્યૈષ્ઠો માસાન્પચ્ચદશ તાવદર્શનવર્જનમ્ ॥ ૬૧ ॥

આશ્લેષા નક્ષત્રનો દોષ નવમાસ સુધી, મૂલનક્ષત્રનો દોષ આઠ વર્ષપર્યંત અને જ્યૈષ્ઠા નક્ષત્રનો દોષ ૧૫ માસ હોય છે માટે ત્યાં સુધી બાળકના મુખનું અવલોકન કરવું નહીં. ૬૧

**આશ્લેષાવિચારઃ ।**

સર્પાંશે પ્રથમે રાજ્યં દ્વિતીયે તુ ધનક્ષયઃ ॥

તૃતીયે જનનીનાશશ્ચતુર્થે મરણં પિતુઃ ॥ ૬૨ ॥

આશ્લેષાના પહેલા ચરણમાં જો બાલકનો જન્મ થાય તો રાજ્યપ્રાપ્તિ, બીજા ચરણમાં ધનનો ક્ષય, ત્રીજા ચરણમાં માતાનો નાશ અને ચોથા ચરણમાં પિતાનો નાશ થાય છે. ૬૨

**અથ ગ્રહાણાં જપસંખ્યા ॥**

રવેઃ સપ્તસહસ્રાણિ ચન્દ્રસ્યૈકાદશ સ્મૃતાઃ ॥

મૌમે દશસહસ્રાણિ બુધે ચાષ્ટસહસ્રકમ્ ॥ ૬૩ ॥

एकोनविंशतिर्जीवे भृगोर्नृपसहस्रकम् ॥

त्रयोविंशतिः सौरेश्च राहोरष्टादश स्मृताः ॥

केतोरत्यष्टसाहस्रं जपसंख्याः प्रकीर्तिताः ॥ ૬૪ ॥

સૂર્યના જ ૫ ૭૦૦૦ હજાર, ચંદ્રના ૧૧૦૦૦ હજાર, મંગલના ૧૦૦૦૦ હજાર, બુધના ૮૦૦૦ હજાર, ગુરૂના ૧૬૦૦૦ હજાર, શુક્રના ૧૬૦૦૦ હજાર. શનિના ૨૩૦૦૦ હજાર, રાહુના ૧૮૦૦૦ હજાર, અને કેતુના ૧૭૦૦૦ હજાર, આ પ્રમાણે સૂર્યાદિ નવગ્રહોના જપની સંખ્યા કહેલી છે. ૬૩-૬૪

## રાશિપરત્વે રોગીમરણવિચારજ્ઞાનમ્ ॥

૧ મેષ રાશિવાળાને પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે જીવે નહીં. ૨ વૃષભ રાશિવાળાને હસ્ત નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે ખચેજ નહીં. ૩ મિથુન રાશિવાળાને સ્વાતિ નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો મરણ પામે છે. ૪ કર્ક રાશિવાળાને અનુરાધા નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે સ્વધામમાં પહોંચે છે. ૫ સિંહ રાશિવાળાને પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે આ લોક છોડી ચમલોકમાં પધારે છે. ૬ કન્યા રાશિવાળાને શ્રવણ નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે ચમપુરીમાં જાય છે. ૭ તુલા રાશિવાળાને શતભિષા નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે મરણને શરણુ ધાય છે. ૮ વૃશ્ચિક રાશિવાળાને રેવતી નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે ચમલોકમાં જાય છે. ૯ ઘન રાશિવાળાને મરણી નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે સ્વર્ગવાસી થાય છે. ૧૦ મકર રાશિવાળાને રોહિણી નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે કૈલાસવાસી થાય છે. ૧૧ કુંભ રાશિવાળાને આર્દ્રા નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તેનું મૃત્યુ ધાય છે. ૧૨ મીન રાશિવાળાને આશ્લવા નક્ષત્રમાં તાવ આંચો હોય તો તે જરૂર ચમલોકમાં જાય છે.

## અથ લગ્નોપરિપ્રશ્નચિંતા ॥

મેષ મનુષ્યચિંતા	વૃષભ ચતુષ્પદાદિ- ચિંતા	મિથુન સ્ત્રીનેગર્ભચિંતા સ્ત્રીલાભ	કર્ક વેપારાદિદ્રવ્ય- ચિંતા
સિંહ રાજ્યતરફની તથા ગૃહચિંતા	કન્યા સ્ત્રીલાભ- ચિંતા	તુલા વ્યય તથા વેપારની ચિંતા	વૃશ્ચિક શત્રુભયાદિ- ચિંતા
ધન યુદ્ધ તથા ક્લેશ જીતહારચિંતા	મકર કર્મચિંતા	કુંભ કુટુંબચિંતા	મીન લાભહાનિ, મુજાબું બુદ્ધિની ચિંતા

## અથ નક્ષત્રસૂચકપ્રશ્નવિચારઃ ॥

૧ અશ્વિની નક્ષત્ર કાણુ છે, તે દિવસે વસ્તુ ચોરાણી કે ખોવાણી હોય તો દક્ષિણદિશાએ ગએલી અને ૧૩ દિવસે પાછી કપ્પે હાથ લાગશે. તે દિવસે સંબંધી બંધીખાને પડ્યો હોય તો ૨૦ દિવસે છૂટે અને તે દિવસે રોગી રોગગ્રસ્ત થયો હોય તો ૮ દિવસે કપ્પે સાને થાય.

૨ મરણી નક્ષત્ર ચીપડું છે, તે દિવસે વસ્તુનો વિયોગ થયો હોય તો પશ્ચિમદિશાએ ગએલી પણ પાછી મળે નહીં, સંબંધી બંધનથી છૂટે નહીં અને રોગી મરણ પામે છે.

૩ કૃત્તિકા નક્ષત્ર દેખતું છે, તે દિવસે વસ્તુ ખોવાણી-ચોરાણી હોય તો ઉત્તરદિશાએ ગએલી, જડે નહીં, સંબંધી બંધનથી ૭ દિવસે છૂટે અને રોગી ૧ દિવસમાં સાને થાય.

૪ રોહિણી નક્ષત્ર આંધળું છે, ગર્ભવસ્તુ પૂર્વદિશાએ ગર્ભ પણ

જડે નહીં, તે નક્ષત્રે બંધનમાં પડ્યો છૂટી જાય અને રોગી થયો હોય તે ૨૧ દિવસે સુખીયો થાય.

૫ મૃગશિરા નક્ષત્ર કાણું છે, તે દિવસે ગર્ભ વસ્તુ દક્ષિણ દિશાએ ગર્ભ, પણ હાથ લાગે નહીં, બંધનમાં ફસાયો છૂટે નહીં અને રોગી થયો હોય તો ૭ દિવસે તેનો રોગ મટે.

૬ આર્દ્રા નક્ષત્ર ચીપડું છે, ગર્ભ વસ્તુ પશ્ચિમ દિશામાં ગર્ભ, પણ હાથ લાગે નહીં, બંધનમાં પડ્યો છૂટે નહીં અને રોગચરત ૭ દિનમાં સુખીયો થાય.

૭ પુનર્વસુ નક્ષત્ર દેખતું છે તેથી તે દિવસે ગચ્છેલી વસ્તુ ઉત્તર દિશાએ ગર્ભ, ૧૩ દિવસે હાથ લાગે, બંધનમાં પડ્યો ૧ મહિને છૂટે, અને રોગી દિન ૧૭ માં સાલે થાય.

૮ પુષ્ય નક્ષત્ર આંધળું છે, તેથી તે દિવસે ગચ્છેલી વસ્તુ પૂર્વમાં ગર્ભ, ૫ દિવસમાં જડે, બંધિવાન બે દહાડામાં બંધનથી મુક્ત થાય અને રોગી ૧૭ દિવસમાં રોગથી મુક્ત થાય.

૯ આશ્લેષા નક્ષત્ર કાણું છે, તેથી દિવસે ગચ્છેલી વસ્તુ દક્ષિણ દિશામાં ગર્ભ તે ૧૫ દિવસમાં હાથ લાગે, બંધિવાન બંધનથી છૂટે અને રોગી ૧ મહીનામાં સાલે થાય.

૧૦ મઘા નક્ષત્ર ચીપડું છે, તેથી તે દિવસે શુભ થચ્છેલી વસ્તુ પશ્ચિમ દિશાએ ગર્ભ, ૧૫ દિવસમાં જડે, બંધિવાન છૂટે નહીં અને રોગી દિવસ ૧૨ માં સાલે થાય.

૧૧ પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્ર દેખતું છે, તેથી તે દિવસે ચોરાયલી-ખોવાયલી વસ્તુ ઉત્તર દિશામાં ગર્ભ, તુરત હાથ લાગે, બંધિવાન દિવસ ૨૧ માં છૂટે અને રોગી દિન ૨૦ માં સાલે થાય.

૧૨ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્ર દેખતું છે, તેથી તે દિવસે ગચ્છેલી જાણુસ ઉત્તરદિશામાં ગર્ભ, ઉતાવળી હાથ ન લાગે, બંધિવાન છૂટે નહીં અને રોગી ૭ દિવસમાં સાલે થાય.

૧૩ હસ્ત નક્ષત્ર કાણું છે, તેથી તે દિવસે ચૌરાયલી-ઝોવાયલી વસ્તુ દક્ષિણ દિશાએ ગઈ, તે પાછી દિવસ ૫ માં જડે, અંદિવાન ૫ દિવસે અંધનથી મુક્ત થાય અને રોગી દિન ૧૨ માં સાને થાય.

૧૪ ચિત્રા નક્ષત્ર ચીપડું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી જણુસ પાશ્ચિમ દિશાએ ગએલી, તે દિન ૭૯ માં હાથ લાગે, અંદિવાન કુશળપણે અંધનથી મુક્ત થાય અને રોગીને દિન ૧૦ માં કરાર થાય.

૧૫ સ્વાતિ નક્ષત્ર દેખતું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી જણુસ ઉત્તર દિશાએ ગઈ, તે હાથ લાગે, અંદિવાન દિન ૧૦માં છૂટે અને રોગી મરણ પામે.

૧૬ વિશાખા નક્ષત્ર આંધળું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી જણુસ પૂર્વદિશાએ ગએલી, તે પાછી હાથ લાગે, અંદિવાન અંધનથી ૧૨ દિવસમાં છૂટે અને રોગી સાને થાય.

૧૭ અનુરાધા નક્ષત્ર કાણું છે, તેથી તે દિવસ ગએલી વસ્તુ દક્ષિણ દિશાએ ગએલી તે દિન ૨૧ માં હાથ લાગે, અંદિવાન દિન ૧૪ માં છૂટે અને રોગી મરણ પામે.

૧૮ જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર ચીપડું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી જણુસ પશ્ચિમ દિશાએ ગઈ, તે પાછી હાથ લાગે નહીં, અંદિવાન થયો હોય તો છૂટે નહીં અને રોગી થયો હોય તો ૧ મહિનામાં સાને થાય.

૧૯ મૂલ નક્ષત્ર દેખતું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી વસ્તુ ઉત્તર દિશાએ ગએલી, તે પાછી જડે નહીં, અંદિવાન માસ ૧ માં છૂટે અને રોગી મરણ પામે.

૨૦ પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર આંધળું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી વસ્તુ પૂર્વદિશામાં ગઈ, તે દિવસ ૧૨ માં પાછી હાથ લાગે, અંદિવાન ૧૯ દિનમાં છૂટે અને રોગી મહા મહેનતે સાને થાય.



૨૧ ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્ર કાણું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી વસ્તુ દક્ષિણ દિશાએ ગઈ, દિવસ ૩ માં જડે, બંદિવાન દિવસ ૨૦ માં છટે અને રોગી દિન ૨૦ માં સાને થાય.

૨૨ અમિજિત્ નક્ષત્ર ચીપડું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી વસ્તુ પશ્ચિમ દિશામાં ગઈ તે પાછી હાથ લાગે નહીં, બંદિવાન બંધનથી છૂટે નહીં, અને રોગી મહાકષ્ટથી જીવે.

૨૩ શ્રવણ નક્ષત્ર દેખતું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી જણુસ ઉત્તર દિશામાં ગઈ, તે તુરત જડે, બંદિવાન તુરત બંધનથી મુક્ત થાય અને રોગી શ્લેમપૂર્વક સાને થાય.

૨૪ ઘનિષ્ઠા નક્ષત્ર આંધળું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી વસ્તુ પૂર્વદિશામાં ગઈ, ફરી દિવસ ૧૧ માં હાથ લાગે, બંદિવાન દિવસ ૧૬ માં છૂટે અને રોગી દિન ૧૨ માં સાને થાય.

૨૫ શતભિષક નક્ષત્ર કાણું છે, તેથી તે દિવસમાં ગએલી જણુસ દક્ષિણ દિશાએ ગઈ, તે દિવસ ૧૫ માં પાછી હાથ લાગે, બંદિવાન થયો છૂટે નહીં, અને રોગી મરી જાય.

૨૬ પૂર્વાભાદ્રપદા નક્ષત્ર ચીપડું છે, તેથી તે દિવસે ગએલો પદાર્થ પશ્ચિમ દિશાએ ગયો, તે પાછો દિવસ ૨ માં હાથ લાગે, બંધાયો છટે નહીં અને રોગી શ્લેમપૂર્વક સાને થાય.

૨૭ ઉત્તરાભાદ્રપદા નક્ષત્ર દેખતું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી જણુસ ઉત્તર દિશામાં ગઈ, તે પાછી દિવસ ૪ માં હાથ લાગે, બંદિવાન બંધનથી મુક્ત થાય અને રોગી મુખપૂર્વક સાને થાય.

૨૮ રેવતી નક્ષત્ર આંધળું છે, તેથી તે દિવસે ગએલી વસ્તુ પૂર્વ દિશામાં ગઈ, તે પાછી દિવસ ૧૩ માં હાથ લાગે, તે નક્ષત્રને દિવસે કેદમાં પડ્યો કે રાજ્યના ગુન્હામાં પકડાયો હોય તો દિવસ ૨૮ માં છૂટી જાય અને તે નક્ષત્રના દિવસે માંદા પડ્યો હોય તો દિવસ ૧૨ માં સાને થાય.

## ग्रहशान्त्यर्थविचारः ॥

देवब्राह्मणवंदनाद् गुरुवचःसंपादनात्प्रत्यहं  
साधूनामभिभाषणात्कतिपयश्रेयःकथाकर्णनात् ॥

होमादध्वरदर्शनाच्छुचिमनोभावाज्जपादानतो  
नो कुर्वति कदाचिदेव पुरुषस्यैवं ग्रहाः पीडनम् ॥६४॥

ज्यारे पोताने ग्रहदशा नभणी डोय अथवा दशा अन्तरदशा  
।री न डोय त्यारे ग्रहदोषशान्त्यर्थे आटलुं कर्म अवश्य करवुं  
।ष्ट्ये. पोताना षष्ट देवता अने प्राद्वणुने दंडवत वंदन (प्रणाम)  
रवाथी, गुडनी आज्ञानुं पालन करवाथी, दररोज महात्मा  
।धु-संन्यासी पुड्पोनी साथे वार्तालाप करवाथी, डेटलीअेक पर-  
।त्माना गुणानुवाहवाणी कथाअे सांलगवाथी, सूर्यादि ग्रहोनी  
।न्त्यर्थे मंडप अनावी ते मध्ये कुंड करी, ग्रहवेदीनी रचना करी  
मध्ये सूर्यादि ग्रहोनुं पूजन करी ग्रहोनी जपसंख्या प्रमाणे  
प करी तेने दशांश जव-तिल-समिध-धृतयुक्त होम कर-  
।थी, यज्ञनारायणुना दर्शनथी, मन शुद्ध होवाथी, अनुष्ठान  
रवाथी तथा सूर्यादि ग्रहोनुं दान आपवाथी, पुड्पोने कडीपणु  
।र्यादि ग्रहो पीडा करता नथी. ६४



# મહલીવાક્યપ્રારંભઃ ।

## સાખી

નામ ગણાવે ગરભનું, લેયે એમ સહદેવ;  
ગરભ કહે તે જાણુને, માસ માસમાં એવ.

## ત્રોપાઈ.

વાદળ વાયુ વિજ વરસંત, કડકે ગાજે  
હિપસ પડંત; ધનુષ અને પરીવિષે જાણુ,  
લીમ પડે દશ ગરભ પ્રમાણુ.

## ૧ કાર્તિક માસની સાખી

કાર્તિક સુદિ પડવા દિન, હોય તે પુષ્ય-  
વાર; વરસ હોય તે દરવર, ન કરીશ વળી  
વિચાર. દિવા વિની પંચમી, આવે આદિ-  
તવાર; ધન કણુ રાખી સંગ્રહો, જગનાં  
સકળ નરનાર. માગવડે મરઝી થશે દક્ષણમાં  
ઉત્પાત; પૂર્વે વિગ્રહ જગશે, ખળભળશે  
ગુજરાત.

## ત્રોપાઈ

કાર્તિક સુદિ ખારસે દેખ, માર્ગશીર્ષ  
સુદિ દશેમ પેખ; પોષ સુદિ પાંચમ રવિ-  
વાર, માધ સુદિ સાતમ નિર્ધાર. તે દિન તે  
મેઘો ગાજંત, માસ ખાર અંબર વરસંત.

## સાખી

કાર્તિક સુદિ એકાદશી, વાદળ વિજળી  
હોય; આપાડે બડલી કહે, વરખા સાથે  
લેય. કાર્તિક સુદિ પૂર્ણિમા, તે કૃતિકા  
કદિ હોય; તેમાં વાદળ વિજળી. લેગ લેગશું  
લેય. કાર્તિક પૂનેમ કૃતિકા, અદકી હોયે  
નેમ; પળો વધે જે વરસમાં, ભારે વરખા  
તેમ.

## ત્રોપાઈ

જુઓ લેખી કાર્તિક અમાસ, રવિ શનિ  
ભોમે તે વાસ; સ્વાતિયોગ આયુષ તે પાસ.  
કાળ દરાવે નાસાનાસ સુદિ ખારસ મેઘો  
જે હોય, આપાઠ માસે વરસે તોય; માસ  
અવર પણ વરસે જાણુ, કહે લડલી સાણુ  
પ્રમાણુ.

## ૨ માગશર માસની સાખી

મેઘ માર્ગશીર્ષ વદિ આઠમ, હોય મેઘ  
ધ્રાવણમાં નેમ; વદી દશમી ને પોષ માસ  
ધ્રાવણુ વદી દશમીએ વાસ.

## સાખી

જેઠા માર્ગશીર્ષમાં, વળી તપે તે મૂળ  
ખોલે બડલી એમ જે, નીપળે અત્ર અનુલ  
માર્ગશીર્ષ આઠમ થયા, વિજ સમેતી હોય  
તો ધ્રાવણુ વરસે બલો, સાખ સ્વાઈ લેય.

## ૩ પોષ માસની સાખી

પોષ સુદીની સપ્તમી, ને આઠમે ગાજ  
ગર્ભ હોય તે જાણુને. સરશે સપ્તમાં કાજ  
પોષ માસની સાતમે, નમે પારૂી નવ હોય  
વરસે આઠાં સહી. જળ સ્થળ એકજ લેય  
પોષ વદી તે સાતમે, આલ વિજળી ઠાય  
ધ્રાવણુ સુદિ પૂર્ણિમા, નિશ્ચય વરસા થાય  
પોષ વદી દશમી દિને, વાદળ અમકે વીજ

પુનમ<sup>૧</sup> અમાસે શ્રાવણે, જળ વરસે ધરી  
ખીજ. ( પોષ વદની તેરશે, ચૌદશ વાદળ  
હોય; પુન્યમ અમાસ શ્રાવણી, જળધારા  
અતિ લેય. ) પોષ અમાસે મૂળથી, સારા  
ચારે માસ; નિશ્ચય ખાંધો ઝુંપડાં, વસો  
સુખેથી વાસ: શનિ, આદિત્ય ને મંગળે,  
પોષ અમાસે હોય; બમણા ત્રમણા ચોગણાં,  
ધાન્ય મોંઘાં હોય. સોમ, શુક્ર ને સુરગુર,  
પોષ અમાસે હોય; ધર ધર હોય વધામણાં,  
પુરા ન માને કોય. ધનનો સૂરજ હોય તવ,  
મૂળાદિક નવ રક્ષ; મેઘ સહિત જો લેઈએ,  
વરસા તો પ્રત્યક્ષ.

### ૪ મહા માસની સાખી

મહા જો પડવે ઉજળી, વાદળ વાયુ ખેય;  
તલ અને સરસવ ખરે, અતિશે મોંઘાં કહેય.  
મહા અજવાળી ખીજ દિન, વાદળ વિજળી  
જોય; તો ભાષે ભડલી ખંડે, અનાજ મોંઘાં  
હોય. અજવાળી ત્રીજને દિને, વાદળ વિજળી  
પેખ; ઘડે જવનો સંગ્રહ કરો, મોંઘું હરોજ  
દેખ. મહા ઉજળી ચોથનો, મેહ વાદળે  
હોય; પાન નાળાએર ખેડ એ, મોંઘાં સાચે  
જોય. પાંચમ અજવાળી દિને, વાયુ ઉત્તર  
વાય; તો જાણો કે ભાદરવો, જળ વીણુ  
કોરો જાય.

### ચોપાઈ

મહા માસમાં ન પડે શીત, મોંઘું જાણો  
૧ તો વરસે ભડ ભડવો, સાવુ ખેલો ત્રીજ.  
પાહાંતર.

અત્ર ખચીત; પંચ હોય મહામાં રવિવાર,  
તો જોશી તું કાળ વિચાર.

### સાખી

અજવાળી છં મહાતણી, વાર હોય જો  
ચંદ્ર; તેલ ધી સોંધું નહી, ભાવે સાચો  
છંદ. ગાજે નહી મહા છંદ દિને, મોંઘો હોય  
કપાસ; સાતમ પેખો નિરમલી, તો નવ  
સારી આશ. મહા સુદિ જો સપ્તમી, સૂર્ય  
નિર્મળો હોય; ભડલી ભાષે એમ જો, જળ  
વીણુ પૃથ્વી જોય. સપ્તમી મહાની ઉજળી,  
વાદળ મેઘ કરંત; અપાડમાં ભડલી કહે,  
ઘણો મેઘ વરસંત. મહા સુદિ જો સપ્તમી,  
હેમ વીજળી હોય; વરસે ચારે માસમાં,  
શોચ કરો નવ કોય. મહા સુદિ જો સપ્તમી-  
સોમવારી દીસંત; કાળ પડે રાજ ભડે, નર  
સઘજાજ ભમંત. મહાની સાતમ ઉજળી,  
આડમ વાદળ હોય; અપાડમાં તો હુમીયા,  
વરસા જોશી જોય.

### ચોપાઈ

ચંદ્ર આડમે નિર્મળ હોય, વાદળમાં  
સૂરજ જો જોય; તો નારો રાજ ભય લો,  
એમ કહે જોશી સહદેવ.

### સાખી

મહાની નવમી નીરમળી, તો સુકો  
અસાડ; કણ વેચી પોતુ કરી, ભડલી કહે  
દુઃખ કહાડ. અથવા નવમી નીરમળી,  
વાદળ કરે વિશાળ; ભાદરવે જળ આવશે,  
સરોવર ફેરે પાળ. અથવા નવમી નીરમળી

વાદળ રેખ ન લેય; તે શ્રાવણ સુદે જશે, મેહ છુદ્ નવ હોય. મહા નવમીનો ચંદ્રમા, મંજળ સહિતે વાસ; આપાડમાં તે વરસશે, મુદ્રીશ નહિ વિશ્વાસ. વાદળ મહા સુદ પૂનમે, ઝાઝા પોહોરવ હોય; ચોમાસાના ચારમાં, કમઘી મોંઘાં લેય. મહા સુદિ પૂનમ દિને, ચંદ્ર નિર્મળો હોય; પશુ વેચો કણ સંઘરો, કાળ હળાહળ રોય. મહા અંધારી સાતમે, મેઘ વીજ ચમકંત; માસ ચારે વરસશે, ન કરો કો પણ ચંત. અંધારી નવમી મહા, મૂળ અર્કે તે વાર; ભાદરવા નવમી વદી, વરસે જળ નિરધાર. અમાસ વાદળું હોય તો, કંઈ ભાતે વેચાય; ભાદરવાની પૂનમે, ચાર પોહોર વરસાય.

**૫ ફાલ્ગુન માસની સાખી**

ફાલ્ગુને પડે વળી, શતબિયા કંઈ હોય; તો તો કાળ પટે નક્કી, કહે સુકાળ ન કોય. ફાલ્ગુ સુદની સમમી, આહમ નોમ ગાળંત; અમાવાસીયા ભાદ્રવી, વરસા તો વરસંત.

**હોળી વિષે ચોપાઈ**

હોળી દિનનો કરો વિચાર, શુભ અને અશુભ કળ સાર; પશ્ચિમનો વાયુ તે વાય, સમય એજ સાંત કહેવાય. વાયુ તે પૂરવનો વાય, કોરો ને કંઈ ભીનો લય; દક્ષિણ વાયુ ધનનો નાશ, એ સમય નવ ઉપને

૧ લીલાલહેર વરનાય. પાહાંતર.

વાસ. ઉત્તરનો વાયુ બહુ હોય, પૃથ્વી પાણી બહુ લેય; તે વટોળો ચારે વાય પ્રવન દુઃખમાં જુરે રાય. તે વાયુ આકાશ લય, પૃથ્વી રણુસંઘમ બનાય; ફાલ્ગુન પૂનમને દિન, હોલી સમયે પારખ ધીન.

**સાખી**

ફાલ્ગુ વદી તે ખીજ દિન, વાદળ હો ન વિજ; વરસે શ્રાવણ ભાદરવો, શોધે ખોળો ત્રીજ. મંજળવારી અમાસને ફાલ્ગુ ચેતી લેય; પશુ વેચો કણ સંઘરો પોષ દુકાળો હોય. શુક્ર અરન તે હોય વળ કદી પણ ફાલ્ગુ માસ; બહી હું કહું તને, કણખી ન પીયે ઠાસ. પાંચ મંચે ફાલ્ગુ, પોષ પાંચ શનિવાર; કાળ પ બહી કહે, ચિરલા હવે ધાર.

**૬ ચૈત્ર માસની સાખી**

ચૈત્રે દશ નક્ષત્ર તે, વાદળ વિવળ હોય; બહી તો એમજ ભણે, ગર્ભ ગળ્ય સહ કોય. નિધિ વધે તો તૃણ વધે, નક્ષત્ર બહુ ધાન; યોગ વધે તો રોગ બહુ, પરુ દિને એ માન. નેવે પાણી ખરબટે, મૂગશિ વાયુ વાય; જેટલું આવે પુનર્વસુ, એટલું અત્ર વેચાય.

**ચોપાઈ**

અવવાળી પદ્ય ચંદ્રવળ ભાખ, આ દિવસ વરસના રાખ; નવમીને દિને વિવળ

મેધાસોર. ધોરી અપાડી પંચમી, વાદળ  
 હોય ન વીળ; વેચો હળ બળદને, નીપળે  
 કાંઈ ન ચીળ. સુદી અપાડી સપ્તમી, શશી  
 ને નિર્મળ દેખ; જ પીયુ તું તો માળવે,  
 લીખ માંગવી ચેખ. નવે અપાડી વાદળે, ને  
 ગરબે ધનધોર; ભડલી ભાષે જોશશી,  
 કાળતણું ઘણું જોર. અપાડ સુદી નવમી  
 દિને, નિર્મળ ઉગે સૂર; ભરે બહુ આભાં  
 કરે, મેહ હોય ભરપૂર. ભણ ખરું ભડલી  
 કહે, માસ ચાર વરસેય; શોચ ન હવે કે  
 કરો, જોશી શું કરેય. આપાડ સુદી નવમી  
 દિને, વાદળાનો ચંદ્ર; તો ભણે ભડલી  
 ખરું, ભોમ ધણો આનંદ. રાત્રિ રવિ ને  
 મંગળે, ને પોઠે જહુરાય; અત્ર બહુ મોંઘું  
 સહી, દુઃખ પ્રબને થાય. સુદી આપાડે  
 બુધનો, ઉદય થયો ને દેખ; શુક્રઅસ્ત  
 શ્રાવણ થયો, મહા કાળ અવરેખ. આપાડી  
 પુનમ દિને, વાદળ ભીનો ચંદ્ર; તો ભડલી  
 જોશે કહે, સઘળા નર આનંદ. આપાડી  
 પૂનમ કહી, નિરમળ ચંદ્રાભાસ; પીયુ તું તો  
 જ માળવે, હું દુઃખમાં કરું વાસ. આપાડી  
 પૂનમ દિને, ગાળવીળ વરસંત; હોય ન  
 લક્ષણ કાળનાં, આનંદે તો સંત. આપાડે  
 બુધ ઉગમે, શુક્ર શ્રાવણે માસ; ભડલી હું  
 તુજને કહું, કણબી પીએ છારા. જે જોઈ ગયો

આપાડ ગયો, શ્રાવણીયા તું જ; ભાદરવે  
 જળ રેલરો, છડે અનુરાધા. ચિત્રા સ્વાતી  
 વિશાખડી, આપાડ વરશે માસ; ચાત્રો  
 નરો વિદેશડે, સુકાળની શી આશ !  
 પૂર્વાષાડાસું ત્રણે, દિન હોય શુભ વાર;  
 ધર ધર હોય વધામણાં, ધર ધર મંગળ ધાર.

### ચોપાઇ

આપાડી પૂનમની સાંજ, દિન વાદળ  
 હોયે નક્ષત્રાંય; પૂર્વ દિશા ઉત્તર ઈસાન,  
 જોરે વહેતો સમયો માન. અગ્નિ નૈર્ઋત્ય  
 વાયુ કૌણ, નારો સખળો પવન જાણ;  
 દક્ષિણ પશ્ચિમ આગ્રો એવ, કહે જણ્યો  
 જોશી સહજેવ.

### ૧૦ શ્રાવણ માસની સાખી

શ્રાવણ પહેલી ચોથમાં, જો મેયો વર-  
 સાય; ભડલી ભારો મુજને, રસાખ સવાઈ  
 બધ. શ્રાવણ સુદીની પંચમી, પવન ચાલતો  
 વાય; ભડલી કહે દેશે ભતું, ગાને પશિ  
 વસાય. શ્રાવણ પહેલી પંચમી, જોરે  
 ધડુકે મેહ; ચાર માસ વરસે સહિ, સહજેવ  
 નિઃસદેહ. શ્રાવણ શુકલા સપ્તમી, સ્વાતીનો  
 જો યોગ; ખાળ નીર ને અત્ર ઘણાં, ભડપાયા  
 સંજોગ. શ્રાવણ પહેલી પદમમાં, દશમે  
 રોહિણી હોય; અનાજ મોંઘું અલ્પ જાળ,

વિરલા છવે કોય, શ્રાવણ સુદિ પક્ષમાં, તે  
એ સહુ દરશાય; કહે ભરડી કાત્રી લહે,  
મરે પૃથ્વીનો રાય, શ્રાવણ વદી એકાદશી,  
બેઠકી રોહણી હોય; સામે નિપત્તે તેટલો,  
ચિંતા ન કરો કોય. કરે કૃત્તિકા કરવર,  
રોહણી કરે સુકાળ; તે મૃગશિર આવે  
કદિ, દુકાળ તું સંભાળ. શ્રાવણ વદી  
એકાદશી, ગરને મેઘ અધરાત; જાઓ ઝટ  
પીયુ માગવે, જાઈશ હું ગુન્દરાત. શ્રાવણ  
વદી એકાદશી, વાદળ હોગે સુર; ભરડી  
તો એમજ ભણે, ધર ધર વાને તુર. ચિત્રા  
સ્વાતી વિશાખા, શ્રાવણ નવ વરસંત;  
અત્ર તુરત સહુ સંબ્રહો, બમણું મૂલ  
કરંત. કર્કન ભીને કાંકરો; સિંહ અભીના  
જય; ભરડી તો એમજ ભણે, ક્રીડા ફરી  
ફરી ખાય. મીન શનિશ્વર કર્ક ગુર, તોળા  
મંગળ હોય; ધર્મ ગોરસ ને ગોરડી,  
વીરલા વિલસે કોય. હોય શનિશ્વર મીનનો,  
કે તોળાને હોય; વિચલ રાત્ર કય પ્રેત,  
વિરલા છવે કોય.

**ચોપાઈ**

કૃષ્ણપક્ષ શ્રાવણમાં હેખ, તોળા મંગળ  
હોય વિશેષ; કરક રાશિએ ગુર તે થાય,  
શુક્ર સિંહ રાશિ રોહણી; દાસ નહિ નવ  
વરસા વાણુ, કાંઈ ન ઉપને ભરડી વાણુ.

**મંગળ અને ગુરૂની સાખી**

મંગળ રથ આગળ અને, ચાલે પાછળ

સુર; મંદ વૃષ્ટિ તો જાણિએ, વરસા ન  
ભરપૂર. મંગળ આગળ પછી રવિ,  
આપાહે માસ; ચોપાઈ નાસે ચાર દિ  
વીરલે જીવ્યા આરા. આગળ રવિ પાછ  
કદિ, ચાલ્યો મંગળ જય; તે વરસે અ  
મોકળું, હરશ થણેરો થાય. આઠાં ભરડ  
રોહણી, મધા ઉત્તરા દિન; તે મંગ  
અરધો લહે, વરસા તોલે છીન. તે  
વરણી વાદળી, કાળજ વરણી રેખ;  
વરસે એ ધર કરે, ભરડી તું એ દેખ. પ  
યક્યાં તેતર લવે, ગુરુ હાંસજદે ને  
ભરડી તો એમજ ભણે, તે દિન વર  
મેહ. મધાદિ પાંચ નખેતરે, પશ્ચિમ ગુ  
તેય; ભરડી એતો પહેલથી, પાણી પૃ  
ન હોય.

**૧૧ ભાદરવા માસની સાખી**

ભાદરવા સુદી પંચમી, યોગ સ્વાતિ  
હોય; શુભ જોગે એ એ મગે, મંગળ વ  
જેય. ભાદ્ર માસ અન્નવાગીયા, લખો  
રવિવાર; ભરડી ભાષે એમ જે, સા  
ભડી નિરવાર. દિન ઉગનો ભાદર  
અમાસ ને રવિવાર; ધનુષ્ય હોગે પશ્ચિ  
હોય જ હાદાકાર. ભાદરવો જય રેલ  
છકે અનુરાધા હોય; ગર્ભ ઉભા પુઠ ના  
વરસા ભરડી જેય.

**૧૨ આસો માસની સાખી**

સ્વાતિ દિવા તે બગે, વિશાખા  
ગાય; ધણાક ભરડી રણુ ચે, ઉપજ સા

न साय. आसो वही अमासडी, जे आवे शनिवार. समय आवशे आकरे, जेशी जेश विचार.

### श्रीपाठ

भूज नक्षत्रे पाणी होय, अचल वणी राभीतुं जेय; जे चित्रामां जेले गाय, तो साभी नव भावी जय; विजयदशम जे वारी होय, संवत्सरनो राज सौय.

### वर्षागर्भविवार साभी

जण्यर जण उपर लमे, जो नल भाणी जेवंत; लडली तो जेमज्ज भाणे, जणधर जण मेलंत. पितण कांसा लोडने, जे दिन काणप होय; लडली तो तो जलुजे, जणधर आवे सौय. होय पाणी कणशे गरम, अहलीयो धूजे नाय; छंडाणी छीडी हीसे, तो वरसा जहु याय. जेले मोर मळतुरे, होय भाडी छस; पडे मेघ मळी उभरे, राजो इडी आरा. प्रातःसमे इर उभरा, रात्री उजणी होय; सूर्य तपे जे पहोरमां, दुकाण तो तुं जेय. शुक्रवारी जे वाइणी, रडे शनिधर छाय; लडली तो जेमज्ज भाणे, विष्णु वरसा नव जय. राते जेले कागडा, हाडुडे इवे शियाण; तो लडणी जेमज्ज कडे, निश्ये पडशे काण. रवि अंगारे सुरगुर, शशी शुक्र परिवेश; दिन

जे ज्येथे पांचमे, इधर वहो जणी जेश. उगे सूर्य पश्चिम दिशा, धनुष उगतो जलु; तो दिन जे ज्येथे पांचमे, इडा भूज मळिभाणु. उत्तरा उत्तर आपीजे, छस्त मोडी मुष जय; लींजे चित्रा जे छडी, प्रज सुणीतो याय. धननो सुरज होय तो, भूजादिक वरसंत; गरल सडित जे जेथे, वरसानी नही अंत.

### श्रीपाठ

वित्या वरसंत त्रिगुणा घाट, धरती मांडी गया जे अवाट; भाग सातनो देतां होय, लक्षण तो वरसानां जेय. सौधुं शून्य वधे के वार, पांच वधे तलु काण धार; अट जे जेक छे सम भाव, जेवी जेपी साभ गताव.

### संक्रांतिविवार साभी

जे वारे रवि संक्रमे, अमावास्या होर अपर छांथे जग लमे, विष न होणे का जे वारे रवि संक्रमे, साते ज्येथे वां अशुभ टाणी शुभ करे, जेपी जेप विचार भीजे नीजे करवड, कुसुम रस मोंपाय पडेले छडे आडे, पृथ्वी प्रदले याय शियाणे सुती लडी, जेडी वरसा काण उनाणे उली लडी, ज्येथे करे सुकाण; रिक्ता तिथि ने कर दिन, ज्येथे आपया



પ્રાત; સંક્રાંતિ તે જાણવી, સંવત મેંધા જાત. જ્યેષ્ઠા આરદ્રા શતભિષા, સ્વાતિ સ્ત્રેષા માંહી; સંક્રાંતિને જાણવે. મેંધુ અંન વેચાહી.

### ચોપાઠ

કર્ક સંક્રાંતિ મંગળવાર, મકર સંક્રમ્બી રાનિજ વિચાર; પંદરમુહૂર્ત વારી હોય, દેશ ઉજડ કરે તું જોય.

### સાખી

પુનર્વસુ ને રોહિણી, વિશાખા ત્રણ ભાળ, ઉતરામાં જો સંક્રમે, ક્ષયે મૂર્તિ એ પિસ્તાળ.

### ચોપાઠ

ભરણી આરદ્રા અસ્ત્રેષ, સ્વાતિ શતભિષા ગણી દેશ; સંક્રમશે જો જ્યેષ્ઠામાંય, મૂર્તિ એ દશ પંચક થાય.

### સાખી

શેષ નક્ષત્રો જે રહ્યાં, મૂર્તિ ત્રીશે જાણુ; સંક્રાંતિ મૂર્તિ કહે, ખારતણું જ પ્રમાણુ. યુક્તવાર એકે કરો, લાભ તિયિમાં જાણુ; ધરી આદિ દશ પંચશું, સંક્રાંતિ મન આણુ. નક્ષત્રો એ રીતશું, આંક મેહનાં એહ; એ રીતે ગણતાં કહું, નક્ષત્ર રવિતું જેહ. વેદવારમાં દિજ્યે, તિયિમાં સાત મુકાય; સાઠે સંવત્સર યશે, ચૌદ ધરી જોડાય. સંવતારા રાશી ન્યૂન છે, વરસ પાંત્રીસે જાણુ; શેષ રહ્યા તે શાંકય

છે, નિશ્ચય કહું છું વાણુ. શકમાં ત્રણને ભેળીએ, ભાગ્ય પદારથ કામ; દોષ કહે તે સાંભળો, કહીયે મેપતું નામ. અવતિકા એકે કહો, સપતિકા બીજેજ; ત્રણ વધતા તે પુષ્કરા, વેદે દ્રોણ લીજેજ. ખાર ગણો સહુ કરો, ઓગણીસે લ્યો ભાગ; શેષ રહે તે સાંભળો, અધિક માશનો ભાગ. કૃષ્ણ પક્ષ જે માસમાં, પાંચમ દિન સંક્રાંત અધિક માસ તે આવશે, પંચાંગે નહીં શાંત. વરસ રાજ ગુરુ રારિનો, દોનુ મેલીયે અંક; નેત્ર ગણા તેને કરો, ધરો પાંચ નિશંક. અંક સર્વ ભેગા કરી, પંદર ભાગે લેજ; શેષ રહે તે સુણવે, સર્વ આયપત એજ. અંક ભાગ લેતા રહ્યા, શેષ આંકડા હોય; નેત્ર ગણા તેને કરો, પંચ મેળવો સોય. લેતાં પંદર ભાગથી, વરો વધેથી જાણુ; પરકાર એથી કીજ્યે, ખારે રાશિ પ્રમાણુ. ગુરુ પડવે જે ચર્ષત્રની, જે વારી તે રાય; મેપે મંત્રી જાણવે, કર્કે અનેશો થાય. આરદ્રા જે વાર છે, મેધાધિપતિ એહ; પરભવે સંક્રાંતિ વલે, રસાધિપતિ તેહ. ધન ધાને પશ્ચાતમાં, મકર ક્ષણાધિપતિ જાણુ; ત્રણ કરકથી જાણવો, દંડપતિ મન આણુ. દીવાળી જે વારમાં, ધનાધિપતિ તે યાય; કાર્તિક સુદની પંચમી, કોટવાલ કહેવાય. પડવો સુદિ આસો તણો, સેનાનાયક સોય; મિન દુરગે રથો કીજ્યે, કાળી રોહણી હોય.

**ગ્રહણસાર**

જે નક્ષત્રે રવિ તપે, અમાવાસ્યા હોય; પંડિવા સાજી જો મળે, સૂર્ય ગ્રહણ તવ જોય. ચંદ્ર યજી રવિ સાતમે, રાહુ યજી એકાંત; ચંદ્ર પર્વ એ જાણજો, વણ વરત્યાંની ભ્રાંત. ચંદ્ર યજી રવિ વેગજો, પર્વ એટલી ઘડી ધાર; મેહેનત ઝાઝી ના કરીશ, હૃદયે હામ ઉતાર.

**ચોપાઇ**

માસ કૃષ્ણ ને ત્રીજ અંધારી, લેજો જોતિષ તુંજ વિચારી; તે નક્ષત્રે જો હોય પૂનેમ, ગ્રહણ હોય ન રાખીશ વહેમ. કક્કી રાશિએ મંગળવાર, ગ્રહણ પચ્ચા દુરભ વિચાર; ગુરુવારે ધનવજો વરસાય, સ્થાવર વારો રાજ જાય. એક માસમાં ગ્રહણ જોય, નિશ્ચે અંત મહરગો કહેય; આથમતો ઉગાથિજ ગ્રહાય, એ ચોખા નવ સાખી કયાય.

**સાખી**

આરદ્રા ભદ્રા કૃતિકા, શ્લેષાજ મધાય; ચાંદો ભિગે ખીજ નો, નર સુખ શુંય કરાય.

**ચોપાઇ**

મધા મૂળ અનુરાધા એવ, પુથ્ય પુનર્વસુ જો રાનિદેવ; હાહાકાર મચે પ્રચંડ, ભડકી પડશે કાળ પ્રચંડ.

**શનિચક્રભાવ**

શનિચક્રની કહું સાંભળ વાત, મેષ રાશિ ધી જઈ ગુજરાત; વૃષમાં કરે નિરોધા ચાર, જાણો ગઠ આશુ ગિરનાર. મિથુને પીંગળ ને મૂલતાન, કર્ક કાશ્મિર ખોરાસાન; જો રાનિ સિંહા કરી સિરંગ, ગઠ દિલ્હી તો હોયે ભંગ. જો રાનિ કન્યા કરે નિવાસ, તો પૂર્વે કંઈ માલવ નારા; તુલા વૃશ્ચિકે જો રાનિ જાય, મારવાડે માહ મોટી લાય. મકર કુંભમાં જો રાનિ યાય, આખું અનાજ કોઈ ન ખાઈ; જો ધન મીન શનિથર જાય, પવન હોય પાણી ન વરસાય.

**સાખી**

ગણુ નવ ત્રણસે સાડ દિન, ના કર લમ વિચાર; ગણુ નવમી આરાડની, વરી હોશે કૃણુ વાર.

**ચોપાઇ**

રુગે ભોમ જળ રવિ અકાળ, જુમે સમો ભાવજ સાંભાળ; સોમ શુક સુરગુરને જોય, જુમિ ક્ષય ક્ષતી હોય.

## રુ, ચાંદી, અલસી વગેરેની તેજી મંદી જાણવાની રીત.

ચંદ્રદર્શનતું કૃળ.

- ૧ ખીજનો ચંદ્ર ઉત્તરમાં ચઢતો હોય તો ૩ તેજ થાય
- ૨ દક્ષિણમાં મંદી, સમાનમાં સમાન ભાવ રહે
- ૩ ખીજનો ચંદ્ર રતાસ પર તેજ કરે, ઝાંખો મંદી
- ૪ નાતું બિંબ તેજ કરે મોટું મંદી કરે
- ૫ સામ સામે સૂર્ય ચંદ્ર દેખાય તો તેજ કરે
- ૬ ચંદ્ર દર્શનની મૂર્તિ ૧૫ હોય તો તેજ થાય
- ૭ ૪૫ હોય તો મંદી કરે
- ૮ જે માસમાં રવિવારે ચંદ્રદર્શન થાય તે માસમાં ૩ માં સારી વધઘટ થાય છે, બનતા સુધી મંદી થઈ તેજ થાય
- ૯ સોમવારે ચંદ્રદર્શન હોય તો દિવસ ૨૦ માં તેજ કરે
- ૧૦ મંગળવારે મંદી કરી તેજ કરે, અલસી ઘઉં તેજ કરે
- ૧૧ બુધ અને ગુરૂવારે વધઘટ પછી મંદી કરે
- ૧૨ શુક્રવારે શુદ્ધમાં ૧૫—૩૦ ટકા વધારી વદમાં મંદી કરે
- ૧૩ જે શનિ, રવિ, ને મંગળવારે ચંદ્રદર્શન થાય અને તેજ વારે પૂનમ હોય તો ૩ તેજ થાય

અમાસતું કૃળ.

- ૧ વદ ૧૪ થી અમાસ વધારે ઘડીની હોય તો ૩ તેજ કરે
- ૨ ઝાંખી ઘડીની હોય તો મંદી કરે
- ૩ વદ અમાસ જે હોય તો તે માસમાં મંદી આવતામાં તેજ
- ૪ અમાસનો ક્ષય હોય તો ૩ તેજ કરે, રવિવારી મંદી
- ૫ સોમવારી ૩ માં ટકા ૧૦, ચાંદી મંદી કરે

- ૬ મંગળવારી ૩ ચાંદી અલસીમાં વધવટ કરે  
 ૭ શુક્ર અને શનિવારી અમાસ વધવટ કરે છે

### તિથિવધવટનું કૃળા.

- ૧ શુદ્ધમાં તિથિ ઘટે તો તેજ, શુદ્ધમાં વધે તો મંદી  
 ૨ વદમાં તિથિ વધે ૫ ટકા તેજ કરે, ઘટે ૭ મંદી  
 ૩ વદ છકનો ક્ષય હોય તો ૧૫ ટકા વધે  
 ૪ છક એક કલાકની અંદર હોય તો ૧૮ ઘટે  
 ૫ શુદ્ધ ૧૦—૧૫ સુધી કાઠી તિથિ વધે તો ૩ તેજ કરે  
 ૬ ઘટે તો ૩ મંદી કરે

### પૂનમપરીક્ષા.

- ૧ શુદ્ધ પૂનમના દિવસે ચંદ્રમા ઉદય થતો હોય ત્યારે ચંદ્ર અને સૂર્ય  
 બન્ને સામ સામે દેખાય તો તેજ  
 ૨ ચંદ્ર લાલ રંગનો ઊગે તો તેજ સમજવી  
 ૩ ચંદ્ર શીકા વાદળમાં છુપાયેલો જલમાં કુખેલો મંદી  
 ૪ ઊગતી વખતે સર ધશાનનો પવન ૧૫ ટકા મંદી કરે  
 ૫ અગ્નિ ખુણાનો પવન ૨૦—૩૫ તેજ કરે  
 ૬ વાયુ ખુણાનો સમાન  
 ૭ નૈઋત્ય ખુણાનો પવન બહુ થોડી તેજ કરનાર છે  
 ૮ દક્ષિણનો પવન ૩૦ ટકા તેજ કરે  
 ૯ ચૌદશથી પૂનમની ઘડી ઓછી હોય તો તેજ કરે  
 ૧૦ ચૌદશથી પૂનમની ઘડી વધારે હોય તો મંદી કરે  
 ૧૧ પૂનમના દિવસે વાદળાં થાય તો મંદી આવે  
 ૧૨ મહાસુદ પૂનમનાં વાદળાં થાય તો એક મહીના સુધી ભાવ મંદી રહે  
 ૧૩ શુદ્ધ પુનમે રવિવાર આવે તો દસથી બાર દહાડામાં ૩ માં વધવટ  
 થાય અલસી મંદી થાય  
 ૧૪ પૂનમ શુક્રવારી હોય તો ૩ મંદી થાય

संक्रान्तिर्लुं इण.

- १ संक्रांतिनी भूति १५ होय तो ३ तेण थाय
- २ ३० सभान, ४५ होय तो मंही करे
- ३ कर्क संक्रांति शनि, रवि, सोम के मंगणवारे होय तो ३ मां टका १५—२० तेण थाय
- ४ सिंहसंक्रांति शनिवारे ३० टका तेण करे
- ५ तुला संक्रांति शुक्रवारे टका ३२ तेण करे
- ६ वृश्चिकनी रवि मं. गु३ ने शुकरे ३० टका तेण
- ७ धननी शनि रवि सोम अने मंगणवारे ४५ तेण
- ८ कुंभ संक्रांत सोम अने शुक्रवारे २० तेण
- ९ मीन संक्रांति शनि रवि अने मंगणवारे ३८ तेण
- १० धन संक्रांति शुक्रवारे मंही ४० टका

अहर्दल.

- १ मिथुननेा अंद पांच द्विवसमां ३ तेण करे
- २ मूय तेण आद मंही करे, यांही तेण करे
- ३ मंगण ३ तेण करे, यांहीमां वधधट करे
- ४ पुष दिन १७ मां ३ यांहीमां वधधट करे
- ५ शुक्र मंही यांहीमां वधधट आद मंही
- ६ गु३ पडेलं मंही पछी तेण करे टका ३०

पंचकदल.

- १ सोमवारे अने पुषवारे जेसे तो मंही टका १३
- २ शनिवारे पंचक जेसे तो ७—८ टका मंही
- ३ गु३ अने शुक्रवारे जेसे तो १५ टका तेण करे

तेजी मन्दीनी रीत समाप्त

इति श्रीसिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटङ्कनर्मदाशंकरात्मजेन उमाशंकरशर्मणा लिखितया गुर्जरटीकया सहिते मुहूर्तविचारा-दिवालयोध्योतिपसारसंग्रहे दशमं भडलीवाक्यतेजीमंदीसहितं गौचरग्रहफलप्रकरणं समाप्तम् ॥१०॥

## आवश्यकमुहूर्तविचारप्रकरणम् ॥ ११ ॥

शुभतिथिः	१, २, ३, ५, ७, १०, १२, १३
शुभवाराः	सोम, बुध, गुरु, शुक्र.
शुभनक्षत्राणि	रो. ३ उत्तरा. अ. पु. अभि. मृ. चि. ऽनु. रे. आर्द्रा, श्र. घ. शततारका.

दिनशुद्धिः ।

कृष्णपक्षमां १३, १४, ३०; शुक्लपक्षमां १, संक्रान्ति, व्यतीपात, वैधृति, ग्रहण, क्षयवृद्धि, भद्रा, परिघयोगनो पूर्वार्ध, रवि, मंगळ, शनि, कृष्णपक्षनो चन्द्र, आटलां छोडी दइने कार्य करवां, शुक्लपक्षमां चन्द्रवळ अने कृष्णपक्षमां तारावल जोवुं.

कालराहु जोवानुं—

रवि अने गुरुवारे पूर्वमां, सोम अने शुक्रवारे दक्षिणमां, मंगळवारे पश्चिममां, बुध अने शनिवारे उत्तरमां कालराहु जाणवो. सामे अथवा जमणी वाजुअे कालराहु होय तो कार्यहानि थाय अने डावी अथवा पीठवाजुअे होय तो कार्यसिद्धि थाय.

वर्ज्यः अमृतसिद्धियोगः

गुरु, पुष्य, विवाहमां; शनि, रोहिणी, प्रयाणमां; मंगळ, अश्विनी, घर अने गामप्रवेशमां मृत्युतुल्य जाणवां.

अथ मुहूर्तमार्तण्ड-चिन्तामणि-गणपत्यादिप्रमाण-  
वाक्यानुसारेण आवश्यकमुहूर्ताः ॥

नाममुहूर्ताः	नक्षत्रनामानि ।	तिथि	वार	लग्न
रजोदर्शने श्रेष्ठानि	श्र.ध.श.मृ.रे.चि.ऽनु.ह.पु.स्वा.अश्वि. उ. ३. रो.मास-मार्ग.माघ.वै.फा.अश्वि. ज्ये. श्रा. शुक्ले. आश्विन.	१२। ३।५।७। १०।११।१३। १५	चं. गु. बु. शु.	२।४।३।६ ७।९।१२
रजःस्नान- मुहूर्तः	ह.स्वा.ऽनु. रे. ऽश्वि.मृ.ध.रो.उ.३.ज्ये. एषु नक्षत्रेषु शीघ्रं गर्भाधानं भवति.	१२।३।५।७। १०।११।१३। १५	चं. बु. वृ. शु.	२।४।३।६ ७।९।१२
पुंसवन- मुहूर्तः	मृ.पु.मू.श्र.पुष्य.ह.रो.उ.३.जन्म नक्षत्र त्याज्य सीमंत ३।८।९ पुंसवनं	१२।३।५।७। १०।११।१३। शुक्लपक्षे	सू. मं. बृहस्प.	१।४।५ ७।९।१०
सूतिकायाः गृहप्रवेश- मुहूर्तः	रो.मृ.पुष्य.स्वा.श.पुनर्व. ह.ध. ऽनु.चि. अश्वि.रे. उ. ३. श्र. शुभनक्षत्र	१२।३।५।७। १०।११।१३। १३	चं. बु. गु. शु.	शुभलग्ने
जातकर्म- मुहूर्तः	मृ.रे. चि. ऽनु.उ.३. रो. पुन. श्र. स्वा. ध.श.ह.पुष्य. अश्विनी. शुभ	१२।३।५। ७।९।० ११।१२।१३	चं. बु. गु. शु.	शुभलग्ने
स्तनपान- मुहूर्तः	उ. ३.रो. अश्वि. रे. पुष्य. पुन. ऽनु. श्र. ह. चि. मूल. धनिष्ठा. शत.	शुभतिथी रिक्ताधमा. वास्यत्याज्याः	चं. बु. गु. शु.	शुभलग्ने
सूतिकायाः पथ्यमुहूर्तः	रो. उ. ३. रेवती मृ. चि. ऽनु. पु. ह. अश्वि. ऽभि. पुन. स्वा. श्र. ध. श.	२।३।५।७। १०।१३।	चं. बु. गु. शु.	२।३।४।५
सूतिका- स्नानमुहूर्तः	रे. उ. ३. रो. मृ. ह. स्वा. अश्वि. अनु. नक्षत्रं ग्राह्यम्	१२।३।५। ७।९।० ११।१३।१५.	सू. मं. बृहस्प.	शुभलग्ने

नाममुहूर्ताः	नक्षत्रनामानि ।	तिथि	वार	लग्नम्
दोषरोहण- मुहूर्तः	जन्मदिनथी १०।१२।१६।१८।३२ दि. मृ. चि. रे. ऽनु. ह. अश्वि. पु. उ. ३ रो. नक्षत्र सूर्यभाद्रण. आरोग्य. ५ मृत्यु. ५ देहकष्ट ५ रांग. ५ सौख्य ७	रिक्तातिथिः त्याज्या	शु. वा.	१।१।५।७। १।१० १०।११
जलपूजन- मुहूर्तः	श्रवण. पुष्य. पुन. मृ. ह. मू. अनु. सद्धानि. चैत्र पौष अधिमास-गुरु- शुक्रास्तवर्ज्यम्	१।१।१४ ३० रहितः	बु. चं. गु.	शुभलग्ने
भूम्युपवेशन मुहूर्तः	उ.फा.उ.भा.उ.पा.रो.मृ.ऽनु.ज्ये.चि.रे. अश्वि. ह. पुष्य. ऽभि.	१।१।१४ ३० रहित	शु. वा.	चर लग्ने
नामकरण- मुहूर्तः	रे. पुष्य. चि. ऽनु. उ. ३ रो. ह. अश्वि. पुन. स्वा. श्र. घ. श.	१।२।३।५।७ १०।११।१३	चं. बु. गु. शु.	२।५ ८।११
अन्नप्राशन- मुहूर्तः	रो.उ. ३.मृ. रे.चि. ऽनु.ह.पुष्य. अश्वि. पुन. स्वा. श्र. घ. शत.	१।३।५।७ १०।११	चं. बु. गु. शु.	२।३।४ ५।७।८। १०।११
कर्णवेध- मुहूर्तः	श्र. ३.पु. २.अश्वि.मृ.ह. २.मृ.ऽनु.ऽभि.रे.व. देवसुप्तजन्ममास चै- पौ. समवर्षत्या.	शुभ तिथौ	शुभ वासरे	शुभम्
चौलकर्म- मुहूर्तः	ज्ये. मृ. रे.चि. ह. अश्वि. पुष्य.ऽभि.स्वा. श्र. पुन. घ. श.	२।३।५।७ १०।११।१३	चं. बु. गु. शु.	२।३।४।६ ७।९।१२
ताम्रूल- भक्षणमुहूर्तः	उ. ३.रो. मृ. चि. रे.अनु.ह.अश्वि. पु. ऽभि.स्वा. श्र. पुन. घ. मूल	२।३।६।९ १०।११।१३	सू. चं. बु. गु.	७।४।५ ७।९।१०
क्षेमार्थ शान्ति कर्ममुहूर्तः	ह. अश्वि. रे.उ. ३.रो. स्वा. श्र. घ.श. ऽनु. म. शुभ	शुभ तिथियः	शुभ वारो.	शुभ लग्न
अक्षरारम्भ- मुहूर्तः	शुक्लपक्ष अश्वि. आर्द्रा. पुन. पु. ह. चि. स्वा. ऽनु. अ. रेवती. शुभ	१।३।५।६ १०।११।१२	चं. बु. गु. शु.	२।३।६ ९।१२
विद्यारम्भ- मुहूर्तः	अश्वि. ह. पु. आर्द्रा. ऽनु. मृ.पुन. ह. चि.स्वा. श्र. घ. श. मृ. पूर्वा ३.रे. शुभ	२।३।५।८ १०।११।१२	मृ. गु. शुक्र	शुभ लग्न



नाममुहूर्तः	नक्षत्रनामानि ।	तिथि	वार	लग्नम्
व्रतबन्ध- मुहूर्तः	अश्वि.ह.पुन. उ. ३. रो.ऽश्ले. रे. श्र. ध. श. मू. चि. मू. ऽनु. पूर्वा३. रे. आर्द्राशुभ	२३।५ १०।११।१२	सू. बु. चं.	३।४।५।६ ७।९।१२
दीक्षाग्रहण- मुहूर्तः	चै. वै. आश्विन. कार्तिक. मार्ग. माघ. अश्वि. रो. मू. उ. ३. चि. पू.	२३।५।८ १०।११।१२	गु. शु. सू. चं.	३।४।५।६ ७।९।१२
वधूपवेश- मुहूर्तः	पु. रे.ऽनु. पुष्य. ह. स्वा. पु. मू. श्र. श. उ. ३. रे. अश्वि. ह. पुष्य. ऽभि. मू.	१।२।३।५ ६।७।८ १०।१२	गु. शु. सू. चं. श.	शुभलग्न
मृतुगेहात्पितृ- गृहगमने मुहूर्तः	र. चि. ऽनु. श्र. ध. मू. मघा. स्वाति मू. ज्ये. आर्द्रा. ऽश्ले. पू. ३ म. रेवती चित्राऽनुराधा शुभ	शुभ तिथि	शुभ वारो मं	शुभलग्न
द्विरागमन- मुहूर्तः	अश्वि. ह. पु. उ. ३ रो. स्वा. श्र. ध. मू. मू. रे. चि.ऽशुक्र पृष्टे वाय शुभ	१।२।३।५ ७।८।१०।११ १२।१३।१५	चं. गु. बु. शु.	२।३।६ ७।१२
वापीकूप- तडागारम्भ- मुहूर्तः	म. ह. रे. मू. पुष्य. ध. ह. श. पूर्वापाठा. उ. ३. रो. अश्विनी शुभ	रिक्ताभमावा- स्यावर्ज्य	चं. बु. गु. शु.	शुभलग्न शुभ
क्रयविक्रय- मुहूर्तः	पुष्य. पू. भा. उ. ३. ऽनु. अश्वि. श्र. ह. मू. स्वाती. ऽश्ले. रेवती शुभ	शुभ तिथि	चं. बु. गु. शुक्र	शुभलग्न
वाणिज्यकर्म- दुकानकरणे मुहूर्तः	मू. रे. चि. ऽनु. रो. उ. ३. ह. अश्वि. पुष्य नक्षत्र शुभ	शु. ति.	सू. चं. बु. गु. शु.	...
दाससंप्रह- (नोकर)मुहूर्तः	ह.ऽभि. अश्वि. पु. मू. रे. चि. अ. शुभ	शुभ तिथि	बु. गु. शु. सू.	१।४।१० ५।९ शुभ
चूडीधारण- मुहूर्तः	अश्वि. ह. चि. स्वा. वि. ऽनु. ध. रे. तथा सूर्य नक्षत्र ३ नेष्ट. ५ श्रेष्ट. ३ नेष्ट. ९ श्रे. २ ने. ४ श्रे. १ ने.	शुभ तिथि	बु. गु. शु. सू.	शुभ लग्न

नाममुहूर्ताः	नक्षत्रनामानि	तिथि	वार	लग्न
नूतनवध्वाः पाककर्म मुहूर्तः	मू. रो. मृ. ह. रे. स्वाती शुभ	११/२३ ५/७/१०	मं. गु. सू.	शुभलग्न
हलप्रवाह- मुहूर्तः	आश्वि. रो. मृ. पुन. म. ह. उ. ३. चि. स्वा. ऽनु. मू. श्र. रे. श. ऽभि.	शुभतिथि	शुभ- वार	शुभलग्न
रोगमुक्त- स्नानमुहूर्तः	चि. ह. वि. पू. ३. पुन. मृ. आर्द्रा. आ. म. कृ.	शुभतिथि	सू. मं. शु. बु.	शुभलग्न
काष्ठसंग्रह- मुहूर्तः	रविभाद्रण. ६ श्रे. ६ ने. ४ श्रे. ४ ने. ४ जे. ४ श्रे.	शुभतिथि	शुभ- वार	शुभलग्न
गृहारम्भ- मुहूर्तः	म. उ. ३. पुष्य. पुन. ऽनु. ध. श. चि. ह. स्वा. रो. रे. वृषभ चक्र	११/२३/५/१० ११/१२/१३	शुभ- वार	शुभ लग्न
नूतनगृह- प्रवेशमुहूर्तः	उ. ३. रो. ऽनु. मृ. चि. रे. कुम्भचक्रं अग्रे दृष्टव	शुभतिथि	शुभ- वार	शुभलग्न
खट्वारोहण- मुहूर्तः	मू. रे. चि. ऽनु. उ. रो. ह. अश्वि. पुष्य अभिजितमां पूर्वमां या दक्षिणमां शिर राखुं शुभ छे	शुभतिथि	शुभ- वार	शुभलग्न
अथ सुगन्ध- भोगमुहूर्तः	श्र. ध. श. अश्वि. पुष्य. पूर्वाषा. ऽनु. २० चि. स्वा. पुन. रेवती मृगशिर	शुभतिथि	शुभ- वार	शुभलग्न
भूपघटन- मुहूर्तः	त्रिपुष्कर योग. उ. ३. रो. रे. ऽश्वि. श्र. ध. श. मृ. पुष्य. प. ऽनु ह. चि. स्वा.	शुभतिथि	पापग्रह वर्जित- वार	शुभलग्न
चूल्हीस्थापन- मुहूर्तः	पू. भा. रो. पुष्य. ३ आ. भा. (रविभाद्रणना) ६ श्रे. ४ ने. ८ श्रे. ५ ने. २ श्रे. ३ ने.	शु. ति.	शु. गु. यु.	"
इक्षुरोपण- मुहूर्तः	आर्द्रा. पुष्य. ध. अनु. मू. रे. श. उ. ३.	शु. ति.	शु. वा.	"

नाममुहूर्तः	नक्षत्रनामानि	तिथि	वार	लग्न
इक्षुयन्त्र- कार्यमुहूर्तः शैलडीनी रसकाढवो	सूर्यभाद्रण. ५।६।९।१०।११।१२।१३ १४।२०।२१ नक्षत्र अशुभ अन्य शुभनक्षत्र ग्राह्य ॥	शु. ति.	शु. वा.	शुभलग्न
शकटारंभ- मुहूर्तः	सूर्यभाद्रण० ३ ने. ३ ने. ३ श्रे. ३ ने. ३ ने. ३ ने. ३ श्रे. ३ ने, ३श्रे.	शु. ति.	शु. वा.	"
पाटदास्थापन- मुहूर्तः	सूर्यभा. ३ श्रे. ४ ने, ४ ने. ३ श्रे. ४ ने. ४ श्रे. २ ने. ३ ने.	शु. ति.	शु. वा.	"
सेतुबंधन- कृत्यमुहूर्तः	मृ. आर्द्रा. पू. पा. श्र. ध. श. अ. पुष्य. ह. ऽभि. रो. उ. ३.	"	र. गु. शु. श.	"
कलशचक्रम्	रविभाद्रण. ५ ने. ८ श्रे. ८ ने. ६ श्रे.	शु. ति.	शु. वा.	"
मोभचक्रम्	रविभाद्रण. ३ ने. ५ श्रे. ८ श्रे. ८ ने. ३ ने.	"	"	"
हलप्रवाह- हलचक्रं	अ.रो. २पु. २म. उ. ३ह. ५मृ. ऽभि. श्र. रे. श. ३ने. ३श्रे. ३ने. ५श्रे. ३ने. ५श्रे. ३ने. २श्रे	"	"	"
वीजोसिसु. राहुभादिन भावधि	अ.रो. २पु. म. उ. ३ह. ३ऽनु. मृ. ध. रेवती. ने. ८श्रे. ३ने. १श्रे. ३ने. १श्रे. ३ने १श्रे ३ने ४	"	"	"
कणमर्दन- मुहूर्तः	अनु. श्र. मृ. रे. पू. फा. उ. फा. ज्ये. रो. म.	"	"	"
धनसंग्रह- मुहूर्तः	रो. स्वा. ह. म. मृ. आर्द्रा. पूर्वा ३. अनु. श्र. वि.	"	मं. र. बु.	"
कुंभकार- कृत्य- मुहूर्तः	पु. पुष्य. ह. चि. स्वा. रे. रो. मृ. अनु. श्र. ज्ये.	"	र. गु. शु. बु. सो.	"

नामसुहूर्ताः	नक्षत्रनामानि	तिथि	वार	लग्न
शिल्पविद्या- रंभसुहूर्तः	ह. चि. स्वा. श्र. ध. श. उ. ३ रो. मृ. रे. अश्वि. पु. पुन. अनु.	”	र. गु. शु. बु. सो	शुभलग्न
गीतनृत्यारंभ- सुहूर्तः	रे. अनु. ध. श. ह. रो. उ. ३ आर्द्रा	”	”	”
नौकाकृत्य- सुहूर्तः	ज्ये. मू. वि. आर्द्रा. रो.भ. कृ. रो. आश्ले.	”	र. गु.	”

## ॥ अथ विंशोत्तरीमहादशाचक्रम् ॥

सू.	चं.	मं.	रा.	गु.	श.	बु.	के.	शु.	ग्रहाः
६	१०	७	१८	१६	१९	१७	७	२०	वर्ष
कृ.	रो.	मू.	आर्द्रा	पुन.	पुष्य	आश्ले.	म.	पू. फा.	नक्षत्र
उ. फा.	ह.	चि.	स्वा.	वि.	अनु.	ज्ये.	मू.	पू. पा.	
उ. पा.	श्र.	ध.	श.	पू. भा.	उ. भा.	रे.	अ.	भ.	

१ इदं विंशोत्तरीदशाचक्रं २४२ पृष्ठे स्थापनार्थे रक्षितं तत् २८७ पृष्ठे स्थापनाय  
सूचितमपि सकारणमत्र स्थापितं तत्तदनुसंधानपूर्वकं ज्ञेयम् ।

अथ गुरुशुक्रास्तमध्ये वर्ज्यकार्यचक्रम् ॥

वावडी	वगीचो	तलाव
कुवो	गृहारंभ	वास्तुकर्म
व्रतारंभ	व्रतोद्यापन	वधुप्रवेश
महादान	सोमयाग	अष्टकाश्राद्ध
प्रथमदाढीना केश उतारवा	नवान्नभोजन	पाकसंस्था
प्रथम श्रावणीकर्म	वेदारंभ	नीलोद्वाह
कालातिक्रमसंस्कार	देवप्रतिष्ठा	मन्त्रोपदेश
उपनयन	विवाह	चौलसंस्कार
तीर्थयात्रा	देवदर्शन	संन्यस्तदीक्षा
अग्निहोत्र सूर्ययाग	राजदर्शन	राज्याभिषेक
चातुर्मासयज्ञ	समावर्तन	कर्णवेध
परीक्षाकरवी तपावेलतेलनी	जलपूजा	गुरुसेवा
सर्पवलि पंचवलि	सम खवडाववा	पुनःप्रतिष्ठा

उपर लभेलां कर्मां गुरुशुक्रास्तमां करवां नही. श्येवीन शीते  
मलभास, क्षयभास, सिंहुना गुडमां, मकरना गुडमां, गुडना अति-

આરમાં તથા વૃદ્ધત્વમાં શુભ કાર્યો કરવાં નહી. દેશપરત્વનો દોષ ખીજાં અથોમાં જોઈ લેવો.

### શુભાગ્રમકાર્યવિચાર:

૧ ધનાર્કમીનાર્કમાં:— જે જે કાર્યો ગુરુશુક્રના અસ્તમાં વર્જિત કરવાનાં કહ્યાં છે તેવાં શુભ કાર્યો કરવાં નહી. પુંસવન-સીમંત આદિ અન્નપ્રાશન સુધીના સંસ્કારો તથા આભૂષણ, ચૂડીધારણ, વસ્ત્રાદિ ધારણ શિવાયનાં ખીજાં કાર્યો થઈ શકતાં નથી.

વિવાહ તથા ઉપનયન:—સંસ્કાર અને વાસ્તુશાંતિ વિગેરે કાર્યો કરવાનો નિષેધ છે.

૨ મકરરાશિના ગુરુમાં:—પણ ગુરુશુક્રના અસ્તમાં વર્જિત કરવાનાં કહ્યાં છે તેવાં શુભ કાર્યો કરવાં નહી. મકરરાશિનો ગુરુ હોય ત્યારે કયા દેશમાં શુભ કાર્યો વળ્યં છે તેનું પ્રમાણ મુદૂર્તાચિંતામણિમાં સ્પષ્ટ છે.

રેવાપૂર્વે ગંડકીપશ્ચિમે ચ શોણસ્યોદગ્દક્ષિણે નીચ ઈજ્યઃ ॥

વજ્યો નાયં કૌંકણે માગધે ચ ગૌડે સિંધૌ વર્જનીયઃ શુભેષુ ॥

રેવાના પૂર્વલાગમાં, ગંડકી નદીના પશ્ચિમ લાગમાં અને શોણ નદીના ઉત્તર દક્ષિણ વિલાગમાં નીચનો મકરરાશિનો ગુરુ વળ્યં નથી. મકરનો ગુરુ કૌંકણ દેશમાં, ગૌડદેશમાં તથા સિંધુદેશમાં શુભ કાર્યો કરવામાં વળ્યં છે, બાકી રહેલા દેશમાં મધ્યમ છે.

પાંચપધારાકાર—વ્યવહાર ચંડેશ્વરનું પ્રમાણ આપી કહે છે કે નીચનો ગુરુ સર્વ શુભ કર્મમાં શુભ છે, નીચના અંશમાં હોય ત્યાં સુધી ત્યાજ્ય છે. વામનપુરાણ—ગરુડપુરાણ નાં વચનો પણ એનેજ પુષ્ટિ આપે છે. દેવીપુરાણે—મકરસ્યો યદા જીવો વર્જયેત્પંચમાંશકમ્ ॥ મકરના ગુરુના પાંચ નવમાંશ ત્યાગ કરવા કહે છે.

दोरहानंद ङडे छे डे—अतिचारे सप्तदीनं वक्रे द्वादशमे वच ॥ नीचस्थितेऽपि वागीशे मासमेकं विवर्जयेत् ॥ गुड् अतिचारी होय तो सात दिवस, वड्की होय तो आर दिवस अने नीचने होय तो अेक मास त्याग करवो.  
३ देवीयाग के रुद्रयाग गमे ते होय होय तो पणु करवां अेवुं वचन अथान्तरमां भणी आवे छे.

मुहूर्तदोषो न विचारदोषो शुक्रे गतेऽस्तं हि गुरौ च सिंहे ।  
न मासदोषो न च राशिदोषो न वैश्वतीयो समुपातविष्टिः ॥१॥  
आराध्य देव्या विधिना निषेधा असंयताः सर्वतिथौ सुसौख्यम् ।  
देवीं यजंते समभक्तिपूर्वाः सर्वाणि दोषाणि शुभानि संतु ॥२॥  
नष्टे च शुक्रं विषमे च चंद्रे याम्यायने सिंहाराशौ गुरौ च ॥  
सुप्तं मुकुन्देऽप्यथवाऽधिमासे रुद्रस्य भक्तौ न भवंति दोषाः ॥३॥

मीने दक्षिणसंस्थिते दिनकरे धन्वार्कयाते तथा शुक्रे चास्त-  
मुपागते हरिगुरौ मासाधिके वैश्वते ॥ बाल्यत्वेऽप्यथ बार्द्धिके-  
गुरुभृगोः पृष्टे दिने पातके कुर्युर्वै शिवपूजनं द्विजवरा मृत्युञ्ज-  
याराधनम् ॥ ४ ॥

भील अनेक मतमतान्तरेशे छे. माटे विचारपूर्वक शुद्ध दिव-  
सां शुभ कार्ये करवां, परंतु निष्कामयज्ञ, अनुष्ठान कार्ये कर-  
वां परशुरामनां अने भीलं वचनो मदी आवे छे डे,

यदैव जायते चित्तं चित्तं श्रद्धासमन्वितम् ॥  
तदैव पुण्यकालोऽस्य यतोऽनियतजीवितम् ॥  
अतः सर्वेषु कालेषु जपाद्यारंभणं शुभम् ॥ ५ ॥

दीपिकायामपि—ईश्वराराधनार्थं वाथवा पापापनुत्तये ॥

यदि रुद्राद्यनुष्ठानं न मुहूर्तादि चिन्तयेत् ॥ ६ ॥

निष्कामतया रुद्रानुष्ठाने तु यदैव श्रद्धोत्पद्यते तदैव रुद्रारम्भः  
कार्यः न श्वः श्वमुपासीत को हि मनुष्यः श्वो वेद इति श्रुतेः ॥

श्वः कालसम्बन्धिजीवनं को वेद को वा जानीयात् ॥

आयुषोऽस्थिरत्वादिति श्रुत्यर्थः ॥

अटले न्यारे आर्थिक स्थिति सारी होय, मनमां श्रद्धा थाय  
त्यारे कार्य करी लेवुं. कारणुके शरीर क्षणुलंगुर छे भाटे ते सभये  
शुभाशुलनो विचार कर्याशिवाय नय, यज्ञ विगेरे कार्य करी लेवां.  
अवी रीते उपर लपेला प्रमाणे सूत्रवी रडेल छे.

इति श्रीसिद्धक्षेत्रनिवासिना शुक्लावटङ्कर्मदाशंकरात्मजेन

उमाशंकरशर्मणा लिखितया गुर्जरटीकया सहिते मुहूर्त-

विचारादिवालबोधज्योतिषसारसंग्रहे एकादशम्

आवश्यकमुहूर्तविचारप्रकरणं समाप्तम् ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥



પણિત નારાયણ મુલજી સંસ્કૃત પુસ્તકાલય તરફથી હપ્તાદ્ય  
 વહાર પહેલાં અને મલતાં જ્યોતિષનાં સંગ્રહ કાર્યાલયક  
 વિશ્વવિખ્યાત ઉત્તમ ગુજરાતી પુસ્તકો.

મુદૂર્તોના મહાસાગર-૨૮૮૬ વિષયોથી ભરપૂર્ણ-આજ દિવસ  
 સુધીમાં છપાયેલા ગ્રંથોમાં સર્વોપરિ ઉત્તમ સંસ્કૃત ગ્રંથ.

મહાકવિશ્રીકાલિદાસવિરચિત્તં જ્યોતિર્વિદ્યામ્બરણમ્

( આ ગ્રંથની અંદર ૨૨ પ્રકરણો આપેલાં છે. )

પહેલા પ્રકરણમાં-નક્ષત્રોનું માન, ઋતુઓનાં ફળો, વર્ષની અંદર  
 ચંદ્રના દિવસોની સંખ્યા, ગ્રહોનું રાત્રી અને દિવસોનું માન, નક્ષત્રો  
 દિવસોની સંખ્યા વિગેરે આપવામાં આવેલું છે.

બીજા પ્રકરણમાં-તિથિઓની સંજ્ઞા, પંચકમાં ત્યાગ કરવાનાં કાર્યો,  
 ત્રિપુષ્કરયોગ, આનંદાદિયોગ, અમૃતસિદ્ધિયોગ, યમદાંડ્યયોગ, વિહવયોગ,  
 ચંડામુષયોગ વિગેરે અનેક પ્રકારના યોગોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો છે.

ત્રીજા પ્રકરણમાં-સાત કરણો, તેઓનાં ફળ, ભટ્ટિઓગનો સમાવેશ,  
 ભદ્રાંગ વિભાગનું ફળ વિગેરે આપવામાં આવેલું છે.

ચોથા પ્રકરણમાં-દરેક પ્રકારનાં પર્વો, ગ્રહણયોગ, તારકોની સંખ્યા,  
 ક્રાંતિયક, ગંડાંતયોગ, અર્ધોદય પર્વ, યુગાદિતિથિઓ, આર સંક્રાંતિઓનાં  
 અધિકરણો, સંક્રાંતિનાં મુદૂર્તોના નિયમો, સુયોગ અને કુયોગનાં ગુણો વિગેરે  
 આપવામાં આવેલું છે.

પાંચમા પ્રકરણમાં-ગ્રહોની ગોચરસંજ્ઞા, ગ્રહોની સાત પ્રકારની ગતિ,  
 ગ્રહોના કાલનો નિર્ણય, ગ્રહોની અવસ્થાઓ, રાહુકેતુના એકો, ગ્રહોનું  
 ત્રેત્રિયક, ગ્રહોનાં ફળો, અનિષ્ટ ગ્રહમાં કરવાના વિધિઓ, પુરુષોના ધાતક  
 ચંદ્ર, સ્ત્રીઓના ધાતક ચંદ્ર, નવ ગ્રહનાં દાનનો વિધિ, ગ્રહોની શાંતિનો પ્રકાર  
 વિગેરે અનેક પ્રકારનો સમાવેશ કરેલો છે.

**છઠ્ઠા પ્રકરણમાં**—દરેક પ્રકારના ઉત્પાતોની શાંતિ, ભૂકંપાદિ દોષો, સૂર્ય અને ચંદ્રના ઉદયનું પ્રતિબિંબ જોવાનો દોષ, રોહિણીશકટના ભેદ, કેતુની વૈકૃતિ, છાયા પુરૂષની વૈકૃતિ તથા ઉત્પાતોની શાન્તિ ખતાવી છે.

**સાતમા પ્રકરણમાં**—ગર્ભાધાનસમયશુદ્ધિ, પુંસવન અને સીમંતનાં કર્મ, નિષ્ક્રમણનક્ષત્રો, ચૌલકર્મ, માસાદિ દોષો, લગ્નશુદ્ધિ, રાજ્યોનું ક્ષૌરકર્મ, સંન્યાસીઓને ક્ષૌર કરવાનો વિધિ, કાન વિંધવાનું મુહૂર્ત એવી રીતે દરેક મુહૂર્તોનો અને સંસ્કારોનો સમાવેશ કરેલો છે.

**આઠમા પ્રકરણમાં**—જનોઈ આપવાનાં વર્ષો, ચાર વેદ પ્રારંભ કરવાનાં નક્ષત્રો, યજ્ઞદીક્ષા લેવાના દિવસો, દુષ્ટ ગ્રહોનાં ક્રોધો, બાલકને વનમાં મોકલવાની દિવસશુદ્ધિ વિગેરે આપવામાં આવેલું છે.

**નવમા પ્રકરણમાં**—વિદ્યારંભનાં મુહૂર્તો, વિદ્યારંભના વારો, ગણિત શાસ્ત્રનો આરંભ, યવનવિદ્યા ભણવાનાં મુહૂર્ત, શિલ્પશાસ્ત્રનાં મુહૂર્ત યંત્રમંત્રનાં મુહૂર્તો વિગેરે આપવામાં આવ્યાં છે.

**દશમા પ્રકરણમાં**—રાત્ર્યાભિષેકમુહૂર્તો, અભિષેકનાં નક્ષત્રો, રાજ્યસેવ મુહૂર્ત, ગજચક્ર, અશ્વચક્ર, દરેક જાતનાં પશુઓ લેવાનાં મુહૂર્તો વિગેરે આપવામાં આવ્યું છે.

**અગીયારમા પ્રકરણમાં**—ચારે વર્ષોની યાત્રા કરવાનાં મુહૂર્તો આપેલાં છે.

**બારમા પ્રકરણમાં**—વિવાહવર્ણન, વિવાહનાં મુહૂર્તો, મેળાપવિધિ, નાદીભેદ, ક્ષિત્ત્યક્ર, યોનિ, વૈર, યુગ્મ વિગેરે વિવાહયોગ્ય દરેક પ્રકારનાં મુહૂર્તો અને ફલોનો સમાવેશ કર્યો છે.

**તેરમા પ્રકરણમાં**—ગ્રહોની દૃષ્ટિ, આઠ પ્રકારના વિવાહો, કાલધર્મ, દેશધર્મ તથા સ્ત્રીપુરુષને પ્રવેશ કરવાનાં મુહૂર્તો આપવામાં આવેલાં છે.

ચૌદમા પ્રકરણમાં—નૂતન વસ્ત્રધારણ કરવાનાં મુહૂર્તો તથા દરેક રંગનાં વસ્ત્રો પહેરવાથી શુભ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે તે આપવામાં આવેલું છે.

પંદરમા પ્રકરણમાં—દુઃખચક્ર, ખાતમુહૂર્ત, નગરપ્રવેશમાં લગ્નશુદ્ધિ, આમવસુચક વિગેરે છે.

સોળમા પ્રકરણમાં—ધરનાં મુહૂર્તો તથા દ્વારચક્ર વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

સત્તરમા પ્રકરણમાં—વાસ્તુનાં મુહૂર્તો તથા દરેક દેવતાઓની પ્રતિષ્ઠાનાં મુહૂર્તો આપવામાં આવ્યાં છે.

અઠારમા પ્રકરણમાં—યજ્ઞનાં મુહૂર્તો, રથચક્ર, રાજમુદ્રાચક્ર વિગેરે તથા અગ્ન્યાધાનાદિ સંસ્કારો આપેલા છે.

ઓગણીસમા પ્રકરણમાં—કૂપચક્ર, તડાગચક્ર, નૌકાચક્ર, સેતુબંધચક્ર વિગેરે ચક્રો આપવામાં આવેલાં છે.

વિશમા પ્રકરણમાં—વર્ણવિવેક, ચાર વર્ણોને કરવાનાં કર્મો, વેપાર વિગેરેનાં મુહૂર્તો આપેલાં છે.

ગોકવિશમા પ્રકરણમાં—નવરાત્રીવ્રત, રામનવમીવ્રત, ઋષિપંચમીવ્રત, સૂર્યવ્રત વિગેરે દરેક વ્રતોની તિથિઓનો નિર્ણય કરેલો છે.

બીસમા પ્રકરણમાં—ગ્રંથતું ખીજ, સૈન્યવર્ણન, ગ્રંથની સમાપ્તિ વિગેરે આપેલ છે.

તે ઉપરાંત આ ગ્રંથમાં કુલ ૧૯૮૬ વિષયોનો સમાવેશ થાય છે, માટે દરેક જ્યોતિષીઓને અત્યંત અન્ય વર્ણોને મહાન્ ઉપયોગી ગ્રંથ છે, છતાં ક્ષીમત માત્ર રૂ. ૨-૮-૦ રાખવામાં આવી છે.

તૈયાર છે!!! જ્યોતિષનો અમત્કારિક નવીન ગ્રંથ, તૈયાર છે!!!

### સંતાનદીપિકા (ગુજરાતી ટીકાસહિત)

આ પુસ્તક શિવપાર્વતીના સંવાદ રૂપે છે. તેમાં સર્પના શાપકારક યોગો, તેમની શાન્તિ, પિતૃશાપકારક યોગો અને તેમની શાન્તિ, માતૃશાપકારક યોગો અને તેમની શાન્તિ, બ્રાતૃશાપકારક યોગો અને તેમની શાન્તિ, મામાના શાપકારક યોગો અને તેમની શાન્તિ, સંતતિનાશકારક યોગો, બ્રહ્મશાપકારક યોગો અને તેમની શાન્તિ, પત્નીશાપકારક યોગો અને તેમની શાન્તિ, પ્રેત, પિતૃ અને પિશાચ વગેરેના શાપકારક યોગો અને તેમની શાન્તિ, તેમજ બહુપુત્રકારક યોગો, અનપત્યત્વકારક યોગો, તત્કાલપુત્રકારક યોગો, દત્તકપુત્રકારક યોગો વગેરેનું જ્યોતિષશાસ્ત્રને આધારે વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. આજ દિવસ સુધી આ ગ્રંથ મળતો ન હતો. અમે અતિ પરિશ્રમે આ ગ્રંથ મેળવીને લોકોપકાર માટે પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. આ ગ્રંથ વાંચવાથી જ્યોતિષીઓ તેમજ જ્યોતિષવિદ્યાના શોખીનો જન્મકુંડલી જોતાની સાથેજ સમગ્ર જા્ય કે આ જન્મકુંડલીવાલાને સંતતિ વિગેરે ઉપર જણાવેલી બાબતો કેવી હશે? આ સ્પષ્ટતાથી સમજાઈ જાય એ દીવા જેવું ચોક્કસ છે, અને તેજ કારણથી આ પુસ્તક દરકોઈ મનુષ્યને ઉપયોગી છે. ઉત્તમ છપાઈ, ઉંચા ચીકણા ગ્લેજ કાગળ, છતાં મૂલ્ય માત્ર ૦-૬-૦

મહામહોપાધ્યાય જ્યોતિષશાસ્ત્રજ્ઞ પદ્મવિદ્યાલય શ્રી. દુર્ગાપ્રસાદજી દિવેદિવિરચિત

### ઉપપત્તીન્દુશેખર

જ્યોતિષશાસ્ત્રનો મહાન ગ્રંથ, સિદ્ધાન્તશિરોમણિ અને તેના ઉપરનું સંપૂર્ણ વિવરણ, ઉપપત્તિ, ઉદાહરણ સાથે સંસ્કૃતમાં રૂ. ૩-૦-૦

સ્વપ્રચિંતામણિ—આ ગ્રંથ જ્યોતિષ તથા આયુર્વેદને આધારે લખવામાં આવ્યો છે. આ ગ્રંથમાં દરેક પ્રકારનાં સ્વપ્નેનો શુભાશુભ ફલાદેશ

આપવામાં આવ્યો છે. હાલના જમાનામાં જ્યોતિષી, વૈદ્ય તેમજ સર્વ સાધારણ જનતાને આ ગ્રંથ ધણેજ ઉપયોગી છે. કીંમત રૂ. ૦-૫-૦

સર્વાર્થચિન્તામણિ—મૂળમાત્ર. છુટાં પાનામાં. ફલાદેશનો અત્યુત્તમ ગ્રંથ. આ ગ્રંથ જ-મપત્રિકા તેમજ ભાવદ્વય લખવાને માટે બહુજ ઉપયોગી અને સરળ છે. કીંમત રૂ. ૧-૦-૦.

લઘુસાયનગ્રહસાધન—ગુજરાતી ટીકા સહિત. આ લઘુ ગ્રંથમાં નવ પ્રકરણો છે. ૧ વ્યાખ્યાઓ ૨ નક્ષત્રવાત ૩ ગ્રહવર્ણન ૪ મધ્યમ ગ્રહસાધન ૫ ઉપયોગી ઉપકરણ ૬ સ્પષ્ટ ગ્રહસાધન ૭ પ્રકીર્ણ વિષય ૮ તિથિ, નક્ષત્ર અને યોગસાધન ૯ ગણિતાનુક્રમ. આ પુસ્તકમાં ગ્રહગણિત સંબંધી સારી માહિતી આપવામાં આવી છે. આ ગ્રંથની ટીકા કાનજી મયાશંકર દ્વિવેદીએ કરેલી છે અને જ્યોતિષના જાણનારાઓ માટે બહુજ ઉપયોગી છે. કીંમત રૂ. ૧-૦-૦.

પંચાંગસંસ્કરણનિવંધ—પંચાંગ બનાવવા માટે જ્યોતિષીઓને બહુજ ઉપયોગી થઈ પડે તેવો આ ગ્રંથ નિબંધના રૂપમાં લખાયેલ છે. શ્રીશારદા-પીઠના શ્રીશંકરાચાર્ય મહારાજ શ્રીમાધવતીર્થના અધ્યક્ષપણા નીચે મળેલી પંચાંગશોધન કમીટી તરફથી જનોપકારાર્થે લખવામાં આવ્યો છે. આવા ઉપયોગી પુસ્તકની કીંમત માત્ર રૂ. ૦-૮-૦ છે.

જાતકચન્દ્રિકા પત્રાત્મક મૂલમાત્ર—આ ગ્રંથ ગણિતવિષયનો છે અને જ્યોતિષ વિદ્યા શિખનાર દરેક વિદ્યાર્થીઓને પ્રથમ શીખવાને માટે ધણેજ ઉપયોગી છે. મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૦-૬-૦ ગુજરાતી ટીકા ૧-૦-૦.

પ્રશ્નનિધિ—જ્યોતિષનો ઉત્તમ ગ્રંથ. ફલાદેશ જેવા માટે કુડલી ઉપરથી પ્રશ્નદ્વય કહેવાનો ઉત્તમ ગ્રંથ. કીંમત માત્ર રૂ. ૦-૪-૦.

જાતકાલંકાર સટીક પત્રાત્મક—જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં આ ગ્રંથ ઉત્તમ છે. વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસ કરવા માટે અને ફલાદેશ કહેવા માટે પુસ્તક ઘણું જરૂરી છે. આ પુસ્તકમાં સંસ્કૃત ટીકા છે. કીંમત રૂ. ૦-૬-૦.

પ્રશ્નાંકચૂડામણિ તથા ધ્વજાદિપ્રશ્નગણના—પ્રશ્નનું ફલાદેશ જોવા માટે આ પુસ્તક બહુજ ઉત્તમ છે. આ પુસ્તકમાં ૩૨ વિષયો સંસ્કૃત શ્લોકરૂપે આપેલા છે. જેવા કે લાલાલાલપ્રશ્ન, ગમનપ્રશ્ન, કાલપ્રશ્ન, આયુર્બલપ્રશ્ન વિગેરે વિષયો હોવા છતાં પુસ્તકનું મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૦-૨-૦.

રમલસારપ્રશ્નાવલી—પ્રશ્ન જોવાને માટે આ પુસ્તકમાં (હિન્દી ભાષામાં) ઘણીજ સહેલી રીત આપવામાં આવી છે. અંક ઉપર પાસા નાખીને જે ફળ હોય તે પોતાની મેજે જોઈ શકાય છે. પુસ્તક નાનું હોવા છતાં બહુજ ઉપયોગી છે. કી. રૂ. ૦-૨-૦.

કુંડલીકલ્પતરુ શ્રીજાગેશ્વરવિરચિત સંસ્કૃત પત્રાત્મક—ફલાદેશનો સારામાં સારો ગ્રંથ. કીંમત ૦-૬-૦.

વાયુમહાશાસ્ત્ર—આ પુસ્તકમાં દશ અધ્યાય છે. ગલધારણાધ્યાય, વૃષ્ટિ, શુભાશુભ જ્ઞાનાધ્યાય, રોહિણીયોગાધ્યાય, સ્વાતી યોગાધ્યાય વિગેરે અધ્યાયો આપવામાં આવ્યા છે. કીંમત ૦-૮-૦.

જૈમિનીસૂત્ર—અધ્યાય ૨ પુષ્કળ વિવેચન, ટિપ્પણ અને સરળ ગુજરાતી ભાષાંતર સહિત. આ અપૂર્વ ગ્રંથ જ્યોતિષના ફળાદેશનો છે. તેમાં કુલ આઠ અધ્યાય છે. જેમાંના આ બે અધ્યાયનું ભાષાંતર છે. જૈમિનીસૂત્રમાં શ્લોક નથી, પરંતુ ગદ્યાત્મક ગંભીર અર્થવાણાં સૂત્રો છે. તેમાં ફળાદેશ જોવાની રીતો આપેલી છે તે સામાન્ય રીતોથી જુદી છે, પરંતુ એવી તે સરસ છે કે તેના અનુસારે કરવામાં આવેલો ભૂત, વર્તમાન ને ભવિષ્ય કાળનો વર્તારો ક્યારે પણ ખોટો પડ્યો સાંભળવામાં આવ્યો નથી. આ ગ્રંથ દરેક જ્યોતિષના જિજ્ઞાસુને સંગ્રહ કરવા યોગ્ય છે. કીંમત રૂ. ૧-૦-૦

પદ્મપ્રશ્નાશિકા—પુષ્કળ વિવેચન, ટિપ્પણ અને સરળ ગુજરાતી ભાષાંતર સહિત. આ ગ્રંથ પ્રશ્નવિષયનો છે તેના ૫૬ શ્લોક છે, માટે તે પદ્મપ્રશ્નાશિકા કહેવાય છે. માફ અમુક કાર્ય ક્યારે થશે, મને લાભ ક્યારે થશે, પરદેશ જવું ક્યારે થશે, વ્યાપારમાં મને લાભ ક્યારે મળશે, રાજ્યમાં

મને ફાયદો થશે વા નહિ ઇત્યાદિ અનેક વ્યવહારયોગ્ય જવાબ ગ્રહની સ્થિતિ-  
પરથી તામડતોખ જાણી શકાય છે તેથી દરેક ધંધાદારીએ અને ગૃહસ્થોએ  
અવશ્ય સંગ્રહ કરવા યોગ્ય છે. કીંમત માત્ર ૦-૮-૦

**લઘુપારાશરી**—પુષ્કળ વિવેચન, ટિપ્પણ અને સરળ ગુજરાતી ભાષાંતર  
સહિત. આ નાનો પણ અતિ અર્થમય ન્યોતિપના કૃષ્ણદેશવિષયનો ગ્રંથ  
છે. તેમાં આપેલા દુચકા જેવા સામાન્ય નિયમોના અભ્યાસથી કહેવામાં  
આવેલો દશાકૃષ્ણદેશ ક્યારે પણ મિથ્યા થતો નથી. આ નાનો ગ્રંથ રત્નમય  
છે. કીંમત માત્ર રૂ. ૦-૪-૦.

**મુહૂર્તમાર્તંડ**—અન્વય અને અન્વયાધં યુક્ત ગુજરાતી ટીકા સહિત.  
વિદ્યાર્થીઓને મુહૂર્તો શિખવાનું ઉત્તમ પુસ્તક. કીંમત રૂ. ૩-૦-૦.

**વહ્નપક્ષીય પંચાંગસાધન**—(ઉદાહરણ અને ઉપપત્તિસહિત)  
વહ્નપક્ષીય પંચાંગ કામધેનુ ઉપરથી બનાવેલ છે. પરંતુ કામધેનુસારણી  
ઉપરથી કરેલા પંચાંગનાં તિથ્યાદિમાં ધણો ફરક આવવાથી શ્રીરામચંદ્રાચાર્યે  
કરેલું રામખીજ આપી તે સારણીનાં સર્વ કોષ્ટકો ફરી ગણીને ઉપરનું  
પુસ્તક શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામાં તૈયાર કર્યું છે. તેમજ કોષ્ટકો કેવી રીતે  
કરેલાં છે તે પણ સર્વ લોકોને સમજવા માટે તેમની ઉપપત્તિ પણ પુસ્તકમાં  
આપેલી છે. કીંમત રૂ. ૦-૧૨-૦.

**કેતકીગ્રહગણિત અથવા નૂતનગ્રહલાઘવ**—પુષ્કળ વિવેચન,  
ટિપ્પણ અને સરળ ગુજરાતી ભાષાંતરસહિત. આ ગ્રંથ ગણિત વિષયનો  
છે. તેમાં પ્રતિ દિવસના સ્પષ્ટ ગ્રહ તૈયાર કરવાની, ગ્રહણ વરતવાની, નલિકા  
વિગેરે બાંધવાની અને વેધ કરવાની, સહેલી, ટુંકી અને સમગ્ર શકાય તેવી  
ઉદાહરણ અને કારણ સાથેની રીતો આપવામાં આવેલ છે. આ ગ્રંથ  
જન્મપત્રી, વર્ષપત્રી તથા પંચાંગ વિગેરે બનાવનારાઓને અતિ ઉપયોગી  
છે. કીંમત રૂ. ૨-૦-૦.

**બૃહજ્ઞાતક**—પુષ્કળ વિવેચન, ટિપ્પણ અને સરળ ગુજરાતી ભાષાંતર-સહિત. જે ભાવિ કૃળ જાણવું હોય તે આ જ્ઞાતકકૃળાદેશનો અમૂલ્ય ગ્રંથ ખરીદવા સુકવું નહિ. કૃળાદેશનો અભ્યાસ કરવા ઇચ્છનારને આ ગ્રંથ અતિ ઉપયોગી છે. તેની મદદથી ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્યકાળનું સૂક્ષ્મ ભાવિ-કૃળ જાણી શકાય છે માટે દરેક જિજ્ઞાસુએ આ ગ્રંથ સંગ્રહ કરવાની અગત્ય છે. કીમત રૂ. ૨-૦-૦

**શ્રીકેશવીજ્ઞાતકમ્**—ગુજરાતી ટીકા અને ઉદાહરણસહિત. જન્મ-પાત્રિકા તૈયાર કરવા માટે ઘણી જ્ઞાતકપદ્ધતિ સર્વથી શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. પદ્ધતિથી કરેલી જન્મપાત્રિકાઓનું ભવિષ્ય સાચું પડે છે માટેજ કેશવીની જન્મોત્તરી ઉપર વધુ આધાર રહે છે. આ પદ્ધતિના ૪૨ શ્લોક છે જેમાંના દરેક શ્લોકમાં પદ્ધતિની અમૂલ્ય રીતો આપવામાં આવી છે અને સાથે પરિશિષ્ટ પણ આપેલ છે. પરિશિષ્ટમાં જે નિરચન ગ્રહસાધન આપેલ છે તે ગ્રહલાઘવની રીતે કરવામાં આવ્યું છે જેથી વ્રતન શીખનારને તે કરવું સહેલ થઈ પડે. આ ગ્રંથ અતિ પ્રાચીન હોઈ તેનું ગણિત અતિ સૂક્ષ્મ છે. માટે દરેક પંડિતવર્ગ—તેમાંએ વિદ્યાર્થીઓને ગણિત શીખવા માટે ગણિતનો આ મોટો ગ્રંથ એક કલ્પવૃક્ષસમાન છે. કીમત માત્ર ૧-૦-૦.

**મૂજલજ્ઞાન**—( વૃક્ષ અને ઔષધિ વર્ગના અધરા શબ્દના કોષ સહિત. ) આ નામનો મૂળ સંસ્કૃત ને ગુજરાતી ભાષાંતર સાથેનો પાંચ પ્રકરણવાળો ગ્રંથ કચ્છજીવનિવાસી શ્રી. કાનજી મયાશંકર દ્વિવેદીએ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે, જેથી હરેક સ્થળે જમીનમાંથી પાણી વિગેરે ક્યાંથી મળી શકે તેમ છે, તેની ખાસ ચોક્કસ તપાસ કાઢી શકાય છે. અને અનાવૃષ્ટિ જેવા દુર્ભિક્ષના કાળમાં તો તે ખેતીના ઉપયોગમાં ઘણા આવી શકે છે. આ ગ્રંથની માત્ર થોડીજ પ્રતો બાકી રહેલી છે, એટલે વહેલો તે પહેલો. છતાં કીમત ૦-૮-૦ સાધારણ રાખી છે, માટે વાયુચક્રશાસ્ત્રની સાથે આ જ્ઞાનજ્ઞાન પણ ભાવિફલને કહેનારા જ્યોતિષીઓ માટે ઘણું ઉપયોગી અને લાભદાયક છે.



## મૃગુસંહિતા—૧૧ સ્વર્ણમાં સંપૂર્ણ.

છુટાં પાનાંમાં ( ભૃગુઋષિએ બનાવેલો ) જ્યોતિષનો અદ્ભૂત અમત્કારિક અપૂર્વ ગ્રંથ.

આ અપૂર્વ ગ્રંથમાં અગીયાર ખંડ છે: ( ૧ ) કુંડલીખંડ, ( ૨ ) ફલિતખંડ, ( ૩ ) સ્ત્રીફલિતખંડ, ( ૪ ) સંતાન-ઉપાયખંડ, ( ૫ ) પ્રત્યક્ષ-મૂકપ્રશ્ન, ( ૬ ) નષ્ટજન્મ-માંગલીપિકા, ( ૭ ) જાતકપ્રકરણ, ( ૮ ) રાજખંડ, ( ૯ ) નરપતિજ્યયર્ચા, ( ૧૦ ) તાત્કાલિક ભૃગુપ્રશ્ન, ( ૧૧ ) સર્વારિષ્ટ નિવારણખંડ. આ પ્રમાણે આ પુસ્તકમાં અગીયાર ખંડ છે તેમાં દરેક વિષયો હિન્દી ભાષામાં આપવામાં આવ્યા છે. આ એકજ ગ્રંથની મદદથી હજારો રૂપિયા મેળવી શકાય છે માટે જરૂર મંગાવશો. આવા મહાન ગ્રંથની કીંમત માત્ર રૂ. ૩૦-૦-૦ રાખવામાં આવી છે.

“કેરલીયપ્રશ્નરત્નમ્”—હિન્દી ટીકા સહિત. આમાં કેરલપ્રશંસા, ગલપ્રશ્નોદાહરણ, નેષ્ટવર્ણ, શુભવર્ણ, મૂકપ્રશ્ન, લાલપ્રશ્ન, ગલપ્રશ્ન, રાગ-જ્ઞાનપ્રશ્ન, વૃષ્ટિપ્રશ્ન, રતિપ્રશ્ન, ભોજનપ્રશ્ન, ગમનપ્રશ્ન વિગેરે ઘણા વિષયો હોવા છતાં કીંમત માત્ર રૂ. ૨-૦-૦.

લઘુતિથિચિંતામણિ—ઉદાહરણસહિત. આ ગ્રંથ ગ્રહલાઘવના કર્તા ગણેશ દેવને શકે ૧૪૪૭ માં લખેલો છે. ગ્રહલાઘવના ગણિતમાં અને આમાં વિશેષ અંતર નથી. તિથિપત્રનું નામ પંચાંગ છે. એમાં તિથિ, વાર, નક્ષત્ર, યોગ, કરણ એ પાંચ અંગો હોવાથી તેને પંચાંગ કહેવાય છે. પંચાંગ શિવાય સર્વ ધાર્મિક અને વ્યાવહારિક વ્યવહાર અટકી પડે છે. દરરોજનાં તિથિ નક્ષત્રાદિક લાવવાનો વિધિ સિદ્ધાંત અને કરણ ગ્રંથોમાં આપવામાં આવેલ છે. પણ એ રીત ઘણીજ લાંબી અને કડણ હોવાથી એક પંચાંગ બનાવવામાં મહેનત તથા વખતનો ભોગ વધારે આપવો પડે છે તેથી નુમમતાથી તેમજ થોડા વખતમાં કામ થાય તે માટે આ ગ્રંથ લખાયેલ છે. આ ગ્રંથમાં કુલ ૧૯ શ્લોક છે અને તેમાં સારણી સામેલ છે. શ્લોકનું ગુજરાતી

આધાનતર શ્લોકની નીચે આપવામાં આવેલ છે તેમજ સાથે ઉદાહરણ આપેલાં હોવાથી નવા ગણકને ગણિત કરવું ઠીક થઈ પડે છે. ૩. ૦-૮-૦.

તાજિકસારસંગ્રહ—જ્યોતિર્વિદ્ વૃન્દાવનવિરચિત.

મૂળ શ્લોક, ગુજરાતી ટીકા અને સ્પષ્ટ ઉદાહરણ સહિત. ૨-૦-૦.

ભાવપ્રકાશ જ્યોતિષ—શુવનાથ દેવણવિરચિત ગુજરાતી ટીકાસહિત. કુંડલી ઉપરથી ફલાદેશ કહેવાનો સારો સરળ ગ્રંથ. ૩. ૧-૮-૦.

હસ્તપરીક્ષા (હિન્દી પામિસ્ટ્રી)—લેખક શ્રીનિવાસ મહાદેવજી પાઠક. આમાં સામુદ્રિક શાસ્ત્રની સારી માહિતી આપવામાં આવી છે. તેમજ આ પુસ્તક પૌર્વાત્ય તથા પાશ્ચિમાત્ય એ બન્ને પદ્ધતિને આધારે લખાયેલું હોવાથી ઘણીજ સહેલાઈથી સમજી શકાય છે. ૩. ૪-૪-૦.

સરસ્વતીપ્રકાશ—૧૭૫ ચિત્રોસહિત. આમાં સ્વપ્રશાસ્ત્ર, હસ્તરેખા, તથા જન્મ તારીખ અને મહીના ઉપરથી દરેક માણસનું ભવિષ્ય જ્ઞેવાની રીત સારી રીતે સમજી શકાય તે પ્રમાણે આપેલી છે. સાધારણ જ્ઞાન ધરાવનારને ગુજરાતીમાં આ પુસ્તક બહુજ ઉપયોગી છે. કીંમત રૂ. ૩-૦-૦.

શ્રીમહર્ષિભગવદ્દેવ્યાસપ્રણીત સામુદ્રિકશાસ્ત્ર—શુદ્ધ ગુજરાતી ટીકા સહિત કીંમત રૂ. ૦-૪-૦

જ્યોતિષતત્ત્વપ્રકાશ હિન્દી ટીકાસહિત—જ્યોતિષી તેમજ જ્યોતિષના જિજ્ઞાસુઓ માટે ફલાદેશ કહેવાનો ઉત્તમ ગ્રંથ. મૂલ્ય રૂ. ૪-૦-૦.

શકે ૧૭૦૧ થી ૧૮૦૦ સુધીનું સો વરસનું પંચાંગ રૂ. ૧૧-૦-૦.

શકે ૧૮૦૧ થી ૧૮૬૦ સુધીનું સાઠ વરસનું પંચાંગ રૂ. ૬-૦-૦.

શકે ૧૮૫૧ થી ૧૮૫૫ સુધીનું પાંચ વરસનું પંચાંગ રૂ. ૨-૮-૦.

શકે ૧૮૫૬ થી ૧૮૬૦ સુધીનું પાંચ વરસનું પંચાંગ રૂ. ૧-૮-૦.

તેજીમન્દીપરીક્ષા—ગ્રે. ડાપડીઆ કૃત. ૩, સોનું, ચાંદી, ગેરંડા, અલસી, અનાજ, સુતર વિગેરેની તેજમંદી કાઢી જાણવા માટે દરેક વર્ષમાં ચાલતું. બહુજ ઉપયોગી. કીંમત રૂ. ૫-૦-૦.